

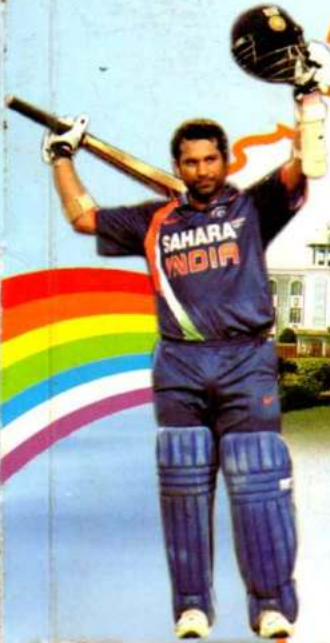
शिवराज

२०१२

कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे शिक्षण संस्था, गडहिंग्लज संचलित

शिवराज साहित्य, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय,
आणि संभाजीराव माने साहित्य, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय,
गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.

स्फुर्ती

कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे

कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे शिक्षण संस्था, गडहिंग्लज संचलित

शिवराज साहित्य, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय
आणि संभाजीराव माने साहित्य, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय,
गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर

शिवराज २०१२

संपादक मंडळ

अध्यक्ष : प्रा. प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील

प्रमुख संपादक : प्रा. अशोक मोरमारे

संपादन साहाय्य

मराठी विभाग : प्रा. ए. बी. कुंभार , डॉ. एम. व्ही . राजे

हिंदी विभाग : प्रा. एन. बी. एकिले

इंग्रजी विभाग : डॉ. एन. आर. सावंत , प्रा. कु. व्ही .व्ही. लोखंडे

विज्ञान विभाग : डॉ. एस. के. नेर्ले

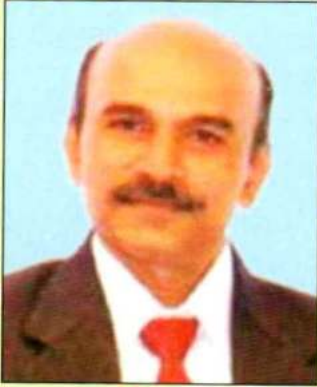
इतर साहाय्य : प्रा. अनिल कुराडे , डॉ. एम. पी. पाटील , प्रा. आर. डी. कमते

शिवराज
२०१२

अनमोल मार्गदर्शन

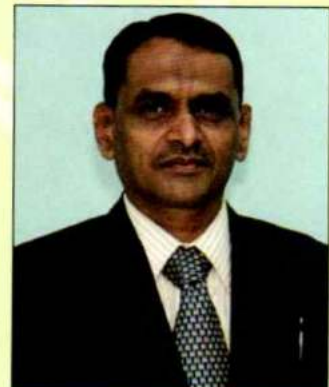
डॉ. एन. जे. पवार
कुलगुरु
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

डॉ. डी. व्ही. मुळे
कुलसचिव
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

डॉ. अर्जुन राजगे
बी. सी. यु. डी.
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

डॉ. बी. एम. हिर्डेकर
परीक्षा नियंत्रक
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

डॉ. बाबासाहेब कदम
विभागीय सह संचालक (उ.शि.)
कोल्हापूर विभाग, कोल्हापूर
२९-२-२०१२ पर्यंत

डॉ. अशोक मानेकर
विभागीय सह संचालक (उ.शि.)
कोल्हापूर विभाग, कोल्हापूर
१-३-२०१२ पासून

शिवराज २०१२

कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे शिक्षण संस्थेचे
अध्यक्ष

मा. किसनरावजी कुराडे

शिवराज २०१२

प्र. प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील

M.Sc.M.Phil. Ph.D.

शिवराज साहित्य, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान
महाविद्यालय, गडहिंगलज, जि. कोल्हापूर.

स्थानिक व्यवस्थापन समिती
(सन २००८-०९ ते सन २०१३-१४)

१)	मा. प्रा. के. व्ही. कुराडे	:	अध्यक्ष
२)	मा. प्रा. जे. वाय. बारदेस्कर	:	संस्था सदस्य
३)	मा. श्री. बी. जी. देसाई	:	संस्था सदस्य
४)	मा. श्री. एम्. के. सुतार	:	संस्था सदस्य
५)	मा. प्रा. एन. डी. खिचडी	:	संस्था सदस्य
६)	मा. प्रा. सौ. एस.ए. मुजूमदार	:	प्राध्यापक सदस्या
७)	मा. प्रा. ए. व्ही. कुराडे	:	प्राध्यापक सदस्य
८)	मा. प्रा. व्ही. बी. कुरळे	:	प्राध्यापक सदस्य
९)	मा. श्री. बी. एस. सावंत	:	प्रशासकीय सेवक प्रतिनिधी
१०)	मा. प्र. प्राचार्य, डॉ. टी. एन. पाटील	:	सदस्य सचिव

संभाजीराव माळे साहित्य, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय,
गडहिंगलज, जि. कोल्हापूर.

शाळा समिती
(सन २००८-०९ ते सन २०१३-१४)

१)	मा. प्रा. के. व्ही. कुराडे	:	अध्यक्ष
२)	मा. प्रा. जे. वाय. बारदेस्कर	:	संस्था प्रतिनिधी
३)	मा. श्री. एम्. के. सुतार	:	संस्था प्रतिनिधी
४)	मा. प्रा. एन. डी. खिचडी	:	संस्था प्रतिनिधी
५)	मा. प्रा. सौ. एस. वाय. कोले	:	प्राध्यापक सदस्या
६)	मा. श्री. बी. एस. सावंत	:	प्रशासक सेवक प्रतिनिधी
७)	मा. प्र. प्राचार्य, डॉ. टी. एन. पाटील	:	सचिव

भावपूर्ण श्रद्धांजली

सन २०११-१२ मध्ये ज्येष्ठ कवी व गीतकार जगदिश बत्रेबुडकर, सुटाचे माजी अध्यक्ष प्रा. संभाजीराव जाधव, ज्येष्ठ कथा लेखिका कमल देसाई, समाजवादी प्रबोधिनीचे संस्थापक व विचारवंत आचार्य शांताराम बापू गकड, ज्येष्ठ संगीतकार श्रीनिवास बत्रे, ज्येष्ठ समाजवादी विचारवंत डॉ. बापूसाहेब काळदाते, बुजूर्म सारंगीवादक आणि शास्त्रीय गायक उस्ताद सुलतान बरान, ज्येष्ठ मझलकार व मझल गायक जगजित सिंग, ज्येष्ठ रंगकर्मी पं. सत्यदेव दुबे, क्रिकेट कसोटी पट्टू मन्सूर अली पतोडी, ज्येष्ठ नृत्य दिग्दर्शक सुबल सरकार, क्रांतिअग्रणी डॉ. जी. डी. बापू लाड, ज्येष्ठ विद्रोही लेखिका इंदिरा गोक्वामी, ज्येष्ठ अभिनेते देव आनंद, ज्येष्ठ संगीतकार अनिल मोहिले, ज्येष्ठ स्वातंत्र्य सेनानी व पत्नी सरकारचे बिनचे शिलेदार क्रांतिवीर नामनाथअण्णा नायकवडी, ज्येष्ठकवी माणिक मोडघाटे (ब्लेस) आणि मडहिंगलज तालुक्याचे माजी आमदार तुकाराम कोलेकर इत्यादींचे दुःखद निधन झाले.

या सर्व व्यक्तींनी आपल्या हयातीत समाजाच्या मनःपटलावर कला, साहित्य, सांस्कृतिक, शैक्षणिक, सामाजिक, राजकीय क्षेत्रात अधिकाधिक अधिराज्य गाजविण्याचा प्रयत्न केला आहे. समाजाला एक नवी दृष्टी दिली, नवा विचार दिला. त्यांच्या जाण्याने समाजाचे न भकन निघणारे नुकसान झाले. 'नियतीच्या पुढे माणूस दुबळा आहे' हे वास्तव माणसाला नाकारता येणार नाही. माणसाने जमणे आणि मरणे या आपल्या अखत्यारीतले काम सतत करत राहिले पाहिजे. हीच या थोर विचारवंतांना व कलावंतांना भावपूर्ण श्रद्धांजली.

शिवराज परिवारातर्फे या थोर विचारवंतांना व कलावंतांना

भावपूर्ण श्रद्धांजली.

मुखपृष्ठा विषयी,,,

महाराष्ट्र राज्याची स्थापना १ मे १९६० रोजी झाली. महाराष्ट्राने नुकताच सुवर्ण महोत्सवही साजरा केला, हे सर्वज्ञात आहे. पन्नास वर्षांच्या वाटचालीत महाराष्ट्राने सर्वच क्षेत्रांमध्ये कमालीची प्रगती साधलेली पाहावयास मिळते. महाराष्ट्राच्या या जडणघडणीमध्ये महाराष्ट्रातील विविध नेत्यांचे योगदान लाभले आहे. त्यामध्ये स्व. यशवंतराव चव्हाणाचे नाव अग्रक्रमाने घ्यावे लागेल. यशवंतरावांच्या दूरदृष्टीमुळे, चौकस बुद्धीमुळे महाराष्ट्र भारतामध्ये प्रगत राज्य म्हणून गणले गेले आहे.

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्राचे पहिले मुख्यमंत्री झाले. मुख्यमंत्री झाल्यानंतर त्यांच्या कामातील वक्तशीरपणा, त्यांची वैचारिकता, त्यांची दूरदृष्टीता, त्यांची बौद्धिकता पाहून पंडित जवाहरलाल नेहरू यांनी त्यांना केंद्रात घेतले. यशवंतरावांनी परराष्ट्रमंत्री (१९७४-७७), अर्थमंत्री (१९७१-७५), चीन युद्धाच्या काळात संरक्षण मंत्री म्हणून काम पाहिले. नंतरच्या काळात त्यांनी गृहमंत्री, उपपंतप्रधान यासारखी पदे सांभाळली. असे उत्तुंग व्यक्तिमत्व असलेला माणूस महाराष्ट्राला लाभला. अशा थोर नेत्याचे सन २०१२-१३ हे 'जन्मशताब्दी वर्ष' म्हणून साजरे होत आहे. त्या निमित्त यशवंतराव चव्हाणांच्या कार्यकर्तृत्वाची जाणीव.

यशवंतराव चव्हाण मुख्यमंत्री झाले आणि बाळासाहेब देसाई शिक्षणमंत्री झाले. कोल्हापूर परिसरात तळागाळातील विद्यार्थ्यांना उच्चशिक्षणाची सोय व्हावी यासाठी कोल्हापूर परिसरात एखादे विद्यापीठ असावे. हा त्यांचा विचार २४ जुलै १९६२ रोजी फलद्रुप झाला. महाराष्ट्र विधीमंडळात विद्यापीठ निर्मिती विधेयक मांडण्यात आले व मंजूरही झाले. १८ नोव्हेंबर १९६२ रोजी तद्कालिन राष्ट्रपती डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन यांच्या हस्ते 'ज्ञान मेवामृतम्' हे त्रिद घेऊन शिवाजी विद्यापीठाचे उद्घाटन झाले. डॉ. आप्पासाहेब पवार यांनी शिवाजी विद्यापीठाचे पहिले कुलगुरु म्हणून सूत्रे हाती घेतली. कोल्हापूर, सांगली, सातारा, सोलापूर या जिल्ह्यातील ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना अधिकाधिक उच्चशिक्षण घेता यावे यादृष्टीने अधिक प्रयत्न केले. 'कमवा आणि शिका' योजना राबवून गरीब विद्यार्थ्यांना आर्थिक आधार देण्याचा यशस्वी प्रयत्न केला. या वर्षी शिवाजी विद्यापीठ सुवर्ण महोत्सव साजरा करत आहे. त्यानिमित्ताने थोडासा उजाळा.

शिवाजी विद्यापीठाच्या स्थापनेनंतर बरोबर दोन वर्षांनी म्हणजे १९६४ मध्ये शिवराज महाविद्यालयाची स्थापना झाली. खासदार बाळासाहेब माने, वॅ. व्ही. टी. पाटील यांचे यामध्ये मोठे योगदान आहे. यांच्या अथक परिश्रमातून गडहिंग्लज, आजरा, चंदगड परिसरातील विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणाची सोय झाली. विद्यमान अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे यांच्या मार्गदर्शनाखाली महाविद्यालयाची सुवर्ण महोत्सवी वाटचाल सुरु आहे.

या वर्षी महिला कबड्डी संघाने 'विश्वचषक' पटकावला ही महाराष्ट्राच्या दृष्टीने अभिमानाची बाब आहे. क्रिकेट हा इंग्रजांचा खेळ परंतु, भारतीय खेळाडूंनी त्यामध्ये सर्वोच्च अशी कामगिरी केली. सचिन तेंडुलकर हा मराठी खेळाडू. त्याने १६ मार्च २०१२ रोजी बांगलादेश विरुद्ध खेळताना शतकांचे 'शतक' पूर्ण केले. प्रत्येक भारतीयाची मान त्याने ताठ केली. त्याच्या या उत्तुंग कामगिरीची एक प्रेरणा विद्यार्थ्यांमध्ये रुजावी हीच एक मनोकामना.

मुखपृष्ठ/संकल्पना/मांडणी
प्रा. अशोक मोरमारे

संपादकीय,,,,,

‘शिवराज २०१२’ हे शिवराज महाविद्यालयाचे वार्षिक नियतकालिक आपल्या हाती देताना मला मनोमन आनंद होत आहे. महाविद्यालयीन जीवनामध्ये विद्यार्थ्यांचे मन हे चौकस झालेले असते. विद्यार्थ्यांच्या मनातील ही चौकसता विद्यार्थी कथा, कवितांच्या माध्यमतून प्रकट करत असतो. विद्यार्थ्यांच्या कथा, कविता, लेखनाच्याबाबतीत शिवराज महाविद्यालयाला तशी चांगली परंपरा आहे. विद्यार्थ्यांची सामाजिक, राजकीय, सांस्कृतिक क्षेत्रातील लेखनाची उर्मी अभिमानास्पद आहे. त्यांचा हा छंद काही प्रमाणात कागदावर आणून समाजापर्यंत पोहोचविण्याची संधी ‘शिवराज २०१२’ या नियतकालिकाच्या माध्यमातून मला मिळालेली आहे. याचा मला प्रमुख संपादक म्हणून पूर्ण अभिमान आहे.

सन २०११-१२ हे साल तसे विविध राजकीय, सामाजिक घडामोडी घडलेले असे साल आहे. या घडामोडी समाज मनावर एक वेगळे असे प्रतिबिंब निर्माण करणाऱ्या आहेत. परिवर्तनाचा विचार समाजात रुजवून लोकशाहीचे तत्त्व सर्वोच्च मानणारा समाज निर्माण करणारे हे वर्ष आहे. अधिकारशाहीवादी आणि भ्रष्ट राजवटीच्या विरोधात झालेल्या लोकांच्या उत्स्फूर्त उठावाचे वर्ष म्हणून लक्षात राहणारे आहे. हे उठाव हुकूमशाही निरंकुश सत्तावादी आणि भ्रष्ट राजवटीच्या विरोधात होत असलेले उद्रेक एका बाजूला लोकांच्या वाढत्या आत्मभानाचे संकेत देत आहेत तर दुसऱ्या बाजूला राजकीयकरणाच्या लोकशाहीकरणाचे बिजारोपण करताना दिसतात. हे सर्व लोकशाहीवरील श्रद्धेतून घडत आहे असे वाटते. कारण श्रद्धा माणसाला प्रबळ बनवितात हे जरी खरे असले तरी त्या फलद्रुप होण्यासाठी प्रचंड साधना करावी लागते. प्रचंड किंमत मोजावी लागते.

लिबियातील गडाफींची चार दशकतांतील बहारिमधील सुन्नी मुस्लिम राज घराणची, सिरियामधील बसीर अल असदची, येमेन मधील अली अब्दुला सालेहची, ट्यूनिशियामधील झैनअलअबदिन बेल अली आणि त्याचा गोतावळा यांची त्या त्या देशातील एकाधिकारशाही समाजातील लोकशाही तत्त्वज्ञानाने उलथवून लावण्याचा यशस्वी प्रयत्न झाला.

भारतामध्ये लोकशाहीचे तत्त्वज्ञान जनमाणसाच्या नसानसात भिनले असले तरी राजकीय खूर्ची बळकाविणाऱ्यांपैकी काहींनी खूर्चीचा वापर आपले खिसे

भरण्यासाठी करून देशाच्या विकासाला खीळ घालण्याचा प्रयत्न केला आहे. ही खीळ निघावी म्हणून अण्णा हजारे नावाच्या गांधीवादी समाजसेवकाने त्या विरुद्ध उपोषणाचे अस्त्र उपसले. त्या आंदोलनात देशातील लाखो तरुणांनी पाठिंबा दिला त्यामुळे 'लोकपाल' विधेयकावर अधिकाधिक चर्चा करण्यासाठी सरकारला वेळ द्यावा लागला.

एकूणच या सर्व होत असलेल्या बदलामधून परिवर्तनवादी समाजाची निर्मिती व्हायला लागली आहे. याचे प्रत्यंतर येते. जागतिक पातळीवर घडणाऱ्या या घटनांची चिंतनशीलता महाविद्यालयातील विद्यार्थी लेखक व कवीच्या लेखनातून वाढत असलेली पाहावयास मिळत आहे. यातूनच या लेखक, कवीकडून 'शिवराज २०१२' या नियतकालिकासाठी विविध कविता, लेख आले. परंतु जागेअभावी त्यातील काही कविता व लेखांची निवड मला करता आली नाही. काही लेखांची, कवितांची नियतकालिकासाठी निवड झाली नाही म्हणून त्यांच्यामधील वैचारिकता आणि त्याचे सामाजिक महत्त्व कमी झाले आहे, असे मात्र म्हणता येत नाही.

'शिवराज २०१२' या नियतकालिकाला मूर्तरूप देण्यासाठी अनेकांचे योगदान लाभले. संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील यांच्या प्रेरणेतून विद्यार्थी-विद्यार्थिनींमध्ये लेखनाची आवड निर्माण झाली. त्यामुळे अधिकाधिक लेख नियतकालिकासाठी आले. सहसंपादक डॉ. आनंदा कुंभार, डॉ. मनमोहन राजे (मराठी), प्रा. एन. बी. एकिले (हिंदी), डॉ. एन. आर. सावंत (इंग्रजी), प्रा. कु. व्ही. व्ही. लोखंडे (इंग्रजी), डॉ. एस. के. नेर्ले (विज्ञान), प्रा. अनिल कुराडे, डॉ. एम. पी. पाटील, प्रा. आर. डी. कमते यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले. त्याचबरोबर महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक, प्रशासकीय कर्मचारी व संस्थेचे सर्व पदाधिकारी यांचेही वेळोवेळी सहकार्य लाभल्यामुळे हे नियतकालिक पूर्ण करता आले. याशिवाय सरस्वती ऑफसेटचे श्री. अतुल कोलते व त्यांच्या कर्मचाऱ्यांचे ही यामधील योगदान मोलाचे आहे. या सर्वांचा मी ऋणी आहे.

संपादक

प्रा. अशोक मोरमारे

मनोगत,,,,,

शिवराज महाविद्यालयाची विज्ञानशाखा १९८२ मध्ये सुरु झाली. तेंव्हापासून रसायनशास्त्राचा प्राध्यापक व विभागप्रमुख म्हणून काम करताना १ ऑगस्ट २०११ पासून या महाविद्यालयाचा प्रभारी प्राचार्य म्हणून काम करण्याची संधी संस्थेने उपलब्ध करून दिली. सुवर्णमहोत्सवाकडे वाटचाल करणाऱ्या शिवराज संकुलामध्ये ही नवी जबाबदारी स्वीकारताना मला खूप आनंद व समाधानही वाटले. कर्मवीर वि. रा. शिंदे शिक्षण संस्था गडहिंग्लजचे अध्यक्ष प्रा. किसनराव कुराडे यांच्या मार्गदर्शनाखाली माझे हे नवे काम सुरु झाले. यातूनच 'शिवराज' साठी मनोगत लिहिण्याचा योग आला.

निकालाची उज्वल परंपरा टिकविणारे आमचे महाविद्यालय नव्या विद्यार्थ्यांचे स्वागत करित उन्हाळी सुट्टीनंतर जून २०११ मध्ये सुरु झाले. जवळपास चार हजार विद्यार्थी आणि दोनशे प्राध्यापक व कर्मचारी असलेला आमचा परिसर पुन्हा एकदा गर्दीने फुलून गेला. महाविद्यालयीन प्रतिनिधींच्या निवडणूका अगदी खेळीमेळीच्या वातावरणात पार पडल्या. विशेष म्हणजे विद्यापीठ प्रतिनिधीची निवडणूक बिनविरोध करून आमच्या वर्ग प्रतिनिधींनी एकात्मतेचा वेगळा आदर्श निर्माण केला. वर्षभरात राष्ट्रीय सेवा योजना, राष्ट्रीय छात्र सेना आणि अन्य विभागांचे उपक्रम नेहमीच्या काटेकोर नियोजनाने पार पडले.

नव्या आव्हानांची जाणीव ठेऊन सक्षमतेने, आत्मविश्वासाने पुढे जाणारा विद्यार्थी घडावा म्हणून महाविद्यालयाने वर्षभरात विविध उपक्रम राबविले. युवक महोत्सव, अग्रणी महाविद्यालय योजनेतर्गत विविध कार्यशाळा, सॅक २०११, विद्यार्थिनींसाठी एक दिवसाची स्वतंत्र कार्यशाळा, वैज्ञानिक व्याख्यान, क्विझ अशा अनेक उपक्रमांनी विद्यार्थ्यांना क्रियाशील केले. राष्ट्रीय, राज्य, विद्यापीठ स्तरावरील अनेक स्पर्धांमध्ये आमचे अनेक विद्यार्थी सहभागी व यशस्वी झाले. यांच्या स्वतंत्र नोंदी या अंकात आहेतच.

प्लेसमेंट सेल मार्फत आयोजित कॅम्पस इंटरव्ह्यूमधून आणि विद्यापीठ स्तरावरील अशा उपक्रमातून आमच्या अनेक विद्यार्थ्यांनी यश संपादन केले. 'शिवराज केमकवीझ २०१२' मध्ये आमच्या विद्यार्थ्यांबरोबर अन्य महाविद्यालयांचे विद्यार्थीही सहभागी झाले. तसेच इतर कॉलेजच्या अनेक उपक्रमात आमचे विद्यार्थी यशस्वी

झाले. मा. जिल्हाधिकारी लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्या द्रष्टेपणातून तालुका स्तरीय स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्राचा प्रारंभ या वर्षी झाला. पुढील काळात ते अधिक उपक्रमशील होईल.

एम.ए. भाग-१ मराठीच्या अभ्यासक्रमाशी संबंधित विद्यापीठ स्तरीय कार्यशाळेचे आयोजन, डॉ. एन. आर. सावंत, डॉ. बाळासाहेब अजळकर यांचे विद्यापीठ अनुदान आयोगाने मंजूर केलेले मायनर रिसर्च प्रोजेक्ट तसेच त्यांना, डॉ. एम. व्ही. राजे, आणि डॉ. टी. एन. पोवार यांना पी. एच. डी. मार्गदर्शक म्हणून मिळालेली शिवाजी विद्यापीठाची मान्यता, प्रा. अ. बी. कुंभार यांना मिळालेली पीएच.डी. पदवी, 'लॅंग्वेज लॅब' ची उभारणी, यु.जी.सी. च्या सहकार्याने सुरु झालेले मुलींच्या वस्तीगृहाचे बांधकाम, ४०० मी. चा ट्रॅक आणि क्रीडा संकुलाला यु.जी.सी. ने दिलेली मंजूरी, डॉ. एस. डी. पाटील यांचे आंतरराष्ट्रीय रसायन शास्त्र वर्षानिमित्त प्रसिद्ध झालेले 'मारी क्युरी' हे पुस्तक आणि श्री. संतोष शहापूरकर यांची महाविद्यालयाच्या प्रबंधक पदी झालेली निवड या गेल्या वर्षभरातील विशेष घटना.

मा. प्राचार्य यशवंत पाटणे यांच्या व्याख्यानाने या वर्षीचे वार्षिक स्नेहसंमेलन संस्मरणीय झाले. आता शैक्षणिक वर्षाचा उत्तरार्ध सुरु झाली असताना आमचा विद्यार्थीवर्ग परीक्षेच्या तयारीला लागला आहे. 'शिवराज' साठी हे सिंहावलोकन लिहिताना मला स्वतःलाही सर्जनशीलता जागविवणारा आणि स्वतःला अधिक क्रियाशील व्हायला लावणार अनुभव आला.

आमचा प्राध्यपक व प्रशासकीय कर्मचारी वृंद नेहमीच वेगळी जाणीव ठेऊन काम करणारा आहे. संस्थेचे अध्यक्ष मा. प्रा. किसनराव कुराडे, सी.ई.ओ. प्रा. निरंजन खिचडी, संस्था सदस्य प्रा. अनिल कुराडे आणि त्यांचे संस्थेशी संबंधित अन्य सहकारी यांच्या मार्गदर्शनाखाली आमच्या शिवराज संकुलाचा हा ज्ञानयज्ञ सुरु आहे. नव्या युगाची नवी स्वप्ने विद्यार्थ्यांमध्ये पेरण्याचा आमचा प्रयत्न अधिकाधिक यशस्वी व्हावा आणि सुवर्णमहोत्सवाकडे वाटचाल करणारे आमचे 'शिवराज संकुल' 'प्रतिपञ्चंद्रलेखेव वर्धिष्णु' होईल. अस । आत्मविश्वास बाळगून प्रा. अशोक मोरमारे आणि त्यांच्या संपादक मंडळाच्या कलात्मकतेने 'शिवराज' चा हा अंक नेहमीप्रमाणे देखणा व्हावा यासाठी शुभेच्छा व्यक्त करुन हे मनोगत पूर्ण करतो.

प्राचार्य

प्रा. डॉ. टी. एन. पाटील

दि प्रेस अँड रजिस्ट्रेशन ऑफ बुक अँक्ट नियम फॉर्म नं. ४ प्रमाणे निवेदन

- प्रकाशन स्थळ : शिवराज कला, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय, गडहिंग्लज
(जि. कोल्हापूर)
- प्रकाशन काळ : वार्षिक
- प्रकाशक : प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील
- राष्ट्रीयत्व : भारतीय
- पत्ता : शिवराज कला, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय,
गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर - ४१६ ५०२.
- दूरध्वनी : ०२३२७ - २२२३०७.
-
- संपादक : प्रा. ए. के. मोरमारे
- राष्ट्रीयत्व : भारतीय
- पत्ता : शिवराज कला, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय,
गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर - ४१६ ५०२.
- दूरध्वनी : ९४२९३८३६९०.
-
- मुद्रक : अतुल कोलते
- राष्ट्रीयत्व : भारतीय
- पत्ता : श्री सरस्वती ऑफसेट, कडगांव रोड, गडहिंग्लज ४१६ ५०२.
- स्वामित्व : शिवराज कला वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय,
गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर - ४१६ ५०२.

मी प्राचार्य, डॉ. टी. एन. पाटील असे जाहीर करतो, की वरील माहिती माझ्या माहितीप्रमाणे व समजूतीप्रमाणे सत्य आहे.

ह्या अंकातील मतांशी संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही. लेखनाची निवड, संपादन व मुद्रीत शोधन सहसंपादकांनी केले आहे.

वर्ग प्रतिनिधी

विद्यापीठ प्रतिनिधी

भीमाशंकर महादेव नडगदली
क्रीडा विभाग प्रतिनिधी

गुणी शिवराजीयन

तुषार सुरेश चोथे
बी. ए. - ३

गुणी शिवराजीयन

हिना सिकंदर शेख
वर्ग प्रतिनिधी बी. एस. सी २

गुणी शिवराजीयन विद्यार्थिनी प्रतिनिधी

श्रुती दयानंद खन्ना
विद्यार्थिनी प्रतिनिधी

बी कॉम - १

कु. माने गितांजली मनोज
बी. ए. १

बी एस्सी - १

आरबोडे रोहित शशंकांत
बी. सी. ए. १

बी. ए. २

देशपांडे तुषार उमेश
बी. सी. एस १

बी. कॉम. २

कसाबे प्रित्यंका राजाराम
बी.सी. ए. २

बी. ए. ३

पाटील शितल रघुवाम
बी.सी. एस. २

बी. कॉम. ३

रंगे सविता बापूराव
बी. बी. ए. ३

बी. एस्सी ३

नायक सुष्मा श्रीकांत
बी. सी. ए. ३

हव्याळे दत्तन चंद्रकांत
बी. सी. एस. ३

वडर सागर चंद्रकांत
एम. ए. १

शेटके अनिता चंद्रोपंत
एम. कॉम. १

जाधव माधुरी सदाशिव
एम. ए. २

आंबेवाडकर स्नेहल नंदन
एम. एस. एस.

बर्से कोमल विजय
एम. सी. सी.

जाधवे सतीश तानाजी
सांस्कृतिक

सुंडकर अश्विनी दनु
प्राध्याय नियुक्त

रणे सारिका पांडुरंग

भालवणीकर सागिणी रघुनाथ

कुराडे संजिवनी शिवाजी

देसाई अमित अशोक

पताडे गणपती मनोहर

निलकंठ रश्मि रानवेंद्र

कुंभार सुजाता मनोहर

संभाजीराव माने साहित्य, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, गडहिंग्लज

१२ वी विज्ञान A

जनरल सेक्रेटरी (ज्यु. विभाग)

देशपांडे पूजा प्रकाश

१२ वी आर्ट्स
A

खराडे पूजा दिलीप

१२ वी आर्ट्स
B

हरदारे कीर्ती किशोरकुमार

१२ वी विज्ञान
B

देशमुख ऋतुजा

११ वी विज्ञान
A

सुर्वे अंकार सुरेश

११ वी सायन्स
B

कु. चव्हाण जयश्री दत्तात्रय

११ वी आर्ट्स
A

खरपे निशा शिवामंद

प्र. प्राचार्य निरंजन खिचडी यांचा सेवानिवृत्ती निमित्त सत्कार करताना मा. जे. बी. वार्देस्कर

सेवानिवृत्ती व स्वागत समारंभ

रसायनशास्त्र विभागाचे प्रमुख डॉ. टी. एन. पाटील यांच्याकडे महाविद्यालयाच्या प्रभारी प्राचार्य पदाची धुरा सोपविताना संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे व माजी प्र. प्राचार्य निरंजन खिचडी

संस्थेचे अध्यक्ष मा. प्रा. किसनराव कुराडे यांच्या तेजस्वी लेखनीतून साकारलेल्या "झपाटलेले झाड" या ग्रंथाचे प्रकाशन करताना सिंधुदुर्ग प्रांताचे विशप डॉ. आल्विन बरेटो

मा. सतेज पाटील (गृहराज्यमंत्री म. राज्य) यांनी महाविद्यालयास भेट दिली त्यावेळी संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे त्यांचे स्वागत करताना

स्वामी तदुल्यानंद महाराजांनी महाविद्यालयास सदिच्छा भेट दिली त्यावेळी त्यांचे स्वागत करताना प्र. प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील

संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे यांच्या हस्ते महाविद्यालयातील विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना सायकल वाटप

इन्फोसिस व पटणी कॉम्प्युटरर्स या जगप्रसिद्ध कंपन्यांमध्ये निवड झालेल्या विद्यार्थी विद्यार्थिनी सोबत प्र. प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील.

एम. कॉम परीक्षेत विद्यापीठात तिसरा क्रमांक मिळविल्याबद्दल कु. कविता पाटील हिचे अभिनंदन करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे

अभिनेंदन !

डॉ. आनंदा कुंभार
पीएच. डी. पदवी प्राप्त

डॉ. एम. व्ही. राजे
पीएच. डी. पदवी
मार्गदर्शक मान्यता (विषय भरती)

डॉ. एन. आर. सावंत
पीएच. डी. पदवी
मार्गदर्शक मान्यता (विषय इंग्रजी)
इंग्रजी विषयातील लघु शोध प्रकल्प मंजूर

डॉ. बी. डी. अजळकर
पीएच. डी. पदवी
मार्गदर्शक मान्यता (विषय रसायनशास्त्र)
रसायन शाखातील लघु शोध प्रकल्प मंजूर

डॉ. टी. एन. पोवार
पीएच. डी. पदवी
मार्गदर्शक मान्यता (विषय रसायनशास्त्र)

श्री. संतोष शहापूरकर
महाविद्यालयाच्या प्रबंधक पदी निवड

राष्ट्रीय छात्र सेना (N.C.C.)

शिवराज साहित्य, वाणिज्य आणि डी. एस. कट्टम विज्ञान महाविद्यालय

शिवराज २०१२

प्रा. आर. डी. मगदूम
प्रमुख : राष्ट्रीय छात्र सेना

अजमुद्दीन अब्दुलहमीद जमादार
B.A.III
सिनिअर अंडर ऑफीसर

अक्षय आप्पासाहेब मटकर
B.Sc.III
ज्युनिअर अंडर ऑफीसर

राष्ट्रीय छात्रसेना कॅडेट्स बरोबर
संस्थेचे अध्यक्ष मा. प्रा. किसनराव कुराडे,
प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील व संस्थेचे संचालक

विजय दिनकर जाधव
ज्युनिअर अंडर ऑफीसर

१५ ऑगस्ट २०११ रोजी संस्थेचे अध्यक्ष
मा. किसनराव कुराडे यांना मानवंदना देताना एन.सी.सी छात्र

रस्ता सुरक्षा अभियानात सहभागी झालेले राष्ट्रीय
छात्र सेनेचे विद्यार्थी

इन्फोसिस पुणेच्या वतीने इंग्लिश स्पिकिंग कोर्स संदर्भात मार्गदर्शन करताना मा. श्री. अभिषेक चटर्जी

आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार स्व. यशवंतराव चव्हाण जन्म शताब्दी वर्षानिमित्त त्यांच्या प्रतिमेचे पूजन करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे

हिंदी दिन समारंभात मार्गदर्शन करताना डॉ. पी. एस. पाटील

अग्रणी महाविद्यालय योजनेतर्गत आयोजित एक दिवसीय कार्यशाळेत "लेक वाचवा अभियानात स्त्रियांची भूमिका" या विषयावर मार्गदर्शन करताना प्रा. निरंजन खिचडी

अग्रणी महाविद्यालय योजनेतर्गत आयोजित एक दिवसीय कार्यशाळेत "लेक वाचवा अभियानात स्त्रियांची भूमिका" या विषयावर मार्गदर्शन करताना सौ. क्रांतिदेवी कुराडे

"सामाजिक शास्त्रातील नोकरीच्या संधी" या विषयावर मार्गदर्शन करताना प्रा. व्ही. एन गर्जेद्रगड

"सॅक्स २ के ११" कार्यक्रमात बोलताना प्रा. सुनिल शिंदे

"सॅक्स २ के ११" कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना प्रमुख अतिथी श्री. एन आर पाटील मॅनेजर कॉॅंग्रिजन्ट लि., पुणे

कर्मवीर वि. रा. शिंदे शिक्षण संस्थेच्या ४७ व्या वर्धापनदिना निमित्त मार्गदर्शन करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा.किसनराव कुराडे

कर्मवीर वि. रा. शिंदे जयंती निमित्त वृक्षारोपण करताना संस्थेचे उपाध्यक्ष के. जी. पाटील

पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांच्या स्वागत समारंभात मार्गदर्शन करताना मा. प्रा. जे. वाय. बार्देकर

"स्वच्छता मित्र वक्तृत्व स्पर्धा करंडकाचे" प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस कु. स्नेहा पाटील हिला प्रदान करताना संस्थेचे उपाध्यक्ष मा. के. जी. पाटील

जागतिक लोकसंख्या दिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना प्र.प्राचार्य एन. डी. खिचडी

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्राच्या फलकाचे उद्घाटन करताना तहसिलदार मा. संजय पोवार साहेब

पदव्युत्तर प्राध्यापकांच्या कार्यशाळेत बीजभाषण करताना डॉ. अनिल गवळी

सावित्री बाई फुले जयंती व कर्मवीर वि. रा. शिंदे पुण्यतिथी निमित्त "विशाखा कायदा" या विषयावर मार्गदर्शन करताना अॅड. दशरथ दळवी

क्रीडा विभाग धवल यश

शिवराज साहित्य, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय

शिवराज २०१२

प्रा. राहुल मगदूम
क्रीडा विभागप्रमुख

सचिन पोवार
हॉकी राष्ट्रीय खेळाडू

परशराम भोई
राष्ट्रीय मॅरथॉन खेळाडू

स्वप्नील सावंत
राष्ट्रीय क्रॉसकंट्री खेळाडू

तेजस पाटील
हॉकी राष्ट्रीय खेळाडू

साईगीता नाईक
राष्ट्रीय क्रॉसकंट्री खेळाडू

साधना करडे
राष्ट्रीय क्रॉसकंट्री खेळाडू

अंजना सागर
थाळी फेक विभागीय स्पर्धेत यश

नम्रता पाटील
वार्षिक स्नेह संमेलन वैयक्तिक
चॅम्पियनशिप

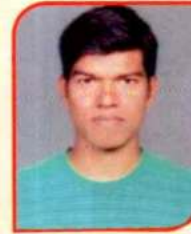
तेजस एस. पाटील
राष्ट्रीय क्रॉसकंट्री खेळाडू

अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ क्रॉसकंट्री स्पर्धेसाठी
शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड झालेले खेळाडू

प्रफुल्ल धुमाल
तलवार बाजी राष्ट्रीय खेळाडू

योगेश धोमे
राष्ट्रीय फुटबॉल खेळाडू

संतोष मगदूम
राष्ट्रीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेत निवड

शिवराज महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या शिवाजी विद्यापीठातर्गत
आंतर विभागीय फुटबॉल स्पर्धेचे बक्षीस स्वीकारताना शिवराजचा संघ

शिवराज महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या शिवाजी विद्यापीठातर्गत
आंतर विभागीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेचे बक्षीस स्वीकारताना शिवराजचे खेळाडू

क्रीडा विभाग धवल यश

संभाजीराव माने कनिष्ठ महाविद्यालय, गडहिंग्लज.

शिवराज २०१२

प्रा. एस. एस. सावंत
क्रीडा विभाग प्रमुख

गडहिंग्लज तालुका व कोल्हापूर जिल्हास्तर
अॅथलेटिक्समधील यशस्वी खेळाडू

श्री अक्षय जगन्नाथ पाटील
११ वी कॉमर्स
महाराष्ट्र राज्य अॅथलेटिक्स क्रीडा
स्पर्धेसाठी निवड

कु. नेहा विश्वनाथ पाटील
१२ वी सायन्स
महाराष्ट्र राज्य जलतरण स्पर्धेसाठी निवड

श्री सनी अरुण तोडकर
११ वी कॉमर्स
महाराष्ट्र राज्य १७ वर्षा खालील
फुटबॉल स्पर्धेसाठी निवड

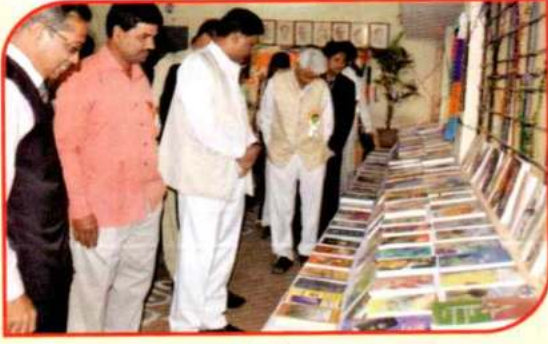

सूरज शंकर आसवले
१२ वी आर्टस
वार्षिक स्नेहसंमेलन क्रीडास्पर्धेत मुलांमध्ये वैयक्तिक
जनरल चॅम्पियनशिप पारितोषिक स्वीकारताना

कु. शिल्पा शिवाजी कुरळे
१२ वी आर्टस
१२ वी आर्टस वार्षिक स्नेहसंमेलन क्रीडा स्पर्धेत मुलींमध्ये
वैयक्तिक जनरल चॅम्पियनशिप व यवतमाळ येथे झालेल्या
महाराष्ट्र राज्य फुटबॉल क्रीडा स्पर्धेसाठी निवड

ग्रंथ प्रदर्शनात ग्रंथाचे निरीक्षण करताना मान्यवर

स्नेहसंमेलनाचे प्रमुख पाहुणे डॉ. सदानंद पाटणे विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना

अहवाल वाचन करताना स्नेहसंमेलन प्रमुख डॉ. एन. आर. सावंत

फॅन्सीड्रेस कार्यक्रमात गणवेशातील विविधता

स्नेह संमेलनात अवतरले रामायण

लोकनृत्य सादर करताना विद्यार्थिनी कलाकार

नृत्याविष्कार करताना विद्यार्थिनी नृत्यांगणा

देशभक्तीपर नृत्य सादर करताना विद्यार्थी कलाकार

विनोदी अभिनयातील विद्यार्थिनीची अदाकारी

गीत गाताना विद्यार्थी गायक

लोकनृत्य सादर करताना विद्यार्थिनी कलाकार

प्रथम क्रमांकाची रांगोळी सजावट

प्रथम क्रमांकाची पुष्परचना

प्रथम पसंतीची पाककला

मेहंदी स्पधेतील पहिल्या तीन क्रमांकाच्या मेहंदी रचना

"शिवराज श्री" २०१२ स्पधेतील यशस्वी खेळाडू
शिवराज श्री बेस्ट पोझर बेस्ट मस्क्यूघलर किताबाचे मानकरी

"शिवराज केसरी" २०१२ चा मानकरी

राष्ट्रीय सेवा योजना (+२ स्तर)

संभाजीराव माने साहित्य, वाणिज्य आणि विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय.

प्रा. एम. एस. घस्ती
कार्यक्रम अधिकारी

प्रा. टी. व्ही. चौगुले
कार्यक्रम अधिकारी

प्रा. सौ. एल. एम. डिसोजा
कार्यक्रम अधिकारी

प्रा. सौ. एन. पी. शिंदे
कार्यक्रम अधिकारी

मौजे. कडगाव या दत्तक खेड्यात वृक्षारोपन कार्यक्रम

"राष्ट्रीय सेवा योजना दिना" निमित्त मार्गदर्शन करताना डॉ. एस. डी. पाटील

हिमोग्लोबीन तपासणी शिबीरात प्र. प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील
मनोगत व्यक्त करताना

"वैभव संपन्न सहाद्री" या विषयावर बोलताना
डॉ. एस. के. नेलें

"श्रमदान राष्ट्रहिताचे पहिले पाऊल"

मौजे कडगाव या दत्तक खेड्यात पाणंद रस्ता दुरुस्ती करताना

महाविद्यालय परिसरातील गाजरगवत निर्मूलनासाठी श्रमदान करताना स्वयंसेवक

शिवराज कला, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान
महाविद्यालय, गडहिंगलज, जि. कोल्हापूर

महाराष्ट्र विद्यापीठ कायदा १९९४ कलम ४० (६) व विधिनियम एस. (४४६) नुसार १२/०८/२०१० रोजी दुपारी १२.३०

वाजता महाविद्यालयाची स्टुडंट कॉन्सिल जाहीर करण्यात आली आहे.

स्टुडंट कॉन्सिल २०११ - २०१२

प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील	: कार्याध्यक्ष, चेअरमन	प्रा. ए. जी. हरदारे	: एन.एस.एस. सदस्य
प्रा. आर. डी. मगदूम	: राष्ट्रीय छात्रसेना इनचार्ज शिक्षक, संचालक, क्रीडा व शा. शिक्षण सदस्य		
प्रा. ए. बी. कुंभार	: सांस्कृतिक कार्यक्रम सदस्य	बी. एस. सावंत	: कार्यालय प्रमुख

* प्रतिनिधी आर्ट्स *

कु. जयश्री गुरुपाद कांबळे	: बी. ए. भाग १
तुषार उमेश देशपांडे	: बी. ए. भाग २
कु. शितल रंगराव पाटील	: बी. ए. भाग ३
कु. सारीका पांडुरंग राणे	: एम. ए. भाग १
कु. संजिवनी शिवाजी कुराडे	: एम. ए. भाग २

* प्रतिनिधी कॉमर्स *

कु. गितांजली मनोज माने	: बी. कॉम. भाग १
कु. प्रियांका राजाराम कसाळे	: बी. कॉम. भाग २
कु. सविता बाबूराव रेगडे	: बी. कॉम. भाग ३
कु. रागीनी रघुनाथ भालवणीकर	: एम. कॉम. भाग १
कु. सुभाष शिवाजी कोरी	: एम. कॉम. भाग २

* प्रतिनिधी सायन्स *

रोहित शशिकांत आरबोळे	: बी.एस्सी. भाग १
कु. हिना सिकंदर शेख	: बी. एस्सी. भाग २
कु. सुषमा श्रीकांत नायक	: बी. एस्सी. भाग ३

* प्रतिनिधी बी.सी.एस. *

कु. अमिता बंडोपंत शेटके	: बी.सी.एस. भाग १
-------------------------	-------------------

कु. स्नेहल नयन आंबेवाडकर	: बी.सी.एस. भाग २
कु. अश्विनी दत्त सुंडकर	: बी.सी.एस. भाग ३

* प्रतिनिधी बी.बी.ए. *

चेतन चंद्रकांत हेब्बाळे	: बी.बी.ए. भाग १
शैलेश तानाजी पाटील	: बी.बी.ए. भाग २
कु. कोमल विजय बरगे	: बी.बी.ए. भाग ३

* प्रतिनिधी बी.सी.ए. *

सागर चंद्रकांत वडर	: बी.सी.ए. भाग १
कु. माधुरी सदाशिव जाधव	: बी.सी.ए. भाग २
सतिश तानाजी जावळे	: बी.सी.ए. भाग ३

* पुढील उपक्रमातील प्राचार्य नियुक्त विद्यार्थी *

गणपती मनोहर पताडे -	: राष्ट्रीय छात्र सेना
अमित अशोक देसाई -	: राष्ट्रीय सेवा योजना
भिमशंकर म. नडदगल्ली -	: क्रीडा विभाग
रविंद्र रामचंद्र गुरव/नीलकंठ -	: सांस्कृतिक कार्यक्रम
कु. श्रुती दयानंद खन्ना -	: विद्यार्थिनी प्रतिनिधी
कु. सुजता मनोहर कुंभार	: बीसी प्रतिनिधी

संभाजीराव माळे कला, वाणिज्य आणि विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय

वर्गप्रतिनिधी २०११-२०१२

* प्रतिनिधी आर्ट्स *

कु. निशा शिवानंद खरपे	: ११ वी आर्ट्स अ
विद्यानंद गणपती मोरे	: ११ वी आर्ट्स ब
कु. पुजा दिलीप खराडे	: १२ वी आर्ट्स अ
कु. किर्ती किशोरकुमार हरदारे	: १२ वी आर्ट्स ब

* प्रतिनिधी कॉमर्स *

सुरेश नंदकुमार माळी	: ११ वी कॉमर्स
सुरज आनंदा पाटील	: १२ वी कॉमर्स

* प्रतिनिधी सायन्स *

ऑंकार सुरेश सुर्वे	: ११ वी सायन्स अ
कु. जयश्री दत्तात्रय चव्हाण	: ११ वी सायन्स ब
कु. पुजा प्रकाश देशपांडे	: १२ वी सायन्स अ
कु. ऋतुजा पां. देशमुख	: १२ वी सायन्स ब

■ रसायनशास्त्र विभाग

- प्रा.डॉ.टी.एन्.पाटील (एम्. एस्सी.डी.एच.ई., पीएच.डी.)
 प्रा.डॉ.टी. एन्. पोवार (एम्. एस्सी.डी.एच.ई., पीएच.डी.)
 प्रा. डॉ. बी. जे. देसाई (एम्. एस्सी., पीएच.डी.)
 प्रा. व्ही. बी. कुरळे (एम्. एस्सी., एम्.फिल.)
 प्रा. डॉ. ए. एम्. हसुरे (एम्. एस्सी., पीएच.डी.)
 प्रा. डॉ. बी. डी. अजळकर (एम्.एस्सी., पीएच.डी.)
 प्रा. डॉ. एस्. डी. पाटील (एम्.एस्सी., पीएच.डी.)

■ मराठी विभाग

- प्रा. एस्. सी. जोशी (एम्. ए., डी.एच.ई., डी.ए.ई.)
 प्रा. डॉ. एम्. व्ही. राजे (एम्. ए., पीएच.डी.नेट)
 प्रा. ए. बी. कुंभार (एम्. ए., पीएच.डी.नेट)
 प्रा. ए. के. मोरमारे (एम्. ए., नेट)

■ इंग्रजी विभाग

- प्रा. डॉ. एन्. आर. सावंत (एम्.ए., एम्.फिल., पीएच.डी.)
 प्रा. सौ. एस्. ए. मुजुमदार (एम्. ए., पी.जी.डी.ई.)
 प्रा. कु. व्ही. व्ही. लोखंडे (एम्. ए.)
 प्रा. व्ही. पी. चौगुले (एम्. ए.)
 प्रा. कु. एस. एम. सुतार (एम्. ए.)
 प्रा. एफ. बी. ठगरी (एम्. ए.)

■ हिंदी विभाग

- प्रा. एन. बी. एकिले (एम्. ए., नेट)
 प्रा. डॉ. एस. बी. माने (एम्. ए., पीएच.डी.)

■ वाणिज्य विभाग

- प्रा. डॉ. आर. बी. तेली (एम्. कॉम., एम्. फिल., पीएच.डी.)
 प्रा. डी. पी. कांबळे (एम्. कॉम., सेट)
 प्रा. आर. आय. पालकर (एल.एल.बी.)
 प्रा. एम. डी. चौगुले (एम्. कॉम., एम्. फिल.)
 प्रा. सौ. एन. पी. शिंदे (एम्. कॉम., एम्. ए., बी.एड.)

■ मानसशास्त्र विभाग

- प्रा. आर. व्ही. गुंडे (एम्. ए., एम्.फिल.)

■ समाजशास्त्र विभाग

- प्रा. ए. व्ही. कुराडे (एम्. ए.)
 प्रा. एस्. डी. सावंत (एम्. ए., एम्. फिल., नेट)
 प्रा. आर. पी. हेंडगे (एम्. ए., एम्. फिल., नेट)

■ राज्यशास्त्र विभाग

- प्रा. एन्. आर. कोल्हापूरे (एम्. ए.)
 प्रा. डॉ. ए. जी. हरदारे (एम्. ए. एम्. फिल., पीएच.डी., नेट)

■ अर्थशास्त्र विभाग

- प्रा. डॉ. डी. आर. खटके (एम्. ए., एम्.फिल. पीएच.डी.)
 प्रा. जी. जी. गायकवाड (एम्. ए., बी.लिव्., नेट)
 प्रा. एस. जी. मुंज (एम्. ए.)

■ भौतिकशास्त्र विभाग

- प्रा.डॉ.एस.ए.जोडगुद्री (एम्.एस्सी., एम्.फिल. पीएच. डी.)
 प्रा. डॉ. बी. डी. मुरगी (एम्. एस्सी., पीएच.डी.)
 प्रा. डॉ. एम्. पी. पाटील (एम्. एस्सी., डी.एच.ई., पीएच.डी.)
 प्रा.बी. एम्. कुलकर्णी (एम्. एस्सी., एम्.फिल.)
 प्रा. डॉ. एस्. एम्. कदम (एम्. एस्सी., पीएच.डी.)
 प्रा. डॉ. पी. एस्. चिगरे (एम्. एस्सी., डी.एच.ई., पीएच.डी.)
 प्रा. व्ही. एस. सावंत (एम्. एस्सी., एम्. फिल.)

■ संख्याशास्त्र विभाग

- प्रा. डी. एम्. म्हेतर (एम्.एस्सी., एम्.फिल.)
 प्रा. आर. के. देशपांडे (एम्.एस्सी.)
 प्रा. सौ. एम्. आर. दंडगे (एम्.एस्सी.)
 प्रा. जे. के. पाटील (एम्.एस्सी.)

■ गणित विभाग

- प्रा. डी. जी. वाठारे (एम्.एस्सी.)

■ वनस्पतीशास्त्र विभाग

- प्रा. डॉ. एस. वाय. कोतमिरे (एम्. एस्सी., पीएच.डी.)
 प्रा. जे. व्ही. सरतापे (एम्. एस्सी.)
 प्रा. डॉ. एस्. के. नेर्ले (एम्. एस्सी., पीएच.डी.)

■ प्राणीशास्त्र विभाग

- प्रा. डॉ. आर. एन्. कणसे (एम्. एस्सी., पीएच.डी.)
 प्रा. के. जे. अदाटे (एम्. एस्सी.)

■ शारीरिक शिक्षण

- प्रा. आर. डी. मगदूम (बी. कॉम., एम्.पी.एड.)

■ पर्यावरण शास्त्र

- प्रा. सौ. एस. एस. देसाई (एम्. एस्सी.)

पदव्युत्तर विभाग - प्राध्यापक वृंद

■ मराठी विभाग

प्रा. एस. सी. जोशी	: शिवराज महाविद्यालय, गड.
प्रा. डॉ. एम. व्ही. राजे	: शिवराज महाविद्यालय, गड.
प्रा. ए. बी. कुंभार	: शिवराज महाविद्यालय, गड.
प्रा. ए. के. मोरमारे	: शिवराज महाविद्यालय, गड.
प्रा. डॉ. ए. पी. गवळी	: यशवंतराव चव्हाण कॉलेज, हलकर्णी
प्रा. डॉ. बी. व्ही. चौगुले	: आर्टस्, कॉमर्स कॉलेज, गड.
प्रा. बी. जे. शिंदे	: आर्टस्, कॉमर्स कॉलेज, गड.

■ हिंदी विभाग

डॉ. के. आर. पाटील	: प्राचार्य, आर्टस्, कॉमर्स कॉलेज, नेसरी
प्रा. यु. एस. पाटील	: यशवंतराव चव्हाण कॉलेज, हलकर्णी
प्रा. एस. एन. खरुजकर	: यशवंतराव चव्हाण कॉलेज, हलकर्णी
प्रा. डॉ. एस. बी. पोवार	: राजा शिवछत्रपती महाविद्यालय, महागाव
प्रा. एन. डी. केसरकर	: आर्टस्, कॉमर्स कॉलेज, नेसरी
प्रा. ए. के. कांबळे	: आर्टस् कॉलेज, कोवाड
प्रा. सौ. एस. एन. अंतरेडु	: डी. आर. माने कॉलेज, कागल
प्रा. एस. एन. कांबळे	: आर्टस्, कॉमर्स कॉलेज, नेसरी

■ इंग्रजी विभाग

प्रा. डॉ. एन. आर. सावंत	: शिवराज महाविद्यालय, गड.
प्रा. सौ. एस. ए. मुजूमदार	: शिवराज महाविद्यालय, गड.
प्रा. ए. एस. जरग	: डी. आर. माने कॉलेज, कागल
प्रा. सौ. पी. ए. पाटील	: दत्ताजीराव ऑर्टस्, कॉमर्स, सायन्य कॉलेज, इचलकरंजी
प्रा. पी. ए. पाटील	: यशवंतराव चव्हाण कॉलेज, हलकर्णी
प्रा. आय. आर. जरळी	: यशवंतराव चव्हाण कॉलेज, हलकर्णी
प्रा. ए. एस. आरबोळे	: आर्टस् कॉलेज, कोवाड
प्रा. सौ. एम. एस. पाटील	: सदाशिवराव मंडलिक कॉलेज, मुरगूड

■ अर्थशास्त्र विभाग

प्रा. डॉ. डी. आर. खटके	: शिवराज महाविद्यालय, गड.
प्रा. जी. जी. गायकवाड	: शिवराज महाविद्यालय, गड.
प्रा. एस. जी. मुंज	: शिवराज महाविद्यालय, गड.
प्रा. डॉ. ए. ए. पोवार	: माजी प्राचार्य, शिवराज महाविद्यालय, गड.
प्रा. ए. जी. मगदूम	: सदाशिवराव मंडलिक कॉलेज, मुरगूड
प्रा. सौ. यू. एस. रसाळ	: वाय. डी. माने कालेज, कागल
प्रा. पी. वाय. निंबाळकर	: यशवंतराव चव्हाण कॉलेज, हलकर्णी
प्रा. के. एस. पोवार	: सदाशिवराव मंडलिक कॉलेज, मुरगूड
प्रा. के. आर. तणगे	: आर्टस्, कॉमर्स कॉलेज, गडहिंग्लज

■ वाणिज्य विभाग

प्रा. एन. डी. खिचडी	: शिवराज महाविद्यालय, गड.
प्रा. डॉ. आर. बी. तेली	: शिवराज महाविद्यालय, गड.
डॉ. एन. बी. जाधव	: प्राचार्य, राज शिवछत्रपती महाविद्यालय, महागाव
प्रा. ए. एम. शिरदवाडे	: डी. आर. माने कॉलेज, कागल
प्रा. डॉ. पी. एन. चौगुले	: डी. आर. माने कॉलेज, कागल
प्रा. व्ही. एस. वांद्रे	: दत्ताजीराव ऑर्टस्, कॉमर्स, सायन्य कॉलेज, इचलकरंजी
प्रा. टी. के. जाधव	: आर्टस्, कॉमर्स कॉलेज, कुरुंदवाड
प्रा. एम. ए. कोळी	: सदाशिवराव मंडलिक कॉलेज, मुरगूड

संभाजीराव माने कला, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालयाचा प्राध्यापक वृंद

■ मराठी विभाग

- प्रा. व्ही. एस्. मुसाई (एम्. ए., बी.एड., एम.फिल.)
प्रा. टी. व्ही. चौगुले (एम्. ए., बी.एड.)

■ इंग्रजी विभाग

- प्रा. आर. बी. कांबळे (एम्. ए., बी.एड., डी.एच.ई.)
प्रा. के. ए. सावेकर (एम्. ए., डी.एच.ई.)
प्रा. आय. डी. नेलेंकर (एम्. ए., बी. एड.)

■ हिंदी विभाग

- प्रा. सौ. एल्. एम्. डिसोजा (एम्. ए., बी.एड.)

■ समाजशास्त्र विभाग

- प्रा. एम्. बी. पाटील (एम्. ए., बी.एड.) पर्यवेक्षक
प्रा. एस. एस. सावंत (एम्. ए., एम.पी.एड.)

■ अर्थशास्त्र विभाग

- प्रा. सौ. एस्. वाय. कोले (एम्.ए., एम्.फिल., डी.एच.ई.)
प्रा. सौ. एन. पी. शिंदे (एम्. कॉम., एम.ए., बी.एड.)

■ राज्यशास्त्र विभाग

- प्रा. आर. एस. सरनाईक (एम्. ए., बी.एड.)

■ मानसशास्त्र विभाग

- प्रा. ई. जी. कांबळे (एम्. ए., बी.एड.)
प्रा. एम्. एस्. घस्ती (एम्. ए., बी.एड.)

■ वाणिज्य विभाग

- प्रा. वाय. पी. कोले (एम्. कॉम., एम्. ए., डी.एच.ई.)
प्रा. एस्. बी. कडूकर (एम्. कॉम., एम्. ए., एम्.फिल., डी.एच.ई.)

■ पदार्थ विज्ञान विभाग

- प्रा. बी. डी. पाटील (एम्. एस्सी., डी.एच.ई.)
प्रा. ए. बी. कोकणे (एम्. एस्सी., बी. एड.)
प्रा. व्ही. एस. सावंत (एम्. एस्सी., एम.फिल.)

■ रसायनशास्त्र विभाग

- प्रा. पी. एम्. भोईटे (एम्. एस्सी., डी.एच.ई.)
प्रा. एस्. एच्. रावण (एम्. एस्सी., बी.एड.)
प्रा. सौ. आर. के. अदाटे (एम्. एस्सी., बी.एड.)

■ जीवशास्त्र विभाग

- प्रा. पी. टी. कट्टी (एम्. एस्सी., डी.एच.ई.)
प्रा. कु. पी. आर. जाधव (एम्. एस्सी.)
प्रा. व्ही. वाय. पाटील (एम्. एस्सी., बी.एड.)

■ गणित विभाग

- प्रा. एन्. एम्. गरुड (एम्. एस्सी., डी.एच.ई.)
प्रा. सी. एस. रुडगी (बी.ई., एम.बी.ए.)

■ शारीरिक शिक्षण विभाग

- प्रा. एस्. एस्. सावंत (एम्. ए., एम.पी.एड.)

■ आय. टी. विभाग

- प्रा. एस. पी. कुराडे (एम.एस.ई. कॉम्प्यू.)

महाविद्यालयातील प्रशासकीय कर्मचारी वृंद

कार्यालय

■ प्रबंधक

श्री. एस. आर. शहापूरकर (बी. ए.)

■ अधीक्षक

श्री. बी. एस. सावंत (बी. ए.)

■ मुख्य लिपिक

श्री. डी. एम. मोरे (बी. कॉम्.)

■ कनिष्ठ लघुलेखक

श्री. के. टी. कुंभार (बी. कॉम्.)

■ कनिष्ठ लेखनिक

श्री. एम. बी. माने (बी. कॉम्., एम्. लिब.)

श्री. पी. डी. पाटील (बी. कॉम्.)

श्री. ए. एम्. पोवार (बी. कॉम्., एम्. लिब.)

श्री. एन्. एस्. काबळे (बी. ए., एम्. लिब.)

श्री. एन. झेड. दळवी (बी. कॉम्.)

श्री. बी. बी. जाधव (बी. ए.)

श्री. पी. डी. सोरप (बी. ए.)

ग्रंथालय

■ सहाय्यक ग्रंथपाल

श्री. आर. ए. जाधव (एम्. ए., एम्. लिब., एफ. फिल.)

■ ग्रंथालय लेखनिक

श्री. बी. एल. कोरवी (बी. ए.)

■ ग्रंथालय परिचर

श्री. एस्. एस्. हजारे

श्री. व्ही. आर. टेंबरे

श्री. पी. बी. नडगेरी

श्री. ए. एल्. कलकुटकी (एम. ए.)

श्री. ए. एस. सावंत

श्री. एन. बी. असोदे

श्री. एम. बी. शिंदे

■ प्रयोगशाळा साहाय्यक

श्री. डी. जी. रेंदाळे (बी. ए.)

श्री. आर. बी. आयरनार्डक (एम्. ए.)

श्री. पी. जी. पोवार (एम्. ए.)

श्री. एस्. व्ही. शिंदे (बी. एस्सी., बी. लीब. सायन्स)

■ प्रयोगशाळा परिचर

श्री. बी. डी. मोरे

श्री. एस्. बी. खोत (बी. कॉम्.)

श्री. एस्. डी. पाटील

श्री. टी. आर. देवडकर

श्री. व्ही. व्ही. कोंडूसकर

श्री. एम्. जी. खोत (बी. ए.)

श्री. टी. बी. कांबळे

श्री. आर. के. वडर

श्री. एस्. एम्. मोरबाळे

श्री. के. आर. कांबळे

श्री. एस्. एम्. कांबळे

श्री. व्ही. बी. पाटील

श्री. डी. जी. हुंदळेकर (बी. कॉम्.)

श्री. एस. एस. कांबळे

■ शिपाई

श्री. एस्. डी. कुरळे

श्री. यु. डी. राऊत

श्री. एम. के. गोटुरे

श्री. व्ही. ए. सुतार

प्राध्यापकवृंद (विज्ञान अनुदान विभाग)

■ बी.बी.ए.

- प्रा. आर. डी. कमते (एम.बी.ए., एम.फिल.)
 प्रा. प्रा. ए. यू. पटेल (एम.ए., एम.फिल.)
 प्रा. जी. ए. पाटील (एम.कॉम., एम.बी.ए., जी.डी.सी.ए.)
 प्रा. एन. एस. कोले (एम.कॉम., एम.बी.ए., जी.डी.सी.ए.)
 प्रा. एस. बी. शिंदे (एल.एल.बी.)
 प्रा. सौ. यू. बी. देसाई (बी.एस्सी., एम.सी.ए.)
 प्रा. सौ. एस. एस. देसाई

■ बी.सी.ए.

- प्रा. के. एस. देसाई (बी.एस्सी., एम.बी.ए., जी.डी.सी.ए.)
 प्रा. एम. बी. ताशिलदार (बी.एस्सी., एम.बी.ए.)
 प्रा. एम. ए. देसाई (एम.कॉम.)

प्रशासकीय कर्मचारी वृंद (विज्ञान अनुदान विभाग)

■ वरिष्ठ लेखनिक - श्री. पी. ए. शेंडे (बी.एस्सी., एम.बी.ए.)

■ कनिष्ठ लेखनिक

- श्री. एस. एन. पाटील (एम.ए., एम.बी.ए.)
 श्री. एस. ए. शिरहट्टी (बी.कॉम.)
 सौ. एस. बी. निकम (बी.कॉम.)
 श्री. एन.टी. पाटील (बी.कॉम.)
 श्री. डी. बी. देसाई (बी.कॉम.)
 सौ. पी. वाय. मन्थापगोळ (बी.कॉम.)
 सौ. एस. बी. आजरी (बी.कॉम.)
 श्री. ए. एफ. देसाई (बी.कॉम.)
 श्री. व्ही. एम. घेज्जी (बी.ए.)
 श्री. वाय. एस. शेंडे (एम.ए.)
 श्री. सी. आय. बाबर (एम.ए.)

■ ग्रंथपाल - श्रीमती जी. जे. शिंदे (बी.लिब.)

■ लॅब असिस्टंट

- श्री. वाय. बी. पाटील (बी.सी.ए.)
 सौ. ए. जे. डिसोजा (डि.इ.टी.कम्यु., सी.डी.ए.सी., ए.एम.आय.ई.)
 कु. आर. के. निऊंगरे (डिप्लो.इन कॉम्प्यु., ए.एम.आय.ई.)
 श्री. यू. पी. कानडे (बी.सी.ए.)

■ लॅब अटेंडंट - श्री. बी. जी. चौगुले (बी.ए.)

■ इलेक्ट्रिशियन - श्री. आय. बी. गोवेस

- प्रा. सौ. ए. जे. डिसोजा (डी.टी.सी, सी.डी.ए.सी, ए.एम.आय.ई.)
 प्रा. कु. एन. ए. मखमल्ला (एम.एस्सी.कॉम्प्युटर)

■ बी.सी.एस.

- प्रा. सी. एस. निकम (एम.सी.ए.)
 प्रा. सौ. एम. आर. दंडगे (एम.एस्सी.)
 प्रा. एन. जी. चव्हाण (एम.एस्सी.इले.)
 प्रा. आर.के. पाटील (एम.एस्सी.कॉम्प्यु.)
 प्रा. आर. जी. हत्ती (एम.एस्सी.)
 प्रा. सौ.पी.एस. वाली (एम.एस्सी., बी.एड.)
 प्रा. आर. बी. खोत (एम.एस्सी.कॉम्प्यु.)
 प्रा. कु. एस. जी. शिंदे (एम.सी.ए.)
 प्रा. कु. एम. आर. गोसावी (एम.एस्सी.कॉम्प्यु.)
 प्रा. कु. एस. एम. पाटील (एम.एस्सी.कॉम्प्यु.)

■ टैविनशियन

- श्री. एम. डी. पाटणे (बी.कॉम., डिप्लो.इन.एच.नेटवर्किंग, सी.सी.एन.ए.)
 श्री. आर. एन. कांबळे (बी.ए.) (हार्डवेअर अँड नेटवर्किंग)

■ झेरॉक्स ऑपरेटर - श्री. जी. डी. निढोरी

■ सिवयुरिटी गार्ड

- श्री. डी. एम. पोवार श्री. सी. आय. जोशीलकर

■ माळी

- श्री. एस. बी. चोथे श्री. बी. जे. कांबळे

■ शिपाई

- श्री. एस. टी. हजारे श्री. एम. बी. रेडेकर
 श्री. बी. एन. नावेंकर श्री. डी. एस. पाटील
 श्री. एम. बी. यादव श्री. एस. एस. गवळी (बी.ए.)
 श्री. डी. आर. कुराडे श्री. डी. टी. कुंभार
 श्री. ए. एच. नाईक

कर्मवीर वि. रा. शिंदे शिक्षण संस्था

प्रशासकीय कर्मचारी वृंद

■ प्रशासकीय प्रमुख

- श्री. एल. एस. शिंदे (बी.कॉम.)

■ लेखनिक

- श्री. व्ही. एस. गुरव (बी.ए.)

मराठी विभाग

वेदाआधी तू होतास
वेदाच्या परमेश्वरा आधी तू होतास
पंचमहाभूतांचे पाहून
विराट. विक्राक रूप
तू व्यथित व्याकुल होत होतास
आणि हात उभारून तू
याचना करीत होतास.
त्या याचना म्हणजे ऋचा
सर्व ईश्वरांचे जन्मोत्सव
तूच साजरे केलेस.
सर्व प्रेषितांचे बारसेही
तूच आनंदाने साजरे केलेस
हे माणसा
तूच सूर्याला सूर्य म्हटलेस
आणि सूर्य 'सूर्य' झाला.
तूच चंद्राला चंद्र म्हटलेस
आणि चंद्र 'चंद्र' झाला.
अवघ्या विश्वाचे नामकरण
तूच केलेस.
आणि प्रत्येकाने ते मान्य केले.
हे प्रतिभावान माणसा
तूच आहेस सर्व काही
तुझ्यामुळेच सजीव सुंदर
झाली ही मही...!

- बाबूराव बागूल

सहसंपादक
प्रा. ए. बी. कुंभार
मराठी विभाग

अनुक्रमणिका

..... * गद्य विभाग *

☐ महात्मा गांधींचे अहिंसेविषयक विचार	कु. मनिषा नारायण निलवे
☐ आई	कु. माधुरी बसाप्पा जरळीकर
☐ २६/११ क्षमस्व ! हुतात्म्यानों !	सागर प्रकाश भिऊंगडे
☐ स्त्री विश्व तारी	कु. सुषमा भैरु कदम
☐ भ्रष्टाचार मुक्त भारत-एक स्वप्न	कु. अंकिता प्रकाश शहा
☐ माणूसकीचा नंदादीप-संत गाडगेबाबा	तुषार सुरेश चोथे
☐ आजची भौतिक प्रगती आणि मानव	सागर रामकृष्ण सुतार
☐ तेजस्वी ज्ञानयोगी : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर	सागर रामचंद्र पाटील
☐ गर्भाचे मातेस पत्र	कु. शितल सखाराम कोलते

.....* पद्य विभाग *

☐ बाल आठवण	कु. सुप्रिया जाधव	☐ केलेली चूक	कु. स्नेहल कल्लापा कोले
☐ जीवनातील संध्याकाळ	कु. ज्योती बस्ताडे	☐ नवरदेवाची इच्छा	कु. प्रियांका पाटील
☐ इन्शूरन्स	कु. प्रियांका राजाराम कसाळे	☐ प्रिये तुझ्या आठवणीत	अभिजीत धामणकर
☐ माणुसकी संपवून	कु. नूतन मधुकर पाटील	☐ पुन्हा एकदा	अजित मंगसुळे
☐ प्रेमाची माणसं	कु. दिपाली जोतिबा चौगुले	☐ जीवनाचे गणित	कु. सरिता पांडूरंग चोथे
☐ प्रेमाची दोन अक्षरे	कु. सीमा मोरे		
☐ असा असावा मित्र	अमित शिवाजी गोरुले		
☐ पाऊस	कु. महादेवी स. भादूले		
☐ वाट जीवनाची	जोतिबा लक्ष्मण देसाई		
☐ मैत्री	कु. भारती आगलावे		
☐ जीवनात खूप काही करण्याजोगं असतं !	कु. निलम पाटील		
☐ आई परकी झाली	शिवलिंग नाईक		
☐ मैत्री	चंद्रदिप मोहिते		
☐ आई	संदेश देशपांडे		
☐ क्षण	कु. अश्विनी फुटाणे		

महात्मा गांधींचे अहिंसेविषयक विचार

✍..... कु. मनिषा नारायण निलवे (बी.ए. भाग-२)

होमरचे एक सुप्रसिद्ध वचन आहे "The day that reduces a man to slavery takes form him the half of his virtues." जो दिवस मनुष्याला गुलाम बनवितो त्यादिवशी त्याचे अर्धे सदगुण काढून घेतले जातात.

गुलामगिरी माणसाच्या एवढी अंगवळणी पडलेली असते की, ती गुलामगिरी आहे असे त्यांना वाटतच नसते. परंतु एखादा माणूस असा असतो की, तोच प्रस्थापित व्यवस्थेला कोणतीही किंमत देऊन केवळ स्वतःचीच नाही. तर संपूर्ण समाजाची अन्यायातून मुक्तता करतो. असेच एक महामानव म्हणजे 'महात्मा गांधी' होय. ज्यांचा जन्म २ ऑक्टोबर १८६९ मध्ये झाला. लहानपणी बुद्धीची जेमतेम मजल असणाऱ्या या माणसाने सत्यनिष्ठेच्या जोरावर जगाला 'अहिंसेचा' मोठा मंत्र दिला.

आज भारतात सर्वत्र भ्रष्टाचार हिंसाचार दिसून येत आहे याचे निर्मूलन करण्यासाठी मूल्यशिक्षणाची नितांत गरज आहे आणि हे मूल्यशिक्षण महात्मा गांधींप्रणीत एकादश व्रतांच्या आधारे होऊ शकेल. या एकादश व्रतांचे विनोबार्जींनी एका सूत्रामध्ये वर्णन केले आहे.

"अहिंसा, सत्य, अस्तेय, ब्रम्हचर्य, असंग्रह, शरीरश्रम, अस्वाद, सर्वत्र, भयवर्जन, सर्वधर्मसमानत्व, स्वदेशी, स्पर्शभावना ही एकादश सेवावी नम्रत्व व्रतनिश्चये."

या व्रतामध्ये सुद्धा अहिंसेला प्रथम स्थान देण्यात आलेले आहे. अ-हिंसा याचा अर्थ न हिंसा, हिंसा नाही हा झाला नकारात्मक अभावात्मक अर्थ. याचा सकारात्मक भावात्मक अर्थ म्हणजे 'प्रेम' ! मुनष्यमात्राबद्दल किंबहुना सर्व प्राणीमात्राबद्दल प्रेम या प्रेमापोटीच कुणाची हिंसा

करायची नाही, हत्या करायची नाही. इतका व्यापक अर्थ अहिंसा या तत्वाचा आहे. सत्य, अहिंसा या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत, असं गांधीजी म्हणत असत. हिंसेने केलेली सत्याची प्रतिष्ठापना चिरंतन ठरणार नाही. हिंसेने मिळालेले स्वराज्य टिकणार नाही. या उलट अहिंसेने, प्रेमाने, आत्मबलाने मिळविलेले स्वराज्य कधीही हिरावून घेतले जाणार नाही ! असे गांधीजी म्हणत सत्याग्रह ही गांधींनी जगाला दिलेली देणगी आहे. त्यांनी 'अहिंसा' हे सत्याग्रहाचे शास्त्र बनविले. अहिंसेने हिंसेवर सत्याने असत्यावर आणि प्रेमाने द्वेषावर विजय मिळवता येतो, असा गांधीजींचा विश्वास होता.

अहिंसा या तत्त्वामध्ये हिंसेपेक्षाही अधिक शौर्य दडलेले असते, याचे स्पष्टीकरण गांधीजींनी अत्यंत मार्माकपणे केले आहे 'अहिंसा परमो धर्म'. गांधींना भ्याडाची अहिंसा मान्य नव्हती त्यांना शूरांची अहिंसा हवी होती. वेळप्रसंगी भ्याडाच्या अहिंसेपेक्षा मी शूरांची हिंसा नाईलाजानं स्वीकारून असं ते म्हणत असत. परंतु तशी वेळच येऊ न देण्यासाठी ते प्रयत्नशील राहिले. मिठाच्या सत्याग्रहाच्या वेळी लाठीमार, गोळाबार झाले तरी गांधी व व स्वयंसेवक मात्र हटले नाहीत ! त्यांचे शौर्य आणि त्यांची निर्भयता ही बाह्य बंदूकांसारख्या शस्त्रांवर अवलंबून नव्हती. शस्त्रबळापेक्षा त्यांचे मनोबल, अजिक्य ठरले आणि मिठाचा सत्याग्रह झाला. कारण यावेळीही गांधींनी सर्वांना अहिंसेचाच मार्ग दाखविला होता.

जागतिक महासत्ता असलेल्या अमेरिकेचे अध्यक्ष बराक ओबामा यांनी "महात्मा गांधी" केवळ भारतचेच नाही तर संपूर्ण जगाचे महानायक आहेत. असे उद्गार काढले. त्यामुळे महात्मा गांधींचे विचार व कार्ये यांचे

जागतिक स्तरावरील महत्त्व पुन्हा एकदा अधोरेखित झाले आहे. ओबामा म्हणतात की, जागतिक शांतता हवी असेल तर महात्मा गांधींच्या सत्य, अहिंसा आणि प्रेमाच्या संदेशाचे अनुकरण आणि पालन करण्याशिवाय अन्य पर्याय उपलब्ध नाही हेच खरे.

जगातील राजकारणी आणि लष्करशहा यांच्या व्यक्तिमत्वात परिवर्तन करण्याची क्षमता गांधी विचारात आहे. त्यामुळेच गांधीजींचा २ ऑक्टोबर हा जन्म दिवस 'जागतिक अहिंसा दिन' म्हणून साऱ्या जगात साजरा केला जातो. संयुक्त राष्ट्र संघटनेनेही २००१ ते २०१० हे दशक 'आंतर राष्ट्रीय शांतता संस्कृतीचे दशक' म्हणून जाहीर केले आहे. बालकांची मने शांतता व अहिंसा यांच्या पायावर उभी रहावीत व त्यांच्या मानसिकतेत परिवर्तन घडवून आणावे. यासाठी या संघटनेने ही घोषणा केली आहे. महात्मा गांधींच्या मृत्यूनंतर जनरल मॅक आर्थर यांनी गांधीजींनी सांगितलेल्या सत्य, अहिंसेच्या मार्गानेच जगातील समस्या सुटणार आहेत, फौजेच्या शक्तीने नव्हे असे उद्गार काढले आणि ते त्या घटनेनंतर शांततावादी झाले. अमेरिकेचे डेप्युटी डिफेन्स सेक्रेटरी वुल्फो वीट्स यांनी पॅलेरिटीनीना सल्ला दिला तो असा 'निःशस्त्रीकरणावाचून आपल्याकडे अन्य कोणताही पर्याय नाही. जगाच्या प्रपंचाचा तो आवश्यक भाग आहे.'

वरील संदर्भात अमेरिकेत घडलेली एक घटना महत्त्वाची आहे. कारण अमेरिकेमध्ये शस्त्रबंदी नाही. न्युयॉर्कमध्ये 'मातृदिना' निमित्त हजारो महिला एकत्र आल्या होत्या. त्यावेळी या मातांनी मांडलेली एक कैफियत अत्यंत संवेदनशील आहे. 'आम्ही निरागस, गोंडस मुलांना जन्म देतो आणि तुम्ही त्यांना एकमेकांचे गळे कापण्याचे शिक्षण देता' शस्त्रास्त्रावर ताबडतोब बंदी घाला, शस्त्रास्त्रांची निर्मिती करणाऱ्यांना आम्ही मते देणार नाही. या महिलांच्या इशान्याला एक हिंसक पार्श्वभूमी आहे. न्यूजर्सी प्रांतातल्या एका मुलाने वडीलांनी आणलेली नवी बंदूक कशी चालते हे पाहण्यासाठी आपल्या वर्गात नेली आणि वर्ग मित्रांवर धडाधड गोळ्या झाडल्या यात १९ मुले ठार झाली आणि संपूर्ण अमेरिका हादरून गेली. याचे कारण अमेरिकेत

शस्त्रास्त्रांवर बंदी नाही.

एकंदरीत कुमारवयीन मुलांमधील वाढती हिंसक वृत्ती हा अमेरिकेचा चिंतेचा विषय बनला आहे. यावर उपाय म्हणून न्यू जर्सीच्या विधानमंडळात एक महत्त्वपूर्ण ठराव करण्यात आला. 'मुलांमधील हिंसक वृत्ती कमी करण्यासाठी मुलांना महात्मा गांधीजींची 'अहिंसा' मंद तरेसांची 'करूणा' यांचे शिक्षण मुलांना द्यावे त्यांच्या विचारांची शिकवण देणारे पाठ अभ्यासक्रमात अंतर्भूत करावे.' या ठरावानुसार एका दूरदर्शन कंपनीने ९० मिनीटांचा चित्रपट तयार केला आणि तो अमेरिकेतील सर्व मुलांना दाखविण्यात आला. भारताच्या दृष्टीने अभिमानाची गोष्ट म्हणजे यातील दोन्ही व्यक्ती भारतीय होत्या.

'सत्य हे माझे साध्य आहे, तर अहिंसा हे माझे साधन आहे' असे गांधीजी सांगत असत. हिंसेने मिळालेले स्वराज्यही मला नको आहे असा परखड इशाराही त्यांनी दिला होता. जस बीज तस फळ. 'बीज शुद्ध असेल तरच फळी शुद्ध येणार' म्हणूनच गांधीजींनी भारताच्या स्वराज्याचा लढा अहिंसेच्या मार्गाने चालविला.

विचारात उच्चारात आणि आचारात अहिंसा असली पाहिजे. अहिंसा परमो धर्म: असे ते म्हणत असत. परंतु आज भारतात पावलपोवली सत्याऐवजी असत्याचा आणि अहिंसेऐवजी हिंसेचा प्रभाव वाढताना दिसत आहे. वर्तमानपत्र उघडले की, प्रथम कुठे ना कुठे तरी रोज खून, मारामारी, दरोडे यांच्या बातम्या दिसतात. गुंडांना सुपारी देऊन माणसांचे मुडदे पाडले जात आहेत, दिवसाढवळ्या बंदूकीच्या धाकाने बाँका लुटल्या जात आहेत, महिलांवर बलात्कार होत आहेत, शहरामध्ये बॉम्बस्फोट करून दहशत माजवली जात आहे. हिंसेचा हा भयानक विस्फोट आपणास कुठे घेऊन जाणार आहे? महात्मा गांधी, इंदिरा गांधी आणि राजीव गांधी या तिनही गांधींची हत्या या देशात घडलेली पाहण्याचे दुर्दैव आपल्या नशिबी आले आहे. यावर वृत्तपत्रात आलेला एक काल्पनिक किस्सा मोठा मार्मिक आहे.

राजीव गांधींची हत्या झाल्यावर स्वर्गात त्यांना महात्मा गांधींची भेट झाली. गांधीजींनी राजीवजींना विचारले भारताची प्रगती कशी चालली आहे ?

राजीवजींनी उत्तर दिले 'बापूजी तुमची हत्या झाली त्यासाठी पिस्तूलाचा वापर केला होता, माझी आई इंदिरा गांधीची हत्या झाली त्यासाठी स्टेनगनचा वापर केला आणि माझी हत्या झाली त्यासाठी मानवी बॉम्बचा वापर करण्या आला.' हा भारताच्या प्रगतीचा आलेख आहे.

हा किस्सा आजच्या भारताच्या हिंसक वातावरणावर खूप काही भाष्य करून जातो. म्हणूनच महात्मा गांधींनी संपूर्ण जगाला दाखविलेला सत्य, अहिंसा, सहअस्तित्व व शांततेचा मार्ग हाच केवळ मानवजातीच्या कल्याणाचा मार्ग आहे. पाच दशकाहून अधिक काळ अण्वस्त्र स्पर्धा केलेल्या राष्ट्रांनाही आता हे पटले आहे. त्यामुळे सत्य, अहिंसा, शांतता आणि लोकशाहीची महात्मा गांधींची शिकवण अंमलात आणल्याशिवाय आता पर्याय नाही.

स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतरचा देशातील हा पहिलाच धक्का होता. ३० जानेवारी १९४८ चा दिवस. शुक्रवार असल्याने गांधीजी संध्याकाळच्या प्रार्थनेसाठी बिर्लाभवनमध्ये व्यासपीठाकडे जात होते. ५ वा. ४० मिनिटे झाली होती. नथुराम गोडसे नावाचा युवक गांधीजींसमोर येऊन उभा राहिला त्याने गांधीजींना नमस्कार केला आणि हातातील पिस्तूलाने त्यांच्यावा पाठोपाठ चार गोळ्या झाडल्या आणि गांधीजींची प्राणज्योत मावळली.

३० वर्षे अहिंसेच्या मार्गाने झगडून देशाला स्वातंत्र्य मिळवून देणाऱ्या गांधीजींना सलामी देण्यासाठी शेवटी मी एवढेच म्हणेन,

“विसरुनी आपल्या घरादाराला
देश सेवेची जपली नाती,
झेलूनी गोळ्या छातीवरती,
प्राणाची दिली तुम्ही आहूती,
जपू स्मृती अखंड हृदयी,
कृतज्ञ सलामी तुमच्या चारणी.”

हे खूप झालं

श्रीधर कुंभार

वी. ए. भाग - १

विज्ञान युग विज्ञान युग

ज्याने घेतला अनेक मुर्लीचा जीव

एकीकडे प्रगती

तर दुसरीकडे गर्भपात

वाटलं होतं समाजात प्रगती होईल

पण प्रगती राहीलीच बाजूला

समाज चाललाय भलत्याच दिशेला.

विज्ञानानं दिलं होतं खूप

मग का केलं सोनोग्राफीचं हे नवयुग

लोखो मुर्लीचा जीव घेऊन बनत आहे नवयुग.

आता आली त्यावर बंदी पण

त्याचा उपयोग तरी काय ?

आधी गेलेल्या लोखों जिवाचं काय ?

म्हणे वंशाला दिवा 'मुलगा' पाहिजे

पण मुलाला जन्म देण्यास माताच पाहिजे

म्हणून म्हणतोय गर्भपात थांबलाच पाहिजे

मुर्लीचा जन्म झालाच पाहिजे.

आई

..... कु. माधुरी बसाप्पा जरळीकर (बी.ए. भाग-१)

आई या दोन शब्दातच खूप मोठे सामर्थ्य आहे, जे जगण्याचे बळ देते. आई म्हणजे कडक उन्हात, पावसाच्या सरी कोसळल्यानंतर मातीच्या दरवळणाऱ्या सुगंधाप्रमाणेच असते. आई म्हणजे कविता, सतत सळसळणारी चैतन्याच्या पालवीने बहरलेली आहे ही एक जणू दैवतच आहे, तिच्या त्यागातून, कष्टातून, संस्कारातूनच सर्वांची जडणघडण होत असते. आई ही जगातील प्रत्येक व्यक्तीची पहिली सखी, मार्गदर्शक व गुरु असते. खंबीरपणे पाठीशी उभी राहणारी शक्ती असते. कोणत्याही संकटप्रसंगी धीर देणारा शब्द असते. कधी कधी निशब्दपणे एखाद्या स्पर्शातून खूप काही सांगून जाणारा दिलासाही असते. ईश्वराचं दूसरं रूप म्हणजे आई. दोन्ही तीरांना समृद्ध करित आई नावाची नदी वाहतच असते. जीवात जीव असेपर्यंत तीच माया-ममता, तिच वास्तव्य असते. प्रत्येक मातृहृदयात या मातृ प्रेमांमुळे असंख्य काव्ये उदयास येतात. त्यातील एक म्हणजे,

“प्रेमस्वरूप आई, वात्सल्य सिंधू आई ।
बोलावू तुज आता, मी कोणत्या उपायी ।
तू माय लेकरु मी, तू गाय वासरु मी ॥”

आई या शब्दाची जादू अशी आहे की, जी आपल्या मायेने सर्व काही करते, जी आपल्यावर चांगले संस्कार करते जिच्यामुळे आपले आयुष्य चांगले घडते, तिला आई म्हणावेसे वाटते. ‘आई हे सर्वनाम असूनही त्यातील मजा अशी की, ते विशेषनाम होते...’ नाते जोपासण्याची, सांभाळण्याची मानसिकता आईच देते. ती आपल्याला चालायला शिकवते, बोलायला शिकवते, आयुष्याच्या खूप महत्वाच्या गोष्टी अगदी नकळत शिकवून जाते. आई ही मुलांवर संस्कार करण्यासह कुटुंब घडविण्याचा पूरेपूर प्रयत्न करते, करत असते. ८ ते १४ वर्षे हा वयोगट मुलांसाठी संस्कारक्षम मानला जातो व याचवेळी आई आपली मुले संस्कारक्षम कशी घेतील ? यासाठी पुरेपर प्रयत्न करत असते.

‘वास्तविक आई म्हणजे वेदनामूर्तीच ना ?’ एका कवीने म्हटले आहे की, ‘आई म्हणजेच वेदनेनंतरची सर्वातपहिली आरोग्यी’ कारण प्रसव वेदनेचे महादुःख पचवून ती आपल्याला जन्म देते. शास्त्राच्या म्हणण्यानुसार ‘वेदनेच्या मोजपट्टीत समावून शकणाऱ्या वेदना म्हणजेच प्रसुतिवेदना’ ज्या सहन करण्याची क्षमता फक्त आणि फक्त आईलाच प्राप्त होते. ‘जन्म झाल्याबरोबर आईच्या शरीरापासून बाळाची नाळ जोडली जाते. पण त्या आईच्या शरीरापासून बाळाची जी भावनिक नाळ जोडली जाते, ती पुढे आयुष्यभरासाठी असते.’ जन्म देणे हे आईचे कर्तव्य आहे. पण मातृत्वाद्वारेच स्त्रीचे स्त्रीत्व पूर्णत्वाकडे जात असते. त्याचबरोबर मातृत्व कोणत्याही महिलांच्या जीवनातील सर्वांत सोनेरी क्षण मानला जातो. नव्या जीवाला जन्म देताना मातेचा पुनर्जन्मच होतो असे मानले जाते. मातृत्व व्यक्त करणारी, आईपणाचं पावित्र्य जपणारी, या नात्यात अगदी जन्माला घातल्यापासून ते पुढे जीवनभर कुठेही स्वार्थ नसतो. परत फेडीची अपेक्षा ही नसते उलट अखंड पाझरत जातो. मातृत्वाचा झरा... मात्र केवळ जन्म देऊन आणि आई होऊन मिरवण्यापुरते मातृत्व सिमीत होऊ शकत नाही. कुणाचीही आई म्हणून मिरवण्याच संधी तेव्हाच मिळते, जेव्हा तिच्या मुलाने किंवा मुलीने समाजात मानाचे स्थान मिळविलेले असते. त्यानंतरच ‘अमुक अमकची मुलगी किंवा मुलगा बरं का’ असं ऐकायला येतं. तेव्हाच आईचं मातृत्व विजयी होतं. त्यासाठी आपल्या मुलाचं जन्मल्यापासून संगोपन, चांगले संस्कार ही आईची मुख्य जबाबदारी ठरते.

आई नसती तर आपण या जगात आलोच नसतो. एखादी युवती जेव्हा आई होते तेव्हा तिला किती यातना होतात ते फक्त स्त्रीलाच समजतात. आई ही सर्व दुःख बाजूला सारून आपल्या मुलांना वाढवते, एकीकडे आई होण्याचा आनंद असतो तर दुसरीकडे प्रसुतीच्या वेदना असा

दुहेरी योग माता होताना असतो. एखादी युवती आई झाल्यानंतरही मनामध्ये ठरवत असते की, मी माझ्या मुलांशी अतिशय मैत्रीपूर्ण वागेन. माझी मुले संस्कार क्षम कशी होतील, आपल्या धर्माची जाण ठेवून एकता व बंधूभाव कसे सांभाळतील याकडे लक्ष देईन. मुलांवर भरपूर प्रेम करेन, मात्र ते करताना त्याचा अतिरेक होणार नाही, अती प्रेमांमुळे मुले नको ते हट्ट करणार नाहीत याकडे लक्ष देईन. उदाहरण द्यावयाचे झाले तर, एखाद्या गरीब कुटुंबातील आई आपल्या लेकरांना या गरिबीच्या दलदलीत रतून नये यासाठी झगडत असते. या दलदलीतून निघण्यासाठी मार्ग असतो तो शिक्षणाचा, पण ते घ्यायचं कसं ? इथं पोटाला दोन घासही नितपणे मिळत नाहीत, मग मुलांच्या शिक्षणाचा खर्च करणार तरी कसा ? यासाठी ती आई कंबर कसते मिळेल तिथे मोल-मजुरी करते, पैसे खर्च होतील म्हणून वर्षानुवर्षे नवं लुगडं घेत नाही. सारख्या फुटल्यात आणि नव्या आणाव्या लागतात म्हणून बांगड्या घेत नाही, डोक्याला तेल लावणं बंद करते. त्यातून जे पैसे वाचतात ते मुलाला पाठवते. मिळालेला घास लेकरांसाठी जपून ठेवते आणि स्वतः मात्र पोटभर पाणी पिते. त्याप्रमाणे तुम्हाला माहितच असेलकी प्रसुतिकाळात त्या स्त्रीची काळजी घ्यायला तिची आई म्हणजे बाळाची आजी असते. पण त्या तिच्या आईपेक्षा तिचं आईपण इथं प्रभावी असतं. ती आपल्या आईला सांगत असते, 'बाळाला व्यवस्थित धर...' जणू तिला आणि तिच्या भावंडांनाही जन्म देणाऱ्या बाळाच्या आजीला ही आई आता आईपण शिकवत असते. म्हणूनच म्हणतात की, 'पोटं फाटं, मया सुटं !' ही 'मया' च काही क्षणांपूर्वीच्या वेदनांवर विजय मिळवणारी असते.

तसं पाहिलं तर प्रत्येक कुटुंबामध्ये आई आणि मुलीचे नाते हे वेगळेच असते. कारण आईला आपल्या मुलीत उदयाची आई दिसत असतेच ना ! मग या आईला घडवायला नको ? त्यातूनच सूचना व सल्ले आईकडून मुलीला चालू होतात. या साऱ्यांतून आपल्या आईकडे आजच्या तरुणी कशाप्रकारे बघतात त्यांना आपल्या आईबद्दल किंवा आईपणाबद्दल काय वाटते हे सर्व मुलींच्या वागण्यातून, बोलण्यातून, कृतीतून व तिच्यावर झालेल्या संस्कारांतून सहपणे समजते. जेव्हा मुलगी विवाहानंतर सासरी

जायला निघते, त्यावेळी आईच्या डोळ्यातून अश्रू निघतात. त्या थेंबात वियोगाची वेदना आणि कृतार्थतेची भावना असते. तसेच जेव्हा आपल्या पायाला एखादा काटा बोटतो तेव्हा तर तिच्या काळजाचे पाणी होते ना ? म्हणूनच जोपर्यंत आईच्या डोळ्यांत आसवे आहेत तोपर्यंत मानवतेच्या अस्तित्वाला धोका नाही. मला वाटते की अणूपेक्षा प्रचंड ऊर्जा आईच्या अश्रूंच्या बिंदूमध्ये असते. सातासमुद्राचे सारे पाणी आणि आईच्या डोळ्यांतील एक थेंब यांची कधी काळी तुला होऊ शकेल का ? आईच्या आसवात दडलेली असते चंद्राची कोवळीकता आणि सहस्त्ररश्मींची प्रखरता म्हणूनच जपायचे असते मनाच्या शिंपल्यात, स्वातीच्या थेंबाप्रमाणे आईच्या डोळ्यांतील अश्रूंबिंदू.

मातृत्व हे मुलींच्या आयुष्यातील मोठे दानच असते. आयुष्यातल्या टप्प्यावरचं मातृत्व हे कोरीव लेणं आहे. कोटून येत असेल ते प्रसुती वेदना सहन करण्याचं बळ ? आणि त्यानंतर बाळाला पाहिल्यावर होणाऱ्या आनंदाचे वर्णन फक्त आईच करू शकेल. तिच्या पिल्लांवर संस्कार करण्यासाठी आयुष्यभर तिची धडपड चालू असते जीवनातील चढ उतारांचा सामना करण्याचं जी बळ देते ती आई... पोटच्या पोरगासाठी जी सर्व सुखाचा त्याग करते ती आई... आणि प्रसंगी स्वतःच्या बाळासाठी आपलं काळीज काढून देईल ती पण आईच.

आई या दोन अक्षरी शब्दापुढे सर्व काही गौण आहे. या जगात येणाऱ्या सर्वांनाच आईच्या मायेची ऊब मिळते. तिचे प्रेम, जिव्हाळा, लोभ, माया आणि तिच्या कौतुकाच्या जोरावर प्रत्येकजण जीवनाची एक मूक पायरी सर करतो. आईशिवाय आपण राहूच शकत नाही. म्हणूनच आई ही आई असते, दुधावरची साय असते, सरतही नाही आणि उरतही नाही, असे म्हटले आहे. म्हणून आई म्हणजे 'जिचे जन्मांतरीचे ऋण आहे, असे ऋण हे ज्यास व्याज नाही, त्या ऋणावीना जीवनास साज नाही'

खरंच ! आई...

एक तू नसतीस तर, जीव नसता

जीव नसता तर, सजीवही नसता

तर कदाचित त्रिकाल सत्य ईश्वर नसता

एक तू नसतीस तर...

२६/११ क्षमस्व ! हुतात्म्यानों !

..... सागर प्रकाश भिऊंगडे (बी.ए. भाग-३)

२६ नोव्हेंबर. या घटनेला आज तीन वर्षे पूर्ण झाली ज्या रात्री विजय साळसकर, अशोक कामटे, हेमंत करकरे, तुकाराम कांबळे यासारख्या राष्ट्रप्रेमी भारतीयांनी आपले प्राणार्पण केले त्यांचे स्मरण आज होईल. त्यांच्या प्रतिमा जागोजाग लावल्या गेल्या. नवे मुख्यमंत्री आणि उपमुख्यमंत्र्यांसहित तमाम मान्यवरच्या मार्फत त्या हुतात्म्यांना श्रद्धांजली अर्पण करण्यात आली. सरकारी कार्यक्रम झाले. महाराष्ट्राच्या कानाकोपऱ्यात या हुतात्म्यांची थोरवी गायली गेली. त्या दोन-अडीच दिवसात ज्या भारतीय व अन्य नागरीकांचे बळी गेले त्यांनाही श्रद्धांजली अर्पण करण्यात आली. मुद्दाम शुभ्र कपडे परिधान करून प्रतिष्ठित मंडळींनी मेणबत्या पेटवायला गर्दी केली. अनेक जागोजागी फलक लागले. मग पुढच्या वर्षीचा २६ नोव्हेंबर उजडण्यापर्यंत आपण त्यांना विसरून जाऊ. गेल्या वर्षीनंतर आज आपण त्यांची आठवण करत आहोत. मध्यंतरीच्या काळात आपल्याला कधीतरी त्या हुतात्म्यांची आठवण तरी झाला का ? त्यांची आठवण बाजूला ठेवा. त्यांनी कुठल्या कारणास्तव, उदात्त हेतूने आपले आप्तस्वकीय, कुटुंबीय, व्यक्तिगत सुरक्षा याकडे पाठ फिरवून आपले जीवन झोकून दिले, त्यांची तरी आपल्याला आठवण राहिली आहे काय ? तसे असते तर निरापराध लोकांचे बळी घेणारी मंडळी उजळमाथ्याने आपल्या देशात वावरली असती काय ? देशाची एकात्मता आणि सुरक्षा यासाठीच उपरोक्त हुतात्म्यांनी आपले जीवन, सर्वस्व पणाला लावले होते ना ? त्यातूनच देश तयार होतो आणि देशाच्या राज्यघटनेची हमी मिळत असते ना ? त्याच राज्यघटनेतील अधिकारांचा आधार घेऊन अरुंधती रॉय व त्यांच्यासारखी माणसे तेव्हा

काश्मिरी जिहादचे किंवा मध्यपूर्व भारतातील माओवादाचे समर्थन करतात तेव्हा प्रत्यक्षात त्याच हुतात्म्यांची घोर विटंबना करतात. आपण आपले सरकार निमुटपणे, अगतिकतेने त्याकडे पाहत बसतो ना ? तेव्हा त्या हुतात्म्यांच्या विटंबनेला आपण अबोल संमतीच देतो नाही काय ?

कसाबच्या हातात एके-छपन्न असताना तुकाराम ओंबळे त्याला झोंबला आणि पोटांमध्ये बंदुकीच्या फैरी रिचवून त्याने राष्ट्राची एकात्मता जपण्यासाठी आपल्या प्राणाची आहुती दिली. आज त्याच कसाबवर न्यायालयात खटला चालू आहे आणि सुनावणीच्या वेळी तो कसाब त्याला न्यायालयात पेश करणाऱ्या कॅमेऱ्यावर थुंकत नसतो तर भारताच्या सार्वभौम राज्यघटनेने प्रस्थापित केलेल्या न्यायव्यवस्थेवर थुंकत असतो आणि आमच्या देशात ते निमुटपणे सहन केले जाते. तो कसाब प्रत्यक्षात न्यायव्यवस्थेवर थुंकतो आणि अरुंधती रॉय अप्रत्यक्षरित्या त्याचीच पुनरुक्ती शब्दातून करत असतात तेव्हा आम्ही भारतीय थंड राहू शकतो हीच आमची त्या हुतात्म्यांना श्रद्धांजली असते काय ? कारण अशी मंडळ राज्यघटना, राष्ट्रीय एकात्मता आणि राष्ट्रीय सार्वभौमत्वावरच थुंकत असतात. त्यातून ते ओंबळे, करकरे, कामटे आदींच्या थोर हौतात्म्यांवर थुंकत असतात. कारण हे लढवय्ये कसाबला मारण्या-पकडण्यापेक्षा त्या सार्वभौमत्वाच्या प्रतिष्ठेसाठी मैदानात उतरले होते आणि ते सार्वभौमत्व म्हणजे तरी काय असते ? तुमच्या-आमच्या स्वातंत्र्याची, राष्ट्रीयत्वाची घटनात्मक हमी म्हणजे देशाचे सार्वभौमत्व असते आणि आज त्याचीच कायद्याच्या संरक्षणात बेधडक पायमल्ली

चालली आहे. सुरक्षा कवचामध्ये बसून आर्थररोड तुरुंगात कसाब करतो तेच पोलिसांचे ताब्यात राहून अरुंधती राय करत असतात आणि त्याची कुणालाही फिकीर नाही. फुटीर वाक्यांचा जाहीरनामा राजधानी दिल्लीत परिषद भरवून घोषित केला जातो. तरीही सरकार गप्प आहे आणि तुम्ही-आम्हीही गप्प आहोत. त्या हुतात्म्यांनी आपल्याकडून हीच अपेक्षा बाळगली असेल काय ? वर्षातल्या एका दिवशी श्रद्धांजलीच्या सोपस्कार हवा म्हणून त्यांनी देशासाठी आत्मसमर्पण केले होते काय ? ए. राजाने अब्जावधी रुपयांची लूट करावी म्हणून हे आत्मबलिदान झाले होते काय ?

राष्ट्रकुल स्पर्धेच्या नावाखाली राजरोस सत्यात्तर हजार करोड रुपयांची लुटमार पचवली जावी स्पेक्ट्रॅम घोटाळ्यात एक लाख सत्यात्तर हजार कोटीची अफरातफर सुखकर व्हावी म्हणून ऑबळे, करकरे, कामटे, साळसकर त्यांच्यासारख्यांनी आपले प्राण पणाला लावले होते काय ? कसाब सारख्या सैतानाला रोखताना त्यांना प्राणाचे मोल मोजावे लागले, ए. राजाला रोखण्यासाठी सरकारच्या हाता कायद्याचे प्रभावी हत्यार आहे आणि तरीही सरकार टाळाटाळ करते तेव्हा कुठला लढवय्या देशासाठी आत्मबलिदानाला सिद्ध होईल का ? कुठल्या देशासाठी, कुठल्या सार्वभौमत्वासाठी हे हुतात्मे आत्मसमर्पण करतात ? एखाद्या दिवशी छायाचित्रे झळकावी, श्रद्धांजलीची नाटके रंगवली जावीत म्हणून काश्मीरसह मुंबईपर्यंत पोलिस, सैनिक, जवान आपल्या जीवाचे मोल देत असतात काय ? आपला समाज किती बधीर व संवेदनाशून्य बनला आहे. त्याची वेगळी साक्ष देण्याची गरज आहे काय ? आम्हाला तर हुतात्म्यांची क्षमा मागावी असे वाटते. जो पर्यंत कसाब, अरुंधती राय, ए. राजा किंवा त्यांच्यासारखी माणसे या देशात उजळमाथ्याने वावरत आहेत तोवर करकरे, ऑबळे, कामटे,

साळसकर किंवा उन्नीकृष्णन यांच्यासारख्या ज्वलंत राष्ट्रभक्त हुतात्म्यांना श्रद्धांजली देण्याचा अधिकार तरी आपल्याला उरतो का ? आम्ही हाच सवाल देशाच्या समस्त शासन व्यवस्थेला विचारत आहोत. आम्हीच नव्हे अबोल, पण कमालीच्या संवेदनशील भारतीय जनतेच्या वतीने हा सवाल करित आहोत. कारण आम्ही वर्षभरात अनेकदा प्रसंग आले तेंव्हा-तेंव्हा या हुतात्म्यांचे स्मरण करत असतो आणि त्यांच्या अतुलनीय हौतात्म्यांची आठवण करून देत असतो.

जिहाद-दहशतवाद या देशातून समूळ उखडून काढला जात नाही तोवर खऱ्या अर्थाने श्रद्धांजली अर्पण झाली असे म्हणूनच म्हणता येणार नाही.

स्त्री विश्व तारी

✍..... कु. सुषमा भैरु कदम (बी.एस्सी. भाग-२)

**जागा झाला आहे तुझ्यातील आत्मविश्वास
जगात पसरला आहे तुझा कर्तृत्वाचा सुवास
बदलत्या युगात घडत आहे स्त्री न्यारी
म्हणूनच मानत आहे जग तिला खरी मानकरी !**

भारतीय समाजाच्या बैलगाडीची जी

दोन चाकं आहेत ती म्हणजे स्त्री आणि पुरुष. यापैकी स्त्रियांचा चाक हे मोडके राहिले. याचे कारण पुरुषप्रधान संस्कृतीतून स्त्रियांच्या वाट्याला आलेल्या अनेक समस्या. केवळ मुनष्यबळाची निर्मिती करणारी भोगदासी असाच दर्जा देण्यात आला. साक्षात जन्मदात्या आई-बापाला मुलगी ओझे ठरते. सासरचे लोक हुंड्यासाठी स्त्रीचा छळ सुरू करतात. हुंड्यासाठी मारहाण व जाळून टाकणे या बाबी तर नित्याच्या बनल्या आहेत. भारतीय समाजातील प्रथा, परंपरा, चालीरीती, अंधश्रद्धा नष्ट करण्यासाठी अनेक समाजसुधारकांनी प्रयत्नांची पराकाष्ठा केली, स्त्रोला न्याय मिळवून देण्यासाठी त्यांनी समाजातील कट्टर विरोधकांशी लढा दिला होता. तरीही काही नव्या समस्यांनी तोंडे वर काढली. भारतीय समाजाच्या बैलगाडीचे एक चाक अद्यापि मोडकेच राहिले आहे. त्यामुळे भारतीय समाजाचा प्रवास सुखकारक गतिमान राहिला नाही. इतर प्रगत देशांच्या तुलनेत आपण पाठीमागे आहोत. ते आपले एक चाक मोडके राहिल्यानेच.

बुद्धिमत्ता, शारीरिक क्षमता, सर्जनशीलता, कष्ट करण्याची धमक इत्यादीमध्ये पुरुषांपेक्षा कोणत्याही बाबतीत कमी नसताना स्त्रिला पुरुषापेक्षा कमी लेखण्याची वृत्ती २१ व्या शतकात विज्ञान युगातही कायम आहे. स्त्रिला पुरुषांचा मालमत्ता आहे, जिचा तो वाटेल तसा विनियोग, वापर करू

शकतो. ही मालकी हक्काची अमानुष भावना अद्यापि दिसून येते. देशाला स्वातंत्र्य मिळाले तरी स्त्रिच्या पारतंत्र्यात फारसा फरक पडलेला नाही. मूळातच मुलगी हेच जबाबदारीचे ओझे आहे. तिचे आई-वडील तिचा विवाह करून तिच्यावर सोडून देत. तर मुलगी जन्मताच तिला मारनारेही काही कमी आई-बाप नव्हते. पण आज २१ व्या शतकात विज्ञानो जरी प्रगती केली असली तरी तिचा दुरुपयोगी होताना दिसतो. स्त्रियांच्या बाबतीत 'विज्ञान शाप की वरदान' याचा विचार केला तर विज्ञानाची प्रगती हा शापच ठरेल.

आजच्या युगात गर्भलिंग चिकित्सा, स्त्री अर्थक हत्या या समस्या आहेत.

स्त्रीभ्रूण हत्येचे प्रमाण मोठ्या प्रमाणात वाढले आहे. सर्वत्र ऐकायला मिळते, 'लेक वाचवा' विज्ञानाचा दुरुपयोग केला जात आहे. सोनोग्राफी यंत्राचा उपयोग गर्भलिंग निदानासाठी होऊ लागला. सासरच्या मंडळींच्या 'मुलगाच' या मानसीकतेतून स्त्रियांचा जन्मदर घटत आहे. भारतातील पुरुषप्रधान संस्कृतीत स्त्रीला दुय्यम स्थान आहे. त्यामुळे मुलाचा हा वंशाचा दिवा मानला जातो. मुलगी म्हणजे ओझे, परक्याचे धन म्हणून तिच्याकडे पाहिले जाते. तिच्या रक्षणाची जबाबदारी कारण स्त्रीची अब्रू म्हणजे काचेचे भांडे.

मुलगी जन्माला येण्यापुर्वीच मारून टाकण्याच्या वाढलेल्या प्रमाणामुळे स्त्रियांचे प्रमाण कमी झाले आहे. संसाररूपी गाडीची दोन चाके म्हणजे स्त्री आणि पुरुष. एक चाक नसेल तर प्रगती अशक्य आहे. संसाराचा डोलारा खऱ्या अर्थाने सांभाळते ती स्त्रीच. म्हणून स्त्रीभ्रूण हत्येचे प्रमाण कमी होऊन स्त्री जन्माचे प्रमाण वाढले पाहिजे. आपल्या समाजात मुलगा म्हणजे वंशाचा दिवा

मानला जाते. मुलगा हवाच हा आग्रह दुराग्रह आहे. मुलगी म्हणजे पणती देवघरात पणतीला महत्त्वाचे स्थान आहे. पण तरीही पैशासाठी कत्तलखाने सुरूच राहतात. स्त्रीगर्भ हत्येला स्त्री डॉक्टरही विरोध करीत नाहीत. हेच या गर्भेचे दुर्दैव म्हणता येईल. कायद्याने बंदी घातली असली तरी स्त्रीभ्रूण हत्या चालूच आहे. आज राजस्थानात अलवार जिल्ह्यात विवाहाच्या वेळी फेरु सुरु केले आहेत, ती आठवी फेरी मुलगीसाठी याच स्त्रीने शिवाजी, शाहू, महात्मे, समाजसुधारक जन्माला घातले. त्याच स्त्रीला आज समाजात कोणतेही स्थान नाही ? स्त्री पुरुषांबरोबरीने काम करत आहे. आकाशाला गवसणी घालणाऱ्या त्या स्त्रियाच. भारताच्या राष्ट्रपतीपदी स्त्रीच आहे. आंतराळात झेप घालणाऱ्या कन्या याच देशाच्या. भ्रूणहत्येचे प्रमाण होते ती याच देशात आणि मुर्लीना गर्भातच मारू नका म्हणून देशव्यापी मोहिम केली जाते तीही याच देशात. पूर्वी एक म्हण होती, 'पहिली बेटी धनाची पेटी' पण आज त्यात दुरुस्ती करुया 'प्रत्येक बेटी धनाची पेटी' आजची भ्रूणहत्या म्हणजे उद्याची आई गमावणे होय.

आजच्या युगात सर्वच क्षेत्रात स्त्री अग्रेसर आहे कुणी डॉक्टर, इंजिनियर, प्राध्यापिका, लिपिक, अधिकारी अशा सर्वच क्षेत्रात महिलांची आघाडी आहे. पूर्वी स्त्री 'चूल आणि मूल' एवढ्यात विश्वात गुरफटलेली होती. एक स्त्री शिकली की, संपूर्ण कुटुंब सुधारते. स्त्री शिकली, सुशिक्षित बनली तर संपूर्ण जगाला उद्धारेल ! याच दृष्टीकोनातून महात्मा फुले यांनी आपली पत्नी सावित्रीबाईना शिक्षण देऊन स्त्री शिक्षणाचा पाया घातला व संपूर्ण स्त्री जातीला स्वयंपूर्ण होण्याचे धाडस अंगी निर्माण केले. त्या सावित्रीबाईना आपण सर्वजण विसरता कामा नये. आज बरीच कुटुंब अशी आहेत की, त्या कुटुंबात स्त्रीला दुय्यम स्थान दिले जाते. बाहेरच्या जगात वावरण्यास तिच्यावर बंदी घातली जाते. आजची बालिका ही उद्याची स्त्री असून तिच्या मनात मी अबला नसून सबला आहे हे वाक्य रुजलेले आहे. स्वतःच्या पायावर उभे राहून कुटुंबाचा चरितार्थ चालविण्यासाठी प्रयत्न बऱ्याच स्त्रियांना करावा लागत आहे. म्हणून शिक्षण महत्त्वाचे आहे. प्रत्येक आई-वडीलांनी मुर्लीच्या शिक्षणाकडे लक्ष द्यावे,

तिचे करिअर पूर्ण इच्छा असेल तर ते पूर्ण करून देवो हे त्यांचे कर्तव्य आहे.

मान्य आहे की, स्त्री शारीरिक बळाने पुरुषापेक्षा कमी पडते. पण तिची मानसिक स्थिती मात्र पुरुषवर्गापेक्षा उंच आहे. आता राष्ट्रपती सारख्या उच्च पदांवर स्त्रियांचे प्रमाण वाढले आहे. ही सव पदे सांभाळताना ती कुठेच मागे पडत नाही आणि त्याच बरोबर ती आपल्या संसाराचा भारही व्यवस्थित पार पडते. स्त्रियांजवळ सहनशिलता, नम्रता, चारित्र्य, नितीमत्ता आणि काही बाबतीत कठोरताही, अशा मौल्यवान रत्नांचा खजिना आपल्याला दिसून येतो. आजची स्त्री ही नव्या विचारांची नव्या कल्पनेची स्त्री आहे. त्या धाडसाने आपलं स्थान निर्माण करण्याचा प्रयत्न करत आहेत. या जीवनाच्या वाटेवर खरी मदत शिक्षण हे करत आहे.

शिक्षणामुळे स्त्री ही बदलत चालली आहे. ती धावत्या जगात शिक्षणाच्या जोरावर आपले स्थान निर्माण करत आहेत. जीवनामध्ये आदर्श शिक्षणाबरोबरच आदर्श संस्काराची गरज असते. त्यामुळे आजच्या स्त्रिया ह्या कुठेही कमी पडत नाहीत. म्हणूनच स्त्री ही अबला नाही तर ती सबला आहे.

चारोळ्या

कु. ज्योती आण्णाराव बस्ताडे

बी. ए. भाग - ३

वाटेवरून चालताना

वाटे सारखंच वागावं लागतं

आपण कितीही सरळ असलो तरी

वळणावर मात्र वळावच लागतं.

लिहता-लिहता जपावे ते अक्षर मनातले

रडता-रडता लपवावे ते पाणी डोळ्यातले

बोलता-बोलता गुंफवावे ते शब्द ओठांतले

हसता-हसता विसरावे ते दुःख जिवातले.

भ्रष्टाचार मुक्त भारत-एक स्वप्न

..... कु. अंकिता प्रकाश शहा (बी.एस्सी. भाग-१)

‘भ्रष्टाचार’ ही अशी संकल्पना आहे, ज्याची व्याख्या बनवणे कठीण ! भ्रष्टाचार कधी जन्माला आला, त्याची सुरुवात कशी झाली व त्याचा अंत कधी होईल या प्रश्नांची उत्तरे मिळवणे फारच कठीण आहे.

या भारत देशात भ्रष्टाचाराचे प्रमाण सतत वाढतच चालले आहे. त्यामुळे ‘भ्रष्टाचार मुक्त भारत’ बनवण्यासाठी सर्वांनी प्रयत्न केला पाहिजे. प्रत्येकांनी एकमेकांना सहाय्य केले पाहिजे. जो तो आपापल्या कामधंद्यात मग्न आहे. कोणाला तरी जाणीव आहे का ? या वाढत्या भ्रष्टाचाराची, त्याचा परिणामाची ?

असा कुठला भारतीय आहे, ज्याला भ्रष्टाचाराच्या वाढत्या प्रमाणामुळे झोप लागत नाही, त्याला या भ्रष्टाचाराची चीड येते, तो सदैव भारत देशाच्या कल्याणाचा विचार करून चिंताग्रस्त होतो, भ्रष्टाचारांमुळे सामान्य माणसावर होणारा अन्याय त्याला सहन होत नाही आणि तो भ्रष्टाचाराविरुद्ध लढा द्यायला खंबीरपणे उभा आहे. असा आहे कोण ?

हा, अशी एक व्यक्ती आहे, आपल्या सर्वांच्या परिचयाची. ‘अण्णा हजारे’ अण्णा हजारेजी हे असे व्यक्तिमत्व आहे, ज्यांनी गांधीजींच्या नंतर भ्रष्टाचारविरुद्ध बंड पुकारले, भ्रष्टाचाराला विरोध केला. समाजातील तरुण पिढीला, सामान्य माणसाला व इतरांना अण्णा हजारे यांनी जागे केले. ज्यावेळी लोकांना भ्रष्टाचाराचे वाईट परिणाम कळतील, तेव्हाच ते त्याच्या विरोधात जातील. हजारेजी यांचा हा प्रयत्न यशस्वी झाला.

राजकीय नेते, संसद सदस्य, सर्वोच्च व उच्च न्यायालय ते गावांच्या स्तरांवरील नोकरशाहीतील भ्रष्टाचाराच्या विरुद्ध ज्येष्ठ समाजसेवक अण्णा हजारे यांनी छेडलेले जन आंदोलन हे आजच्या नवतरुण पिढीसाठी प्रेरणादायक आहे.

समुद्राला सुद्धा ओहोटी-भरती आहे पण या ‘भ्रष्टाचार’ नामक सागराला ना भरती आहे, ना ओहोटी. या सागराला फक्त वेग आहे. वेगाने हा ‘भ्रष्टाचार’ नावाचा सागर वाढतो आहे. पण याला वेळीच नियंत्रणात नाही ठेवले तर एक दिवस अशी सुनामी येईल ज्यात संपूर्ण भारत उद्धवस्थ होईल.

‘भ्रष्टाचार’ हा आता आपल्या देशातील राष्ट्रीय मुद्दा बनला आहे. आपल्या देशात संघर्ष नवा नाही. मंदिर-मशिदींवरून दंगे झाले, महागाईवरून आंदोलन पेटले, कांद्याच्या किंमती वाढल्या म्हणून संघर्ष पेटले, एखाद्या चित्रपटावर बंदी आणावी म्हणून चित्रपटगृहांची तोडफोड झाली. इतकेच कशाला? प्रेमदिनावरूनही आमच्या देशात संघर्षाची ठिणगी पडली आहे. पण स्वातंत्र्यानंतर ६५ वर्षात भ्रष्टाचार हा लढाईचा मुद्दा होऊ शकला नाही.

पण सध्या अण्णा हजारेजींमुळे भ्रष्टाचार हा जनतेच्या लढाईचा मुद्दा बनला. अण्णांच्या आंदोलनामुळे ६५ वर्षांनी, गांधीजींच्या भ्रष्टाचारविरोधी संघर्षानंतर आज कित्येक वर्षांनी भारतीय जनता परत भ्रष्टाचाराच्या विरोधात लढत आहे.

भ्रष्टाचाराने संपूर्ण भारत देश व्यापलेला आहे. कोण म्हणेल का याला, की हा माझा भारत देश... भ्रष्टाचाराने भरलेला... त्यामुळे प्रत्येकजण असेच म्हणत आहे.

‘भारत कधी कधी माझा देश आहे,
... या देशातील जाती धर्माचा माझा
काडीचाही संबंध नाही
माझे आयुष्य म्हणजे
राष्ट्रीय एकात्मतेचा प्रबंध नाही
भ्रष्टाचाराने देशाला वेढलेले आहे
... माझ्या धर्माचा माणूस

फक्त माझा भाऊ आहे

आणि माझा देश म्हणजे माझा खाऊ आहे.'

बघा, कसले हे भारताचे वर्णन आणि कसेल आम्ही भारतीय? छीSSS लाज वाटली पाहिजे आपल्याला. हा भ्रष्टाचार, या भ्रष्टाचारामुळे त्रासलेला प्रत्येक भारतीय जीव हे सर्व आपण जाणून आहोत. देश माझ्यासाठी काय करेल, यापेक्षा मी देशासाठी काय करू शकतो, हे पाहूया.

जिथं पोलिस आणि रुग्णाहिकेपेक्षाही लवकर, तुमच्या घरी पिडझा पोचातो आणि जिथं लिंबाच्या पेयानं कृत्रिम स्वाद मिसळला जातो, मात्र भांडी धुण्याच्या साबणात अस्सल लिंबू असतो. तसेच, जिथं चहाच्या टपरीवर लोक 'बालमजूरी' वरच्या वर्तमानपत्रातील बातम्यांवर चर्चा करतात आणि म्हणता, 'यार, बालमजूरी करवणाऱ्यांना फासावर लटकवला पाहिजे...' आणि नंतर आवाज देतात, 'छोटू, दोन चहा घेऊन ये.'

या परिस्थिती बदलायला हव्यात. काही महिन्यांपूर्वी 'सिंघम' नावाचा चित्रपट आला होता. सर्वांनी तो पाहिलाच असेल. होय ना ! आठवलं का बाजीराव सिंघम, जयकांत शिक्करे. त्या चित्रपटात भ्रष्टाचारामुळे एका पोलिस

- कु. राजश्री अनिल पाटील
(बी.एस्सी. भाग-२)

अधिकार्याने स्वतःलाच गोळी मारून घेतली. त्याच्यावर लाच घेण्याचा खोटा आरोप लावला गेला होता. पण त्या अधिकार्याला ते सिद्ध करता आले नाही व तो भ्रष्टाचाराचा बळी ठरला. असे कित्येक पोलिस अधिकारी खऱ्या जीवात भ्रष्टाचाराचे बळी ठरतात आणि जयकांत शिक्करे सारखे लोक जी भ्रष्टाचार करण्यात पटाईत आहेत. पण आता आपल्याला सिंघम बनून त्या शिक्करेला म्हणजेच भ्रष्टाचार करणाऱ्या लोकांना फासावर लटकवला पाहिजे.

चला तर मग, आपण आजपासूनच प्रयत्न करूया. या भ्रष्टाचाराला थांबूया. 'You have to be in the system to change the system. Let us, be the change we want...'

'भारत माझा देश आहे व तो एक दिवस नक्कीच, खात्रीने भ्रष्टाचारमुक्त होऊन हिमालयासारखे पर्वतावर हिऱ्यासारखा चमकेल.'

का बरे असे घडते ?

कु, स्मिता नादवडेकर बी. ए. भाग - ३

"देश गरीब आहे म्हणतात,
मग निवडणूकांवर अफाट खर्च का करतात ?"
देशात हरितक्रांती झाली म्हणतात
मग लोक उपाशी का मरतात ?
शेतकरी आहे अन्नदाता म्हणतात
मग शेतकरी आत्महत्या का करतात ?
हम सब एक हैं म्हणतात
मग विभक्त राष्ट्र का मागतात ?
सर्वधर्म समभाव म्हणतात
मग दंगली का होतात ?
स्त्री-पुरुष समानता आहे म्हणतात
मग स्त्रिया आरक्षण का मागतात ?
दारूबंदी आहे म्हणतात
मग लायसन्स का देतात ?
जात पात नाही म्हणतात
मग जातीचे प्रमाणपत्र का मागतात ?

माणूसकीचा नंदादीप-संत गाडगेबाबा

..... तुषार सुरेश चोथे (बी.ए. भाग-३)

संत म्हणजे सत्प्रवृत्ती, सत शिलता. नम्रता, विनय, परोपकारीवृत्तीचा साक्षात्कार, त्यागीवृत्ती, माणुसकी इत्यादीचा मूर्तिमंत पुतळा होय. 'आधी करावे व मग सांगावे' अशी कृती करणारे विरक्तभावनेने अत्यंत साधी राहणी व उच्च विचारसरणी अंगी असलेले थोरपुरुष म्हणजे संत होत. कितीही हाल अपेष्टा आल्या, त्रास झाला तरी तो सहन करावयाचा. त्याबद्दल कोणाला नांवे ठेवायची नाहीत किंवा दोष द्यावयाचा नाही अशी मनोधारणा ज्याच्या अंगी असते ते संत होय.

ज्ञानेश्वर, तुकाराम, सावतामाळी, नामदेव या सारखे संत उदयास आले ते हाल अपेष्टा सहनकरून, लोकांच्या छळातून त्यांना देवत्वप्राप्त झाले. या सर्वांपेक्षा निराळे पण संत प्रवृत्तीचे सज्जन गृहस्थ म्हणजे गाडगेबाबा.

अमरावती जिल्ह्यातील शेणगाव या खेड्यात बाबांचा जन्म १८७६ मध्ये झाला. धोब्याच्या घरी जन्मलेल्या बाबांना लहानपणी 'ढेबूजी' या नावाने संबोधत. लहानपणी घरची गरीबी असल्याने ते शिक्षणापासून दूर राहिले. तरीही त्यांच्या अंगी अचाट बुद्धीमत्ता होती. अवतीभवतीच्या गोरगरीबांची इतर समाजाकडून होणारी छळवणूक, फसवणूक त्यांनी पाहिली. त्यांचे वडील लहानपणीच वारले. मामाचा अंत समाजाच्या छळामुळेच झाला हे सर्व पाहून त्यांनी मनात ठाम निश्चय केला. समाजातील अंधश्रद्धा, अज्ञान, गरिबी समूळ नष्ट करावयाची असे ठरविले.

समाजातील दुष्ट खोडसाळांना शासन करून गोरगरीबांना रास्त जीवनाचा मार्ग दाखवायचा, हेच त्यांचे जीवन ध्येय झाले. यासाठी त्यांनी घरादारांचा त्याग केला व

ते गावोगावी गोरगरीब, रंजले गांजले यांच्या उद्धारासाठी फिरू लागले.

स्वच्छता, प्रामाणिकपणा व भूतदया यावर त्यांचा कटाक्ष होता. मूर्तीपूजा व नवससायासासाठी बळी देणे त्यांना मान्य नव्हते. लोक जागृतीसाठी ते कीर्तनातून प्रबोधन करीत. देव एकच आहे. तो तुमच्याकडे कांही मागत नाही पण त्याच्यावर निष्ठा ठेवा. हे सांगत त्याचे प्रसिद्ध भजन म्हणजे 'देवकी नंदन गोपाळा' हे आहे. त्यांच्या कीर्तनाला हजारो लोक जमत. ते अशिक्षित, कष्टकरी माणसांशी गप्पामारत व यातूनच १५/१५ तास ज्ञान दान करीत, कृतीतून शिक्षण देत.

काम केल्या शिवाय ते कोठेही व कांहीही खात नसत. हाता खराटा घेऊन ते गावेच्या गावे झाडत असत. कोणी खायला दिले तर भाकरी भाजी घेत ती सुद्धा गाडग्याच्या तुकड्यात, खापरात म्हणून त्यांना 'गाडगेबाबा' म्हणू लागले. गोड धोड किंवा अधिक अन्न मिळाले तर ते गोरगरीबांना वाटून टाकीत. मिळेल तसले पाणी पीत एखाद्या झाडाखाली किंवा रस्त्याच्या कडेला झोपत. त्यांनी जनसेवेसाठी आपले घरदार बायकामुळे यांचा त्याग केला. सर्व सामान्य यात्रेकरूंसाठी त्यांनी पंढरपूर, नाशिक, त्र्यंबकेश्वर या तीर्थक्षेत्री धर्मशाळा बांधल्या. नद्यांच्यासाठी घाट बांधले. विदर्भातील ऋणमोचन येथे लक्ष्मीनारायणाचे मंदिर उभारले.

त्यांची भाषा साधी, सोपी व सरळ होती. आपल्या महाराष्ट्र सरकारने त्यांचा थोरपणा लक्षात घेऊन 'ग्राम स्वच्छता अभियान' योजना राबविली. आपल्या गडहिंग्लज गावाला सुद्धा याबद्दलचे पारितोषक मिळाले आहे. यासाठी महाराष्ट्राचे उपमुख्यमंत्री मा. आर. आर. पाटील यांनी विशेष

कार्य केले.

अशा या थोर संत विभूतीचे महानिर्वाण अमरावती जवळ १५५६ मध्ये झाले. एक गोरगरीबांसाठी अखंड तेवत राहणारा शांत व तेजस्वी नंदादीप विझून गेला पण आपल्या कार्याचा प्रकाश मागे ठेवून गेला.

‘या थोर विभूतीला लाख लाख प्रणाम !’

आचार्य अत्रे व गाडगेबाबा यांच्यातील एक प्रसंग :

आचार्य अत्रे आणि गाडगेबाबा यांचं फार सख्य होतं. बाबा एकदा अत्र्यांच्या खंडाळ्यावरील बंगल्यात मुक्कामाला असतानाची ही गोष्ट. खुद्द आचार्य अत्रे यांनी लिहून ठेवलेली. बाबा ठिकठिकाणचे गोळा केलेले रंगीत कापडांचे तुकडे गोळा करून जोडत बसलेले. अत्रे त्यांना म्हणाले, “बाबा, असं जोडलेले अंगरखे घालता, एका पायात सपाता आणि एका पायात कॅनव्हाचा फाटका जोडा, घालता हे मी समजू शकतो; पण कोणत्याही कर्मकांडाला न मानणारे आपण कानात फुटकी कवडी घालता, हे कसं?” बाबा म्हणाले, “माझ्या लहानपणी माझ्या आईनं ही कवडी

माझ्या कानात घातली. म्हणाली ‘डेवू, आपण फुटक्या नशिवाची माणसं, कवडीमोलाची माणसं. आपण चिडायचं नाही, सारं सहन करायचं.’ तेव्हापासून ही कवडी कानात ठेवलीय. यामुळं मला माझ्या अस्तित्वाची जाणीव होत असून मी आजवर कुठलंही अवडंबर केलेलं नाही ते यामुळंच.”

तात्पर्य : माणसाला आपल्या अस्तित्वाची जाणीव ही. ती राहिली, की त्याच्या हातून काही तरी कार्य घडू शकतं. आपल्या अस्तित्वाची जाणीव हीच आपल्या परिवर्तनाची खूण.

चारोळ्या

संग्राम लोकरे

बी. ए. भाग - ३

नेहमीच डोक्यांनी विचार करू नये
कधी भावनांनाही वाव द्यावा,
आसुसलेल्या डोळ्यांना
स्वप्नांचा गाव घ्यावा.

पाण्याचं वागणं
किती विसंगत
पोहणाऱ्याला बुडवून
प्रेताला ठेवतं तरंगत.

प्रत्येकाला एक आभाळ असावं
कधी वाटलं तर भारण्यासाठी
प्रत्येकाला एक घटं असावं
संध्याकाळी परतण्यासाठी.

मरणं दाराशी आल्यावर मी म्हटलं
तुला शंभर वर्षे आयुष्य आहे.
मरण ही चाट पडलं म्हणालं
काय हा मनुष्य आहे.

- कु. श्रध्दा सुभाष रेडेकर
(इ. ११ वी)

आजची भौतिक प्रगती आणि मानव

..... सागर रामकृष्ण सुतार (बी.एस्सी. भाग-२)

आज आपल्याजवळ अशक्यप्राय असाध्य अशी कोणतीच गोष्ट उरलेली नाही. वेगवेगळ्या योजना सुधारीकरण व नवनवीन संशोधनाची पर्वत रचू पाहातोय. प्रगतीचा हिमालय भराभर चढत आहोत. खरोखरच एका नजरेने पाहिले तर ही प्रयोगाची गाथा मानवाला एक देणगी ठरली आहे. पण दुसरी बाजू पक्ष्याप्रमाणे उंच-उंच गगनात उडता येत नाही. म्हणून मानवाने विमान, पॅराशूट, हेलिकॉप्टर यांच्या साह्याने मानव या संसाररूपी गगनामध्ये वावर करू लागला. एवढ्या वारती न थांबता आतावर अवकाशातून आकाशाला भेटू लागला आहे. पूर्वी एखादा निरोप पोहचवण्यासाठी पूर्वी कित्येक दिवस लागत होते. आजची परिस्थिती वेगळी आहे. आता पाहिले तर एक मिनीट नव्हे तर एक सेकंदच पुरे ठरतो. आपल्या देशातच नव्हे तर जगाच्या कानाकोपऱ्यात घडलेल्या घटना घर बसल्या बघू शकतो. अवघड व कष्टाच्या कामाबरोबरच मानवाने स्वतः आपल्या सारख्या एक निर्जीव प्राणी म्हणजेच रोबोटची निर्माती केला.

आजच्या परिस्थितीकडे डोकावून पाहता आजची मुले, युवक युवती चायनीज, हॉटेलमध्ये खाणे, फास्टफूड व्यसन यांचे आकर्षण खूप आहे. आजच्या मुलांना रामायण, महाभारत, कृष्ण, हनुमानाची भक्ती माहित नाही. ही एक खेदजनक बाब आहे. हा सर्व परिणाम आपल्या घरातील मनोरंजनासाठी म्हणून आणलेल्या प्रसार माध्यमाचा आहे. यामुळे भयंकर वॉईट बाब म्हणजे मुले आणि आई-वडील यांच्यातील नातं दुखावले जात आहे. मनावाने निर्माण केलेल्या सभ्यता व संस्कृती लाथाडणाऱ्या रंजक प्रसार माध्यमामध्ये वर्तणुकीवर परिणाम होत आहे. साने गुरूजींसारखे महान पुरुष म्हणून गेलेले आहेत की, 'खरा

तो एकची धर्म जगाला प्रेम अर्पावे' पण आज पहाता सर्व लोक धनासाठी सत्तेच्या हातधुवून पाठीमागे लागले आहेत व हे सगळे करत असता तो आपल्या रक्तातल्या नात्यावर प्रेम करायला वेळ देत नाही आहे. ही काय माणसं जगाला प्रेम अर्पण करणार आहेत का आपण समाधानी आनंदी ? आज अमेरिका जपान बरोबर अणुबॉम्बची निर्मिती सुरु आहे. जर तिसरे युद्ध झालेच तर युद्ध नको मला बुद्ध हवा आहे अशी म्हणण्याची वेळ येईल. आजच्या या प्रगतीमुळे मानव मानवाला विसरला आहे. माणुसकी सोडून दिली आहे. घराचं घरपण हरवून गेलंय. गावाचं गावपण मलीन झालंय. आज आपण महासत्ता बनण्याचं स्वप्न बाळगून आहोत कशासाठी ? साने गुरूजींचा बलसागर भारत होवो, विश्वात शोभोनी राहो. सत्यात उतरावयला चाललो आहोतपण हे कितपत शक्य आहे याचा विचार करायला हवा.

आजच्या युवकाला, युवतीला फॉरिन संस्कृतीने आपला विळख्यात खेचले आहे व त्या संस्कृतीनुसार वागण्याच व्यसन लागले आहे. सकाळची प्रार्थना व संध्याकाळी होणारे शुभंकरोतीचा मुलांना विसर पडला आहे. या ऐवजी सकाळी 'टीप-टॉप' गाणी तर संध्याकाळी 'तुझे मेरी कसम' या धुंदीत आजही मुलं मोहून गेलेली आहेत आजचा मानव हा भौतिक मानव हा भौतिक सुखाच्या आनंदाच्या मागे लागला आहे. स्वतःची तेजस्वी बुद्धी, भ्रष्ट करू लागला आहे. यामुळे व्यसन या ब्रम्हराक्षसाने आपल्यावर हल्ला केला आहे. बाप व चिरंजीव एकाच टेबलवर एकाच बाटलीतील बियर चिअर्स करून पिताना दिसत आहेत. थोर नेते सुभाषचंद्र बोस यांनी म्हटले होते की 'तुम मुझे खुन दो मैं तुम्हे आजादी दूँगा' पण आजचे तरुण म्हणतो कसा 'तुम मुझे तंबाखु दो मैं तुम्हे चुना दूँगा' हे

कोणत्या गोष्टीचं परिवर्तन लोकांमध्ये होत आहे हे बघून मेल्याहून मेल्यासारखे वाटते. मग हे विज्ञान, तंत्रज्ञान काय कामाचे. परदेशी संस्कृतीचे अनुकरण करत आपल्या संस्कृतीचा विचारांचा, अभिमानांचा आदरांचा, स्मरणांचा विषयच डोक्यातून काढून टाकला आहे. अशाच एका कार्यक्रमांमध्ये देशाच्या प्रगतीवर चांगले व्यक्तव्य व्यक्त करण्यात आलं व त्याला भारावून एका श्रोत्याने बोलो भारत माता की. असा घोष केला. पण त्याला जय म्हणून काही प्रतिसाद दिलानाही. असे का ? हा आपल्या शैक्षणिक धोरणांचा अभाव की संस्कारांचा अभाव.

एक काळ असा होऊन गेला ठेच मुलाला लागली तर त्याची कळ त्याच्या जन्मदात्रीला यायची ते नातं मना-मनाचं होतं. ते आज जपलं जात आहे का ? आजची आईची मम्मी झाली, मम्मीची मॉम झाली. शब्दशह पाहता मम्मी म्हणजे युरोपातील प्रेतांना पिरॅमीट मध्ये ठेवले जाते त्याला मम्मी म्हणतात. वडिलांच पप्पा झाला अशा या वेगळ्या संस्कृतीमुळे वातावरणामुळे मुलांचा चॉकलेट झालेल्या दिसतोय. आजच्या मुलांना आई-बाप नको असे वाटतात. आई-वडिलांना वृद्धाश्रमाची वाट दाखवतात. येथे सगळे स्वार्थीच आहेत. सगळ्यांची भावना स्वार्थीपणाची आहे. राजकारणी लोकांचे तर कोणी सांगुच नये. साडेतीन हात जागेमध्ये पाच मन लाकडांवरतीच शेवट आहे. तरी माणूस हा जागेसाठी, जमिनीसाठी, झाडांसाठी भांडण-तंटे करून वैरत्व वाढवून ३०२, ३०५ पयंत प्रकरणे गेली आहेत. प्रसंगी पोटच्या मुलाचा गळा घोटतात. आजच्या या जगात शामची आई, राजमाता जिजाबाई, सावित्रीबाई फुले, राणीलक्ष्मीबाई आज दिसतच नाहीत. पण कैकयी मात्र क्षणोक्षणी भेटेल. अहो ! कुठे आपल्यातील माणुसकी, प्रेम, जिवाळा, दया, करुणा गेली कुठे. यासाठी केली का आपण प्रगती. याला प्रगती नव्हे तर अधोगती म्हणायला पण खूप वाईट वाटेल पण आपल्याला ठरवावे लागेल इतकी प्रगती आपण केलो

आपण सर्वच काही विसरून गेलोय. स्वतःला एक प्रश्न विचारून घेतला पाहिजे की आपण ह्या प्रगतीने खऱ्या अर्थाने सुखी-समाधानी, शांत आहोत का ? नाही ना ? मग काय सगळीकडेच अशांतता, अशांतता आणि अशांतताच आहे. होय ना ?

चारोळ्या

कु. अस्मिता नाईक

बी. ए. भाग - ३

संसार म्हणजे न उकलणारे कोडे
कष्ट फार, यश फारच थोडे
संसार म्हणजे रहाट-गाडगे
उपदेश स्वस्त, सहकार्य महागडे.

तिच्या गुणांची करा कदर
तिच्या मनाचा करा आदर
तिचे स्वतंत्र अस्तित्व असू द्या
तिला 'फक्त माणूस' म्हणून जगू द्या.

पीक आलं तर 'भाव' नाही
'भाव' असला तर पीकच नाही
'नाही'च्या फेऱ्यात शेतकरी अडकला
जणू त्यांच्या जीवनातला 'भाव' हरपला.

निळ्या आभाळाच्या डोळ्यातून
आनंदाश्रू येतात दाटून
त्यानं झाडं जातात गहिवरून
प्रातः काली दिसतात दवबिंदू म्हणून.

तेजस्वी ज्ञानयोगी : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

..... सागर रामचंद्र पाटील (बी.एस्सी. भाग-३)

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे वैशिष्ट्य असे की, ज्या देशाने त्यांना बालवयात पायाखाली तुडवले त्या देशाचे ते भाग्यविधाते ठरले. राष्ट्रातील दलिताना अस्पृश्यतेच्या शृंखलात मुक्त करणे, युगांयुगापासून त्यांच्या पायातील दास्यांच्या शृंखला तोडणे, ही मनुष्यजातीच्या इतिहासातील अतुलनीय कामगिरी आहे. गुलामगिरी नष्ट करणार, दलितांचे उद्धारकर्ते, सामान्यजनतेचे कैवारी, समाजसंजीवक म्हणून डॉ. आंबेडकरांनी जगाच्या इतिहासात आढळपद प्राप्त केले आहे. नुकतेच डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या

प्रतिमेचे अनावरण विश्वविख्यात कोलंबिया विद्यापिठात आमेरिकेचे अध्यक्ष बराक ओबामा यांच्या हस्ते झाले. कोलंबिया विद्यापीठाने प्रसिद्ध केलेल्या जगातील शंभर हिंदूवानांमध्ये पहिले स्थान देऊन सारे जग त्यांच्या विद्वतेपुढे नतमस्तक झालेले आहे.

समाजक्रांतीचे तत्वज्ञान मांडणारी विराट शक्ती असणारे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे जॉन स्टुअर्ट मिल यांच्याप्रमाणे 'व्यक्तीपेक्षा विचार आणि देश मोठा' या विचारावर श्रद्धा असणारे होते. संविधान सभेत समारोप करताना ते म्हणतात, 'भारतीय राजकरणात व्यक्तीपूजा अगर भक्तीचा एवढा प्रभाव आहे की, इतर देशातील राजकरणात अशी व्यक्तीपूजा कोठेही आढळणार नाही. धर्मात भक्तीमार्ग हा मुक्तीमार्ग बनू शकतो. परंतु राजकारणात भक्तीमार्ग हा पर्यायाने हुकूमशाहीचा खात्रीलायक मार्ग होतो.'

महापुरुषांच्या जीवनाचा वेध घेऊन त्यांनी आपले तीन गुरू मानले, तथागद बुद्ध, संत कबीर आणि राष्ट्रपिता फुले या तीन गुरूंचा त्यांच्यावर प्रभाव होता. सामाजिक

परिवर्तनासाठी जातीय अहंकाराचा राक्षस नष्ट केला पाहिजे असे त्यांचे मत होते. हिंदू धर्माची चिकित्सा करताना त्यांनी स्पष्ट केले होते की, हिंदू धर्मनि स्वातंत्र्य, समता, बंधुत्व ही तीन तत्वे खऱ्या अर्थाने स्वीकारली नाहीत. जातीबद्ध समाज निर्माण झाल्याने विकास खुंटला आहे. असेच केवळ ब्राम्हणांचे वर्चस्व मानणारा हिंदूधर्म विषमताच पोसत आहे असे परखड भाष्य डॉ. आंबेडकरांनी केले आहे.

सहा वर्षातील विदेशातील अध्ययन काळात त्यांनी अनुक्रमे एम.एस्सी.,

डी.एस्सी., बार अॅट लॉ सारख्या उच्च श्रेणीत पदव्या प्राप्त केल्या. राज्यशास्त्र, मानवशास्त्र, अर्थशास्त्र, तर्कशास्त्र, तत्वज्ञान व कायदा या विषयात त्यांनी प्राविण्य मिळवले. स्वदेशात आल्यावर येथील सर्व ग्रंथांचा शोध बोध त्यांनी आत्मसात केला, तसेच १९२३ साली डॉ. आंबेडकरांनी 'दी प्रॉब्लेम्स ऑफ रुपी' सादर करून डी.एस्सी ही पदवी प्राप्त केली.

संविधानातील मार्गदर्शक तत्वात सामाजिक न्याय ही भूमिका त्यांनी ठामपणे मांडली. पण आज सामाजिक न्याय प्रस्थापित झालेला आहे काय ? डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सत्ता, संपत्ती आणि प्रतिष्ठा यांच्या मोहात न पडता जातियतेचे उच्चाटन करण्यासाठी अवीरत लढत होते. 'जातीप्रथा निर्मूलन' हा त्यांचा ग्रंथ मोलाचा आहे. त्यांच्या मते जातीय व्यवस्था ही श्रमविभाजन नसून श्रमिकांचे विभाजन आहे. १९३६ मध्ये महात्मा गांधी आणि डॉ. आंबेडकर यांच्यात 'जातीप्रथा निर्मूलन' या ग्रंथावरून वैचारिक वादळ निर्माण झाले होते. महात्मा गांधींनी हरिजनांच्या अंकात जे अनेक प्रश्न निर्माण केले होते त्यांना आंबेडकरांनी अतिशय

समर्पक उत्तर दिली. जाती व्यवस्थेला जन्म देणारी वर्णाश्रम पद्धत त्यांनी नाकारली.

एक शैलीदार लेखक, निबंधकार, प्रबंधकार, वृत्तपत्रलेखक हे त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे विविध पैलू आहेत. १९२० मध्ये 'मूकनायक' १९२७ मध्ये 'बहिष्कृत भारत', १९२८ मध्ये 'समता', १९२९ मध्ये 'जनता' अशा विविध वृत्तपत्रातून लोकशिक्षण व जनजागृतीचे कार्य त्यांनी ठामपणे हाताळले. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा आग्रह लोकशाही जीवन पद्धीचा होता. राजकीय लोकशाहीचे रूपांतर सामाजिक लोकशाहीत व्हावे यासाठी ते अविरत झटत होते. 'समता, स्वातंत्र्य व बंधुता या तत्वांवर आधारलेला जीवनमार्ग म्हणजे सामाजिक लोकशाही होय.' अशी त्यांची विचारधारा होती.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा लढा हा केवळ दलितांचा नसून समस्त मानवमुक्तीचा लढा होता. २६ जानेवारी १९५० रोजी भारत एक स्वतंत्र प्रजासत्ताक देश होईल, परंतु हे भारताचे स्वातंत्र्य टिकेल का अशी शंका व्यक्त करून जात व पक्ष यांच्यात झालेली विभागणी आपण थांबवू शकलो तरच लोकशाहीचे रक्षण करू असे त्यांनी बजावले.

पोटभर हसा

कु. विना सलामवाडे

बी. बी. ए., भाग - २

बहादूर पप्पा

- मुलगा : पप्पा तुम्ही वाघाला घाबरता का ?
 वडील : नाही.
 मुलगा : पप्पा तुम्ही सिंहाला घाबरता का ?
 वडील : नाही रे.
 मुलगा : म्हणजे तुम्ही आईशिवाय कुणालाच घाबरत नाही.

सभा भाज्यांची

कु. मेघा मगदूम

बी. ए. भाग - ३

सर्व भाज्यांची एकदा भरली सभा

जी ती आपुला मिरवी टेंभा

मिरची बाई झाली अध्यक्षीण

शेजारी बसली कशी वांगीण !

गाजरे उभे राहिले भाषणाला

म्हणतं रंग देतो मी गालाला

टोमॅटोला आला जरा राग

सर्वत्र असे माझा भाग !

आले, लसून, कांदा, कोबी

जो तो आपुली देतो तंबी

पडवळ बिचारे बाजूला राहिले

भोपळ्याने अपुल रंग दाखविले

माझ्या सारखा कोण जाड

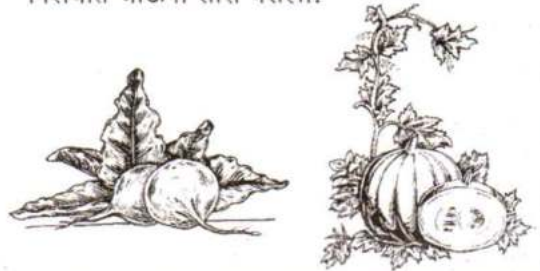
मी करतो सर्वांचा पाड !

एवढ्यात एक नवल घडले

भाजीवालीने भोपळ्यास चिरले

सभा सारी उधळून गेली

पिशवीत जाऊनी सारी बसली.

गर्भाचे मातेस पत्र

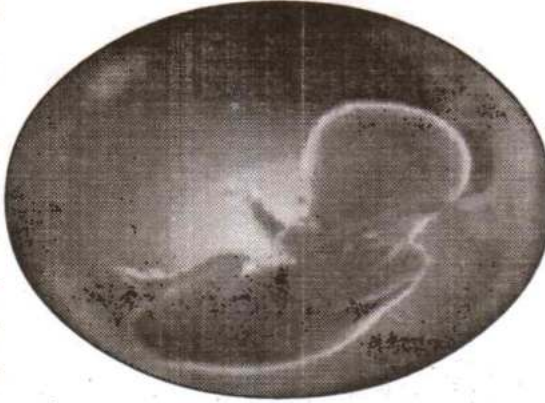
..... कु. शितल सखाराम कोलते (बी.ए. भाग-१)

*'शिवराय पुन्हा धरतीवर
यावेसे वाटत असेल तर,
जिजाऊ तुमच्या घरी जन्मू द्या.'*

प्रिय आईस,

आई मी तुझी गं अद्याप जन्मला न आलेली मुलगी! अगं ज्या दिवशी मी एक खळबळजनक बातमी ऐकली, तुझ्या उदरात मुलीचा अंकुर वाढतोय, हे जेव्हा तुला समजले, त्याक्षणीच तू मला या कोवळ्या जीवास या सुंदर जगात येऊ न देण्याचा निर्णय घेतलास. माझा विश्वासच बसत नाही, माझी दयाळू, प्रेमळ आई असे कसे करू शकेल ?

शरीरात तुझ्याच रक्तामांसात वाढणारी, तुझ्या शरीराचा एक भाग असणारी मी तुझी मुलगी, तिला तू नष्ट करायला निघालीस ? तेही आजीच्या सांगण्यावरून, पण शेवटी तूही एक स्त्रीच आहेस गं ! मग आई मला सांग, मी माझ्या नाजूक अवयवांवर होणारे घाव कसे सहन करू गं ? आई, मी जगात येऊ नये म्हणून तू जे औषध घेणार आहेस, त्या औषधाने माझा जीव गुदमरेल गं ! खूप वेदना होतील गं मला, मी तडफडत राहीन गं, हे औषध निर्दयपणी हिंस्त्र श्वापदासारखे माझ्यावर मला वेगळे करेल आणि त्याक्षणी माझे अस्तित्व नाहीसे करेल. आई, डॉक्टरांकडे असणारी अवजारे खूप तीक्ष्ण असतात गं. ते माझे तुकडे तुकडे करतील. फक्त शरीराचेच नव्हे तर मनाचे सुद्धा. हे दृश्य तुझ्या उघड्या डोळ्यांनी बघू शकतेस ? तुझे मन अस्वस्थ होणार नाही का ? तुझ्या काळजाला पिळट पडणार नाही ? मग असा निर्णय तू कसा काय घेवू शकतेस ?

आई, मला जन्माला येण्याची खूप इच्छा आहे गं ! तुझी मुलगी म्हणून तुझ्या अंगाखांद्यावर, अंगणात पैजण घालून छमछम आवाज करत नाचायचे आहे. मला, तुझ्या प्रेमाचा स्पर्श अनुभवायचा आहे. बाबांच्या सहानुभूतीची गरज आहे गं. आई, मला पायातले पैजण नको. सोन्याच्या कुड्या, नवीन कपडे नको, मी ताईचे जुने कपडे घालीन परंतु मला फक्त मुक्तपणे श्वास घेण्याची संधी दे.

निळ्या आकाशात झगमगणाऱ्या ताऱ्याचा आनंद, सृष्टीतील नवचैतन्याचा मला अनुभव दे आई, मुलगी म्हणून मला झिडकारतेस, हुंड्यासाठी घाबरतेस ! आई, मी ती वेळच येऊ देणार नाही आणि तुझ्या आणि बाबांच्या नावाला काळीमा लागणार नाही याची मी पुरेपुर काळजी घेईन. मी शिकून मोठी होईन. स्वतःच्या पायावर उभी राहून स्वावलंबी होईन. माझ्या हाताला मेहंदी लावली जाईल आणि मी नवरी होवून सासरी अगदी चिमणीसारखी भुरकन उडून जाईन, परंतु मी सासू, सासरे, नवरा यांच्याविषयी कधीही तक्रार करणार नाही. पण आताच तू मला अंगणात येण्याचे नाकारू नकोस मुलगाच हवा, या हट्टापायी तुझ्या निरपराध, निरागस, निष्पाप मुलीचा बळी देऊ नकोस गं.

'तुझ्या या वेलीवरच्या कळीला

फूल बनण्याआधीच तोडू नकोस गं !

आई, मला वाचव...

कृपा करून आई, मला वाचव गं !'

बाल आठवण

कु. सुप्रिया जाधव
बी. एस्सी. भाग - १

आठवते तुला...

वसंतात मोहरलेल्या
आम्रवृक्षाच्या सावलीत
विरुन जायची उन्हाळी सुट्टी
अन् अमराईशी करून कट्टी
हळुवार व्हायची शाळेची गट्टी.

आठवते तुला...

ज्ञानरुपी फुलांनी बहरलेल्या
वृक्षावर हातात घेऊन
पुस्तक अन् पाटी
जगायची चिमुकल्या पाखरांची दाटी.

आठवते तुला...

कधी या तर कधी त्या
फांदीवरून भिरभिरताना
पंखांना यायची नवी उभारी
तेव्हा आकाशात दिसायची
स्वप्नांची भरारी.

आठवते तुला...

चिमण्या चोचित असायचा
चिचेवा चट्टा-मट्टा
तर चविला आंबट-गोड गप्पा
अन् सोबतीला शर्वरीचा कट्टा.

आठवते तुला...

तुझ्या नंतर मला अन् माझ्या नंतर तुला
म्हणताना झुलायचा श्रावणातला झुला
रंगात आलेल्या गाण्यांच्या भेड्या
अन् हसत-खेळत एकमेकाला लावलेल्या शेंड्या.

जीवनातील संध्याकाळ

कु. ज्योती आण्णाराव बस्ताडे
बी. ए. भाग - ३

सूर्य उगवण्या आधीच

मावळून गेला

घरटे बांधण्या आधिच

मोडून गेले

आणि झाली जीवनामध्ये संध्याकाळ.

कळी फुलण्या आधिच

कोमेजून गेली

स्वप्ने सजवलेली

भंग झाली

आणि झाली जीवनामध्ये संध्याकाळ.

गीत गाण्याआधिच

शब्द संपून गेले

चित्रांमध्ये रंग भरण्याआधिच

रंग उडून गेले

आणि झाली जीवनामध्ये संध्याकाळ.

डाव मांडण्याआधिच

मोडून गेला

खेळ खेळण्याआधिच

संपून गेला

आणि झाली जीवनामध्ये संध्याकाळ.

इन्शूरन्स

कु. प्रियांका राजाराम कसाळे
बी. कॉम. भाग - २

इन्शूरन्सने घेतली आमची हमी
म्हणूनच तर जीवनाचे महत्त्व झाले कमी.
अब्रब ! किती हे विम्याचे प्रकार
किती करावे लागतात करार !

पहिला प्रकार म्हणे आयुर्विमा
आयुष्यभर पैसे भरा म्हणा,
मृत्यूनंतर पैसे मिळतील खरे
पण, पैसे भरणारा जिवंत असेल तर खरे !

दुसरा प्रकार म्हणे अग्नीविमा,
आग लावल्यानंतर पैसे मिळतील म्हणा.
आग नाही लागली तर पैसे गेले म्हणा
पण संरक्षण मात्र मिळेल तुम्हा !

तिसरा प्रकार सागरी विमा,
प्रकारानुसार पैसे भरा म्हणा.
बोट बुडाली तर पैसे मिळतीलच
नाही बुडाली तर पैसे वाया जातीलच !

चौथा प्रकार अपघात विमा,
सर्वात महाभयंकर प्रकार म्हणा.
संरक्षण देण्याचा विमा कंपनीने घेतलाय वसा
आमचा जीव थाऱ्यावर राहिल कसा !

माणुसकी संपवून

कु. नूतन मधुकर पाटील
बी. कॉम. भाग - २

झाडे, झुडपे संपवून आता
सिमेंट जंगले वाढू लागली
माणुसकीला संपवून आता
लक्ष्मी सेवा सुरू झाली
व्हीसीआर, व्हीसीडी
फोन अन् मोबाईल जमाना
डोंगर पायथ्याशी आता
उभा घरसंकुल जमाना
चार रुम, मोठा टेरेस
बॅकअप लिफ्टचा वापर
तीन माणसांच्या घरात
दिवसातून कधीतरी वापर
कसे तरी दोन घास
पोटात घालून गाडीवर स्वार
रस्त्याने चाललाय
मोबाईल फोनचा वापर
कसं काय ? बरं आहे का ?
मी बस मधून बोलतोय
उद्ध्या निसर्ग ढाब्यात जाण्यास
आतापासून तयार करतोय.

प्रेमाची माणसं

कु. दिपाली जोतिबा चौगुले

बी. कॉम. भाग - २

जीवनाच्या वाटेवर

साथ देतात, मात करतात

हात देतात, घात करतात

तीही असतात प्रेमाची माणसं !

संधी देतात, संधी साधतात

आदर करतात, सोडून जातात

तीही असतात प्रेमाची माणसं !

वेड लावतात, वेडेही करतात

घास भरवतात, घास हिरावतात

तीही असतात प्रेमाची माणसं !

पाठीशी असतात, पाठ फिरवतात

वाट दाखवितात, वाट लावतात

तीही असतात प्रेमाची माणसं !

लाथ मारतात, पाणी काढतात

वेळ आली तर, सारं गमवतात

तीही असतात प्रेमाची माणसं !

दूर राहतात, जवळचीच वाटतात

जवळ राहुनसुद्धा, परक्यासारखी वागतात

तीही असतात प्रेमाची माणसं !

प्रेम करणारी अशी प्रेमळ माणसं

ओळखावी कशी, कारण

अशीच असतात प्रेमाची माणसं !

प्रेमाची दोन अक्षरे

कु. सीमा मोरे

बी. ए. भाग - २

माझ्या प्रेमाचं आवर

तुझ्या भोवती असतं तर...

इतरांच्या नजरेतलं वादळ

तुझ्यापर्यंत कधीच आलं नसतं.

हे जरी खरं असलं तरी

तुझं आयुष्य तुझं आहे, पण

प्रेमाची दोन अक्षरे

जी तू मला दिली

ती हिरावून घेऊ नकोस

जगण्याचे कारण तू आहेस

मरणाचे होऊ नकोस.

असा असावा मित्र

अमित शिवाजी गोरूले

बी. ए. भाग - १

जीवनात एक टप्पा असावा आठवणींचा

हृदयात एक स्वप्नाळू कप्पा असावा साठवणींचा

त्यामध्ये कुणाचं तरी चित्र असावं आकर्षक

आपलाही कुणी तरी मित्र असावा पारदर्शक

मनाला कुणाची तरी ओढ असावी निर्मळ

आपलाही प्रेमाने ओसंडून वहावी ओंजळ

त्या प्रेमाला मायेचा पाझर असावा

कुणाचा तरी हा 'श्रीधर' असावा

संयमाबरोबरच थोडी खोड असावी

कर्तृत्वाला नशिवाची जोड असावी

आपल्या व्यक्तीमत्वासदेखील तोड असावी.

पाऊस

कु. महादेवी स. भादूले
एम. ए. भाग - १

येता पावसाची सर
पडते आनंदात भर
सुखावतो शेतकरी, मिळते कष्टाची भाकर.
येता पावसाची सर
राने वने फुलती
कळी हळूच डोकावती, वेर्लीच्या वरती.
येता पावसाची सर
होते आनंदाची भरती
पालवी फुलते झाडांवरती, शृंगारीक होते धरती.
भिजले हे शिवार
भिजली सारी धरती
हिरव्यागार पिकाची
केली पावसानेच या माती.

मैत्री

कु. भारती आगलावे
वी. एस्सी. भाग - ३

तुझी-माझी मैत्री खरी
खळखळत वाहणाऱ्या नदीच्या जलधारांपरि
उगमापासूनच दुसऱ्यांना सुख देणारी.
तुझी-माझी मैत्री खरी
उंच-उंच वाढणाऱ्या डेरेंदार वृक्षापरी
सर्वांना आपली छायारूपी माया देणारी.
मुझी-माझी मैत्री खरी
नांगर टाकलेल्या जहाजापरी
अनेक वादळं आलीभरी ध्येयाने तोंड देणारी.
तुझी-माझी मैत्री खरी
शितल कोमल पौर्णिमेच्या चंद्रारूपी
मंद प्रकाशाने सर्वांना प्रफुल्लित करणारी.
तुझी माझी मैत्री खरी.

वाट जीवनाची

जोतिबा लक्ष्मण देसाई
वी. कॉम. भाग - ३

कधी ठेच लागते
कधी होते दुःख
कधी वाट चुकते
शोधताना सुख
कधी भेटे संगत
अतृप्त मनांची
कधी साथ मिळते

हसऱ्या पाऊल खुणांची
कधी जाणून भाषा
बोलणाऱ्या कुसुमांची
मी मदांध चालतो
ही वाट जीवनाची

होतील मित्र पक्षी
आणिक वृक्ष वेली
येईल सोबतीला
ती रात्र गोंदलेली

बोचतील काटे कधी
अदृष्य संकटांचे
उमजेल तेव्हा गुढ
हजारो पिडितांचे.

जीवनात खूप काही करण्याजोगं आई परकी झाली असतं !

कु. निलम पाटील
वी. ए. भाग - ३

जीवनात खूप काही करण्याजोग असतं
संकटाला कधी कंटाळायचं नसतं
त्याला सामोरे जायचं असतं
कुणी नावे ठेवली तरी थांबायचं नसतं
आपलं चांगलं काम रेढायचं असतं ।

अपयशाने कधी खचायचं नसतं
जिद्दीने बल वाढवायचं असतं
नाराज मुळीच व्हायचं नसतं
चैतन्य सदा फुलवायचे असतं ।

पाय ओढले म्हणून परतायचं नसतं
पुढे अन् पुढे जायचं असतं
जीवनात खूप काही करण्याजोगं असतं
पण त्याकडं आपलं बारकाईने लक्ष नसतं ।

शेवटी जीवन हे एक गणित आहे
त्यात मित्र मिळवायचे असतात
शत्रू वजा करायचे असतात
सुखांनी गुणायचे असते
दुःखांनी भागायचे असते आणि
उरले बाकी त्यातच समाधान मानायचं असतं ॥

शिवलिंग नाईक
एन. ए. भाग - १

काय रं लेका
काय गुन्हा केला
तुला जन्म दिला
हाच उपकार केला.

तळहाताच्या फोडासारखा
जपला तुला आजवरी
हाताचा पाळणा करूनी
वाढविला तुला आतापर्यंत
केली नाही कधी माझी स्वतःची चिंता
करायची फक्त तुझी काळजी
दोन दिवसात तू परका झालास
यातच माझा तू घात केलास.

चार दिवसात बायको तुझी झाली
आयुष्यभरची आई मात्र परकी झाली
करायचं व्हतं अजून खूप कांही
पण तुला घाई फार झाली
बघायचं होतं नातवंडाला
गोष्टी सांगायच्या व्हत्या रामाच्या
पर तुनं बायकोचं ऐकलंस
आणि मला परकं केलंस
मी परकी झाले अन्
तु पोरका झालास
पण बायकोचा खरा नवरा झालास.

मैत्री

चंद्रदिप मोहिते

बी. एस्सी. भाग - २

मैत्री असावी वाच्यासारखी

अखंड प्रवाही राहून इतरांना 'प्राण' देणारी.

मैत्री असावी चंदना सारखी

झिजतानाही सुगंध देणारी.

मैत्री असावी वृक्षा सारखी

उन्हात राहून सर्वांना सावली देणारी.

मैत्री असावी सागरा सारखी

अथांग आणि सर्व काही सामावून घेणारी

मैत्री असावी पृथ्वी सारखी

आघात सोसूनही काही न बोलणारी

मैत्री असावी पाण्यासारखी

कितीही तोडले तरी पुन्हा एकजीव होणारी

मैत्री असावी दिव्यातल्या वातीसारखी

जळतानाही अंधकार दूर करणारी

मैत्री असावी वाळवंटातील हिरव्या झाडासारखी

संकटातही आशेचा किरण दाखवणारी

मैत्री असावी अभेदय बुरुजासारखी

गड पडला तरी त्याची साथ न सोडणारी

मैत्री असावी आकाशासारखी

उंचच-उंच कधीही न संपणारी.

आई

संदेश देशपांडे

बी. एस्सी. भाग - २

आई असते एक फुलाची कळी

सतत उमतलत राहून सुगंध

दरवळत ठेवणारी,

आई असते क्षमतेची मूर्ती

आपल्या मुलांचे अनेक

अपराध पोटात घालणारी,

आई असते एक सावली

सतत सोबत राहून

मार्ग दाखवणारी,

आई असते परोपकारी

स्वतःसाठी न जगता

इतरांसाठी जगत राहणारी.

क्षण

कु. अश्विनी फुटाणे

बी. एस्सी. भाग -

क्षण... येतात हळुवार नाजूक पावलांनी,

उमटवून जातात ठसे हृदयावर.

क्षण... असतात वादळासारखे,

तुकडे तुकडे करून जातात आयुष्याचे.

क्षण... येता येता हसवतात,

अन् जाता जाता नकळत रडवतात.

क्षण... असेही अन् तसेही,

नकळत येतात अन् जातातही अलगद.

आयुष्याच्या गच्चीत शेवटी राहतात,

तेच क्षण, आठवण बनून.

केलेली चूक

स्नेहल कल्लापा कोले

बी. एस्सी. भाग - ३

होय देवा, मी आत्महृत्य केलीय आणि मला त्याचा पश्चाताप होतोय.

तू मला हवी ती शिक्षा देऊ शकतोस कारण तू दिलेलं सुंदर स्वप्न मी क्षणार्धात विस्कटून आलोय. त्या नाटकी शिक्षणव्यवस्थेचा मी आणखी एक बळी ठरलोय. काय झालं असतं मी आणखी थोडा

प्रयत्न केला असता तर...?

पणी मी अपयशाला भिऊन भेकडासाखा पळून आलोय.

इथून मी पाहू शकतो माझं दुःख तितकं काहीच नव्हतं.

पण; मी माझ्या अविचारी कृत्यां

आई-वडीलांचं, भावा-बहिणीचं हसतं खेळतं

आयुष्य उद्ध्वस्त करून आलोय.

रोज सकाळी आई माझी करते कांदा-पोहे

कारण ते आवडतात मला आणि मग तिच्या

अश्रूंचा बांधच फुटतो पण नाही मी

सावरायला तिचे अश्रू पुसायला.

वडीलही असतात माझ्याच अभ्यास खोलीत

माझ्या वस्तूवर हात फिरवत हातानेही आणि मनानेही...

पण; मी तिथे नाही त्यांना हातात हात द्यायला

बहिणीचाही थांग नसतो अभ्यासात सतत

मी भेट म्हणून दिलेलं मनगटी घड्याळ बसते पाहत

मनात तिच्या विचार असतो कुणाला दादा म्हणायचं...?

मला प्राणपणाने शिकवणाऱ्या शिक्षकांची मी निराशा केलीय.

मित्रांच्या हसण्या-खिदळण्यातली जणू माझ्याशिवाय रयाच गेलीय.

शेजारच्या काकूही उगाच ओरडत असतात

माझं मोठ्यांनं गाणं कानावर पडत नाही म्हणून

अरेरे...! मी केलेली चूक केवळ अक्षम्य

आता कळालाय अर्थ जीवनाचा

तयार रस्त्यांवर चालायचं नसतं खपून

रस्ते तयार करायचे असतात.

म्हणून देवा मागतो तुला किडा-मुंगीपेक्षा मानवी आयुष्य.

मुंगीसारखं अविश्रान्त खपून घडवेन मी

माझं भविष्य...

देवा मी शपथ घेतो,

उरणार नाही, मातणार नाही

सुंदर जीवनाचा वसा हा मी

अपयशाच्या दरीत टाकणार नाही.

नवरदेवाची इच्छा

कु. प्रियांका पाटील

बी. ए. भाग - ३

सासुरवाडी माझा देश आहे

सासुरे सोयरे माझे बांधव आहेत

माझ्या बायकोवर माझे प्रेम आहे

समृद्धीने नटलेल्या तिच्या संपत्तीवर माझा डोळा आहे

आवडता जावई होण्याची पात्रता माझ्या अंगी यावी

म्हणून मी तिच्या बापाची पूजा करीन

मी सासऱ्याचा व सासूचा मान ठेवीन

आण सालीवर प्रेम करीन

सासऱ्याच्या संपत्तीवर डोळा ठेवीन

फुकटचे खाण्याचे सदैव प्रयत्न करीन

कारण माझी बायको व साली

यातच माझे सौख्य सामावले आहे.

प्रिये तुझ्या आठवणीत

अभिजीत धामणकर

बी. ए. भाग - ३

प्रिये तुझ्या आठवणीत चालताना

मला चार टाके पडले

रक्त वाया न घालवता

मी त्यानेच प्रेमपत्र खरडले.

यासाठी डॉक्टरने मात्र चारशे रुपये आकारले.

प्रिये मी सारंच वसुल करणार आहे

त्या आधी तुझ्या आठवणीत

एक झाड लावणार आहे.

तू माझी झालीस की

त्या झाडाची गोड फळे मी चाखणार आहे.

जर तू माझी झाली नाहीस तर ते झाड कापून

माझे चारशे रुपये मिळवणार आहे

प्रिये तुझ्या आठवणीत

मी तुला प्रेमपत्र लिहिणार आहे

त्यासाठी हृदयाच्या कागद व रक्ताची शाई

वापरणार आहे.

तुझा नकार असेल तर माझा कागद परत दे

मी त्यावर पाणी तापणवार आहे

प्रिय तुझा नकार मिळाल्या वर ही

तुझ्या प्रेमाची आठवण ठेवणार आहे

थोडा वेळ दुःख व्यक्त करणार आहे

अन् दुसरीच्या शोधात फिरणार आहे.

पुन्हा एकदा

अजित मंगसुळे

एम. ए. भाग - १

पुन्हा एकदा

साठवूया मनाच्या अर्जिठ्यात

कोरीव आठवणीची लेणी

पुन्हा एकदा

खोल श्वास स्मृतीचे

भरून घेऊया हृदयात

पुन्हा एकदा

मनाच्या किनाऱ्यावर

फुटू देत गतकाळाच्या लाटा

पुन्हा एकदा

तसाच कोसळू दे पाऊस

आल्या गेल्या नक्षत्रांचा

पुन्हा एकदा

मिळून जाऊदेत तुझ्या माझ्या मनःगंगा

प्रवाहात वाहू देत दुरावा त्या क्षणांचा.

जीवनाचे गणित

कु. सरिता पांडूरंग चोथे

इ. ११ वी

जीवनाचे गणित मोठे अजब असते

कुणालाही उत्तर मिळत नसते

सुखाची येथे वजाबाकी होते

दुःखाची येथे बेरीज होते

संकटांचा होतो गुणाकार

आनंदाचा होतो भागाकार

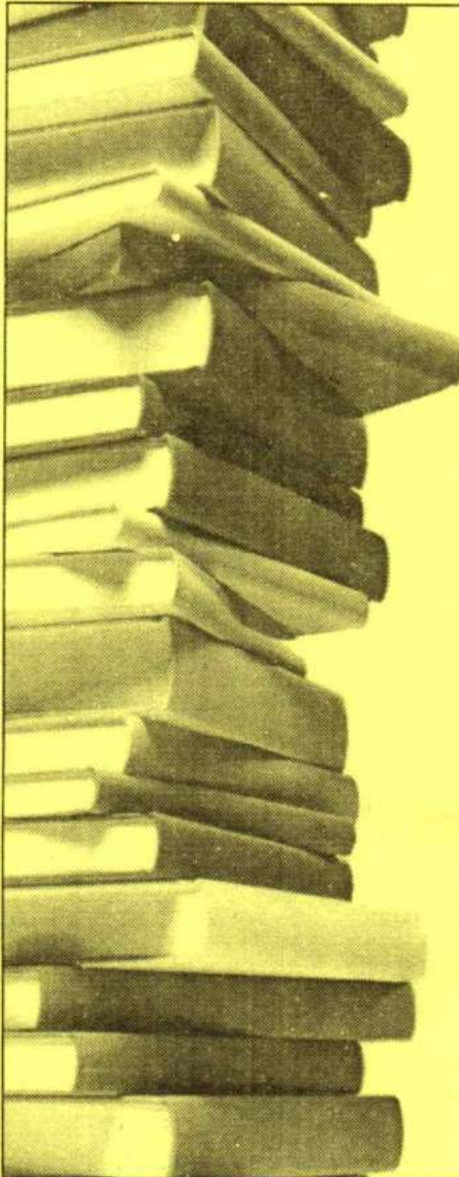
एकदा गणित मांडल्यावर

पुन्हा पुन्हा सोडवावे लागते

तरीही नेमके उत्तर नसते

अखेर ते एक कोडेच असते.

हिंदी विभाग

किताबें

करती हैं बातें
बीते ज़मानों की
दुनिया की, इंसनों की
आज की, कल की
एक एक पल की
खुशियों की, ग़मों की
फूलों की, बरमों की
जीत की, हार की
प्यार की, मार की
क्या तुम नहीं सुनोगे
किताबों की बातें ?

किताबें कुछ कहना चाही हैं
तुम्हारे पास रहना चाहती हैं
किताबों में चिडियां चहचहाती हैं
किताबों में खेतियां लहलहाती हैं
किताबों में अरने गुनगुनाते हैं
परियों के किस्से सुनाते हैं
किताबों में रोकिट का राज़ है
किताबों में साइंस की आवाज़ है
किताबों का कितना बड़ा संसार है
किताबों में जान की भरमार है
क्या तुम इस संसार में
नहीं जाना चाहोगे ?
किताबें कुछ कहना चाहती हैं
तुम्हारे पास रहना चाहती हैं

- सफदर हाशमी

अनुक्रमिका

* गद्य विभाग *

☐ हिंदी की दशा और दिशा	कु. अस्मिता बामणे
☐ लेखनी की आत्मकथा	कु. सुप्रिया शंकर पाटील
☐ मेरा भारत महान	कु. मनिषा नारायण निलवे
☐ सुभद्रा कुमारी चौहान	कु. अनुराधा शिवाजी पताडे
☐ सबसे बड़ा रूपैया !	कु. माधवी सुर्यकांत पाटील
☐ इंदिरा गांधी	कु. प्रियांका अशोक घोरपडे
☐ अंतरिक्ष विज्ञान तथा भारतवर्ष	कु. सुजाता मनोहर कुंभार
☐ भ्रष्टाचार : एक समस्या	कु. पुजा नलवडे
☐ डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम	कु. सारीका सुरेश सावंत
☐ सफेद गुलाब का फुल	कु. सुजाता हिंदुराव कांबळे

* पद्य विभाग *

☐ माँ	सागर रामकृष्ण सुतार
☐ हमारी हिंदी	कु. हिना सिकंदर शेख
☐ जिंदगी	कु. प्रियांका पाटील
☐ इस देश कि बेटी	कु. भाग्यश्री जाधव
☐ याद रहेगा	कु. दिपाली नंदगावी
☐ मिशिकल कोपरा	अभिजित धामणकर

* शायरी *

कु. प्रियांका अशोक घोरपडे	कु. अस्मिता परसू नाईक	कु. ज्योती आण्णाराव बस्ताडे
कु. हसीना महंमदगौस किल्लेदार	कु. योगिता अशोक घोरपडे	संग्राम लोकरे
टी. एस. मांडेकर		

* कुछ और *

☐ महाराष्ट्र की हिंदी	कु. सुप्रिया बिरंजे

हिंदी की दशा और दिशा

..... कु. अस्मिता बामणे (बी.ए. भाग-२)

“बिना एक राष्ट्रभाषा के राष्ट्र का संगठित होना वैसा ही दुस्तर है, जैसा बिना जल के मीन का जीवन।”

ऐसा 'स्वामी श्रद्धानंद' ने कहा है। प्रत्येक राष्ट्र के लिए राष्ट्रध्वज, राष्ट्रगीत और राष्ट्रभाषा नामक तीन बातें नितान्त आवश्यक होती हैं। इनमें से राष्ट्रभाषा तो प्रत्येक राष्ट्र के जीवन में अत्यंत महत्त्वपूर्ण स्थान रखती है।

१४ सितंबर १९४९ भारतीय इतिहास की एक गौरवपूर्ण तिथि है। इसी दिन स्वतंत्र भारत की संविधान परिषद ने 'हिंदी को राष्ट्रभाषा और देवनागरी को राष्ट्रलिपि घोषित किया था।' अंग्रेज भारत से चले गए फिर भी हमारा भारत देश अंग्रेजी की मानसिक गुलामी में बंदिवान है। जिस दिन हम भारतीय अपने देश की भाषा को राष्ट्रभाषा के पद पर असीन करेंगे, उसी दिन से सच्चे अर्थ में स्वतंत्र होंगे। ये शब्द है भारत के राष्ट्रपिता महात्मा गांधी जी के।

उन्होंने सच ही कहा था क्योंकि हमारे देश में अनेक भाषाएँ होने के कारण एक राज्य के लोग दूसरे राज्यों के लोगों से ठीक ढंग से बातचीत या व्यवहार नहीं कर सकते, हर भाषा-भाषिक अपनी भाषा को ही श्रेष्ठ मानता है। ये सब लोग एक स्थान पर इकट्ठा हो तो संघर्ष निर्माण हो सकता है। यही संघर्ष दूर करने का कार्य, विविधता में एकात निर्माण करने का कार्य राष्ट्रभाषा हिंदी द्वारा ही हो सकता है। वही सारे देश को जोड़ सकती है। देश की राष्ट्रभाषा सरल हो तो, देश के सभी लोग उसे आसानी से सीख सकते हैं। बोल और लिख सकते हैं। राष्ट्रभाषा में पूरे राष्ट्र की आत्मा प्रकट होनी चाहिए। साथ ही उसमें देश के मिट्टी की महक होना जरूरी है। हिंदी भाषा में ये सभी बातें पाई जाती हैं। हमारे राष्ट्र के पचास प्रतिशत से अधिक लोग हिंदी का व्यावहारिक जीवन में प्रतिदिन उपयोग करते हैं। साथ ही अधिकांश भारतीयों के हृदय में हिंदी के प्रति

आत्मीयता की भावना भी है। उसे देश-विदेश के बहुत से लोग बोलते, लिखते, पढ़ते हैं। जो लिखना पढ़ना नहीं जानते वे भी इसे समझ और बोल सकते हैं। इसी कारण स्वतंत्र भारत के संविधान में हिंदी को राष्ट्रभाषा का दर्जा दिया गया है। हिंदी का महत्त्व बताते हुए जवाहरलाल नेहरू ने कहा था -

“हिंदी एक जानदार भाषा है, वह जितनी बढ़ेगी उतना देश को लाभ होगा।”

२६ जानेवारी १९६३ से हिंदी को संविधान के अनुसार राजभाषा का पद मिल गया। उसी समय दक्षिण के लोगों ने राष्ट्रीय एकता की भावना भुलाकर संकुचित दृष्टि से हिंदी का विरोध शुरू किया। भारत के उत्तरी छोर से महाराष्ट्र तक हिंदी का राष्ट्रभाषा के रूप में कोई विरोध नहीं करता। दक्षिण में भी तामिळ, तेलगू भाषा सभी विरोधक हैं। ऐसी कोई बात नहीं पर लोकसभा में भाषा विधेयक में प्रारित किया गया है की, अहिंदी भाषिक जब तक चाहेंगे तब तक अंग्रेजी भाषा हिंदी के साथ सहभाषा के रूप में रहेगी। वास्तव में अंग्रेजी के बल पर नौकरी में उच्च पदों को टिकाये रखने की यह कुटील बात है। हमें समय पर जागना होगा। राष्ट्रीय हित की भावना से भारत में राष्ट्रभाषा की घोषणा करनी होगी वह भाषा हिंदी ही होगी।

“तुम क्या जानो नादानों, है कितनी महान ? इसी हिंदी में तो लिखी है प्रेमचंद ने गोदान। हिंदी तो है राष्ट्रभाषा इसका तुम प्रसार करो। इसी से है तुम्हारी प्रगती, तुम इसका सम्मान करो।”

मेरी यह धारणा है कि हिंदी में आंतरराष्ट्रीय भाषा बनने की ताकद है। यदि हिंदी को सर्वसामान्य बनाना है तो हमें राजभाषा और राष्ट्रभाषा के भेद को मिटाना होगा। १४

सितंबर के दिन को केवल राजभाषा दिवस या राष्ट्रभाषा दिवस या फिर हिंदी दिवस के रूप में मनाने के बजाए उचित यही प्रतीत होता है कि इसे भारतीय भाषा दिवस के रूप में मनाया जाए। प्राचीन काल में हिंदी को संपूर्ण देश के संतों का आशीर्वाद, जननायकों का बल तथा जनता का समर्थन प्राप्त होता रहा है। सभी राष्ट्रीय नेताओं ने उसके प्रचार में अपनी शक्ति लगाई थी।

मेरा विश्वास है की निकट भविष्य में वह गौरव शालिनी संपन्न राष्ट्रभाषा होगी। साथ ही संसार की भाषाओं में भी ऊँचा स्थान प्राप्त करेगी।

शायरी

कु. प्रियांका अशोक घोरपडे

बी. ए. भाग - ३

जो पलपल चलती है वो जिंदगी है,
जो पलपल जलती है वो रोशनी है,
जो पलपल रुलाती है वो मोहब्बत है,
जो हरपल साथ निभाती है वो सच्चि दोस्ती है।

दोस्ती करना हैं, तो धोखा मत देना
दोस्तो को आँसुओं का तोफा मत देना।
दिलसे रोये कोई तुम्हे याद कर के
ऐसा किसी को मौका मत देना।

बारीश की बूंदो को अपनी
हथेली में समेटकर देखो
जितनी बूँदे तुम समेट पाए
उतना प्यार तुम हमें करते हो
और जितनी बूँदे गिर गयी
उतना याद हम तुम्हें करते हैं।

शायरी

कु. अस्मिता परसू नाईक

बी. ए. भाग - ३

हर आँसुओ का मतलब गम नहीं होता
दुरियाँ बढ़ने से प्यार कम नहीं होता
वक्त-बेवक्त भर आती है आँखे मेरी
क्योंकि यादों का कोई मौसम नहीं होता
हमने जो चाहा तकदीर से पाया
तकदीर ने हमें आपसे मिलाया
खूब नसीब है हम या वो पल था हसीन
जब आप जैसे दोस्त से
हमारी मुलाकात हुई।

घर से बाहर वो नकाब में निकली।
सारी गल्ली उनकी फिराक में निकली।
इनकार करते थे वो हमारी मोहब्बत से,
और हमारी ही तस्वीर उनकी किताब से निकली।

चिराग से अगर अंधेर दूर होता
तो दुनिया को सितारों से चाहत ना होती।
युहीं अकेले से जिंदगी कट जाती तो
दोस्ती नाम की चीज न होती।

रिश्तो की ये दुनिया है निराली
सब रिश्तो से प्यारी है, दोस्ती तुम्हारी।
मंजूर है आँसू भी आँखों में हमारे
अगर आ जाए मुस्कान होटों पे तुम्हारी।

लेखनी की आत्मकथा

..... कु. सुप्रिया शंकर पाटील (बी.ए. भाग-२)

मैं लेखनी हूँ। मेरा काम केवल लिखना है। तुम भी मेरी ही सहायता से लिखते हो। तुम ही क्या, संसार के सभी लोग मेरी सहायता से लिखते हैं। ऐसा होते हुए भी आश्चर्य है कि किसी ने मेरे सम्बन्ध में कुछ लिखने का कष्ट नहीं किया। अच्छा, तो आओ, मैं स्वयं तुम्हें अपनी कहानी सुनाती हूँ।

तुम मुझे 'फाउन्टेनपेन' या 'कलम' कहते हो न ? यह मेरा नवीनतम रूप है। मेरा प्राचीन रूप देखना चाहो तो किसी गाँव की पाठशाला में जाकर देख सकते हो। उससे भी प्राचीन रूप तो केवल चित्रों में मिलेंगे। मैंने अनेक रूप बदले हैं। उसके इतिहास में जाना संभव न होगा। अतः मैं अपनी कहानी वहीं से प्रारम्भ करती हूँ जहाँ से मुझे नरकुल की कलम का रूप मिला। 'नरकुल' सुनकर तुम मुझे अपने वंश का न समझना। मेरा तात्पर्य वनस्पति के 'नरकुल' से है। कुछ लोग इसे 'नरकट' या 'सखंडा' भी कहते हैं।

'नरकुल' के रूप में मेरा जन्म कब हुआ याद नहीं है। हजारों वर्ष बीत गये होंगे। बरसात में मेरा हरा-भरा रूप पशुओं को आकर्षित करता था। वे आते और हमारे समूह को चर जाते। बहुत समय तक मेरे वंश की यही उपयोगिता रही। पर धीरे-धीरे मानव समाज सभ्य होता गया। उसने प्रकृति की शक्ति पर विजय प्राप्त की। अनेक प्राकृतिक साधनों को अपनी सेवा में लिया। उनकी दृष्टि मेरे वंश पर भी पड़ी। वह हमारे गट्ठर के गट्ठर काट कर घर लाता है और अनेक कार्यों में उनका उपयोग करता। इसी बीच एक दिन एक पढ़े-लिखे व्यक्ति ने मुझे गौर से देखा तो देखता ही रह गया।

उसने कुछ सोचा और अचानक मुझे उखाड़ कर अपने हाथ में ले लिया। मेरी तो चीख निकल गई। सोचने लगी, न जाने यह मेरा क्या करेगा ? तभी उसने अपनी जेब से चाकू निकालकर मुझे कई टुकड़ों में बाँट दिया। फिर एक

सिरे को छीलकर उसने मेरी जीभ सी बना दी। मैं अब भी न समझ पायी कि वह मेरा क्या करने वाला है ? पर वह बहुत ही प्रसन्न लग रहा था ?

घर लाकर उसने मुझे एक दवात में डुबो दिया। उसमें स्याही भरी थी। उससे मेरा मुँह काला हो गया। फिर उसने मुझे कागज पर इधर-उधर घुमाना शुरू किया। कागज पर अनेक अक्षर उभरने लगे। अब वह मुझसे ही लिखने का कार्य लेने लगा तभी से मेरा नाम लेखनी पड़ गया। आगे चलकर उसने मेरे और भी रूप निकाले। उन्हीं में से एक रूप पेन्सिल भी है। पर नरकुल की लेखनी के रूप में से दोन चार दिनों में ही धिस जाती थी। मनुष्य को मेरी फिर गर्दन काटनी पडती थी। अतः उसने मुझे धातुओं का रूप देना चाहा। इसकी भी उसने तरकीबे निकाल ली। फिर तो मेरे बॉलपेन, फाउन्टेनपेन आदि अनेक रूप हो गए।

आज मनुष्य ने टाईपराईटर का आविष्कार कर लिया है। प्रेस में उसने धातु के अक्षर भी गल दिये हैं फिर भी मेरी उपयोगिता कम नहीं हुई है। मैं आज भी साधारण वर्ग की जगत से लेकर बड़े अधिकारियों की जेब की शोभा बढ़ाती हूँ। मुझे लोग उपहार में एक-दूसरे को देकर गौरव का अनुभव करते हैं। विद्यार्थियों को तो मैं विशेष रूप से प्रिय हूँ। मैं उनके हाथ से छूटकर गिरी नहीं कि वे झट से मुझे उछालकर चूम लेते हैं। मेरा जीवन कष्टों में बीता है पर मनुष्य ने मुझे सम्मान भी दिया है। मनुष्य के प्रति मैं कोई द्वेष भाव नहीं रखती।

विद्यार्थियों तुम मेरा जितना भी उपयोग करोगे उतने ही महान बनोगे। मैं चाहती हूँ, कि मैं तुम्हारे अधिक से अधिक काम आऊँ और तुम्हें सम्मान दूँ। उसी में मेरी उपयोगिता और सार्थकता है।

मेरा भारत महान

✍..... कु. मनिषा नारायण निलवे (बी.ए. भाग-२)

“यहाँ डाल डाल पर सोने की चिड़ियाँ
करती है बसेरा
वह भारत देश है मेरा।”

जिसके स्वातंत्र्य संग्राम की अमर गाथा संसार के इतिहास में स्वर्णाक्षरों में लिखी गई है, ऐसा महान 'भारत' हमारा देश है। जो भाग्यवान होता है वहीं भारत में जनम लेता है। इतिहास ने भी भारत को सुवर्णभूमी कहकर गौरव किया है। भारत का इतिहास बड़ा ही रोमांचक है। भारत में शिवाजी जैसे राजाने जनम लिया और भारत के लिए महात्मा गांधी जैसे नेताने अपने प्राणतक त्याग दिए। ये है भारत की असली संस्कृति। जहाँ प्यार, विश्वास तथा अच्छे चरित्र का संगम होता है वहीं भारत कहलाता है।

ये देश है वीर जवानोंका। इसमें तो कोई शक नहीं। भारत का स्वतंत्र-भारत बनने के लिए बहुतसे नेताओं ने अपने प्राणों का बलिदान दिया और वे वीर कहलाएँ। आज जब हम घर में बैठे चैन की साँस लेते हैं तो वह उन नौजवानों की वजहसे जो सीमापार अपनी माँ की रक्षा के लिए अपने प्राणों की बाजी लगाकर लड़ रहे हैं। भारत किसानों का देश भी कहलाता है। किसान भगवान स्वरूप है। वही अन्नदाता है, सारे देश की जिम्मेदारी वो निभाता है। वहीं अन्नपूर्णा, माँ का दूसरा रूप है।

भारत का और एक वैशिष्ट्य है हिमालय पर्वत। ये सबसे बड़ा पर्वत है और वह अपनी गोद में सबको लपेटे हुए सीना तानकर तूफानों से टकराता रहता है। हिमालय पर्वत हमारा सुरक्षा कवच है।

अपने देश के प्रति आदर व्यक्त करते हुए यहाँ पर कोई भारत देश को सिर्फ भारत नहीं बल्कि भारत माँ कहकर पुकारता है। यहाँ हर कोई अपने देश को माँ को दर्जा देता है। क्योंकि माँ है तो सबकुछ है, वरना कुछ भी नहीं। भारत की

संस्कृति हमेशा से ही माँ को सलाम करती आई है। यहाँ के बच्चे कहते हैं - 'मुझे माफ करना ओ साईराम, आपसे पहले लेंगे माँ-बाप का नाम' छोटा बच्चा भी जब बोलने लगता है तो शुरूवात 'माँ' शब्द से ही करता है। भारत की संस्कृति माँ को ममता के मंदिर की मूरत समझकर उसे पूजती है।

भारत की भूमी पर सीता माँ ने अग्निपरीक्षा दी। सावित्री माँ ने अपने पती सत्यवान के प्राण वापस लाए। इतनी शक्ति थी उनमें। आज भी यहाँ की औरत पति के लिए व्रत रखती है और अपने अस्तित्व और पहचान के लिए शेरनी की जिंदगी जिती है।

यहाँ के बच्चे चंदा मामा से बातें करते हैं और माँ की लोरी सुनकर सोते हैं। भाभी की चूड़ियों की खनक से घर गूँज उठता है। बहू को लक्ष्मी का रूप माना जाता है। यहाँ हर भाई अपनी बहन की रक्षा का वचन देता है। यहाँ कोयलियाँ गीत सुनाती हैं। यहाँ के पेड़ छाँव देने के लिए बढ़ते हैं। नदियाँ जिंदगी को जीना सिखाती हैं।

वैसे भारत को अनमोल हीरे-मोतियों का खजाना भी कहे तो कम नहीं होगा। इसकी राजधानी नई दिल्ली यमुना तीरपर विराजमान है। कश्मीर यहाँ का नंदनवन है। ये ऋषी मुनियों की पवित्र भूमी है। आध्यात्मवाद का जन्म यहाँ हुआ। यहाँ देखनेलायक बहुत सारे प्राचीन मंदिर भी हैं। जैसे कि सुवर्णमंदिर, अमरनाथ, वैष्णोदेवी का मंदिर, मेरी के चर्च आदि। परदेसी भी भारत की सैर करने के लिए अक्सर आते रहते हैं। हर परदेशी को ये देश अपने देश के जैसा लगता है। शहाजहानने मुमताज के लिए बनवाया हुआ ताजमहल तो जीती जागती प्यार की निशानी है। मोहब्बत करना भी सभी को यही से सीखना पड़ेगा। यहाँ त्योहार बड़े ही धूमधाम से मनाए जाते हैं। जैसे की दशहरा, दिवाली, ईद हो या ख्रिसमस

सब धर्मों के लोग मिलजूलकर धुमधामसे मनाते हैं। स्वतंत्रता दिन याने १५ अगस्त, प्रजासत्ताक दिन २६ जनवरी ये भी किसी त्योहार से कम नहीं होते। यहाँ की राष्ट्रभाषा हिंदी है। वैसे यहाँ बहुत सारी भाषाएँ बोली जाती हैं। जैसे मराठी, अंग्रेजी, ऊर्दू, मल्याळम, कन्नडा आदि। यहाँ हिंदू-मुस्लिम, सीख, ईसाई और कई पंथों के लोग रहते हैं। और इसी तरह यहा विविधता में एकता दिखाई देती है। यहीं भारत की महत्त्वपूर्ण संस्कृति हैं। यहाँ कई लोग ऐसे है कि उनपर हमारे देश को नाज है। यहाँ कल्पना चावला ने आसमान को छूकर दिखाया, लता दीदीने हर दिल को सुर में धड़कना सिखाया। कुसुमाग्रज जैसे कवि ने दिल को छू जानेवाली कविताएँ लिखी। इन लोगों ने हमारी संस्कृति का जतन किया है और उसे बड़े ही आदर के साथ अपनाया है। हमें नाज है हमारी संस्कृति पर।

हमारी यही संस्कृति हमें सिखाती है दूसरों के लिए जिओ और वक्त आए तो वनत के लिए प्राण तक त्याग दो। दिल दिया है, जान भी देंगे ए वतन तेरे लिए। यही हैं हमारी संस्कृति, हमारी असली पहचान, हमारी पूंजी।

लेकिन आजकल हमारी नई पीढ़ी संस्कृति को पिछे छोड़ते हुए वेस्टर्नस् के साथ आगे बढ़ रही है। मेरा मतलब यह नहीं की दूसरों का अनुकरण मत करो, करो लेकिन अपनों को भुलकर नहीं। हमारी संस्कृति हमें सिखाती है की अपनों को दिल में बिठाओ और दूसरों को गले लगाओ। भारत की संस्कृति ही भारत की नींव है। अगर नींव ही डगमगा जाए तो महल का क्या होगा, इसीलिए हम सबको मिलकर उस नींव को और मजबूत बनाना चाहिए। ताकि हम गर्व से कह सके 'सारे जहाँ से अच्छा हिंदोस्ता हमारा।' इसीलिए संस्कृति के साथ साथ हमें जिंदगी में आग बढ़ना चाहिए। क्योंकि हमारी संस्कृति ने ही हमें जोड़ना सिखाया है, तोड़ना नहीं। इसीलिए मैं कहती हूँ मेरा भारत महान।

शायरी

कु. ज्योती आण्णाराव बस्ताडे

बी. एस्. भाग - ३

यह जिंदगी भी न जाने कितने मोड़ देती है।
हर मोड़ पे नये सवाल दे देती है।
ढुँढ़ते रहते है हम जवाब जिंदगीभर,
जवाब मिल जाए तो वो फिर सवाल बदल देती है।

सबको प्यार देने की आदत हैं हमें
अपनी अलग पेहचान बनाने की आदत है हमें।
कितना भी गहरा जख्म दे कोई
उतना ही ज्यादा मुस्कराने की आदत है हमें।

हर लम्हा आपके होठोपर मुस्कान रहे,
खुदा करे हर गम आपसे अनजान रहे,
मेहक उठे जिससे आपकी जिंदगी
वो शक्स हमेशा आपके पास रहे।

मुश्किले दिल के इरादे आजमाती है,
सपनों के परदे निगाहों से हटाती है।
हौसला मत हार, गिरकर ये मुसाफिर
ठोकर इन्सान को चलना सिखाती है।

कितना हँसीन चाँद का चेहरा है
उस पर शबाब का रंग गेहरा है।
खुदा को यकीन ना था वफा पे उसकी
तभी तो एक चाँद पे हजारों तारों का पेहरा है।

सुभद्रा कुमारी चौहान

..... कु. अनुराधा शिवाजी पताडे (बी.ए. भाग-३)

मैंने हँसना सीखा है
मैं नहीं जानती रोना ।
बरसा करता पल-पल पर
मेरे जीवन में सोना ।

सुभद्रा कुमारी चौहान हिंदी की ही नहीं अपितु बीसवीं शताब्दी के भारतीय साहित्य की सर्वाधिक यशस्वी कवयित्रियों में गिनी जाती हैं। हिंदी में उनका नाम महादेवी वर्मा के साथ लिया जाता रहा है परंतु उनकी कविता महादेवी से बिलकुल भिन्न है एक और उसमें दैनंदिन जीवन तथा जाने पहचाने मानव-व्यापारों के चित्रण हैं तो दूसरी ओर अदम्य राष्ट्रप्रेम तथा सामाजिक समस्याओं से संघर्ष भी है।

सुभद्रा कुमारी चौहान का जन्म सन १९०४ में इलाहाबाद के एक छोटे से निहालपुर नामक गाँव में हुआ। उनके पिता का नाम ठाकुर रामनाथ सिंह था। सन १९१९ में सुभद्रा का विवाह हुआ। उनके पति का नाम लक्ष्मण सिंह था। विवाह के बाद अपनी पढ़ाई आगे चालू रखने के लिए वे दोनों इलाहाबाद गए परंतु पढ़ाई आगे चल नहीं सकी। सन १९२०-२१ में गांधीजी ने विद्यार्थियों को स्कूल-कॉलेज छोड़कर देश के लिए काम करने का आवाहन किया था। इन दोनों उत्साही देशभक्तों ने इस आवाहन को सुनकर अपनी पढ़ाई छोड़ दी थी।

बचपन से ही अन्याय के प्रति विद्रोह और दीन-दुःखी के लिए करुणा, जो बीजरूप में सुभद्रा के मन में थी वह कालांतर में उनकी कविताओं और कहानियों में पल्लवित-पुष्पित हुई। सुभद्रा ने नौ बरस की आयु में 'नीम' पर कविता लिखी यह कविता सन १९१३ में तब की प्रसिद्ध पत्रिका 'मर्यादा' में छपी थी। सुभद्रा की कविताएँ छिट-पुट इधर-उधर की पत्र-पत्रिकाओं में छपी बिखरी हुई थी। उन्हें पुस्तक रूप में छपाने की उन्हें सुझा ही नहीं। सन १९१३ में

एक प्रकाशक बंधु ने उनकी आज्ञा लेकर कविताएँ एकत्र की और उन्हें पुस्तक रूप में 'मुकुल' के नाम से प्रकाशित किया। उसी वर्ष उसे स्त्री-लेखिकाओं की सर्वश्रेष्ठ कृति पर मिलनेवाला हिंदी साहित्य सम्मेलन का 'सेकसरिया पुरस्कार' भी मिल गया। सीधे-सादे बोल-चाल के वाक्यों से ही उनकी कविता बन जाती थी। सुभद्रा ने कहानी लिखना भी शुरू कर दिया था। कविता की ही भाँति उनके गद्य में भी बोलचाल की भाषा में मन के भावों की सहज अभिव्यक्ति हुई है। उनकी कहानियों में दो ही स्वर प्रमुख रूप से आए हैं - एक तो देश को पराधीनता से मुक्त कराने वाले युद्ध का स्वर और दूसरा अपने स्वत्व की रक्षा के लिए संघर्षरत नारी का स्वर।

✽ **कहानी संग्रह** : सुभद्राजी ने पहला कहानीसंग्रह लिखा था जिसका नाम 'बिखरै मोती' है। इसके बाद होली, पापी पेट, एकादशी मंगला आदि का लेखन किया है।

उन्होंने राष्ट्र-प्रेम की कविताएँ तो बहुत लिखीं, पर कहीं भी उनमें फेनिल भावोच्छ्वास नहीं है और न कहीं प्रलयकारी उच्च घोषणाएँ हैं। एक आम जीवन-प्रवाह के एक छोट से टुकड़े को किसी भाव-सघन क्षण को, एक कलाकार की सधी दृष्टि से उन्होंने कविता या कहानी में बाँध लिया है।

सुभद्राजी का जीवन बहुत संपन्न रहा। उनके बहुआयामी जीवन, जिसके कितने ही रूप थे - पत्नी, गृहिणी, समाज सुधारक, लेखिका, सत्याग्रही, राजनीतिक कार्यकर्ती, विधान सभा की सदस्या, विद्रोहिणी आदि उन अनेक स्तरों पर उनका जीवन अनुभव संपन्न होता गया।

जिस समय सुभद्रा ने लिखना शुरू किया था उस समय हिंदी संसार में दो लेखिकाओं की ख्याति अधिक थी, एक वे स्वयं और दूसरी महादेव वर्मा। सुभद्रा और महादेवी की मैत्री तो जैसी निर्मल थी वैसी ही सदा रही आयी। दादा

माखनलाल चतुर्वेदी की तो वे मुँहबोली बहन ही थी। सुभद्रा का साहित्यिक परिवार बहुत बड़ा था। गणेश शंकर विद्यार्थी के दैनिक पत्र 'प्रताप' के माध्यम से एक-दुसरे के निकट आ चुके थे। बालकृष्ण शर्मा नवीन तो उन्हें अपनी छोटी बहन और बिन्नो राणी कहते थे। इलाहाबाद आते-जाते, महादेवी के घर बहुधा निराला से भी मुलाकत हो जाती थी। हिंदी के महानतम कवि 'मुक्तिबोध' भी सुभद्रा कुमारी चौहान के प्रशंसक थे। उन दिनों जबलपुर में जो कवि, लेखक थे जैसे भवानी प्रसाद तिवारी, रामेश्वर गुरु, केशव प्रसाद पाठक, राजेश्वर गुरु, गोविन्द तिवारी, रामानुजलाल श्रीवास्तव आदि उन सबके लिए सुभद्रा का घर अपने घर जैसा ही था।

उनकी अनेक कविताएँ भारतीय स्वतंत्रता संघर्ष के दौरान लाखों देशवासियों के होठों पर थी और अब भी हैं। उन्होंने जालियाँवाला बाग हत्याकांड पर कुछ बहुत ही मार्मिक कविताएँ लिखीं। वह सन १९२० में नागपुर में होनेवाली काँग्रेस की कार्यकर्ता थी। झंडा सत्याग्रह आंदोलन में उन्होंने सहभाग लिया और इसी कारण अठारह साल की सुभद्रा सत्याग्रही होकर पुलिस की हिरासत में रह आयी। सुभद्रा और उनके पति लक्ष्मणसिंह सन १९२१ में अहमदाबाद काँग्रेस में शरीक होने के लिए गए थे। सन १९४२ के भारत छोड़ो आंदोलन में सुभद्रा और लक्ष्मणसिंह दोनों गिरफ्तार हो गए थे।

'झाँसी की रानी' नामक कविता में लक्ष्मीबाई की स्वाधीनता की लड़ाई को, उसके सरल, मानवीय जीवनवृत्त को कल-कल, छल-छल बहते हुए-से छन्द में बाँधा है। और वे गा उठी -

'चमक उठी सन् सत्तावन में

वह तलवार पुरानी थी।

बुन्देले हरबोलों के मुँह

हमने सुनी कहानी थी।

खूब लड़ी मर्दानी वह तो

झाँसी वाली रानी थी।'

सुभद्रा सामाजिक कार्यकर्ता के रूप में जेल जा

चुकी थीं। पर्दा छोड़ चुकी थीं, छुआछूत नहीं मानती थीं पुरुषों के साथ कन्धे से कन्धा मिलाकर काम करती थीं और जहाँ उनकी स्त्री मित्र थीं वहाँ पुरुषमित्र भी थे। छुआछूत की भावना सुभद्रा के मन में एकदम नहीं थी। सुभद्रा का यह समदृष्टि वाला भाव उँच-नीच तक ही सीमित नहीं था। गरीब-अमीर जो भी उनके घर आता समान रूप में आत्मीय सत्कार पाता था। देश के स्वाधीनता के बाद अपनी मांगों के लिए लोगों को आंदोलन करना पड़ा और सुभद्रा की पूरी सहानुभूति इस शोषित वर्ग के साथ थी। जबलपुर में हुई मेहतारों की हड़ताल में पुलिस का दमन शुरू हुआ, तो सुभद्रा से निरीह स्त्री-बच्चों और बूढ़ों पर यह अत्याचार न देखा गया। वे उनकी घरों में गयीं।

अपने प्रति अन्याय, अवज्ञा आदमी सह सकता है, परंतु अपने जीवन मूल्यों, अपने आदर्शों की अवमानना सहना बहुत कठिन हो जाता है। अपने जीवन के अंतिम वर्षों में सुभद्रा इसी मानसिक संताप से व्यथित थीं। निरंतर के संघर्षमय जीवन से सुभद्रा का स्वास्थ्य अन्दर ही अन्दर जर्जर होता जा रहा था। उनके सिर में भयानक दर्द हुआ करता था।

जो जन्म लेता है उसकी मृत्यु निश्चित है। यह एक ऐसा सत्य है जिसे सब जानते हैं और तब भी भूले रहते हैं। फिर एक दिन जबर्दस्त झटके से उनके सामने यह सत्य उजागर हो जाता है। और तब समझ में आता है कि भाग्य के सामने वे कितने निर्बल और असहाय्य हैं। १५ फरवरी १९४८ इ. में उनका देहांत हुआ। जीवन ने एक निश्चित गति पा ली थी, तथी अचानक जीवन की डोर एक झटके से टूट गयी।

अंत में मैं यही कह सकती हूँ कि सुभद्रा कुमारी चौहान की भाषा की सादगी तो आज के कवियों तथा समीक्षकों के लिए एक चुनौती बनी हुई है।

सबसे बड़ा रूपैया !

..... कु. माधवी सुर्यकांत पाटील (बी.ए. भाग-३)

इस मायावी संसार में रूपे का महत्व सर्वोपरि है। 'रूपे' अर्थात् 'धन'। रूपया धन का मूर्त रूप है। क्योंकि रूपयों से विविध वस्तुओं की प्राप्ति होती है। अपने से बड़ों का सम्मान और बराबर वालों का आदर रूपे के सन्मुख गौण है। इसी कारण रिश्ते-नाते भी अर्थ की सत्ता के इर्द-गिर्द घुमते रहते हैं। गरीब रिश्तेदारी में जाकर कौन खुश होता है ?

गिरधर कविराय कहते हैं -

“भाई इस संसार में मतलब का व्यवहार।

जब लोग पैसा गाँठ में, तब लोग ताको यार ॥

तब लागे ताको यार, यार की संगही संग डोले।

पैसा रहा न पास, यार मुख सो नहीं बोले ॥”

रूपया का अभिमानी माता की निन्दा करता, पुत्र अथवा पुत्रियों के लिए उसके पास समय नहीं, क्योंकि धन उनके रिश्तों में दिवार बनकर खड़ा है। वह धन के लिए वश में है। धन के स्रोत के वंश में है फिर वह परिवार का सम्मान क्यों करे ?

“बाप बड़ा या भइया; सबसे बड़ा रूपैया” यह कहावत आपने अनेक लोगों के मुँह से सुनी होगी। अनेक बार आपने इस के सच्चाई का अनुभव किया होगा। अपने में बार-बार ऐसे प्रसंगों को रूपे की धन-धबाहट से जमीन घुमते हुए अपने सगे संबंधियों तथा मित्रों के मानव जीवन के घनिष्ठ तथा मित्रों के चकाचौध के सामने बनने बिघड़ने की सत्यकथाएँ आपने सुनी होगी। तब अप रूपे के इस महत्ता के सामने सर झुका दिया होगा और बोल पड़े होंगे। “सबसे बड़ा रूपैया।”

धन से माह बढ़ता है। इसमें कृपणता, उरवेश भर आते हैं। महाभारत में इन्हें देहधारियों के लिए धन-जनित दुःख माना गया है। आज कृपणता, उरवेश ये तो आज के धनी के सौभाग्य हैं। रही भय की बात, भय वह इन रिश्तेदारी से होता है, जो उनके धन पर ऐसे मँड़राते रहते हैं, जैसे मांसपर

चील। क्योंकि मांस सुरक्षित है, इसलिए चील को ऐसा लगता है यह हमें घास भी नहीं डालता। रूपये या धन का महत्त्व बहुत अधिक है। धन ही बल का सबसे बड़ा आधार है। धन के प्रताप से मुख भी पंडितों के समान आदर पाता है। धन की सत्ता का मूल है।

‘यश्यति वितं सर नरः स कुलिन स पण्डितः सुचुतिवानु गुणशः।’

‘स ए वक्त स दर्शनीय, सर्वे गुणः कांचानाश्रयन्ति।’

अर्थात् धन में सब गुण विहित हैं। धन ही कुलीन, वक्त, गुणी, सुन्दर-पंडित माना जाता है। सम्भवतः इसी कारण लोग आज आपने संबंधियों को तिलांजली देकर धन की पूजा कर रहे हैं। स्वार्थी संसार में बाप और भाई का संबंध घर पर ही आधारित है।

धन के अभिमानी किसी का सम्मान नहीं करते किसी को आदर से नहीं बुलाते, वह आदर से नहीं मिलता, अपने-अपने योग्यतानुसार मिलता है।

भारतीय संस्कृति में चार पुरुषार्थ माने गए हैं। धर्म, अर्थ, काम और मोक्ष। प्राचीन काल में अर्थ दुसरे स्थान पर था। किन्तु आधुनिक युग में ‘अर्थ’ पहिले स्थान पर आया है। पहले स्थान पर निर्भर हो गया है। क्योंकि ‘अर्थ’ के अभाव में कोई भी बड़ा धार्मिक कार्य संपन्न होना असंभव है। आज सारे विश्व में रूपे कि पूजा-अर्चा होने लगी है।

अपने देश में पारिवारिक जीवन को महत्त्व दिया गया है। हमें हमेशा माता-पिता के प्रति सम्मान, भाई-बहन के लिए स्नेह, पत्नी के प्रति एकनिष्ठ स्नेह, संतान के लिए कल्याणकारी भावनाएँ रखने का उपदेश दिया जाता है। लेकिन यह पवित्र संबंध रूपे के अधिन हैं। यदि आप पैसे कमाने में कुशल है तो आपका पारिवारिक जीवन खुश एवं मुधर रहेगा। यदि आप पैसा कमाने में धन अर्जित करने से असफल रहे तो आपका पारिवारिक जीवन कट्ट एवं कलहपूर्ण

बनेगा। आज पैसों के लिए भाई-भाई में मारपिट होने की खबरे, यहाँ तक की हत्या होने की खबरे समाचर पत्रों में आती हैं। यह सब पढ़कर अपने ही मुँह से निकलता ही होगा 'बाप बड़ा या भैया। सबसे बड़ा रूपैया।'

हर एक मनुष्य को ऐसा लगता है कि, 'अपना-सपना मनी-मनी।' रूपए के बल पर हम अनेक अच्छे काम कर सकते हैं और इसी रूपया के बल पर हम बुरे काम कर सकते हैं। इस धन के बल पर हम रोगियों की चिकित्सा, उनके इलाज के लिए हम अस्पताल खोल सकते हैं। हमारा सारा देश विश्व इस पैसे की उपासना में लगा है। इस पैसे के विविध रूप हैं। कहीं इसे 'दिवार' कहा जाता है। कहीं इसे 'डालर' कहीं इसे 'स्टर्लिंग' कहा जाता है। तो फ्रान्स में इसे 'फ्रैंस' कहा जाता है। जर्मनी में इसे 'मार्क' कहा जाता है। इस प्रकार इस पैसे के विविध रूप हैं। सारा विश्व इसी के पीछे पड़ा है। एक सुभाषितकार कहते हैं -

"सर्वे गुणः कांचनम् चयन्ते" यानिकि सबसे बड़ा रूपैया।

शायरी

कु. हसीना महंमदगौस किल्लेदार

बी. ए. भाग - ३

हम दोस्ती तोड़ना नहीं जानते
जखम किसी को देना नहीं जानते
हम दोस्ती के बिना जीना नहीं जानते।

दिन आते हैं, जाते हैं,
कुछ लम्हें आपके बिना दिन गुजर नहीं पाते
लम्हों को समेटकर देखो तो,
आप जैसे दोस्त बहोत याद आते हैं।

बिना रहे जो सब कुछ कह जाते हैं
बिना कसूर सब सह जाते हैं,
दूर रहके भी जो अपना फर्ज निभाते हैं
वहीं रिश्ते अपने कहलाते हैं।

शायरी

कु. योगिता अशोक घोरपडे

बी. एस्सी. भाग - १

दिल आपकी यादों में उदास है, बस आपको मिलने की आस है।
चाहे दोस्त कितने भी क्यू ना हो, हमारे लिये तो आप ही खास है।

सिर्फ चाहने से कोई बात नहीं होती,
सूरज के सामने कभी रात नहीं होती।
हम चाहते हैं जिन्हें जान से भी ज्यादा,
वो सामने है, पर बात भी नहीं होती।

हम क्यों गम करे, जो हमे ना मिले।
गम तो वो करे, जिसे हम ना मिले।

कुछ पाने के लिए कुछ खोना पड़ता है।
लेकिन प्यार पाने के लिए सबकुछ खोना पड़ता है।

हम एक से अच्छी बात करना फितरत है तुम्हारी
हर कोई खुश रहे ये हसरत है हमारी।
कोई हमें याद करे ना करे पर
सबको याद करना आदत है हमारी।

महाराष्ट्र की हिंदी

कु. सुप्रिया बिरंजे

बी. ए. भाग - ३

- १) परड़े में रेडकू आरड़ाया।
- २) भैय्या, गाड़ी सावलीत पार्क करो।
- ३) कोपरेवाला भैय्या अच्छी भेल बनवतो।
- ४) शाम को पिक्चर बघायला जाता है।
- ५) घड्याळ में कितने बजे है।
- ६) आज कॉलेज को सुट्टी है।
- ७) आज कॉलेज को दांडी मारा।
- ८) गाड़ी की चाबी राहिली रे।
- ९) दो पेंडी पालक कैसा दिया।
- १०) आज गाड़ी लाया की चालत आया।

इंदिरा गांधी

..... कु. प्रियांका अशोक घोरपडे (बी.ए. भाग-३)

इंदिरा गांधी भारत की पहली महिला प्रधानमंत्री ही नहीं, विश्व की दस महान महिलाओं में से एक हैं। अपने समय में वह महारानी एलिजाबेथ प्रथम के समान चर्चित रहीं। श्रीमती इंदिरा गांधी का जन्म १९ नवंबर, १९१७ को इलाहाबाद में हुआ था। वह भारत के प्रथम प्रधानमंत्री जवाहरलाल नेहरू और कमला नेहरू की इकलौती संतान थीं। उनके दादा का नाम पं. मोतीलाल नेहरू जो इलाहाबाद के प्रसिद्ध बैरिस्टर थे। उन्होंने इलाहाबाद में एक शानदार भवन बनवाया था। जिसे 'आनंद भवन' इस नाम से जानते थे। इंदिरा गांधी का पूरा बचपन इलाहाबाद के भवन में ही बीता था।

इंदिरा के जन्म पर सरोजिनी नायडू ने बधाई का तार भेजकर नवजात कन्या को 'नए भारत की आत्मा' बताया था। आगे चलकर इंदिरा ने यह बात सत्य कर दी। जब वो छोटी थीं तभी से देखा था कि आनंद भवन में देशभक्त नेता किस प्रकार देश को स्वतंत्र कराने की योजना बनाते थे। वह देखकर इंदिरा के मन में भी देशप्रेम की भावना बचपन से ही जाग उठी थी। अंग्रेजों को देश से खदड़ने के लिए उन्होंने बारह वर्ष की अवस्था में ही एक 'वानर सेना' संगठित की, जिसे उन्होंने 'द मंकी ब्रिगेड' नाम दिया। सेना का कार्य था जगह-जगह पर समाचार पहुँचाना। इस सेना के माध्यम से उन्होंने अंग्रेजों के विरुद्ध सभाओं का आयोजन किया, पोस्टर चिपकाए और जुलूस भी निकाले। बाद में इस संगठन में लगभग साठ हजार सदस्य हो गए थे।

घर के वातावरण और पिता के राजनीतिक गतिविधियों में भाग लेने के कारण इंदिराजी की शिक्षा में

रुकावट आने लगी। इसलिए उनके पिता जी ने उन्हें सेंट सिसिलिया विद्यालय में दाखिला कराया। थोड़े दिनों में पार्टी के सदस्य ने कहा अंग्रेजों द्वारा चलाए जा रहे स्कूलों में अपने बच्चों को नहीं पढाएँगे। इस कारण इंदिरा जी को उस विद्यालय से निकाला गया।

सन १९२६ तक इंदिरा को घर पर ही पढ़ाया-लिखाया गया। इसके बाद उन्हें जेनेवा के बेक्स स्थित एलइकोल नाविले में पढ़ने के लिए भेजा गया। जहाँपर फ्रेंच भाषा के साथ ही संगीत और स्कीइंग का भी प्रशिक्षण लिया। सन १९२७ में इंदिरा सपरिवार भारत आ गई। इलाहाबाद के सेंट मैरी कॉन्वेंट स्कूल में इंदिरा का दाखिला करा दिया। सन १९३० में जवाहरलाल नेहरू स्वाधीनता आंदोलन में गिरफ्तार होकर नैनी जेल में थे। वह हमेशा इंदिरा के शिक्षा के लिए चिंतीत रहते थे। वह इंदिरा से पत्र द्वारा संपर्क रखते थे। नेहरूजी के ये पत्र बाद में 'पिता के पुत्र-पुत्री के नाम' शीर्षक से पुस्तक के रूप में प्रकाशित हुए।

सन १९३४ में शांति निकेतन में पढ़ने के लिए इंदिरा का दाखिला कराया गया। उन्ही दिनों कमला नेहरू का स्वास्थ्य बिघड़ने लगा। उन्हें इलाज के लिए स्विट्जरलैंड ले जाया गया। २८ अप्रैल, १९३३ को कमला नेहरू की मृत्यु हो गयी। सन १९३८ में इंदिराजी ने राष्ट्रीय कांग्रेस पार्टी की सदस्यता ग्रहण की। स्कूल शिक्षा पूरी होने पर वह ऑक्सफोर्ड युनिवर्सिटी में पढ़ने गईं। वहाँ उनके पारिवारिक मित्र फिरोज गांधी लंदन स्कूल ऑफ इकोनॉमिक्स में पढ़ रहे थे। वहाँ उनकी दोस्ती और गहरी हो गयी। धीरे-धीरे इंदिरा

एवं फिरोज की यह दोस्ती प्यार में बदल गई और २६ मार्च, १९४२ को दोनों ने कोर्ट मैरिज कर ली। और दोनों ने ही 'सिविल मैरिज एक्ट' का पालन करते हुए अपने धर्मों के अनुसार धार्मिक संस्कारों का निर्वाह किया था। इंदिरा की तरह उनके पति फिरोज गांधी भी राष्ट्रीय काँग्रेस के सक्रिय कार्यकर्ता थे। दोनों ने सन १९४२ में 'भारत छोड़ो आंदोलन' में भाग लिया। इस कारण उन्हें १३ महीने जेल में रहना पड़ा। सन १९४४ में इंदिरा ने एक पुत्र को जन्म दिया, जिसका नाम राजीव और सन १९४६ में उन्होंने दूसरा पुत्र जिसका नाम संजय रखा।

सन १९४७ में इंदिराजी ने महात्मा गांधी के निर्देशन में सांप्रदायिक दंगों की शांति और हिंदू-मुस्लिम एकता के लिए कार्य किया। सन १९५९ में भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस के नागपुर अधिवेशन में वे कांग्रेस की अध्यक्ष चुन ली गईं। कहा जाता है कि इंदिरा गांधी का परवर्ती पारिवारिक जीवन ज्यादा सुखमय नहीं रहा। सन १९६० में फिरोज गांधी की मृत्यू हो गयी। सन १९६४ में इंदिराजी के पिता की मृत्यू हो गई। और प्रधानमंत्री के रूप में लालबहादूर शास्त्री आ गए। उनके मंत्रिमंडल में इंदिरा गांधी सूचना एवं प्रसार मंत्री बनाई गईं। सन १९६५ में नई दिल्ली में अखिल भारतीय स्तर की तीन दर्जन से अधिक महिला संस्थाओं द्वारा इंदिरा गांधी का अभिनंदन किया गया उसी वर्ष रोमन अकादमी द्वारा इंदिरा गांधी को सर्वाधिक कुशल कूटनीतिज्ञ महिला होने के नाते 'इजाबेला-द-एस्ते' पुरस्कार दिया गया। इस पर तत्कालीन प्रधानमंत्री श्री. लालबहादुर शास्त्री ने हँसकर अपनी प्रतिक्रिया व्यक्त की, 'इससे यह प्रतीत होता है कि कूटनीतिज्ञ क्षेत्र में महिलाएँ पुरूषों से आगे हैं।'।

सन १९६६ में शास्त्रीजी की मृत्यू के बाद २४ जनवरी, १९६६ को देश के तीसरे प्रधानमंत्री के रूप में इंदिरा गांधीजी को चुना गया। वह देश में समाजवाद लाना चाहती थी, किंतु दक्षिणपंथी तथाकथित सिंडीकेट के वरिष्ठ नेता अवरोधक बनकर सामने आए। उन्होंने कांग्रेस के बंगलौर

अधिवेशन में इंदिरा सरकार को पलटने का प्रयास किया किंतु सफल नहीं हुए। उन्होंने १२ नवंबर, १९६९ को अनुशासनहीता का आरोप लगाकर इंदिरा गांधी को पार्टी से निष्कासित करने का भी प्रयास किया। उन्होंने पार्टी से निष्कासित होने के बजाय पार्टी को ही दो भागों में बाँट दिया। कांग्रेस (एस) और कांग्रेस (आई)। कांग्रेस (आई) इंदिराजी की पार्टी थी।

सन १९७१ में लोकसभा के मध्यावधि चुनाव हुए जिन में इंदिराजी का प्रमुख नारा था 'गरीबी हटाओ', जब कि विपक्षी दलों का नारा था 'इंदिरा हटाओ' नारेबाजी के इस संघर्ष में अंततः 'इंदिरा हटाओ' नारा फ्लॉप हो गया अर्थात् इंदिराजी जीत गईं।

आपातकाल के दौरान इंदिराजी ने सबसे महत्त्वपूर्ण कार्य जनसंख्या नियंत्रण के लिए किया। देश में तेजी से बढ़ती जनसंख्या को नियंत्रित करने के लिए उन्होंने परिवार नियोजन को प्रोत्साहन दिया, जिस का नारा था 'हम दो, हमारे दो।' इस कार्य में उन्हें काफी सफलता मिली।

पंजाब में बढ़ते आतंकवाद को रोकने की बहुत कोशिश की, लेकिन इसका प्रतिकूल प्रभाव पड़ा। आतंकवादी गतिविधियाँ और बढ़ गईं। सन १९८४ में स्वर्ण मंदिर में हुई यह सैनिक कारवाई 'ऑपरेशन ब्लू स्टार' के नाम से जानी जाती है।

देश का सम्मान बढ़ाने वाले जनप्रिय नेता के रूप में प्रतिष्ठित होने तथा जनहितकारी अगणित कार्य करने के उपलक्ष्य में सन १९७१ में राष्ट्रपति ने श्रीमती इंदिरा गांधी को 'भारत रत्न' से सम्मानित किया।

“हमारा देश आज उतना ही सामर्थ्यशाली है, जितना पहले था, हमारी एकता आज भी उतनी ही है जितनी पहले थी, बस इन सब चीजों की जरूरत है तो एक जबरदस्त खिलाड़ी चाहिए जिसके पास दिमाग की कोई कमी ना हो, जैसे 'इंदिरा गांधी'।”

अंतरिक्ष विज्ञान तथा भारतवर्ष

..... कु. सुजाता मनोहर कुंभार (बी.ए. भाग-२)

“अंतरिक्ष शान्तिः, पृथ्वी शान्तिः

औषधयःशान्तिः, वनस्पतः शान्तिः....”

श्लोक की ध्वनि हमारे देश में सदियों से सुनाई देती रही है। सनातन धर्म का अखिल ब्रह्माण्ड के साथ सुदीर्घ एवं गहरा संबंध रहा है। भारतवर्ष की ऋषि परंपरा का सागर की अतल बहराइयों से लेकर आकाश की अनंत ऊँचाइयों तक सकल चराचर जगत से अटूट संबंध रहा है।

खगोल विज्ञान तथा ज्योतिष विज्ञान में भारतीयों ने महारथ हासिल की है। “विज्ञान किसी वस्तु के क्रमबद्ध, सुसंगठित तथा सुव्यवस्थित ज्ञान को कहा जाता है।”

खगोल विज्ञान के अंतर्गत प्राचीन काल में हमारे ऋषियों-मुनियों ने ग्रहों तथा नक्षत्रों की स्थिति एवं गति का विशद् अध्ययन किया था। ज्योतिष विज्ञान में भी ग्रहों, राशियों और नक्षत्रों का अध्ययन किया जाता रहा है। ज्योतिष दरअसल, गणना पर आधारित विज्ञान है। इसके अन्तर्गत ग्रहों और नक्षत्रों का मानव-जीवन पर पड़नेवाले प्रभाव का अध्ययन किया जाता है। इस बात से भौतिक विज्ञान, रसायन विज्ञान और जीव विज्ञान भी सहमत हैं कि, पृथ्वी सूर्य का एक हिस्सा है। पृथ्वी सूर्य के चारों ओर चक्कर लगाती है, इस गति के कारण ३६५ दिन का एक वर्ष होता है। पृथ्वी अपनी धुरी के चारों ओर चक्कर लगाती है, यह चक्कर २४ घण्टे में पूरा होता है। इसी गति के आधार पर दिन और रात की गणना होती है।

इसतरह सूर्य, चंद्रमा, पृथ्वी और अन्य नक्षत्रों की गति और स्थिति का प्रभाव मुनष्य शरीर पर पड़ता है। आज ज्योतिष की जगह गणित ने ले ली है।

उल्लेखीय है कि, गणित के अन्तर्गत ‘दशमलव’

(DECIMAL) चिन्ह की खोज भारतीय विद्वान आर्यभट्ट ने की थी। तथा ‘शून्य’ (ZERO) का अंक भी एक अज्ञात भारतीय द्वारा खोजा गया।

भारत के पौराणिक ग्रंथों में आकाशवाणी का उल्लेख हुआ है। वायु मार्ग से चलनेवाली ध्वनि तरंगों की इसी संकल्पना पर आज वैज्ञानिकों ने रेडिओ और टेलिविजन का निर्माण किया है।

त्रेतायुग में रावण सीताजी को आकाशमार्ग से ‘पुष्पक विमान’ में बैठाकर लंका ले गया। उस युग में ‘पुष्पक विमान’ के उपयोग से यह बात स्पष्ट हो जाती है कि प्राचीन काल में अंतरिक्ष विज्ञान बहुत विकसित था।

महाभारत काल में भी शब्द भेदी वाणों और ब्रम्हास्त्र का प्रयोग किया गया था। इससे इस बात की पुष्टि होती है कि, द्वापरयुग में भी अंतरिक्ष विज्ञान बहुत समृद्ध था। आज की ‘मिसाइल’ तथा ‘रॉकेट’ तकनीक का विकास उसी ज्ञान पर आधारित है। यही कारण है कि, अधिकांश उपग्रहों और मिसाइलों के नाम हमारे परंपरागत आग्नेय अस्त्रों के नाम से रखे गये हैं।

दि. १३/१२/२००९ को भारतीय वैज्ञानिकों ने ‘पृथ्वी’ नामक मिसाइल का भारतीय नौसेना के युद्धपोत से सफल परीक्षण किया है। इसकी मारक क्षमता आकाश मार्ग में ३५० कि.मी. है।

निष्कर्ष रूप में यह कहा जा सकता है कि, आज भारत वर्ष ने बिना किसी विदेशी सहायता के अंतरिक्ष विज्ञान के क्षेत्र में अत्याधिक प्रगती की है। हमारे अंतरिक्ष वैज्ञानिकों ने आर्यभट्ट से लेकर इन्सेट (INSET) तक अनेक मानव उपयोगी उपग्रहों का अंतरिक्ष में सफलता पूर्वक प्रक्षेपण किया है। इतना ही नहीं अभी कुद दिन पूर्व ही ‘भारतीय अंतरिक्ष अनुसंधान संस्थान’ (ISRO) ने चंद्रमा पर अपने चंद्रयान

को तिरंगे झेंडे के साथ सफलता पूर्वक उतारा है।

डॉ. विक्रम साराभाई की प्रेरणा प्राप्त कर भारतीय मूल की दो महिलाएँ कल्पना चावला और सुनिता विल्यम्स अंतरिक्ष यात्रा में सफल रही है, साथ ही भारतीय वायुसेना के पायलट स्कॉडन लीडर राकेश शर्मा भी पूर्व प्रधानमंत्री श्रीमंती इंदिरा के कार्यकाल में अंतरिक्ष यात्रा कर चुके हैं।

अतः यह कहा जा सकता है कि, भारतवर्ष में अंतरिक्ष विज्ञान का अतीत गौरवशाली तथा भविष्य उज्ज्वल है।

माँ

सागर रामकृष्ण सुतार

बी. एस्सी. भाग - २

तुझे फुल कैसे कहूँ

क्योंकि तू उससे भी कोमल है।

तुझे आकाश कैसे कहूँ

क्योंकि तू उससे भी विशाल है।

तुझे सागर कैसे कहूँ

क्योंकि तेरा हृदय उससे भी गहरा है।

तुझे धरती कैसे कहूँ

क्योंकि तू उससे भी महान है

मैं धरती आकाश सागर सब पर

कविता लिख सकता हूँ

उनको उपमाओं कि मिट्टी में बंद कर सकता हूँ

लेकिन माँ तुम पर कविता लिखना

तुम्हें उपमा में बांधना

मेरे लिए असंभव ही नहीं नामूनकीन है।

हमारी हिंदी

कु. हिना सिकंदर शेख

बी. एस्सी. भाग - २

हमारी प्यारी जबान हिंदी

हमारे नगमों की जान हिंदी

हसीन दिलकश जवान हिंदी

ये वो जबान है जिसको गंगा के जल से पवित्रता मिली है,

औद की ठंडी हवा के झोंको में जिसके दिल की कली खिली है -

जो शेरशाहरी के जग में आज कोयलसी कुहकती है हमारी...

हमारे...

हसीन...

इस जबान में हमारे बचपन ने माँ से लोरीयाँ सुनी है,

जवान होकर इस जबान में कहाँनियाँ महोबबत ने कही है इस जबान के चमकते हिरों से विद्या की झोलियाँ भरी है

हमारी...

हमारे...

हसीन...

चलें है गंगा और जमुना की वादियों से हम बहार बनकर

हिमालयाँ से उतर रहे है मिठा झरना बनकर

बह रहे हैं हिंदुस्तान की रग-रग में खुन की धारा बनकर

हमारी...

हमारे...

हसीन...

भ्रष्टाचार : एक समस्या

..... कु. पुजा नलवडे (बी.ए. भाग-२)

आज कल जहाँ भी देखो हर जगह एक ही चर्चा का विषय रहता है, वह है भ्रष्टाचार। भ्रष्टाचार, भ्रष्टाचार आखिर यह भ्रष्टाचार का अर्थ क्या है ? अपने स्वार्थ का व्यक्तिगत लाभ के लिए कानून के खिलाफ जाकर दृष्टकृत्य करना इसे भ्रष्टाचार कहते हैं। भ्रष्टाचार यह चार अक्षरों का छोटा शब्द लगता है, लेकिन उसने पुरे देश में अशांती फैली है। भ्रष्टाचार आज हर क्षेत्र में दिखाई देता है। अपने पद का स्वार्थ या लाभ के कारण सभी समाज में और सभी प्रकार के सरकारी कामों में होनेवाली यह समस्या है। जवाहरलाल नेहरू जब सत्ता पर थे तब यह भ्रष्टाचार चलता नहीं था, लेकिन उसके बाद बहत बढ़ गया। यह समस्या हमारे समाज में फैला कॅन्सर जैसा है। गरीब-अमीर, जात-धर्म, नारी-पुरुष, कोई भी राजकीय पक्ष इन सब को यह जकड़ा हुआ है।

आज भ्रष्टाचार कहाँ-कहाँ नहीं दिखाई देता छोटे-छोटे दफ्तरों से लेकर बड़े राजनितियों तक शिक्षक, पुलिस क्षेत्र में दिखाई देते हैं। स्वातंत्र्यपूर्व काल में भ्रष्टाचार का कॅन्सर जैसा रोग सब जगह फैला है, वह अब तक रहा है। मुझे लगता है की भ्रष्टाचार होते हुए देखना यह बहुत बड़ा गुन्हा है। आज के युग में यह इतना बढ़ गया है की खेतों में काम कर के किसानों ने मेहनत से उगाया हुआ अनाज उनसे कम दाम में लिया जाता है, और दुग्ने दाम से बेचा जाता है। महँगाई बढ़ने के कारण जीवन उपयोगी वस्तुओं का भी दाम बढ़ाया जाता है। शिक्षण क्षेत्र के संदर्भ में अगर चर्चा की जाये तो देखा जा सकता है की छात्रों पर संस्कार करने के कार्य में शिक्षणसंस्था बहुत भ्रष्ट होती जा रही हैं। शिक्षकों को नौकरी के लिये चुनते समय पैसे लेना राजकीय नेताओं ने शिक्षणसंस्था शुरु करके विश्वविद्यालयीन आदेश, नियमों

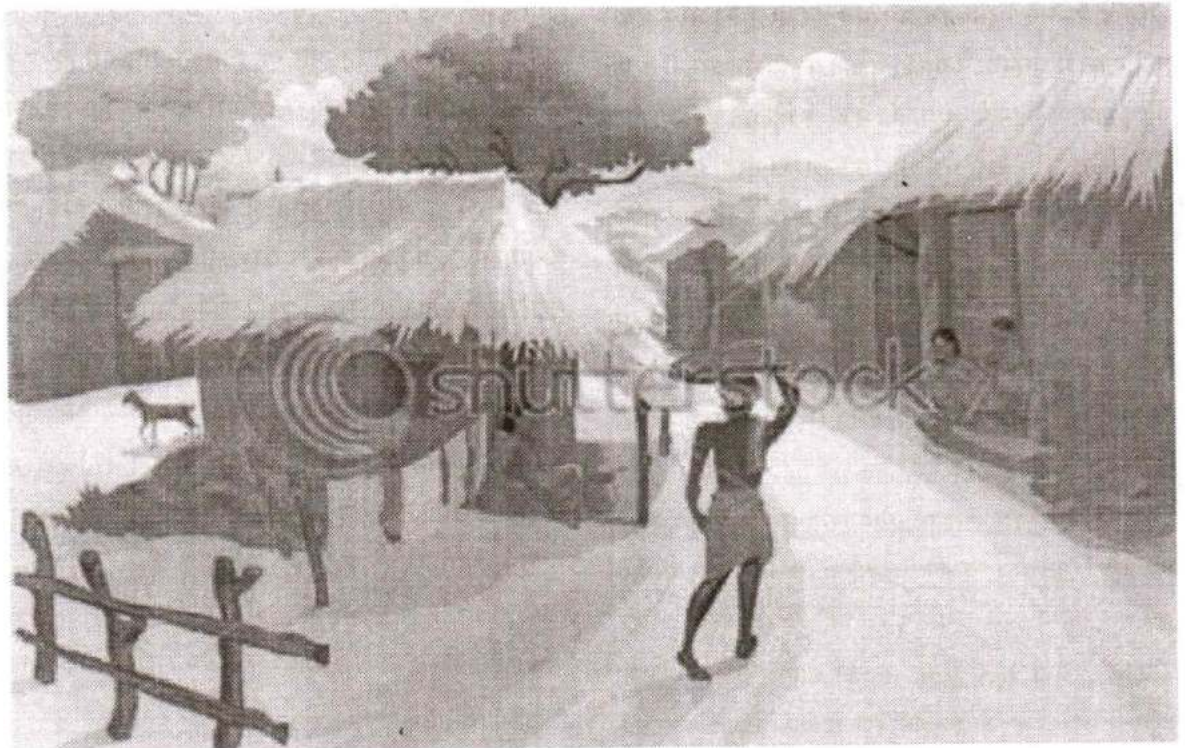
का पालन न करते डोनेशन जमा करना। इसी तरह नौकरी देने के नाम पर भ्रष्टाचार किया जाता है। धार्मिक क्षेत्र में भी ज्यादा भ्रष्टाचार होता है। धर्म का संबंध लोगों के श्रद्धा से होने के कारण अनेक अंधश्रद्धालू लोग भ्रष्टाचार के समस्या के सामने झूक जाते हैं। राजकीय क्षेत्र में देखने को मिलता है की, चुनाव के समय राजनीतिक लोग गाँव-गाँव, घर-घर जाकर पैसे बाँटते, उनको बड़े-बड़े आश्वासन देते हैं। कठिण समय में उनको मदद करेंगे, गाँव को सुधारणे का आश्वासन देते रहते हैं और गलत प्रकार से चुनकर आते हैं। चुनकर आने के बाद वह लोगोंको फटकारते हैं उनकी तरफ ध्यान नहीं देते आज वर्तमान परिस्थिति में भ्रष्टाचार की जो समस्या बढ़ गई है वह केवल राजनीतिय नेताओं के कारण और उसकी सबसे ज्यादा चोट आम आदमी को लग रही है। जहाँ जावो वहाँ घोटाला ही घोटाला है जैसे-चारा घोटाला, आदर्श घोटाला, कॉमनवेलथ घोटाला, टू जी स्पेक्ट्रम घोटाला, कृपाशंकर सिंह की बेनामी संपत्ति, काला धन आदि ऐसे अनेक प्रकार से देश को लूटने का काम किया जा रहा है। कृपाशंकर सिंह की अगर बात ली जाए तो उत्तर प्रदेश के एक छोटे से गाँव मे रहनेवाला व्यक्ति अपना पेट भरने के लिए मुंबई में आता है और राजनीति में प्रवेश करके बहुत कम समय में तीनसौ कोटीसे ज्यादा धन कमाता है। कृपाशंकर सिंह के जैसे अनेक उदाहरण आपको देश में देखने का मिलेंगे। पोलिस स्टेशन में जब कोई रिपोर्ट लिखवाने जाये तो पहले चढ़ावा लाये क्या पुछते हैं, और न लाया हो तो उनकी रिपोर्ट लिखकर नहीं लेते। इस तरह जहा जाये वहा भ्रष्टाचार की समस्या दिखाई देती है।

महात्मा गांधीजी के तत्वों पूर चलनेवाले आण्णा हजारे तथा उनके अन्य साथीयों ने भ्रष्टाचार जैसी समस्या को नियंत्रण में लाने के लिए 'लोकपाल विधेयक' जैसा

सशक्त और मजबूत कानून लाने की माँग की उसके लिए उन्होंने दिल्ली के रामलीला मैदान पर आंदोलन भी किया। सरकार ने इस आंदोलन के कारण उन्हें गिरफ्तार भी किया। उनके साथ बुरा सलुक किया लेकिन आण्णा हजारे पीछे नहीं हटे। उन्हें देश की जनता का साथ मिला। उसी तरह आज हमें एकत्रित होना है और इस भ्रष्टाचार के जैसे भस्मांकुर को नष्ट करना है।

मुझे भी इस भ्रष्टाचार जैसी समस्या का अनुभव आया है। मेरे दादाजी की जब अपघात से मृत्यु हुई तो पुलिस लोगों ने पिताजी से बहुत पैसे लिए। जब मेरे पिताजी दादाजी का मृत्यू दाखिला लाने गये तब उन्होंने आज आना-कल आना कहकर बहुत दिन लगाये। और दाखिला देते समय पिताजी से बहुत पैसे भी लिए।

महँगाई बढ़ गई है। महँगाई बढ़ने के कारण आरामदायी जीवन जीने के लिये लोग इस कॅन्सर जैसे रोग भ्रष्टाचार को अपना रहे है। हमें हमारे देश से इस रोग को निकालने के लिए कुछ उपाययोजना करना आवश्यक है। हम भ्रष्टाचार विरोधी आंदोलन, लोकपाल व लोकायुक्त विधेयक, दंडात्मक, प्रतिबंधात्मक जैसी उपाय योजनाओंका उपयोग करके भ्रष्टाचार जैसे रोग को जड़ से उखाड़ सकते है। और आपने देश को भ्रष्टाचार जैसी समस्या से मुक्त कर सकते है। भ्रष्टाचार विरोधी आंदोलन में सभी लोगों को भाग लेना जरूरी है। भ्रष्टाचार करने वाले व्यक्ती के खिलाफ आवाज उठानी चाहिए। समाज के सभी लोग इकट्ठा हुए तो हम इस भ्रष्टाचार जैसी समस्या को देश से उखाड़ कर फेक सकते है। तभी हमारा देश स्वतंत्र हो सकता है।

डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम

..... कु. सारीका सुरेश सावंत (बी.ए. भाग-१)

रविवार की सुबह। रामेश्वर के सागर में सूरज की सुनहरी किरणें चमचमा रही थी। हर रविवार की तरह आज भी जलालउद्दीन अपने छोटे मित्र आझाद की प्रतिक्षा करते हुए बैठा था। हर रविवार को यह दोनों इसी सागर किनारे आनंद लुटाते थे।

इस रविवार आझाद जल्दी आ गया था। छुट्टी होने के कारण अखबार के गद्दे जल्दी आ गए थे। इसलिए अखबार जल्दी बाँटकर आझाद सागर की ओर दौड़ता हुआ निकला। हर दिन की तरह उसका प्रिय मित्र जलालुद्दीन सागर पर विहार कर रहे थे। अपने दोनों हाथ सर के पीछे लेकर अपना सर अपना सर नय्या के उपर रखा था। आझाद की नजर आकाश में घुमते हुए पंछी की तरफ गयी। आकाश में घुमनेवाले पंछी आझाद को हमेशा अपनी तरफ खिंच लेते थे। उनकी तरफ की नजर न हिलाते हुए आझाद ने जलालुद्दीन से कहा मुझे भी इस पंछी की तरह आकाश में उड़ना अच्छा लगेगा। कैसे आएगा मुझे उड़ना? जलालउद्दीन बोले आझाद जब तुम वैमानिक बन जाओगे तब तुम्हें आएगा ऐसा गगन छूना। इस बात को सुनने पर आझाद वैमानिक होने के सपने देखने लगा। उसने निश्चय किया कि मुझे वैमानिक बनना है और उसने उसी की तैयारी शुरू की।

जैसे जैसे आझाद बढ़ने लगा वैसे ही उसके सपने भी बड़े हो रहे थे। उसकी पाठशाला के अध्यापक भी उसे सहायता करने लगे। पाठशाला की शिक्षा होने के बाद आझाद अब अब्दुल कलाम बनकर महाविद्यालय की शिक्षा ले रहा था। सेंट जोसेफ कॉलेज में सन १९५० में प्रवेश

लेकर अब वह विज्ञान शाखा में पढ़ाई करने लगा। बी.एस्सी. होने के बाद अब्दुल ने मद्रास के इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी इस अभियांत्रिकी कॉलेज में उसने प्रवेश लिया। इस कॉलेज की शिक्षा उस युग में महंगी थी। अपने पिताजी के पास इतना पैसा नहीं है यह अब्दुल को पता था। प्रवेश फी के लिए हजारों रुपये की आवश्यकता थी। उस समय उसकी बहन ने अपने सोने के जेवर गीरवी रखकर अब्दुल को रुपये दिए। इस घटना ने अब्दुल पर आघात किया और उसका परिणाम उसके मन पर हुआ।

अपने परिवार के भरोसे पर पात्र होना चाहिए ऐसा उसे लगने लगा। वह अब दिन-रात परिश्रम करके शिष्यवृत्ति मिलने के लिए प्रयास करते रहे और वह उन्होंने प्राप्त भी किया।

अभियांत्रिकी की पढ़ाई पूरी होने के बाद अब्दुल के आगे दो ही मार्ग थे। वह एक था सपना वैमानिक होने का और दूसरा था संरक्षण खाते में एक विशेष विभाग में डायरेक्टोरेट ऑफ टेक्निकल डेव्हलपमेंट अँड प्रोडक्शन (डी.टी.डी.अँड पी.) में। उसने दोनों ओर प्रस्ताव भेजा और एक ही समय में आगे पीछे होने वाले मुलाकात के लिए बुलाया गया। उसकी एक मुलाकात दिल्ली में और दूसरी देहरादून में थी। अब्दुल की ये दोनों मुलाकातें अच्छी हो गयीं। वैमानिक होने की परीक्षा में पच्चीस में से आठ चुनने थे आर अब्दुल का नंबर नौवा था। अब्दुल का सपना टुट गया। इसी दरम्यान अब्दुल ऋषिकेश चला गया और वहाँ स्वामी शिवानंद से मुलाकात हुई और निराश हुए अब्दुल ने अपनी व्यथा स्वामी शिवानंद से कह दी। तब स्वामीजी ने

उपदेश दिया जो अब्दुल को जीवनभर मार्गदर्शक बना। अब्दुल को समझाते हुए स्वामी शिवानंद बोले “दिल से, मन से एक इच्छा जब निर्माण होती है और वह जब तीव्र और पवित्र हो और जब उसका मन का ध्यास लगा हो तब उसके सामने सिर्फ उद्दिष्ट ही खड़ा होता है। नियती का स्वीकार कर और जीवन को आगे बढ़ते चल। हवाईदल में तुम वैमानिक बनना नियती को मंजूर नहीं। तुम क्या बननेवाले हो यह नियतीने तय कर रखा है। पराजय को भूल जा। तुमने जो तय किया हुआ रास्ता है उसपर पराजय होना वह नियती का लेखा है। तुझे जो पाना है उसे अपने मन के अंदर झाँककर देख, उसमें तू समा जा और भगवान की इच्छा में स्वाधीन हो जा।” यह संदेश अब्दुल को आगे अनेक मुश्किलों का सामना करते हुए उपयुक्त साबित हुआ।

दिल्ली में आते हुए उपयुक्त को डी.टी.डी. अॅण्ड पी. द्वारा चयन पत्र मिला और वरिष्ठ वैज्ञानिक अधिकारी के रूप में उसका चयन हो गया। इसी पहचान के साथ महान शास्त्रज्ञ बनकर अग्निपुरुष के रूप में उनकी ख्याति हुई। भारत देश के सबसे उँचे पद राष्ट्रपति पद का उन्हें सम्मान मिला। अपने जीवन की अनेक मुश्किलों से आगे बढ़कर उँचे शिखरपर पहुँचनेवाले इस अब्दुल का जीवन आज हर एक युवा के लिए प्रेरणा बना है।

जिंदगी

कु. प्रियांका पाटील

बी. ए. भाग - ३

जिंदगी एक सपना है, यहां सब कुछ अपना है।

जिंदगी एक बचत है, सबको उसे निभाना है।

जिंदगी एक अहसास है, जिसका आभास करो

जिंदगी सुख-दुख का संग्राम है, इस पर अंत तक विजय पाओ।

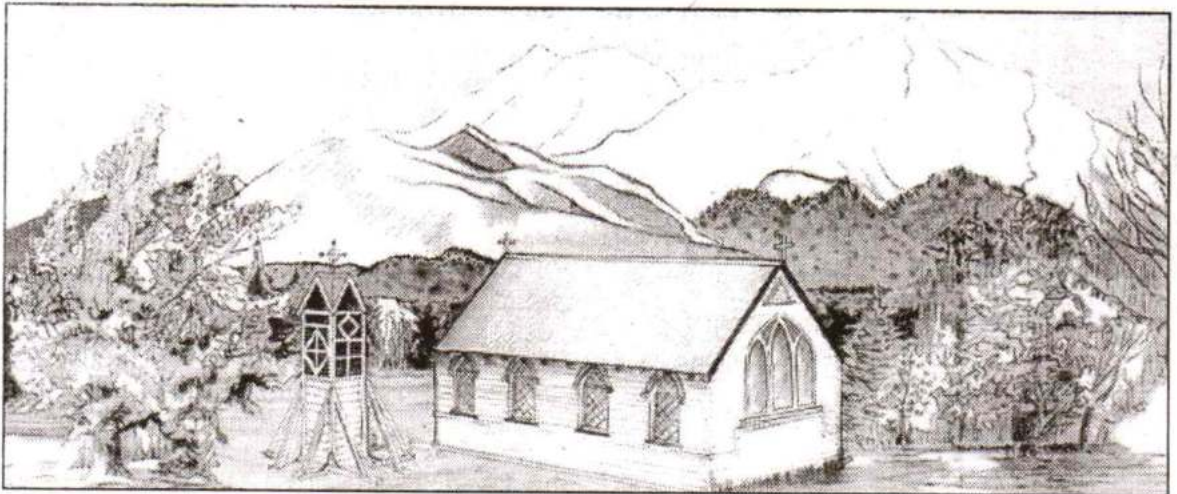
जिंदगी एक चरित्र है, जिसका सही अभिनय करो।

जिंदगी एक चुनौती है, इसका सामना करो।

जिंदगी एक बहाना है, मौत से लड़ने का।

मौत तो एक बहाना है,

दुनिया को अलविदा कहने का।

सफेद गुलाब का फुल

..... कु. सुजाता हिंदुराव कांबळे (बी.ए. भाग-१)

कल परसो की बात मैं ऐसेही कुछ खरेदारी के लिए बिग बझार में गई थी। और अचानकसे कॅशीअर की बाते मेरे कानोपर पड़ी। एक पाच-छे साल के लड़के को वह समझा रहा था “ माफ कर दो बेटा, वो गुड़ीया लेनेके लिए तुम्हारे पास उतने पैसे नहीं है, मैं वो गुड़ीया तुम्हे नहीं दे सकता” उसी वकत वो लड़का मेरी तरफ मुड़कर कहने लगा सच में मेरे पास उतने पैसे नहीं है क्या ? मैंने उसके पास के पैसे गिने और कहा बेटा सच में तुम्हारे पास उतने पैसे नहीं है की तुम वो गुड़ीया खरीद सको। अभी तक वो लड़का उस गुड़ीया को पकड़ा हुआ था। मैं उसके ओर करीब जाकर उससे पुछा की यह गुड़ीया तुम किसे देना चाहते हो, “ इस गुड़ीया से मेरी बहन बहुत प्यार करती है, उसे गुड़ीया बहोत पसंद है, मुझे उसके जन्मदिन पर गिफ्ट देनी है यह गुड़िया मैं अपने माँ के पास क्योकि मेरी माँ मेरी बहन से मिलनेके लिए जानेवाली है, यह सब बोलते समय उसकी आँखों में एक अजिबसा जुनुन था। मेरी बहन भगवान के पास गई है। पापा कहते हैं मेरी माँ भी भगवान के पास जानेवाली है, इसलिए यह गुड़ीया माँ के पास देनी है, क्योकि माँ मेरी बहन को देगी।”

मैं यह सब बाते सुनकर स्तब्धही रह गई। वह लड़का मेरी ओर देखते हुए कहने लगा मैंने अपने पापा को कहाँ है की माँ को जाने से रोको मैं मॉल से वापस आनेतक मेरी राह देखने के लिए कहा है। और उस लड़के ने अपने पास की एक तस्वीर मुझे दिखाई वह तस्वीर उसकी अपनी थी। उस तस्वीर में वो लड़का बहोत खुबसुरतीसे हस रहा था, और कहने लगा, “यह तस्वीर भी माँ के पास भेजनेवाला हूँ मतलब मेरी बहन मुझे कभी भूलेगी नहीं” मैं माँ से भी बहोत प्यार करता हूँ, वह मुझे बहोत पसंद है, मुझे ऐसा लगता है की वो मुझे कभी-भी छोड़कर न जाए पर पापा कहते हैं, माँ को

जाना पड़ेगा इसलिए वो मेरी बहन के साथ रह सकेगी ऐसा कहकर वो बहोत खामोशीसे उस गुड़ीया की ओर देखने लगा। यह देखकर मैंने अपनी पर्स निकाली और कहाँ, “हम और एक बार पैसे गिनकर देखते है; काश तुम्हारे पास और पैसे हो।” ठिक है, उसने कहा मुझे लगता है की मेरे पास कुछ जादा पैसे होंगे उसका ध्यान बस उस गुड़ीया के ओर था। बस यह देखकर मैंने कुछ पैसे उसके पैसों में डाल दिए और फिरसे गिनने लगी, उसके पास पहले से ज्यादा पैसे थे धन्यवाद ईश्वर। मुझे पता था की मेरे पास ज्यादा पैसे है और फिर मेरी ओर देखकर कहने लगा मैं कल सोने से पहले गुजारीश की थी, भगवानजी मेरेपास जादा पैसे हो जिसके वजह से मैं मेरी बहन के लिए गुड़ीया खरीद सकूँ ओर माँ के पास भेज सकूँ भगवानजीने मेरी गुजारीश सुनली सच तो मुझे और पैसे चाहिए थे जिससे मैं माँ के लिए सफेद गुलाब खरीद सकता, मगर भगवान से जादा माँगने की हिम्मत नहीं थी। भवागनजीने मुझे थोड़े बहोत पैसे दे दिए है। जिससे मैं बहने के लिए गुड़ीया खरीद सका और माँ के लिए गुलाब लूँगा। मेरे माँ को सफेद गुलाब बहोत पसंद है।

उसदिन मैं अजिबसी मानसिक स्थिती में थी। वो लड़का मेरे नजरोसे दुर ही नहीं हो रहा था। फिर याद आया दो दिन पहले पेपर में पढ़ा था, एब शराबी ड्रायव्हर ने एक छोटी गाड़ी को टोकर मारी थी उस गाड़ी में एक छोटी सी लड़की उसी जगह पर मर चुकी थी। और उस लड़की की माँ बहोतही गंभीर जखमी अवस्था में अस्पताल में मौत से जुँझ रही थी। डॉक्टरोंने आशा छोड़ दि थी। वह उस कोमा की स्थिती से बाहर आने की कोई भी संभावना नहीं थी। कही यह लड़का उसी परिवार से तो नहीं है। उस लड़के की मुलाकात को दो दिन होने के बाद वो औरत भी मर गई यह बात मैंने पेपर में पढ़ी। उस औरत की लाश अंतिम दर्शन के लिए रख दी थी यह बात भी मैंने पढ़ी और मैं खुदको रोख नहीं पाई अंतिम सदिच्छा प्रकट करने के लिए मैं उनके घर

पहुंच गई एक सफेद गुलाब का फूल उस औरत के पास रखा हुआ देखा उनके हाथ के पास सुंदर लड़के की तस्वीर, वो तस्वीर उसी लड़के की थी। और बाजू में ही वह गुड़ीया थी। आँखे पानी से भर आई। दिलने फिरसे उस लड़के का चेहरा याद करके पुटपुटकर रोने लगा। मेरी जिंदगी ही बदल गई। उस बच्चे को अपने माँ के लिए प्यार और बहन के लिए प्यार, आशा सब कुछ वैसे का वैसे रह गया था। एक सेकंद की देरी उस शराबी ड्रायव्हर ने एक हि झटके में बदल दिया था।

“कृपया शराब पिकर गाड़ी मत चलाईए।”

शायरी

संग्राम लोकरे

बी. ए. भाग - ३

बरस जाते है बादल जमीन को छुने के लिए
हर कोई कुछ खोता है कुछ पाने के लिए
खोने का दर्द भी कम पड़ जाता है यारों
जब कोई रोता है किसी को पाने के लिए।

उम्मीदों पर कभी भरोसा ना करना
जो लम्हे बुरे लगे उन्हे याद ना करना
कमी हो जिसकी उसका खयाल ना करना
आप खुद ही खास हो ये हमेशा याद रखना।

बहते अश्रुओं की जुबान नहीं होती
लब्जों में मोहब्बत बयान नहीं होती।
मील जो प्यार तो कदर करना ये दोस्त
किस्मत हर किसीपर मेहरबान नहीं होती।

उन्हे भगवान ने सबकुछ दिया

क्योंकि उन्हे भगवान पे भरोसा है।
हमें भगवान ने कुछ भी नहीं दिया
क्योंकि भगवान को हम पर भरोसा है।

भूला देना उसे जो रूला जाये
याद रखना उसे जो निभा जाये।
वादा आपसे करेंगे बहुत लोग
मगर अपने दिल की बात कहना उसे,
जिसके बिना एक पल भी ना जिया जाये।

प्यार के लिए रिश्तों की जरूरत नहीं होती
बात के लिए शब्दों की जरूरत नहीं होती
दिल की बात जो आप समझ जाते
तो आँखों को आँसु कि जरूरत नहीं होती।

किस्मत और दिल में सिर्फ इतना सा फर्क है,
की... जो लोग दिल में होते है
वो किस्मत में नहीं होते और
जो किस्मत में होते है
वो दिल में नहीं होते।

जिंदगी जिने का मकसद खास होना चाहिए
अपने आपपे विश्वास होना चाहिए
जीवन में खुशियाँ और गमों की कमी नहीं
बस कोई 'अपना' अपने पास होना चाहिए।

इस देश कि बेटी

कु. भाग्यश्री जाधव

बी. ए. भाग - २

बोये जाते है बेटे, उग जाती है बेटियाँ ।
खाद-पाणी बेटे में, पर लह लहाती है बेटियाँ ।
एव्हरेस्ट तक ठेले जाते है बेटे, पर चढ़ जाती है बेटियाँ ।
रुलाते है बेटे, पर रोती है बेटियाँ ।
कई तरह से गीराते हैं बेटे, पर सांभाल लेती है बेटियाँ ।
पढाई करते है बेटे, पर सफलता पाती है बेटियाँ ।
लोग कुछ भी कहे, पर सबकुछ कर पाती है बेटियाँ ।

याद रहेगा

कु. दिपाली नंदगावी

बी. एससी. भाग - २

कॉलेज के ये प्यार भरे क्षण
फिर वापस न आएंगे
सोचलो ए मेरे दोस्त ।

कल हम पंछी की तरह उड़ जाएंगे
भूल सकेंगे क्या कभी हम
कॉलेज की प्यार भरी यादें ।

आज तुम है, हम है
ज्ञानमंदिर है कॉलेज हमारा
कहाँ रहेंगे हम, कहाँ रहेंगे तुम
फिर ना होगा मिलन अपना ।

हर किसीका अपना अलग आशियाना बनेगा
हर किसीका अपना अलग रास्ता बनेगा
हर किसीका अपना अलग लक्ष्य बनेगा
पर 'शिवराज' कॉलेज सदा याद रहेगा ।

मिश्किल कोपरा

अभिजित धामणकर

बी. ए. भाग - ३

अरे हमें तो अपनों ने लूटा
गैरों में कहाँ दम था ।
मेरी हड्डी वहाँ टूटी
जहाँ हॉस्पिटल बन्द था ।

मुझे जिस एम्बुलेन्स में डाला
उसमें पेट्रोल कम था ।
इसलिए मुझे रिक्शे में बिठाया
क्योंकि उसका किराया कम था ।

मुझे डॉक्टरों ने उठाया
नसों में कहाँ दम था ।
जो सलाईन लगाया
उसमें ग्लूकोज कम था ।
मुझे जिस बेड पर लेटाया
उसके नीचे बम था ।

मुझे तो बम से उड़ाया
गोली में कहा दम था ।
और मुझे सड़क मे दफनाया
क्योंकि कब्रिस्तान मे फंक्शन था ।

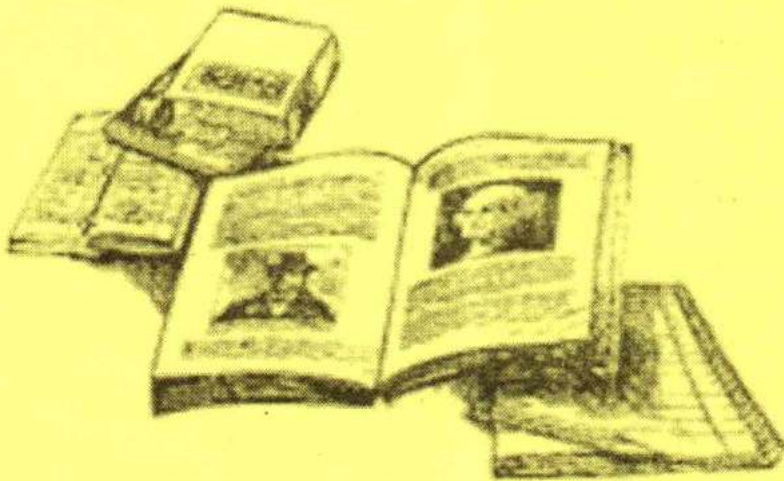
शायरी

टी. एस. मांडेकर

एम. ए. भाग - १

पलकों को झुकाना सिखाया आपने,
दिल को धड़कना सिखाया आपने ।
जमाने ने दुनिया भर के गम,
फिर भी होठों को मुस्कुराना सिखाया आपने ।

English Section

*“All are equal
but some are more equal than others”*

- George Orwell

Sub-Editor
English Section
Prof. Kum. V. V. Lokhande

INDEX

Article

☐ <i>Anna Hajare :</i>
<i>The Creator of Ralegansiddhi</i>	Tushar S. Chothe
☐ <i>The Universal Teacher :</i>
<i>Dr. A.P.J. Abdul Kalam</i>	Kum. Asmita Naik
☐ <i>Chase Your Dreams</i>	Kum. Priyanka A. Ghorpade
☐ <i>The Power of Positive Thinking</i>	Kum. Yogita Ashokrao Ghorpade
☐ <i>William Shakespeare</i>	Kum. Jyoti Bastade
☐ <i>Failure are the Pillars of Success</i>	Kum. Veena Salamwade
☐ <i>All is not Well</i>	Bhagawan Vilas Patil
☐ <i>Beware ! Smoking is an invitation to DEATH</i>	Amit Ashok Desai
☐ <i>Swami Vivekananda</i>	Kum. Sonali Tanaji Shinde
☐ <i>India : Emerging Super Power</i>	Kum. Rupali Ramesh Telvekar
☐ <i>Valentine Day</i>	Vaibhav Patil
☐ <i>If you think you can</i>	Miss. Smita Nadavadekar
☐ <i>Women in Indian Society</i>	Miss. Shital Rangrao Patil

Poem

☐ <i>Home...The Heart</i>	Kum. Yogita Ashokrao Ghorpade
☐ <i>Way of Success</i>	Bhagawan Vilas Patil
☐ <i>Life is like</i>	Collection - Kum. Priyanka Ghorpade

Other

<i>Money</i>	Collection - Jagdish Ghatge
<i>Friendship</i>	Collection - Kum. Hasina Killedar
<i>The Face</i>	Collection - Vaibhav Patil
<i>The Value of Discipline in Life</i>	Sagar Ramkrishna Sutar
<i>To my best friend</i>	Collection - Kum. Anuradha Patade
<i>Lucky Girls</i>	Collection - Vivek Prakash Telvekar
<i>Exam as a cricket match</i>	Pravin Kumbhar
<i>Good Thoughts</i>	Miss. Shital Rangrao Patil
<i>Examination</i>	Miss. Smita Nadavadekar

Anna Hajare : The Creator of Ralegansiddhi

✍..... Tushar S. Chothe (B.A.- III)

Anna Hajare is not only a social worker but a saint of Ralegansiddhi. He breathed a new soul in this dead village. He brought revolution in the common people of Ralegansiddhi and gave it a new form of ideal village in the country.

I just knew that it is the village of a great social worker 'Anna Hajare.' But I had not the whole information about the great man who is awarded 'Padmashri' and truly how much of us know about his work ? I came to know that he is not only a social worker but he is a saint of Ralegansiddhi. He brought revolution in the common people of Ralegansiddhi and gave it a new form of ideal village in the country.

Ralegansiddhi had now taken a form of the village which always, Gandhiji imagined and dreamt. It steps forward towards a new development. All the important people from America, China, Germany, Australia visited this village. They were surprised to see the development of the village as 'An ideal village in the world.' How did this miracle take place ? If we want to know the answer of this question first of all we have to know about the life and work of the great man, Anna Hajare. Here is my sincere and honest attempt to write about such a man and tell you about his great work.

His full name is Kisan Baburao Hajare. His native place is Ralegansiddhi but he was living

with his grand father in Bhingar for some years. He was born on 15th January 1940 at Bhingar. He has three younger sisters and two Brothers.

He is the elder son in the house. In childhood he did not like to sit within the four walls of classroom. He was very eager to learn knowledge outside of the class. From childhood he was a very clever student. He liked all Indian games like dove, kite, restling, hu-tu-tu, viti dandu etc. He came to

Mumbai with his Aunty in 1955. There he passed 7th std. this period of fifteen years was the turning points in his life. But he could not continue his studies and he started doing a job in the flower shop. Day by day he came to know about the trade of flowers. Later on he left the service and started his own flower shop. His confidence helped him to get success in this trade. But because of some reason one day he had to face a bit loss in this trade. Instead of becoming frustated, he joined the Indian Army in July 1960.

He spent fifteen years in Army and those days of Army totally changed the direction of his life. 'To fight against injustice' is the major characteristic of his personality. It bloomed in him in the childhood and ripened in the youth and became firm in the time of training in Army. inustice, wherever it happens I will be there to fight against it is the motto of his life. By nature he is very sensitive and meditative. What is the

ultimate aim of life ? What is the meaning of life ? Such questions always and always enter in his mind. These questions made him uncomfortable and restless. Death is unavoidable truth of life. One day all of us have to face death. So instead of waiting for death, why not to commite suicide and accept its inevitability ? He came on railway platform with this intention. Suddenly he found a book by Vivekananda and he liked the book. This book gave him inspiration. It persuaded and changed his mind and wiped the thought of death from his mind. It gave him the aim of his life and this incident became a turnig point in his life. Later on in the year of 1965 the war broke out between India and Pakistan. The partiotic spirit in him led him to fight for the country. Fortunately any mishap didn't happen to him and he was safe. After ten years he retired from Army and he decided to settle in his own village Ralegansiddhi.

In 1975 Anna came to Ralegansiddhi. At that time he was 36 years old. He took the responsibility of Ralegansiddhi on his shoulders. At that time entire village was under the influence of addiction. There was poverty, illiteracy, drought, debt, problem of highwaymen, superstition, infanticide and dowary deaths in the village.

Anna realised the condition of the village and he decided TO FITHT AGAINST ADDICTION. First he realised that addiction is the major obstacle in the path of development. At first he gathered the youths in the village and he per suaded the minds of the young people. He made them realise the consequences of

addiction And because of this many people closed down their production of wine. The man who refused to leave the addiction, had to face the punishment decided by the villagers. The result of that is the whole village became free from the addiction. It is the first step towards the development of Ralegansiddhi. The people who were doing the business of wine production, Anna showed them the new business of milk prodcution.

The second experiment he had done is 'THE WATER SHED DEVELOPMENT PROGRAMME.' It is te most revolutionary programme in Ralegansiddhi. Before that 90% soil was bare and barren and because of that people were experiencing poverty, debt and other problems. Anna studied the situation and without the govermental help he started the programme. At first he levelled the soil and with the help of labour donation he built 'percolation tank.' He shed every drop of rain in the soil. He inspired the villagers to build the wells. The village which was known as 'a drought area' once upon a time, now it has a capacity to export the vegetables to other countries. This development was possible becuase of Anna only.

Anna thinks that just as a FAMILY PLANING, FORESTATION PROGREMME is also important. He created love for trees and importance of plantation from the young to the old. With the help of the villagers he planted thousand of trees. Villagers took all the responsibility of those trees. They brought up these trees with care. Students of schools

arranged the drive for one child one plant. He thinks "The path of prosperity goes through the green trees. Trees are the great devotees and they sacrifice themselves and give pleasure to human beings. Man should live just like the trees." And, now there is prosperity in Ralegansiddhi.

Anna believes that education is the foundation of development. Life without education is just like the man without eyes. Illiterate man can be easily deceived by anyone so he gives EMPHASIS ON EDUCATION. He started the school in this village, later on he established 'Shri Sant Yadavbaba Shikshan Prasarak Mandal.' He also pressed on moral education, he thinks that children's minds are just like, they can take a form of anything as we mould. The most remarkable thing is about the admission process of the school. The school admits only those children who are poor, fail in the two are more subjects or who are spoiled are given a proper chance in this school is good and admirable the result of this school is good and admirable. It is the only school in the country which arouses lotus from mud. He started health center in the village and provided basic sanitation facilities. For the health of villagers he started the PROGRAMME OF COMMON TOILET AND BIOGAS PLANTS SO Gandhiji's principle 'cleanliness is next to Godliness' is rightly adopted by him.

Ban on addiction, literacy programme these are the basic principles on which the development of village takes place. He thinks FAMILY PLANING should be made

compulsory for one and all in India. He established 'SEED BANK' in the village. Dowry and other such tradition were very common but they threw away traditions and started 'common marriage programme' in 1978. All the villagers banned dowry. He made all the villagers vegetarian, non-violent. 'Gram Sabha' is the soul of Ralegansidhi. It is the pillar of all development. There is no place for superstition in the village. The most notable thing is that Anna never accepted donation because he thinks that donation makes one weak, man loses confidence due to donation. Lastly for all his devotion to work and society on 24th March 1990 he was rewarded 'PADMASHRI' by the Government of India.

I think that he is the first light bringer to ignorant people. Today he is an ideal before us. He devoted his whole life and wealth willingly and now his work is not limited for the village, Ralegansiddhi but he wants to awake the whole society especially rural India. Truly he is the saint of Ralegansiddhi. He is a great man. It is said that -

"GREAT MEN ARE BORN
THEY ARE NOT MADE"

Anna Hajare is one of those great men. It is very easy to call him great but it is very hard, to follow his footprints and lastly I just want to say everyone must follow his footprints we can't be a Anna Hajare but it will help us to be a good human being a true son of Mother India.

The Universal Teacher : Dr. A.P.J. Abdul Kalam

✍ Kum. Asmita Naik (B.A.- III)

A few Indian presidents have had links with teaching. Teachers day is celebrated on the birthday of S. Radha Krishna, Zakir Hussain and K. R. Narayanan who were vice chancellors. But impact of A.P.J. Abdul Kalam has been the most dramatic. Though he has formally taught just for a year, at Annamalai University, he is the universal teacher for millions of Indian students.

After his retirement as chief scientific advisor to government of India in 2000, Kalam set out with tasks of interacting with a million students. He has brought a sharper focus on the utility of education and its development value than anyone else.

The message is simple and direct. He wants students to open up their minds and study well so that they can contribute to building India as a developed nation, he has set the target of 2020 for this to happen. He makes children take a pledge that they will work towards this ambition so that global peace is achieved. 'Ignited minds', his Panacea for tapping the huge brain power of the youths has so far been printed 21 times and sold 2.5 lakh copies. '2020' A developed nation has sold out one lakh copies. Their translations in regional languages also have brisk sales.

When he visited Africa, his gift of the continent was a satellite which would link 53

countries and provide distance education. The satellite which would beam the programme in a number of African Languages from mid-2007, and teaching would remain a passion with the president even after he leaves Rashtrapati Bhavan.

Money

Collection - Jagdish Ghatge

(B.A.- III)

Money can buy a clock

But not the time.

Money can buy a book

But not the brain.

Money can buy the medicine

But not the health.

Money can buy a bed

But not the sleep.

Money can buy the cosmetics

But not the beauty.

Money can buy a house

But not the home.

Money can buy the temple

But not the Lord.

Money can buy goods

But not the goodwill.

Chase Your Dreams

✍..... Kum. Priyanka A. Ghorpade (B.A.-III)

"I have a dream" is one of the most well known quotes in American history. There are few Americans who have never heard that quote and don't know who said it. It is a powerful statement, and we must all listen to it very carefully. We must all have a dream and we must chase it.

Most people are miserable and unhappy for one simple reason. They don't have a purpose that is greater than themselves to commit themselves to and they hate themselves because of it. You must learn what you want to represent to the world, what your dream is. What that one purpose that is greater than you are that you want to commit yourself and your energy to.

Take the time to develop a purpose. This purpose may be shared by other people, and you may even join their team in order to help them to contribute to that purpose. This purpose or dream may be your own, and it may be nothing more than an idea to start. That's fine, but find your purpose, your dream.

Once you find a dream, you must develop the habit of chasing that dream. Chase it with everything you are. With every once of your being from the bottoms of your feet all the way to the tallest hair on your head. You must commit yourself to that dream and the realization of its accomplishment you would commit yourself

to make sure you eat each day to stay alive.

Our dreams and our purpose are those things that allow us to feel the most alive. Many people die inside simply because they fall into normal habits that do not, contribute to their happiness. Many people die inside long before their body does simply because they never took the time to develop an understanding of their dreams or the ability to chase them.

So chase your dreams, chase your purpose, with all that you are, with every once of your being. With all the heart you can master, chase your dreams. Give something to the world that is bigger and greater than you are. Something that is worthy of your existence on this planet. Something that touches people and leaves an ever lasting mark.

To lay your head on your pillow at night knowing that you did something that day that made the world better, that made your world better, is one of the most amazing feelings. To know that you have something that you want to accomplish and that you are moving toward it. At the end of the day to say, "I have a dream" and to know that dream is becoming a reality for you.

The Power of Positive Thinking

✍ Kum. Yogita Ashokrao Ghorpade (B.Sc.-I)

One of the constant subjects that we receive questions about has certainly got to be those involving Internet Marketing. People, both newcomers and experts like, are constantly seeking the latest news and ideas concerning how best- and most effectively to market their website and its products. This article is intended as a general update on that subject. Keeping an updated and maintained windows registry is still important as well.

In just the last several years, internet marketers have been bombarded with developments and challenges that have often kept people busy enough so that advancing their toolkits was the last thing on their mind. Most of those changes have been absorbed so the industry is thirsting for its next set of technologies.

In 2008 Google began to get serious about its renewed efforts to clean out the rats nest of false, phony, stolen or plagiarized content and the like. They are now using robotic software to ensure that only real, valid and original content gets any linkjuice to websites. Article marketing, as an example is still alive and well but you must begin with original and value-laden content. There are never technologies that support article marketing and these are noteworthy. These do a better job than their predecessors of replicating and distributing articles. You can now take one,

original, non-PLR or plagiarized article and create hundreds of unique versions of it-to the tune of 50-60, even 90% set of text uniqueness. This, then, supports their auto-submission to hundreds of websites. the watchword here is clearly that you must begin with totally unique and original content. In all cases, however, you should maintain an updated windows registry.

The newest category of IM tool is blogging. While still immature, the ability to post blogs and comments that contain site-links is a real break through. Software is already being marketed that will outmate the submission of link-laden blog posts and comments.

Finally, the next, not category is real time RSS feeds and Hotlinks to your website. News services have been delivering syndicated flashes of news and weather for years. To support technologies for this type of service are being bent in the direction of supporting real time dissemination of any type of content. This is clearly the wave of the future.

You can purchase and download a top resistry software package that does this.They also perform the other registry fix functions that accomplish any needed Registry Repair.

William Shakespeare

✍..... Kum. Jyoti Bastade (B.A. - III)

"Only mad persons can make the history." Shakespeare, the mad one for literature, made the history in the 16th century England.

Life And Works -

William Shakespeare, the world famous dramastist & poet was born on 23rd April, 1564, at stratford-upon-Avon in warwickshire in England.

Shakespeare, at the age of 18, married Anne Hath way who was 8 years elder than him. He had 3 children. His son Hamnet was the darling child to him who died young. Then in 1585, he went to London & joined a thetrical company. He began a successful career in London.

William acted an insignificant role of Adam in 'As you like it.' Shakespeare wrote 37 plays in his life. His dramatic career is as follows-

'Love's Labour's Lost', 'Comedy of Errors', 'A Midsummer Night's Dream', 'King Richard II & III', 'Two Gentlemna of Verona' and only tragedy of 'Remeo & Juliet.'

Later he wrote great comedies in 1596-1601. The plays are as follows 'The Merchant of Venice', 'Much Ado About Nothing', 'As you like It', 'Twelth Night', 'Henry IV (Part I & III)'

The period 1601 - 1688 is the most significant period of producing the greatest & grimmest tragedies. This is very sad period to Shakespeare.

The greatest of his tragedies are 'Hamlet', 'King Lear', 'Othella', 'Macbeth', 'Julius Caesar', 'Antony and Cleopatra', 'All's well that ends well', 'Trouilus and Cressida', 'Timon of Athens and Cariolanus.'

In the last phase of his literary career he wrote the dramatic romances such as 'Pericles', 'Cymbeling', 'The winter's Tale' and 'The Tempest.' Shakespeare was great poet also. He wrote 154 sonnets, two long narrative sonnet squence and several other poems.

The lyrical works besides the sonnets and poems are scattered in the plays specially the comedies. They display a wide range of poetic beauty ranging from the funny-nonsense songs of Touchstone and the rough love lyrics of orlands in 'As you like it.' To the graceful perfection of 'Full Fathom Five' by Ariel in "The Tempest", Rich in imagery and musical quality such as under the 'Greenwood Tree' and 'Blow Blow', 'Thou winter Wind' or the sweet degree that supposed dead body of Imogen in Cymbeline : "Fear No More."

He appears to have retired and returned to his place stratford. He died in 23rd April 1616. The coincidence is that the date of birth and death are the same i.e. 23rd April, only years are different. Let us salute this great dignity.

Failure are the Pillars of Success

✍..... Kum. Veena Salamwade (B.B.A.- II)

Life is a struggle. It is a mixture of success and failure. Nobody can be sure of success & all through his life. Failures can come in any venture & that sometimes most unexpectedly.

A person who loses heart after failure is a lost soul. But a person who takes failure in its own stride & continues his efforts for success, does succeed in the long run. The story of king Bruce is too wellknown to be described. That is why one poet has said.

"Tis a lesson you should need
try, try again !
Till at last you do succeed
try, try again !"

All the great men of a world, the religious reformers, the scientists and others were men of great determination. They had to face great obstacles in the fulfillment of their mission. But they preserved relentlessly and of last they were able to achieve their aim.

In life we find sometimes a man failing in one particular profession. But he succeed in some other field simply if he goes on trying to know where his real aptitude lies. Failures in one field goes not mean failure in all fields. A man who does not lose heart and goes on trying. At last he gets a vast experience in various fields. At last a time comes when he gets success in almost all ventures, a student who cannot pull on well in one subject or discipline will change his option. He is more likely to succeed in the new fields if

he works constantly & under somebody's able guidance. It is rightly said that failures are the stepping stones to success. They may seem worthless in their own way. A political party which is voted in one election. May carry the day in the next poll.

The same is the case with players on the play-ground indeed with everybody in life.

Friendship

Collection - Kum. Hasina Killedar

(B.A.- III)

Friendship is not a game
don't try to play with it.
Friendship is not a toy
don't break it.
Friendship is like a computer
all you need to do is click.
It's not only a word
most precious thing in the world.
Keep it in your mind
just like a Diamond.
valuble & forever.
Yes it is the light
that makes our life so bright
So if you loose your friends
remains only 'O' in yourself
The sence of that lovely word.
my friend told me at a time
"Friendship is love
love is friendship."

All is not Well

✍ *Bhagawan Vilas Patil* (B.Sc. - II)

Message of Three Idiots

Amir Khan's film "Three Idiots" has brought before us the drawback of the present education system. The unprecedented commercial success of the film reveals the truth that the message of the film has touched the heart of the bottom of younger generation. Today, the 'Rancho' the hero of the film - has become hero of the collegiate younger generation.

Rancho's message is : when life goes out of control, sing All Is Well. Rancho's message is optimistic. But unfortunately, the sudden rise in student's suicide rate reveals the truth that 'All Is Not Well.'

Fractured Perceptions : Fractured Solutions

Students suicides have shocked every sensible human being. The questions that really need to be answered are as follows : Are we genuinely worried about it ? Is it merely an academic problem or an existential crises of the younger generation ? How are we going to look at the problem and solve it ? will preaching in the grab of counsellings really save the disturbed souls ? Are we ready to trace the problem to its roots ? or are we satisfied with superficial remedies ?

Our perception of the problem and sincerity to act are the key factors in dealing with this social problem. Fractured perceptions can only lead to fractured solutions. We need a total

perception and a comprehensive solution of the problem.

Students Suicides : Roots of the Problem

We live in a competitive society. We are forced to learn to make careers to earn money and becomes successful. "Success" is the only password of survival in this competition based society. Those who do not succeed are left to their own state and misery. Hence, students rush to stand in the merit list. The pressure of obtaining maximum marks is constantly built upon student. Learning is simply reduced to examinations and the marks scoring in them. Those who are unable to cope with this mechanical mode of learning are called "morons."

We are constantly moulded into rigid stereotypes. The only option available for those who fail to adjust themselves with this marks centered education is either to live a frustrated life or to commit suicide. Sensitive souls fail to tolerate the neurotic pressures of the system. Hence, students suicide rate is increasing enormously.

Need of a New Creative Vision of Life :

At present, learning has been converted into the struggle for survival and this creates tensions, not only for students but for their parents as well. Hence, more counselling will not solve this problem. There is a need to

exchange everything from our goals of living to the objectives of learning.

Suicide is a social problem. A person commits suicide, when life becomes unbearable for him/her. Hence, every suicide has a social economical, educational and political dimension. Suicides - Let it be of farmer, students or workers are the symptoms of a sick society. Hence, it is the deliberate need to deal with the problem at its roots. How can we heal a society that has gone sick? what do we really need : Counselling techniques that adjusts people with the repressive system or a new creative vision of life ? I feel, we need a new creative vision of life, a change in our orientation towards life, and as a result of this, a change in a the objectives of learning as well. Are we really ready for this change ? Think creatively about it. Remember my friends, 'If we can not cure the situation, we have to endure it.' so, forget everything and say,

"All Izz Well"

Don't Worry Be Happy

The Face

Vaibhav Patil

(B.Sc.- III)

I know a face, a lovely face,
As full of beauty as of grace
A face of pleasure, ever bright,
In utter darknes it gives light,
A face tht is itself like joy,
To have seen it I am a very lucky;
But do you know whose face is that ?
This lovely woman is my mother.

The Value of Discipline in Life

Sagar Ramkrishna Sutar (B.Sc.- II)

Gandhi said,
"Discipline spares no rank,
mere sacrifice without discipline would be unrealistic" Discipline is a principle of vitality. It means obedience of the authority, realisation of one's duty Dicipline is vital in the political field for smooth functioning of government and even it is necessary in social field.

The well displied man has succeeded in all walks of life & in turn, they have reached their nation at peak of development.

To my best friend

Collection - Kum. Anuradha Patade (B.B.A.- III)

In my silence
There is eloquence
Will you hear it ?
 In my smile
 There is a tear
 Do you see it ?
In my sorrow
There is a joy
Will you share it ?
 In my love
 There is depth
 Will you probe it ?
In my shadow
There is a figure
Can you feel it ?
 In my heart
 There is a note
 Will you sing it ?
In our parting
There are memories
Don't forget it ?... My friend.

Beware ! Smoking is an invitation to DEATH

✍..... Amit Ashok Desai (B.A. - III)

Now a days our country is involved in smoking. Even children and ladies from cultured society are habituated smokers. Smoking affects our health. It increases blood-pressure, creates the brain problem and weakens the resisting power, produces cancer, brings weakness. Cigarette smoke contains 1660 pts. million hydrogen cyanide, dangerous to health. So quit smoking now, before its too late.

Now a days smoking has become a fashion in our country. Children from different age group are found to be habitual smokers. Some of them are chain smokers. In the so called cultured society and recreational clubs even 'ladies' also smokes. But they do not know how smoking affects body and mental set up of human beings worstly. Smoking hazardously affects our health. One should know adverse effects of smoking. Every day thousands of rupees are spent on smoking. It is a sort of national waste.

The following facts regarding smoking will throw light on the risks involved in smoking.

- 1) Tobacco being major, constituent of cigar, has an 'Alkalid' named 'Nicotine.' When we smoke this poison enters our body.
- 2) Analysis of smoke shows that it had '3000' toxie which affect our body. About 85% of chemicals remain in body after smoking.
- 3) Smoking increases blood-pressure by 10-20 points and about 25 mg. of vitamin 'c' is destroyed.
- 4) It causes harm to vision.
- 5) Brain is the vital organ of human body. It needs continuous supply of blood and oxygen. But during smoking O₂ supply to brain is temporarily cut off which results in loss of memory, alterness and concentration.
- 6) Smoking at home affects the respiratory system and they suffer from Branchi is and other lung disease.
- 7) Smoking during pregnancy retard the growth of the baby and results in premature delivery, abortion, hig prenatal mortality etc.
- 8) Cigarette smoke contains carbon monoxide and some chemical which produce cancer. Hence avoid smoking in closed car.

After seeing adverse effects of smoking we must come to conclusion that health is the real property of human beings. Smoking hazardously affects all organs of, our body especially 'heart' and 'brain' which if once damaged can not be repaired. Therefore they must be saved and protected carefully.

If you are a smoker. You are nto smoking the smoke of cigar but the smoke of 'Life' spirit. So quit smoking now, before its too late you must understand...

"Smoking is an invitation to Death"

Swami Vivekananda

..... Kum.' Sonali Tanaji Shinde (B.Sc. - II)

'Narendra Nath Datta' was his real name. Swami Vivekananda was born in year 1863 on 12th January. The birth place was Kolkatta. His father's name was Vishwanath Datta. His mother's name was Bhuvaneshwari Devi. Swami Vivekananda left this world (wad dead) on 4th July, 1902. He was just 39 and day was Friday.

Swami Vivekananda was a great personality and has left great his works behind. following things are some of the teachings of Swami Vivekananda.

His ideal, indeed can be put into few word.

- 1) It is love and love alone that I preach, and I base my teaching on the great vedantic truth of the sameness and omnipresence of soul of universe.
- 2) Teach yourselves, teach everyone his real nature call on the sleeping soul and see how it awakes. Power will come, glory will come, goodness will come, purity will come and everything that is excellent will come when this sleeping soul is roused to self conscious activity.
- 3) Religion is the manifestation of divinity already in man.
- 4) Purity, patience and perseverance are 3 - essential to success, and above them all, is love.
- 5) Whatever you think that you will be. If you think yourselves weak, weak you will be, if you think yourselves strong, strong you will be.
- 6) Education is manifestation of the perfection already in man.

- 7) We want education by which character is formed strenght of mind is increased, the intellect is expanded and by which one can stand on one's own feet.

Lucky Girls

Collection - Vivek Prakash Telvekar

(B.C.A. - III)

- If a girl laughs,
She is jolly fellow.
- If a man laughs,
He is mannerless.
- If a girl talks,
She is a witty
- If a Man talks,
He is a chatter box.
- If a girl loves silence
She is serious
- If a man loves silence
He is dull.
- If a girl looks at a man
She is glare
- If a man looks at girl
He is stare.
- If a girl wears a unique dress
It is a fashion.
- If a man wears a unique dress
He is a joker.
- If the girls group moves together,
They join company.
- If man moves together
It becomes a gang.
- Oh ! man, girl get the upper hand,
at everything, lucky girls.

India : Emerging Super Power

..... Kum. Rupali Ramesh Telvekar (B.Com. - III)

In the most competitive world never before there has been such a race among nations to become a powerful nation. It's my opinion to become a powerful nation we must have economic power, military power, and knowledge power. Today we are the eleventh fast growing and vibrant economies in the world. The whole world is watching us. Our military power is getting stronger day by day because of motivated professional forces and weapon technologies. Before I proceed to knowledge power, I want to take you back to industrial era i.e. 1865 to 1960 when industrial revolution took place India could not take a lead role in the industrial revolution and missed the opportunity. India took lead and made tangible impact and drew the global attention. Presently we are in the knowledge era. What is knowledge era ? Nothing but it is the step beyond information.

The news began to appear in the International media suggesting that India was stealing jobs from the wealthy nations and they were not industrial jobs but the white collar jobs of well-educated people. Today we know that the trickle of jobs turned into a flood. (India is now the back office of many banks, a magnet for labour - intensive, often tedious programming and the customer services voice of everything from British Airways to microsoft.)

India was once upon a time the repository of knowledge, giving it to the world through Vedas, Upanishads Ayurvedas the great epics and a great center of learning like Nalanda. India is marching ahead to occupy the leadership in the knowledge Era once again.

Universities are the centers of young minded and dynamic students. They improve our knowledge by technologies and advance science. Thus they help the India to become the knowledge super power. (The young doctoral and post doctoral students to involve themselves in nation building by generating creative knowledge and also help us in realising the mission of the nation to become the knowledge super power.)

Everyone chooses information technology profession, for improving economy and quality of life. So everyone neglects the science area. Based on science we create industries. Thus we improve economic power of India.

Knowledge security is very important. We must protect the information security and be strict in regulation. At last it is my opinion that we must support science based technologies. (We have geared up our research in the field of nano technology.)

India is not yet knowledge super power,

but it stands on its edge. I am more confident that we will again be the knowledge super power thereby making India a nation not only of ideas but of opportunities too !

At last I want to say that

We shall overcome

We shall overcome

We shall overcome, some day.

Oh deep in my heart

I do believe, I do believe

That we shall overcome some day.

Exam as a cricket match

Pravin Kumbhar

(B.A.- III)

Student	-	Batsman
Paper setter	-	Bowler
Marks	-	Runs
Questions	-	Balls
Exam hall	-	Pitch
Hard questions	-	Fast bowling
Good answers	-	Best batting
Examiner	-	Umpire
Supervisor	-	Sq.leg umpire
Distinciton	-	Century
Copying	-	Run out
Parents	-	Spectators
Fail	-	Clean bowled

Valentine Day

..... Vaibhav Patil (B.A. - III)

14th February celebrated as valentine day. But why we celebrate valentine day ? Who is valentine. Was he our grandfather ? Whom said he was great king & whom said he was great lover. But why we celebrate foreigner occassion ?

'Love' is great feeling of heart for love we can't take support of anybody to express feelings. Whenever we don't know about valentine on that time we should express of lovable feelings.

In our ancient history Indian culture can not refuse love. There are many examples in historical moment 'Shakuntala & Dushant', 'Nala & Damayanti', 'Hira & Ranza', 'Laila', 'Majnoo' we can forgave all of them.

To express our feelings todays loverboy have not ability to write anything using his own words. So he buy readymade valentines card. But todays girls are not foolish. They should not attract that type of lovers.

The 1st girl who write 1st love letter. Who was she ? 'Rukmini.' She loved brave, intelligent 'Krishna' why can't we celebrtae moment of their first meeting. In our country there are many festivals to express our feelings. So please don't take support vallentine !

If you think you can

✍..... Miss. Smita Nadavadekar (B.A. - III)

God has given us greater abilities as compared to animals. When we use these capabilities in a proper manner only then, we get success in life.

Think for yourself and never through others. The power to think is man's most precious right and his predestined privilege. Power of thinking reinforces your resolutions to achieve what you have set out as a goal in your life.

Thought is a process that can create the person you want to be. What you are today is the result of what has been your thought process up to this moment. e.g. Indians thought that they must be independent only then they got independence in 1947. Thinking thus has got a lot more power than any other faculty.

Thinking makes us better persons than we actually are. As it is said :

"Think life a man of action.

Act life a man of thoughts."

Abraham Lincoln tried 16 times and he became the President of USA of this 17th try. He always followed the saying -

"Better to be late than never."

Successful persons have a lot of challenges to face in life. They believe very much in the power of action. Many people say I will do this, I will make that while only 2% become successful. It's because such people believe in

action.

Thinking differs from person to person. Think of your goal, plan it and stay with it until you reach your goal. You will get self-confident. Those who think & follow the road to success always say to themselves -

"I am not alone, God is with me, remember that nothing is impossible with God's protection."

This gives you great strength in life. Thus your thinking is the cause of every thing that happens to you. Man can think. He can make heaven or hell of heaven. Learn from your mistakes and keep looking forward towards the future, because 'IF YOU THINK, YOU CAN.'

Good Thoughts

Miss. Shital Rangrao Patil

(B.A. - III)

As one door shuts another opens.

Acquire knowledge. Acquire skills. They weigh nothing, and you can carry them with you all your life.

Before you get upset, ask yourself; does it really matter ?

Believe in yourself. Soon others will believe in you too.

Women in Indian Society

..... Miss. Shital Rangrao Patil (B.A. - III)

What is woman ? What difference does she make in our life ? To know this substract her from your family and see what happens ? No house will be a 'home' without woman.

Our society has always been male dominated. In the past women were treated more like slaves and were considered inferior to men. No honour or respect was given to them. No hopes or dreams they had ! Women were denied education. The situation of women was just like a caged animal. How can an animal sit in a cage & enjoy life ?

But things seems to be changing in modern times. Today women have become more bold and are reacting against male dominated culture. They fight against the old customs and traditons like dowry, wife battering, sexual harrassment, female foeticide etc.

Today every field of life is captured by women. They are teachers, doctors, engineers, lawyers, leaders and what not ? They have acquired positions by fighting for their rights, their freedom and their existance. Many fields of life are brightened up by the great women like Mother Teresa, Indira Gandhi, Lata Mangeshkar, Kalpana Chawala, Sonia Gandhi and many more. So women today are working effectively both at home and in their careers. They try to maintain the balance between family and

career by giving equal justice to both. The attitude towards girl child is also slowly changing. Birth of girl child is not a moment of mourning but of celebration

Let us hope in this century, the condition & role of women in our society will undergo a sea change.

Examination

Miss. Smita Nadavadekar

(B.A. - III)

Examination are coming near,
And thus I am in great fear.
Science is about nature,
I wish I cannot see any future.
English is quite easy,
Because I don't feel lazy,
Mathemtics is life a maze,
And it leaves me in a daze,
History is about the past,
Which we have written much too fast.
Astronomy is about the sun and star,
Both which are very far.
Geography is about places far away,
Which I hope to see some day.
So exams are like a tension,
Which you should not at all mention !!!

Home...The Heart

Kum. Yogita Ashokrao Ghorpade

(B.Sc.- I)

Home is the place your heart resides.
 Home is the place that you decide.
 Home is the womb that holds the soul.
 Home is the place where one is whole.
 Home is the glow you hold in your eye.
 Home is the emotion that makes you cry.
 Home is safe and a place of peace.
 Home is where all strivings cease.
 Home is protective against the others.
 Home is the full of sisters and brothers.
 Home is where you find your rest.
 Home is where you feel your best.

Aims of Education

Rahul Khatawkar

(B.A.- III)

- E - To eradicate ignorance and illiteracy
- D - To develop a sense of discipline
- U - To utilize the power of understanding
- C - To cultivate the sense of curiosity
- A - To acquire the quality of tolerance
- T - To teach the quality of tolerance
- I - To inculcate interest for acquiring knowledge
- O - To be obedient to elders in life
- N - To be noble & humble in life

Way of Success

Bhagawan Vilas Patil

(B.Sc. - II)

What is life ?
 Struggle and fight
 Make the new world
 With your try.
 Try your best
 Don't make haste
 Do work hard
 Concentrate on your aim
 Work with determination
 And complete the action.
 Challenge your capacities
 Break your limits.
 Devote yourself to constant work
 Add be successful.

Life is like

Collection - Kum. Priyanka Ghorpade

(B.Sc.- II)

Life is like a mathematics
 Friends are to be added,
 Enemies are to be subtracted,
 Joys are to be multiplied,
 Sorrows are to be divided.
 Life is like a road
 With joys & sorrows.
 Life is like a hilly path
 With ups & down.

Only for You

Kum. Priyanka Patil

(B.Sc.- III)

My attendance in the class
is only for you
My regular visits to the library
is only for you
My contact with the teacher
is only for you
My night spent without sleep
is only for you
My whole future
depends upon you
Oh ! My dear examination
this all is only for you...
this all is only for you...
this all is only for you...

This is way to life

Pravin Pundlik Kumbhar

(B.A.- III)

If you want to keep
Keep your promise
If you want to write
Write your mistake
If you want to cultivate
Cultivate good manner
If you want to kill
Kill your pride
If you want to dress
Dress wounds of other
If you want to sow
Sow seeds of love
If you want to die
Die for your country.

Collections

Kum. Jyoti Bastade

(B.A.- III)

Some people think that 'Black'
colour is simulataneously bad
but they forget to know
about every black board
makes the student
future bright !!!

All beautiful things start
from the heart
All bad things start
from the mind
Never let the mind rule
your heart
Let the heart rule your mind.

Life has no pause buttons
dreams have no expiry date
Time has no holiday
So don't miss a single moment in your life
Live it
Love it
Do it !

The best school is life
The best teacher is experience
The best book is nature
The best temple is heart
The best friend is God
The best person is who helps others.

प्राध्यापक कार्य वृत्तांत

शिवराज साहित्य, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय
गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.

☐ प्रा. डॉ. रविंद्र बसवाणी तेली	☐ प्रा. डॉ. एस. के. नेलें
☐ प्रा. व्ही. बी. कुरळे	☐ प्रा. सौ. स्मिता अ. मुजुमदार
☐ डॉ. एस. डी. पाटील	☐ प्रा. डॉ. पी. एस. चिगरे
☐ डॉ. बी. डी. अजळकर	☐ प्रा. डॉ. मनमोहन राजे
☐ प्रा. अशोक मोरमारे	☐ प्रा. डॉ. आनंद कुंभार
☐ प्रा. जी. जी. गायकवाड	☐ डॉ. संतोष माने
☐ प्रा. रंगराव पांडूरंग हेंडगे	☐ प्रा. एन. बी. एकिले
☐ प्रा. सावंत संजय ज्ञानोबा	☐ प्रा. डी. पी. कांबळे

संभाजीराव माने साहित्य, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय,
गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.

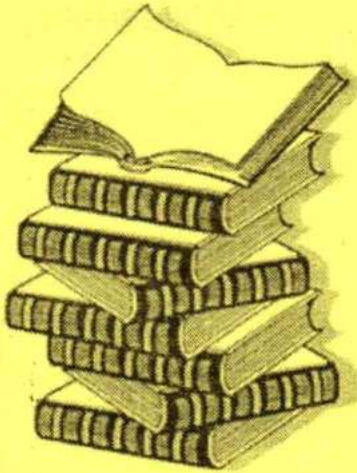
- प्रा. प्रकाश भोईटे

प्रशासकीय कर्मचारी

- रतन आण्णा जाधव
 एम. बी. माने

विभागीय कार्य वृत्तांत

- ▶ ग्रंथालय
- ▶ विद्यापीठ अनुदान आयोग समिती
- ▶ स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन विभाग
- ▶ विवेकवाहिनी समिती
- ▶ स्टाफ अॅकॅडमी, युवक महोत्सव समिती, प्लेसमेंट सेल
- ▶ शिवायन भिक्तीपत्रक
- ▶ महिला अन्याय निवारण व
- ▶ लैंगिक छळ प्रतिबंधक समिती
- ▶ विज्ञान मंडळ समिती
- ▶ गुणी शिवरायीन समिती
- ▶ कुस्ती स्पर्धा
- ▶ सिनिअर क्रीडा विभाग
- ▶ शिष्यवृत्ती विभाग
- ▶ राष्ट्रीय सेवा योजना
- ▶ मराठी पदव्युत्तर प्राध्यापकांची कार्यशाळा एम.ए. भाग १
- ▶ शिक्षक-पालक विद्यार्थी समिती
- ▶ सांस्कृतिक विभाग
- ▶ अग्रणी महाविद्यालय कार्यक्रम समिती
- ▶ ज्युनिअर क्रीडा विभाग
- ▶ सहल विभाग
- ▶ पदव्युत्तर विभाग
- ▶ राष्ट्रीय सेवा योजना
- ▶ सामाजिक शास्त्र मंडळ
- ▶ राष्ट्रीय छात्रसेना (एन.सी.सी.)
- ▶ बी.सी.ए. विभाग
- ▶ संगणकशास्त्र विभाग
- ▶ बी.बी.ए. विभाग
- ▶ शिवराज (नियतकालिक)

शिवराज कला, वाणिज्य आणि डी. एम. कदम विज्ञान महाविद्यालय, गडहिंग्लज
प्राध्यापक : कार्य वृत्तांत

प्रा. डॉ. रविंद्र बसवाणी तेली

(वाणिज्य विभाग प्रमुख)

१. रविवार दि. ३१ जुलै, २०११ च्या 'मकाळ' मध्ये 'भारताची ओळख बदलली' हा आर्थिक सुधारणांची दोन दशके या वर्धापन विशेषांकात लेख प्रसिद्ध.

२. आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रे व कार्यशाळा परिषदांमधील सहभाग -

अ) आर.आय.टी. इस्लामपूर येथे दि. ३० व ३१ मार्च रोजी झालेल्या आंतरराष्ट्रीय अधिवेशनामध्ये 'Innovative Strategies for Survival and Growth of Urban Co-operative Banks in India' या विषयावर संशोधन पेपर सादर केला.

ब) दि. ३ आणि ४ ऑक्टोबर, २०११ रोजी ज्ञानप्रसारक मंडळ या संस्थेच्या आर्ट्स, कॉमर्स व सायन्स महाविद्यालय, आसगाव, बारदेझ, गोवा येथे संशोधन पर्यवेक्षकांसाठी झालेल्या 'Enhancement of Quality of Research in Social Sciences' या विषयावरील परिषदेत सहभाग.

क) जी. ए. कॉलेज, सांगली येथे 'Quality Gaps in Higher Education' या विषयावरील दि. १४ व १५ ऑक्टोबर, २०११ रोजी झालेल्या राष्ट्रीय पातळीवरील चर्चासत्रात 'Role of Teacher in Quality Enhancement of Higher Education in India' या विषयावरील संशोधन सादर केला.

ड) यु. जी. सी. पुरस्कृत राष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये दि. १९ सप्टेंबर, २०११ रोजी 'The Role of SBI, Br. Gadhinglaj in Agricultural and Rural Development' या विषयावरील शोधनिबंध, एस. एस. आर्ट्स

कॉलेज आणि टी. पी. सायन्स इन्स्टिट्यूट, संकेश्वर, जि. बेळगांव येथे सादर केला.

इ) दि. २४/९/२०११ रोजी, जी. ए. कॉलेज, सांगली येथे 'India Vision 2020' या विषयावरील राष्ट्रीय पातळीवरील परिषदेमध्ये 'New Economic Reforms and Urban Co-operative Banks in India' हा शोधनिबंध सादर केला.

ई) जी. आय. बागोवाडी कॉलेज, निपाणी दि. ३० सप्टेंबर, २०११ रोजी झालेल्या एकदिवशीय राष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये 'Downgrading of USA form AAA to AA+ : By S and P: It's fall out' या विषयावरील शोधनिबंध सादर केला.

उ) एस. के. एन. सिंहगड बिझिनेस स्कूल, कोर्टी, पंढरपूर येथे दि. २ व ३ मार्च, २०१२ रोजी होणाऱ्या 'Contemporary Issues in Management ICON-2012' या विषयावरील राष्ट्रीय संमेलनात 'Special Economic Zones (SEZS) in India : An opportunity for Economic Development' हा शोधनिबंध सादर केला.

ऊ) विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर येथे दि. १३ ऑगस्ट, २०११ रोजी बी. कॉम. भाग-२ - उद्योजकतेची मूलतत्त्वे या नवीन बदललेल्या अभ्यासक्रमासंदर्भात प्रशिक्षण शिबीरास उपस्थिती.

३. शिवाजी विद्यापीठ स्तरावरील कार्यात सहभाग-

अ) शिवाजी विद्यापीठाच्या कॉमर्स फॅकल्टीमधील 'व्यवसाय व्यवस्थापन' या अभ्यासमंडळावर सदस्य म्हणून या BOS च्या विविध सभांना उपस्थिती व निर्णयांमध्ये सहभाग.

ब) शिवाजी विद्यापीठाच्या बी.बी.ए. भाग-३ सेमिस्टर

५ व ६ साठी २०१२-१३ पासून सुरु होणाऱ्या खालील विषयांच्या सुधारीत अभ्यासक्रम समितीचा अध्यक्ष व सदस्य या नात्याने कामकाज केले आणि संबंधित अभ्यासक्रम तयार केला -

१. Recent Trends in Marketing

२. Research Methodology

क) बी.कॉम. भाग ३, सेमिस्टर ५ व ६ साठी 'औद्योगिक व्यवस्थापन -पेपर १ व पेपर २' च्या अभ्यासक्रम समितीचा सदस्य म्हणून काम पाहिले.

ड) एम.कॉम. भाग-१ आणि एम.कॉम. भाग-१, क्रेडिट सिस्टीम सेमिस्टर-२ या वर्गाच्या Management Concepts and Organisation Behaviour व OB या विषयांचे पेपर सेटर म्हणून काम पाहिले

इ) यु.जी.सी. अकराव्या योजनेतर्गत टीचर फेलोशिपसाठी निवड समितीवर दि. १३/१२/२०११ रोजी र. भा. माडखोलकर महाविद्यालय, चंदगड येथे कॉमर्स-विषय तज्ञ म्हणून काम पाहिले.

ई) शिवाजी विद्यापीठाच्या दूर शिक्षण केंद्रामार्फत एम.बी.ए. (एक्झिक्यूटिव्ह) साठी 'हॉस्पिटल मॅनेजमेंट' हा पर्यायी विषय सुरु करण्यासाठीच प्राथमिक प्रक्रियेत सक्रिय सहभाग.

४. शिवाजी विद्यापीठ, लीड कॉलेज - आजरा क्लस्टर अंतर्गत कार्यशाळांमध्ये प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून खालील महाविद्यालयांमध्ये विविध विषयांवर व्याख्याने दिली.

अ) राजा शिवछत्रपती कला व वाणिज्य महाविद्यालय, महागांव येथे दि. ३०/११/२०११ रोजी 'संशोधनाची तोंड ओळख' या विषयावरील कार्यशाळेत व्याख्यान.

ब) यशवंतराव चव्हाण महाविद्यालय, हलकर्णी, ता. चंदगड, जि. कोल्हापूर येथे दि. २२/१२/२०१२ रोजी 'कार्यक्रम व्यवस्थापन' (Event Management) या विषयावरील कार्यशाळेत प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून व्याख्यान.

क) दि. २/१/२०१२ रोजी डॉ. जे. पी. नाईक महाविद्यालय, उत्तूर, ता. आजरा, जि. कोल्हापूर येथे 'Essential Marketing Skills in Rural, Semi-ur-

ban and Urban Markets' या विषयावर प्रमुख मार्गदर्शक (Resource Person) म्हणून व्याख्यान.

५. कोल्हापूर जिल्हा सहकारी पत संस्था फेडरेशन आणि गडहिंगलज तालुका सहकारी पत संस्थांचा सहकारी संघ यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. १०/१/२०१२ रोजी 'निधी व्यवस्थापन' या विषयावर गडहिंगलज तालुक्यातील पत संस्थांचा पदाधिकारी व संचालक मंडळांकरिता झालेल्या प्रशिक्षण शिबिरात व्याख्यान.

६. गडहिंगलज तालुका सहकारी, पतसंस्थांचा सहकारी संघ मर्या., गडहिंगलज मार्फत उत्कृष्ट संस्था व आदर्श व्यवस्थापक पुरस्कार निवड करण्यासाठी (जाने. २०१२) तज्ञ परीक्षक म्हणून काम पाहिले.

७. संशोधन मार्गदर्शन -

अ) शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूरच्या एम.फिल व पीएच.डी. डिग्रीसाठी मार्गदर्शक म्हणून काम सुरु आहे. YCMOU नाशिकसाठी एम.फिल. मार्गदर्शक, एक एम.फिल. पदवीप्राप्त आणि एका विद्यार्थ्याने पीएच.डी. साठी प्रबंध सादर केला आहे. सद्या एम.फिल साठी (०१) आणि पीएच.डी. साठी (०५) विद्यार्थी मार्गदर्शन घेत आहेत. दोन विद्यार्थ्यांचे पीएच.डी. चे संशोधन अंतिम टप्प्यात आहे.

ब) एम.कॉम. भाग-२ च्या विद्यार्थ्यांना Research Methodology-Advanced Accountancy Paper-IV साठी रिसर्च प्रोजेक्टस् तयार करण्यासाठी मार्गदर्शन. एम.कॉम.भाग-२ च्या विद्यार्थ्यांची शिवाजी विद्यापीठाच्या ग्रंथालयाला आणि वाणिज्य व व्यवस्थापन विभागाला व सायबर येथे संशोधन प्रकल्पासंदर्भात अभ्यास सहलीचे आयोजन केले. (९/१२/२०११)

८. महाविद्यालयातील पुढील समित्यांवर प्रमुख व सदस्य म्हणून या वर्षात काम पाहिले - प्रवेश समिती, वेळापत्रक समिती, पदव्युत्तर विभाग, स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन, वाणिज्य मंडळ, रेमिडियल कोर्सेस, एक्सटेंशन समिती, चर्चासत्र समिती आणि संशोधन समिती इत्यादी.

९. 'VISION' य विवेकानंद महाविद्यालयाच्या नियतकालीकात प्रकाशनासाठी 'Quality Circle' वरील लेख प्रसिद्धीसाठी स्विकारला आहे. (जाने. २०१२)

१०. महाविद्यालयामध्ये वाणिज्य विभागामार्फत पुढील कार्यक्रम आयोजित केले -

अ) शिवाजी विद्यापीठाच्या एम. कॉम. परिक्षेत एप्रिल २०११ मध्ये आपल्या महाविद्यालयाची कु. पाटील कविता भाऊसाहेब या विद्यार्थिनीने विद्यापीठात तिसरा क्रमांक मिळविला याबद्दल तिचा सत्कार करण्यात आला. (२३ जून, २०११)

ब) दि. ३०/७/२०११ रोजी वाणिज्य विभाग प्रमुख आणि प्रभारी प्राचार्य मा. श्री. एन. डी. खिचडी हे प्रदीर्घ सेवेनंतर निवृत्त झाले. त्यांचा 'कृतज्ञता सोहळा' महाविद्यालयामार्फत आयोजित केला.

क) दि. ९/९/२०११ रोजी श्री. दयानंद पाटील (MDRT LIC Agent) आणि श्री. ए. एन. उबारे (DO) यांचे 'विम्याचे तत्वे आणि व्यवहार' या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले.

ड) दि. ७/१/२०१२ रोजी श्री. अभिजित गोदुरे आणि श्री. बाबासाहेब जिनराळे यांचे MBAसाठीच्या CAT प्रवेश परीक्षेचे स्वरूप व व्याप्ती या विषयावर व्याख्यान झाले.

इ) केरॉक्स (ड्रीमटेक लिमिटेड) गडहिंग्लज आणि शिवराज महाविद्यालय यांच्य संयुक्त विद्यमाने आणि कॉम्प्युटर विभागाच्या साहाय्याने विद्यार्थ्यांना अत्यंत माफक फी मध्ये Tally.ERPg या चा कोर्स राबविण्यात आला. तीस विद्यार्थी-विद्यार्थिनींनी हा कोर्स पूर्ण केला. तसेच IT संदर्भात व्याख्याने आयोजित केली.

ई) बी.कॉम.भाग-३ मधील विद्यार्थी-विद्यार्थिनींची सिंधुदुर्ग-मालवण येथे सहल आयोजित केली.

उ) महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी CA-CPT या परीक्षांसाठी वैयक्तिक मार्गदर्शन.

प्रा. डॉ. एस. के. नेल्ले

(वनस्पतीशास्त्र विभाग)

१. राष्ट्रीय बालविज्ञान परिषदेच्या तालुकास्तरीय विज्ञान व्याख्यान. दि. ५/७/११

२. इन्स्पायर अवॉर्ड प्रकल्प/उपकरण परीक्षणासाठी जागृती हाय. गड. येथे परीक्षक म्हणून काम केले. दि. १३ ते १५/७/२०११

३. मराठी विज्ञान परिषद आजरा आयोजित बालवैज्ञानिक संमेलनात प्रकल्पांचे परीक्षण व संमेलनास उपस्थिती. दि. १ व २/१०/२०११

४. आंतरराष्ट्रीय वनवर्षानिमित्त मराठी विज्ञान परिषद गड. मार्फत तालुकास्तरीय चित्रकला स्पर्धा व पक्षी निरीक्षणाचा कार्यक्रम (३००० शालेय विद्यार्थ्यांचा सहभाग दि. १५/११/२०११ ते १७/११/२०११)

५. शिवराज कॉलेजच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष श्रमसंस्कार शिबीरात मौजे बेळगुंदी येथे "मानवी जीवन व पर्यावरण" या विषयावर व्याख्यान. दि. २०/१२/११

६. चंदगड तालुकास्तरीय ३७ व्या विज्ञान प्रदर्शनात श्रीराम विद्यालय कोवाड येथे परीक्षक म्हणून काम केले. दि. २८/१२/२०११

७. लोकविकास केंद्र (शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर) येथे "किचन गार्डनिंग" या विषयावरील कार्यशाळेत सहभाग. दि. ५/१/२०१२

८. शिवराज कॉलेज येथे स्पर्धापरीक्षा मार्गदर्शन केंद्रात 'शेती व फलोत्पादन' या विषयावर मार्गदर्शन.

९. अत्याळ, ता. गडहिंग्लज येथे शेतकऱ्यांसाठी 'ऊस पाचट व्यवस्थापन' या विषयावर व्याख्यान. दि. ५/१/२०१२

१०. मा. फुले विद्यालय व ज्युनिअर कॉलेज महागांव येथे जिल्हास्तरीय विज्ञान प्रदर्शनात परीक्षक म्हणून काम केले. दि. ११/१/२०१२

११. ऑक्टोबरमध्ये गडहिंग्लजमधील शिवाजी विद्यालय व सेंट अँन्स विद्यालय येथे शालेय विद्यार्थ्यांसाठी

फटाकेविरोधी अभियान अंतर्गत व्याख्याने.

१२. पार्वतीशंकर विद्यालय उत्तूर येथे बालवैज्ञानिक संमेलनात वैज्ञानिक उपकरणाचे मूल्यमापन.

दि. २ व ३/१/२०१२

१३. शिवराज कॉलेज गडहिंग्लज येथे अग्रणी महाविद्यालय अंतर्गत "शोधनिबंधाची लेखनपद्धती" या कार्यशाळेत सहभाग. दि. २१/१/२०१२

१४. श्री महालक्ष्मी हायस्कूल पट्टणकुडी, जि. बेळगांव येथे "जैवविविधता" या विषयावर व्याख्यान.

दि. २४/१/२०१२

१५. राष्ट्रीय विज्ञान दिन-२०१२ निमित्त मराठी विज्ञान परिषदेमार्फत निबंध, लेखन, प्रश्नमंजुषा स्पर्धेचे आयोजन. दि. ११/२/२०१२

१६. डिसेंबर २०११ पासून शालेय विद्यार्थ्यांसाठी दर गुरुवारी आकाशदर्शनाचा कार्यक्रम.

१७. शिवराज कॉलेजच्या विज्ञान मंडळामार्फत कॉलेजमध्ये श्री. संजय पुजारी संचालक, कल्पना चावला विज्ञान शिक्षण केंद्र कराड यांचे व्याख्यानाचे आयोजन.

प्रा. सौ. स्मिता अ. मुजुमदार

(सहयोगी प्राध्यापिका)

अध्यक्षा, महिला अन्याय निवारण समिती

अॅकॅडमिक- Ph.D. साठी प्रबंध सादर

परिषद/चर्चासत्र सहभाग -

१. राष्ट्रीय परिषद - National Conference on ELT सिम्बॉयसिस ELTIS पुणे येथे दि. ३ व ४ फेब्रुवारी २०१२ रोजी शोधनिबंध सादर.

विषय- Using Literature to Foster Competence in Speaking

२. राज्यस्तरीय परिषद - इंग्लिश टिचर्स असोसिएशन शिवाजी विद्यापीठ SUETA आयोजित - स्थळ : डॉ. घाळी कॉलेज, गडहिंग्लज. दि. १२/१३ जानेवारी २०१२ शोधनिबंध सादर. विषय - Spiritual Conflict in the Novels of R. K. Narayan.

कोर्स - Train One Teacher या इन्फोसिस कंपनीतर्फे घेतलेल्या 'Genesis' प्रोजेक्टमध्ये १० दिवसाचा ट्रेनिंग कोर्स दि. १० ऑक्टोबर ते २० ऑक्टोबर २०११.

कार्यक्रम आयोजन - B.A./B.Com./B.Sc. - I, II, III विद्यार्थ्यांसाठी इन्फोसिस मधील ट्रेनिंगनुसार - A Course in Spoken English चालू केला व कोर्स चे Co-ordinator म्हणून कार्य चालू आहे.

आयोजन - राज्य महिला आयोग व महिला अन्याय निवारण समिती द्वारा युवक प्रबोधन शिबीराचे आयोजन - कार्यशाळा समन्वयक म्हणून कार्य पाहिले.

सहभाग - एक दिवसीय कार्यशाळा-शोधनिबंधाचे लेखन शिवराज कॉलेज, गडहिंग्लज.

प्रा. व्ही. बी. कुरळे

(कार्यक्रम अधिकारी, राष्ट्रीय सेवा योजना)

१. पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय, तासगाव, जि. सांगलीवतीने आयोजित केलेल्या 'Project Formulation' या विषयावरील शिबिरामध्ये दि. २० ऑगस्ट २०११ रोजी सहभाग घेतला.

२. विश्वासराव नाईक आर्ट्स, कॉमर्स अॅन्ड बाबा नाईक सायन्स महाविद्यालय, शिराळा, जि. सांगली यांच्यावतीने आयोजित केलेल्या 'Advanced Techniques of Teaching Learning in Higher Education' या विषयावरील राष्ट्रीय शिबिरामध्ये दि. ६ जानेवारी २०१२ रोजी सहभाग घेतला.

डॉ. एस. डी. पाटील

(रसायनशास्त्र विभाग)

१. आंतरराष्ट्रीय रसायनशास्त्र वर्ष २०११ चे औचित्य साधून 'मारी क्युरी' या पुस्तकाचे लेखन व प्रकाशन.

२. प्रमुख अतिथी -

१. व्हिक्टरी इंडस्ट्रियल सेंटर नेसरी. दि. १६/७/११
२. सातारा जिल्हा विज्ञान मंच कार्यक्रम. दि. १४/११/११
३. वार्षिक स्नेहसंमेलन दि न्यू इंग्लिश स्कूल व न. भु. पाटील ज्युनिअर कॉलेज, चंदगड. दि. १९/१२/११
४. वार्षिक स्नेहसंमेलन मराठा मंडळ हायस्कूल, बेळगांव. दि. २५/१/२०१२
५. नगरपरिषद शिक्षण मंडळ, गड. दि. २५/९/११

३. साधन व्याप्ती-विविध कार्यशाळा

१. आजरा महाविद्यालय आजरा. दि. २५/७/२०११
२. शिवराज महाविद्यालय गड. दि. २/१२/२०११
३. सुस्टा आयोजित कार्यशाळा-दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री दि. ८/१/२०१२
४. बळवंत महाविद्यालय, विटा. दि. २/२/२०१२

४. विशेष व्याख्याने -

१. जडिय सिध्देश्वर आश्रम, गड. दि. १८/११/११
२. संभाजीराव माने एन. एस. एस. शिबीर, कडगांव 'बलशाली भारतासाठी सशक्त युवक' दि. १५/१२/११
३. जे. पी. नाईक महाविद्यालय एन. एस. एस. शिबीर दि. ८/१/२०१२

४. तालुका स्तरीय विज्ञान प्रदर्शन, आजरा आंतरराष्ट्रीय रसायनशास्त्र वर्ष दि. २८/१२/२०११

५. विशेष सहभाग -

१. राज्यस्तरीय व जिल्हास्तरीय 'इन्स्पायर' प्रदर्शन परीक्षक
२. चेअरमन 'एथिकल कमिटी' कै. केदारी रेडेकर आयुर्वेदिक महाविद्यालय, गडहिंग्लज.
३. 'गुणवत्ता वाढीसाठी गटशिक्षणाधिकाऱ्यांची भूमिका' या विषयावरील शिफारशीसाठी तालुका स्तरावरील अभ्यासगट सदस्य.
४. विविध महाविद्यालयात विषय तज्ञ म्हणून सहभाग.
५. मराठी रसायनशास्त्र परिषद स्थापना व राज्यस्तरीय कार्यशाळेसाठी संयोजनात सहभाग.

Prof. Dr. P. S. Chigare

(Department of Physics)

Research Paper Presented -

- 1) "Preparation of Spray Deposited Tin Oxide Thin Films for Smart Window Energy Saving Device"
P. S. Chigare, B. D. Ajalkar & N. R. Sawant Presented At.
U.G.C. Sponsored Two-day National Seminar on "Energy Crises : Solutions"
Held at S.D.V.S. Sanglis S. S. Arts College and T. P. Science Institute Sankeshwar, Karnatak, during 19th and 20th Sept. 2011.
- 2) "Investigation On Tungsten-Doped Tin-Oxide Thin Films for Energy Saving Devices."
P. S. Chigare, B. D. Ajalkar, S. S. Mali and P. S. Patil.
Presented At
1st International Conference on Physics of Material and Materials based Device Fabrication (ICPM-MDF-2012) held at Department of Physics, Shivaji University, Kolhapur, India during 17th to 19th Jan. 2012.
- 3) "Studies of Optical and Electrical Transport Properties of Prismatic Molybdenum Selenide Bi : MoSe₂ Thin Films Prepared by an Arrested Precipitation Technique (APT)."
B. D. Ajalkar, P. S. Chigare, S. N. Kulkarni, V. A. Kalantre and P. N. Bhosale.
Presented At -
"Department of Physics, Shivaji University, Kolhapur in the 1st International Conference on Physics of Materials and Materials Based Device Fabrication (ICPM-MDF-2012) during 17th to 19th Jan. 2012."

डॉ. बी. डी. अजळकर

(रसायनशास्त्र विभाग)

१. दि. २/७/२०११ रोजी ऐनापूर येथे अक्षर भारती सार्वजनिक वाचनालय इमारत

उद्घाटन प्रसंगी प्रमुख उपस्थिती.

२. दि. ११/८/२०११ रोजी सौ. विजयमाला दिनकरराव शिंदे हायस्कूल येथे गणवेश वितरण व सत्कार समारंभाचे अध्यक्ष म्हणून उपस्थिती.
३. Preparation of spray deposited Tin oxide thin films for smart window-energy saving Device. P. S. Chigare, B. D. Ajalkar & N. R. Sawant. UGC sponsored National Seminar on energy crises : solution at S. S. Arts & T. P. Science college, Sankeshwar Sept. 19/20, 2011
४. दि. २०/१/२०११ रोजी अग्रणी महाविद्यालय अंतर्गत बाबत एक दिवसीय कार्यशाळेत सहभाग. नेसरी महाविद्यालय, नेसरी.
५. Open Acces A way to increase usage impact productivity and progres of Research. B. D. Ajalkar & S. N. Kulkarni National seminar on Quality Sustenense Challenge in post-Accreditation at Dr. Ghali College, Gad. Oct. 17/18, 2011.
६. मदि. ८/१/२०१२ रोजी सावित्रीबाई महिला स्पोर्ट्स अँड कॅडमीच्यावतीने बुद्धीबळ स्पर्धेचे आयोजन माध्यमिक पत संस्था, गड.
७. Studies of optical & Electrical Transport properties of Bi : M_oS_2 thin film prepared by APT B. D. Ajalkar, P. S. Chigare, S. N. Kulkarni, V. A. Kalantre P. N. Bhosale. 1st International Conference on Physics of Material Based Device Fabrication at Department of Physics, Shivaji University, Kop. Jan. 17-19-2012.
८. Investigation on Tongston Doped Tin oxide Thin Films for energy saving Devices.

प्रा. डॉ. मनमोहन राजे

(मराठी विभाग)

१. अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीच्या वतीने,

शाहू कॉलेज, कोल्हापूर येथील दि. १६/७/२०११ रोजी विवेक वाहिनीच्या कार्यशाळेत सहभाग.

२. फुले-आंबेडकर-शाहू टिचर्स असोसिएशन (फास्टा) कोल्हापूर यांच्यावतीने सांगली येथे संपन्न झालेल्या डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या 'अनिहिलेशन ऑफ कास्ट' या ग्रंथाला ७५ वर्षे पूर्ण झाल्याबद्दल २१/८/२०११ रोजीच्या आयोजित एक दिवसीय कार्यशाळेत सहभाग.
३. दि. २३/८/२०११ रोजी शिवराज कॉलेज, गडहिंग्लज येथील पदव्युत्तर (मराठी) प्राध्यापकांच्या कार्यशाळेत सहभाग.
४. आजरा महाविद्यालय, आजरा येथे दि. ८ जानेवारी २०१२ रोजी 'ए. पी. आय.' संदर्भात संपन्न झालेल्या एक दिवसीय कार्यशाळेत सहभाग.
५. केदारलिंग हायस्कूल कडगाव, ता. गडहिंग्लज व दिनकरराव के. शिंदे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय गडहिंग्लज यांच्य वतीने दि. २१/१/२०१२ रोजी झालेल्या शालेय अनुभव समारोप कार्यक्रमास प्रमुख पाहुणे म्हणून मार्गदर्शन.
६. अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीच्या वतीने प्रकाशित झालेल्या दिवाळी अंकामध्ये 'नशा' शीर्षकाची कथा प्रकाशित.
७. साप्ताहिक गडहिंग्लज समाचारच्या दीपावली विशेषांक २०११ मध्ये 'मोबाईल : कॉल मिस कॉल आणि इतर काही' शीर्षकाचा लेख प्रकाशित.
८. 'अक्षरवेध' दिवाळी विशेषांक २०११ मध्ये 'प्रेमाचा घास भरवावा जिवंतपणी' शीर्षकाचा लेख प्रकाशित.
९. एम. फिल. पीएच.डी. च्या संशोधक विद्यार्थ्यांचे

मार्गदर्शक म्हणून शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांची मान्यता.

१०. माणगांव (ता. चंदगड) केंद्रीय प्राथमिक शाळा, शतक महोत्सव निमित्त 'यशोगाथा' शीर्षकाचे; या स्मरणिकेमध्ये 'कर्तृत्वावर विश्वास हवा' हा लेख प्रकाशित.

११. शिवराज महाविद्यालय, गडहिंग्लज येथे दि. २१/१/२०१२ रोजी 'शोधनिबंधाची लेखन पद्धती' या विषयावरील कार्यशाळेत सहभाग.

प्रा. अशोक मोरमारे

(मराठी विभाग)

कार्यशाळेतील सहभाग -

१. दि. २० सप्टेंबर २०११ रोजी आर्ट्स आणि कॉमर्स कॉलेज नेसरी येथे अग्रणी महाविद्यालय योजनेतर्गत 'Importance of API and PBAS' या विषयावर आयोजित केलेल्या एकदिवसीय कार्यशाळेत सहभाग.
२. दि. ११ ऑक्टोबर २०११ रोजी डॉ. घाळी महाविद्यालय गडहिंग्लज येथे अग्रणी महाविद्यालय योजनेतर्गत 'कृती संशोधन' या विषयावर आयोजित केलेल्या एक दिवसीय कार्यशाळेत सहभाग.
३. दि. २८/८/२०११ रोजी शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर व शिवराज महाविद्यालय, गडहिंग्लज यांच्या संयुक्त विद्यमाने एम. ए. भाग-१ च्या नवीन अभ्यासक्रमाविषयी आयोजित केलेल्या एकदिवसीय कार्यशाळेत संयोजक.

प्रा. डॉ. आनंद कुंभार

(मराठी विभाग)

'दलित नाटकांचा समाजभाषा वैज्ञानिक अभ्यास' या विषयावर

पीएच.डी. १२ मे २०११ रोजी प्रदान.

कार्यशाळेतील सहभाग -

१. शिवराज महाविद्यालय गडहिंग्लज येथील 'पदव्युत्तर प्राध्यापकांची कार्यशाळा' या कार्यशाळेत सहभाग. दि. २६/८/२०११.
२. आजरा महाविद्यालयातील API संदर्भात आयोजित केलेल्या कार्यशाळेत सहभाग. दि. ८/१/२०१२.
३. शिवराज महाविद्यालयात आयोजित केलेल्या 'शोधनिबंधाची लेखनपद्धती' कार्यशाळेत सहभाग. दि. २१/१/२०१२.

प्रा. जी. जी. गायकवाड

(अर्थशास्त्र विभाग)

१. शाहू कॉलेज मार्फत आयोजित

"Economic Development and

Global Warming" या विषयावरील राष्ट्रीय कार्यशाळेत दि. २७/९/२०११ रोजी सहभाग.

२. डॉ. घाळी कॉलेज, गडहिंग्लज मार्फत आयोजित "Quality Sustenance : Challenge in Post - Accreditation" या विषयावरील राष्ट्रीय कार्यशाळेत दि. १७ व १८/१०/२०११ रोजी सहभाग.
३. शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे महाविद्यालय, कराड आयोजित बी.कॉम. भाग-२ "Money and Financial System" या विषयाच्या सुधारीत अभ्यासक्रम कार्यशाळेत दि. २४/८/२०११ रोजी सहभाग.
४. अग्रणी महाविद्यालय अंतर्गत कार्यशाळेतील सहभाग -
 - आर.बी.माडखोलकर महाविद्यालय, चंदगड २४-९-११
 - कला, वाणिज्य महाविद्यालय, नेसरी २०-१०-११
 - डॉ. घाळी महाविद्यालय, गडहिंग्लज ११-१०-११
 - शिवराज महाविद्यालय, गडहिंग्लज २१-१-१२
 - शिवराज महाविद्यालय, गडहिंग्लज ३-१०-११

डॉ. संतोष माने

(हिंदी विभाग)

संगोष्ठी और कार्यशाला -

१. मधुबाई गरवारे कन्या महाविद्यालय सांगली अंतर्गत हिंदी विभाग एम.ए. भाग-१ 'एक दिवसीय कार्यशाला' में सहभाग. दि. ८/९/२०११
२. आर्ट्स अॅण्ड कॉमर्स कॉलेज नेसरी, लीड कॉलेज आजरा अंतर्गत 'Importance of API and PBAS' इस कार्यशाला में सहभाग. दि. २०/९/२०१२
३. आखिल भारतीय समाजवादी अध्यापक सभा पूर्व शालेय (बालवाडी) 'शिक्षणहक्क राज्य परिषद कोल्हापूर' में सहभाग. दि. २५/१२/२०११
४. कला महाविद्यालय कोवाड के अंतर्गत Signification of Historical Methods in Social Research इस कार्यशाला में बी.ए. भाग के छात्रों के साथ सहभाग. दि. १४/१०/११
५. शिवराज महाविद्यालय गडहिंग्लज, आजरा लीड कॉलेज के अंतर्गत 'शोधन निबंधाचे लेखन पध्दत' एकदिवसीय कार्यशाला में सहभाग. दि. २१/१/१२
६. कला एवं वाणिज्य महाविद्यालय पुसेगाव सातारा हिंदी विभाग तथा विश्वविद्यालय अनुदान आयोग के संयुक्त तत्वावधान में 'द्वि दिवसीय राज्यस्तरीय संगोष्ठी' में आलेख प्रस्तुतकर्ता (दि. २/३-२-२०१२)

विविध सहभाग -

१. जिला परिषद कोल्हापूर अंतर्गत कन्या विद्या मंदिर रुकडी में 'स्थानीय व्यवस्थापन समिती' सदस्य सन २०११-१२
२. कला वाणिज्य और विज्ञान महाविद्यालय गडहिंग्लज में १४ सितंबर २०११ हिंदी दिन के उपलक्ष में प्रमुख अतिथी दि. १४/९/२०११
३. शिवराज महाविद्यालय, गडहिंग्लज '१४ सितंबर' हिंदी दिन समारोह में प्रस्तावक दि. १७/९/२०११
४. यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ नाशिक अंतर्गत राजर्षी शाहू महाविद्यालय, रुकडी (हिंदी) संमंत्रक सन २०११-१२

प्रा. रंगराव पांडूरंग हेंडगे

(समाजशास्त्र विभाग)

१. एन. एस. सोटी विधी महाविद्यालय सांगली द्वारा आयोजित दोन दिवसीय राष्ट्रीय परिषदेमध्ये 'समाजातील बुद्धीवंतांचा लिव-इन रिलेशनशीप विषयीचा दृष्टीकोण : एम समाजशास्त्रीय विश्लेषण' या विषयावर शोधनिबंध सादर. 'Attitude of Intellectuals's in Society Towards Live in Relationship'
२. समाजशास्त्र विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर द्वारा आयोजितदोन दिवसीय चर्चासत्रामध्ये सहभाग. चर्चासत्राचा विषय - ICT & Development.
३. रयत शिक्षण संस्थेच्या शिवाजी महाविद्यालय, सातारा येथील समाजशास्त्र विषयाया पदव्युत्तर वर्गाच्या विद्यार्थ्यांना सेट/नेट पेपर क्र. २ आणि ३ चे मार्गदर्शन.
४. राजा शिवछत्रपती महाविद्यालय, महागांव द्वारा आयोजित एकदिवसीय कार्यशाळेत सहभाग. कार्यशाळेचा विषय : 'ग्रामीण महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या समस्या.'
५. कला वाणिज्य महा. नागठाणे द्वारा आयोजित, एकदिवसीय कार्यशाळेत सहभाग. कार्यशाळेचा विषय : समाजशास्त्र बी.ए.भाग-२ वर्गाच्या पेपर क्र. ३ आणि ४ चा सुधारित अभ्यासक्रम कार्यशाळा.
६. शिवराज महाविद्यालय, गड. द्वारा सुरु असलेल्या स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्रातील विद्यार्थ्यांना एम.पी.एस.सी.च्या पेपर क्र. १ मधील 'ग्रामप्रशासन' या विषयावर मार्गदर्शन.
७. शिवराज महाविद्यालय आणि महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित 'विद्यार्थ्यांचा लिंगपद भाव विषयक दृष्टीकोण' या विषयावरील एक दिवसीय कार्यशाळेत सक्रिय सहभाग.

८. शिवराज महाविद्यालय द्वारा आयोजित 'भारतीय संसदेच्या सार्वभौमत्वासमोरील आव्हाने' या विषयावरील एकदिवसीय कार्यशाळेत सहभाग.
९. कला, वाणिज्य महाविद्यालय नेसरी द्वारा आयोजित 'Importance of API & PBAS' या विषयावरील एकदिवसीय कार्यशाळेत सहभाग.

प्रा. एन. बी. एकिले

(हिंदी विभाग)

१. महाराष्ट्र महाविद्यालय, निलंगा एवं विश्वविद्यालय अनुदान आयोग के संयुक्त तत्वावधान में 'स्त्री लेखन : सृजन के विविध आयाम' विषय पर आयोजित द्वि-दिवसीय राष्ट्रीय संगोष्ठी में 'प्रपत्र पाठक' के रूप में सहभाग।
२. राजर्षि छत्रपति शाहू महाविद्यालय, कोल्हापूर एवं विश्वविद्यालय अनुदान आयोग के तत्वावधान में 'इक्कीसवीं सदी का हिंदी उपन्यास साहित्य' विषय पर आयोजित द्वि-दिवसीय राष्ट्रीय संगोष्ठी में सहभाग।
३. डॉ. जे. पी. नाईक महाविद्यालय, उत्तूर में 'संशोधन एवं संशोधन की पद्धतियाँ' इस विषय पर आयोजित एकदिवसीय कार्यशाला में सहभाग।
४. कला आणि वाणिज्य महाविद्यालय, नेसरी में 'Importance of API & PBAS' इस विषय पर आयोजित एकदिवसीय कार्यशाला में सहभाग।
५. डॉ. घाळी महाविद्यालय, गडहिंग्लज में 'कृति संशोधन', 'कथा लेखन' इस विषय पर आयोजित अलग-अलग एकदिवसीय कार्यशालाओं में सहभाग।
६. शिवराज महाविद्यालय, गडहिंग्लज में 'शोधनिबंधाची लेखन पद्धती', 'लेक वाचवा अभियानात स्त्रियांची भूमिका', 'स्पर्धा परीक्षा आणि विद्यार्थ्यांची मानसिकता' इस विषय पर आयोजित अलग-अलग एकदिवसीय कार्यशालाओं में सहभाग।

प्रा. सावंत संजय ज्ञानोबा

(समाजशास्त्र विभाग)

१. आर्ट्स, कॉमर्स कॉलेज, नेसरी येथे आयोजित केलेल्या API and PBAS या विषयावरील एक दिवशीय कार्यशाळेत सहभाग. दि. २०/१/२०१२
२. खेडूत शिक्षण संस्था संचलित आर. बी. माडखोलकर महाविद्यालय, चंदगड येथे दि. २४/५/२०११ रोजी 'Use of ICT in Research' या विषयावर आयोजित केलेल्या एक दिवसीय कार्यशाळेत सहभाग.
३. फुले-आंबेडकर शाहू टिचर्स असोसिएशन (फास्टा) कोल्हापूरच्या वतीने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या 'अनिहिलेशन ऑफ कास्ट' या पुस्तकाला ७५ वर्षे पूर्ण झाल्याच्या निमित्ताने दि. २१/८/२०११ रोजी सांगली येथे आयोजित केलेल्या एक दिवशीय राज्यस्तरीय चर्चासत्रात सहभाग.
४. लठ्ठे एज्युकेशन सोसायटी संचलित एन. एस. सोटी लॉ कॉलेज, सांगली येथे U.G.C. पुरस्कृत दोन दिवसीय राष्ट्रीय चर्चासत्रात 'आंतरराष्ट्रीय विवाह : एक सामाजिक परिवर्तनाचे प्रभावी माध्यम' या विषयावर शोधनिबंधाचे वाचन. दि. १५/२/२०१२
५. एन. एस. सोटी लॉ कॉलेज, सांगली येथे दि. १५/२/२०१२ रोजी U.G.C. पुरस्कृत 'Socio-legal Dimensions of live in Relationship' या मेन थीम अंतर्गत 'लिव इन रिलेशन शीपकडे बघण्याचा बुद्धिवंताचा दृष्टीकोन' या sub-theme वर शोधनिबंधाचे वाचन.
६. शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर, समाजशास्त्र विभाग UGC-SAP-DRS-Phase-II दि. १७/८/२०१२ रोजी आयोजित ICT Development and Social Justice in India या विषयावरील राष्ट्रीय चर्चासत्रात सहभाग.

प्रा. डी. पी. कांबळे

(वाणिज्य विभाग)

शैक्षणिक वर्ष २०११-१२ मधील विविध चर्चा सत्रामधील आढावा खालील आहे.

१. National Seminar on the role of commercial Banks in rural development. 19-9-2011
 २. Workshop on Importance of API & PBAS. Nesari College, Gadhinglaj. 20-9-2011
 ३. Workshop on Competitive exam & psychology of studies. 3-10-2011
 ४. National Seminar on Quality Sustenance : Challenge in Post-Accrediatiation - (18-10-2011)
 ५. कार्यशाळा - 'शोधनिबंधाची लेखनपद्धती.'
- शिवराज महाविद्यालय, गड. दि. २१/१/२०११

प्रशासकीय कर्मचारी कार्यवृत्तांत

रतन आण्णा जाधव

सहा. ग्रंथपाल

पुणे विद्यापीठ पुणे या ठिकाणी यु.जी.सी. अंतर्गत "प्रोफेशनल डेव्हलपमेंट प्रोग्राम" या कार्यशाळेमध्ये दि. २३/२/२०१२ ते २८/२/२०१२ रोजी सहभाग. ग्रंथालयीन कामकाज ग्रंथालयीन अंदाजपत्रक अशा अनेक विषयावर प्रबोधनपर चर्चा घडून आहे.

एम. बी. माने

दि. २१ जानेवारी २०१२ रोजी विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर येथे आयोजित

"Symposium for College Administrative Staf" केलेल्या या विषयावरील एकदिवसीय कार्यशाळेत सहभाग.

संभाजीराव माते कला, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय प्राध्यापक : कार्यवृत्तांत

प्रा. प्रकाश भोईटे

(रसायनशास्त्र विभाग)

१. दि. २९ जानेवारी २०१२, अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीच्या कोल्हापूर जिल्हा कार्याध्यक्षपदी निवड.
२. दि. ५ जून २०११, सांगली येथे झालेल्या राज्य कार्यकारिणीच्या मेळाव्यात अनिसच्या "शतकवीर" पुरस्काराने गौरव.
३. दि. २५ डिसेंबर २०११ अखिल भारतीय समाजवादी अध्यापक सभेच्या "पूर्व शालेय (बालवाडी) शिक्षणहक्क राज्य परिषद, कोल्हापूर" मध्ये सहभाग.
४. दि. ३० नोव्हेंबर २०११, पायोनिअर कॉम्प्युटर इन्स्टीट्यूट, गडहिंग्लज या संस्थेमध्ये 'MS-ACIT IT for Teachers' हा कोर्स पूर्ण केला.
५. दि. २७ जून २०११ व दि. २८ जून २०११ रोजी कमला कॉलेज, कोल्हापूर येथे उच्चीकरण केलेल्या रसायनशास्त्र विषयाच्या उच्चमाध्यमिक अभ्यासक्रमाच्या प्रशिक्षण शिबीरामध्ये सहभाग.
६. दि. ३० सप्टेंबर २०११, शिवराज महाविद्यालय येथे विवेकवाहिनी उद्घाटन प्रसंगी व दि. १६ डिसेंबर २०११ संभाजीराव माने कनिष्ठ महाविद्यालय गडहिंग्लजच्या विशेष श्रमसंस्कार शिबीरामध्ये "अंधश्रद्धा व वैज्ञानिक दृष्टिकोन" या विषयावर सप्रयोग व्याख्यान.
७. दि. २७ ऑगस्ट २०११, चंदगड येथील र. भा. माडखोलकर महाविद्यालयात विवेकवाहिनी विभागामार्फत आयोजित कार्यक्रमात अंधश्रद्धा निर्मूलन विषयावर व्याख्यान.
८. महाराणी राधाबाई माध्य. व उच्चमाध्य. प्रशाला, गडहिंग्लज येथे रसायनशास्त्र विषयाच्या शिक्षक पदासाठी झालेल्या मुलाखतीसाठी तज्ञ परीक्षक (विषय) म्हणून काम केले. दि. ३०/९/२०११ रोजी

ग्रंथालय

महाविद्यालयाच्या प्रगतीमध्ये ग्रंथालयाला अतिशय महत्त्व आहे. कारण ग्रंथ हे प्राध्यापक व विद्यार्थी यांच्या जीवनाचे निरंतर सोबती आहेत. ग्रंथालय हे संबंधित वाचकांच्या मनावर संस्कार रूजवत असते. जीवनातले अनुभव अधिक डोळसपणे देण्याची शक्ती पुस्तके आपणास देतात. विद्यार्थ्यांचे व्यक्तिमत्त्व अधिक सुजान व संपन्न करीत असतात. वाचकांना खऱ्या अर्थाने ते जीवनाचा मार्ग दाखवतात. वाचनाचे महत्त्व विशद करताना कवी मंगेश पाडगावकर म्हणतात, 'वाचन आहे प्रवास सुंदर नव्या ज्ञानाचा, इतिहासाचा, साहित्याचा आणि विज्ञानाचा.'

वाचनामुळे मानवी जीवनातील महत्त्व लक्षात येते की, मन व बुद्धी प्रगल्भ होते. वाचनामुळे विचार परिपक्व व स्पष्ट होतात, सारासार विचार क्षमता वृद्धीगत होते, मन विशाल बनते. मानवाला जशी शरीराच्या वाढीसाठी अन्नाची अत्यंत गरज असते तशी मनाच्या निकोप विकास वाढीसाठी वाचनाची अत्यंत गरज असते. कारण वाचन हा स्व-विकास व आत्मउन्नतीचा मार्ग आहे. पाश्चात्य विचारवंत इमर्सन म्हणतात, 'वाचन ही एक कला असून, अनेक कौशल्यांचा भारदस्त मेळ म्हणजे वाचन होय.'

पुस्तके तारूण्यात मार्गदर्शन करतात आणि वृद्धपणी मनोरंजन करतात म्हणून पुस्तकांची तूलना मित्रांशरी करतात. प्रसिद्ध कवियित्री शांता शेळके या म्हणतात, 'काही मित्र आयुष्यात येतात आणि जाता तर काही आपल्या जीवनाचे सच्चे साथीभूत व जीवलग होतात. पुस्तके ही तशीच असतात. काही पुस्तके तेवढ्या वेळेपुरती साथ देतात तर जन्मभराचे नाते आपल्याशी जोडतात.' 'विद्या ही एक शक्ती आहे' विद्यार्थी, प्राध्यापक व इतर वाचक यांचे जीवन संपन्न

होण्यासाठी ग्रंथालये अतिशय महत्त्वाचे काम करीत असतात.

आपल्या ग्रंथालयात जगातील व देशातील प्रतिभावंत कवी, लेखकांचे शाश्वत तथा अक्षर साहित्य उपलब्ध आहेत. हे साहित्य समजून घेवून वाचनाची जिज्ञासा व अभिरूची प्रत्येकांनी जाणीवपूर्वक जोपासली पाहिजे. यामध्ये संतांचे शाश्वत विचार समजण्यासाठी व विश्वकल्याणाची तळमळ अनुभवण्यासाठी, संत ज्ञानेश्वर, नामदेवांची अभंगवाणी, एकनाथांचे भारूड, भावार्थ रामायण, समर्थांची करूणाष्टके, दासबोध यांच्या 'मनाचे श्लोक' यांचा रसास्वाद घेतला पाहिजे टॉलस्टॉय, शेक्सपिअर, शेले, कॉट, मार्टिन लुथर किंग, थॉमस हर्डी, बर्लिनॉल शहा, आर. के. नारायण, जे. कृष्णमूर्ती यांच्या साहित्यातून वाचकांनी जीवन समृद्ध केले पाहिजे.

ग्रंथालयाचा विकास करण्यासाठी संस्थेचे अध्यक्ष मा. प्रा. किसनराव कुराडे, महाविद्यालयाचे प्र. प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील यांचे मोलाचे सहकार्य मिळाले. यांच्या सहकार्यातून महाविद्यालयातील प्राध्यापक, विद्यार्थी व अन्य वाचक यांना अद्यावत ज्ञान या ग्रंथालयातून मिळण्यास मदत होते.

दृष्टिक्षेपात ग्रंथालय

एकूण ग्रंथ संख्या	५५३७४	एकूण ग्रंथांची किंमत	५०८३९८१.
एकूण नियतकालिके	३८	नियतकालिकांची वार्षिक वर्गणी	१४०२३

सहा. ग्रंथपाल

श्री. रतन आण्णा जाधव

विद्यापीठ अनुदान आयोग समिती

सन २०११-१२ या शैक्षणिक वर्षातील या समितीची कार्ये :

१. मुलींचे वसतिगृह बांधकामास सुरुवात.
२. ११ व्या पंचवार्षिक योजनेतील महाविद्यालय विकासासाठी नवीन इमारतीच्या बांधकामास मंजूरी.
 - अ) मुलींचे स्वच्छतागृह
 - ब) स्टाफसाठी स्वच्छतागृह
 - क) अपंग व पाळणाघर
 - ड) रसायनशास्त्र प्रयोगशाळा
३. ११ व्या पंचवार्षिक योजनेअंतर्गत Career Oriented Courses साठी विद्यापीठ अनुदान आयोगाची मंजूरी.
 - अ) Arts / Social Science विभागासाठी
 - i. Personality Development & English Communication Skill.
 - ब) Science विभागासाठी
 - i. Certificate Course in Maintenance of Electrical Electronic Appliance.
 - ii. Certificate Course in Medical Lab. Technician.
 ४. ११ व्या पंचवार्षिक योजने अंतर्गत Running Track आणि Indoor Stadium साठी विद्यापीठ अनुदान आयोगाची मंजूरी.
 ५. ११ व्या पंचवार्षिक योजने अंतर्गत पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी साधने व उपकरणे यासाठी नवीन प्रसताव विद्यापीठ अनुदान आयोगाकडे सादर.

डॉ. बी. डी. अजळकर

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन विभाग

१. तालुका स्तरीय स्पर्धा परीक्षा केंद्राची स्थापना करण्यात आली. गांधी जयंती निमित्त केंद्राचा प्रारंभ करण्यात आला व स्पर्धा परीक्षा विषयक विशेष कार्यशाळा घेण्यात आली. मा. संजय पवार तहसिलदार गडहिंग्लज हे उद्घाटक म्हणून उपस्थित होते.
२. महाविद्यालयातील प्राध्यापक वर्गाच्या सहकार्याने विविध व्याख्यानांचे आयोजन करण्यात आले.
३. विद्यार्थ्यांसाठी विषयनिहाय तसेच सामान्य अध्ययन विषयक चाचण्या घेण्यात आल्या.
४. विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धा परीक्षेसाठी वैयक्तिक मार्गदर्शन करण्यात आले.
५. स्पर्धा परीक्षासाठी तयारी करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना विशेष ग्रंथालय सुविधा पुरविण्यात आली.

मा. प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील व विभागातील सर्व सहकाऱ्यांनी यासाठी सहकार्य केले.

डॉ. एस. डी. पाटील

विवेकवाहिनी समिती

महाविद्यालयामध्ये 'विवेकवाहिनी' समिती कार्यरत असून, समितीमार्फत विद्यार्थी विद्यार्थिनींचे प्रबोधन केले जाते. ऑक्टोबर २०११ मध्ये प्रा. पी. एम. भोईट यांच्या हस्ते 'विवेकवाहिनी' समितीचे उद्घाटन झाले. त्याप्रसंगी प्रा. भोईट यांनी विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना काही प्रात्यक्षिके सादर करून, भाकड कथा आणि अंधश्रद्धेमध्ये राहून नये असे विवेचन केले. त्याचबरोबर विद्यार्थ्यांनी विवेकाने राहून समाजाचा विकास कसा होईल, मनुष्यजीवन कसे आनंदी बनेल याविषयी मार्गदर्शन केले. विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना समितीमार्फत वर्षभर मार्गदर्शन केले जाते.

प्रा. डॉ. मनमोहन राजे

स्टाफ अॅकॅडमी, युवक महोत्सव समिती, प्लेसमेंट सेल

* स्टाफ अॅकॅडमी -

महाविद्यालयातील प्राध्यापक व कर्मचारी यांच्यामध्ये चालु घडामोडी व विविध विषयांवरील विचार मंथनासाठी महाविद्यालयातील हा विभाग कार्य करतो.

या शैक्षणिक वर्षात ३०/८/२०११ रोजी महाराष्ट्रातील सुप्रसिद्ध वक्ते प्राचार्य डॉ. यशवंत पाटणे यांचे व्याख्यान आयोजित केले होते. त्यासाठी महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक व कर्मचारी उपस्थित होते.

* युवक महोत्सव समिती -

महाविद्यालयातील विद्यार्थी विद्यार्थिनींच्या विविध कलागणांना वाव देण्यासाठी विद्यापीठामार्फत दरवर्षी युवक महोत्सवाचे आयोजन केले जाते. देवचंद कॉलेज अर्जुन नगर येथे पार पडलेल्या शिवाजी विद्यापीठांच्या ३० व्या विभागीय युवक महोत्सवात आपल्या महाविद्यालयातील २० विद्यार्थ्यांनी मूकनाट्य, लघुनाटिका, वक्तृत्व (मराठी, हिंदी) या कला प्रकारात सहभाग घेतला होता.

आनंदराव नाईक महाविद्यालय चिखली शिराळा येथे पार पडलेल्या मध्यवर्ती युवक महोत्सवात आपल्या महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी पोस्टर मॅकींग व एकपात्री अभिनय या कला प्रकारात सहभाग घेतला होती.

* प्लेसमेंट सेल -

आपल्या महाविद्यालयातील प्लेसमेंट सेल विभागाच्या वतीने देश-विदेशातील नामांकित कंपन्यांसाठी कॅम्पस इंटरव्यूहजेचे आयोजन केले जाते तसेच विद्यार्थ्यांना मुलाखत 'तंत्र व विविध रोजगार विषयक संधी' या विषयी मार्गदर्शन केले जाते. या वर्षी दि. २/१२/२०११ रोजी विजय नाईक डेप्यु. जनरल मॅनेजर व्हिनस इथॉक्झीयर गोवा यांचे "कॅम्पस इंटरव्यूहज मधील सहभाग" या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले होते. गोपाळ कृष्ण गोखले महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे इन्फोसिस प्लेसमेंट यांनी आयोजित केलेल्या मुलाखतीसाठी आपल्या महाविद्यालयातील २१ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला होता. त्यापैकी ७ विद्यार्थ्यांची 'इन्फोसिस' या जगप्रसिद्ध कंपनीत निवड झाली. या कॅम्पस इंटरव्यूहसाठी सहभागी

झालेल्या २० महाविद्यालयात शिवराज महाविद्यालयाती सर्वाधिक विद्यार्थ्यांची निवड झाली.

विवेकानंद महाविद्यालय कोल्हापूर येथे झालेल्या पटणी कॉम्प्युटर्स यांच्या कॅम्पस इंटरव्यूहज मध्ये आपल्या महाविद्यालयातील एका विद्यार्थ्याची निवड झाली.

यासाठी महाविद्यालयातील प्लेसमेंट सेल विभागाचे सर्व सदस्य यांचे मार्गदर्शन लाभले व महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील यांचे प्रोत्साहन लाभले.

शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर येथे झालेल्या Tata Consultancy Services या कंपनीच्या कॅम्पस इंटरव्यूहज मध्ये महाविद्यालयातील कु. श्रुती खन्ना बी.एस्सी-३ (फिजीक्स)या विद्यार्थिनीची निवड झाली.

दि. ९/४/२०१२ रोजी व्हीनस इथॉक्झिथर्स लि. गोवा या कंपनीचे ट्रेनी केमिस्ट य पदासाठी कॅम्पस इंटरव्यूहज महाविद्यालयात आयोजित करण्यात आल्या.

प्रा. एस. जी. मुंज

शिवायन भिक्तीपत्रक

शिवराज महाविद्यालयामध्ये सन २०११-१२ ह्या शैक्षणिक वर्षामध्ये '१४ सप्टेंबर' हिंदी दिन निमित्त 'शिवायन भिक्तीपत्रक' दि. १७/९/२०११ रोजी प्रकाशित करणेत आले. या कार्यक्रमाचे प्रकाशन शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर, माजी हिंदी विभाग प्रमुख डॉ. पी. एस. पाटील यांनी केले. यावेळी प्राचार्य टी. एन. पाटल उपस्थित होते. वार्षिक स्नेहसंमलनानिमित्त दि. २७/९/२०१२ रोजी 'शिवायन भिक्तीपत्रक' प्रकाशित करणेत आले. या कार्यक्रमाचे प्रकाशन ब्रेळगुद्री गावचे सरपंच मा. दयानंद वांद्रे यांच्या हस्ते झाले. यावेळी संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे, प्राचार्य टी. एन. पाटील, मा. ए. जी. पाटील, मा. निरंजन खिचडी इ. मान्यवर उपस्थित होते.

शिवायन भिक्तीपत्रकामध्ये महाविद्यालयातील विद्यार्थी-विद्यार्थिनींनी विशेष सहभाग दाखवला. डॉ. स. के. नेलें, प्रा. व्ही. एस. मुसाई, प्रा. एम. बी. ताशिलदार, पा. के. जे. अदाटे, प्रा. डी. पी. कांबळे यांनी सहकार्य केले.

प्रमुख

डॉ. संतोष माने

महिला अन्याय निवारण व लैंगिक छळ प्रतिबंधक समिती

शिवराज महाविद्यालयामध्ये लैंगिकछळ प्रतिबंधक समिती सन २००० पासून कार्यरत आहे. महिला अन्याय व अत्याचार याविरुद्ध दाद मागण्यासाठी व तक्रार नोंदण्यासाठी तसेच असे प्रकार होऊ नयेत म्हणून प्रबोधन करणे, जाणीव जागृती करणे या उद्दिष्टांसह समितीचे उपक्रम व कार्य चालू आहे. या समितीतर्फे महिला संरक्षक कायदे, माहिती आरोग्य, प्रबोधन शिबीर, चर्चासत्रे, विविध स्पर्धा-व्यक्तिमत्त्व विकास व स्वसंरक्षण उपाय यासाठी इ. विविध उपक्रम राबविले गेले आहेत. यावर्षी राज्य महिला आयोग व महिला बाल विकास पुरस्कृत युवक प्रबोधन शिबीर घेण्यात आले. या एक दिवसीय कार्यशाळेत प्रा. घोंगडे (हलकर्णी), डॉ. अनुप्रेक्षा पाटील (गिजवणे), सौ. क्रांतिदेवी कुराडे, अॅड. दिग्विजय कुराडे, सौ. ज्योती देशपांडे, संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे इ. मान्यवरांनी मार्गदर्शन केले. २००/२९० विद्यार्थीनींचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद प्रतिक्रिया सह कार्यक्रम यशस्वी झाला.

दि. २ जानेवारी रोजी सावित्रीबाई फुले जयंती निमित्त अॅड. दशरथ दळवी यांचे व्याख्यान तसेच निबंध स्पर्धा पोस्टर्स स्पर्धा व वक्तृत्व स्पर्धा घेण्यात आल्या.

या समितीमध्ये सदस्य अॅड. सरोजिनी गोरुले प्रा. एस. डी. सावत व सौ. अरुणा शिंदे, यु. आर. -शंकर नडगदल्ली, एल. आर. - कु. श्रुती खन्ना तसेच सर्व प्राध्यापिका यांचेही सहकार्य लाभले.

प्रा. सौ. मुजुमदार

विज्ञान मंडळ समिती

नवीन पिढीमध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन निर्माण व्हावा व विवेकवादी विचारांचे नागरिक निर्माण व्हावेत या उद्देशाने विज्ञान मंडळामार्फत विविध उपक्रम राबविले जातात. २०११-१२ या शैक्षणिक वर्षात खालील कार्यक्रम राबविण्यात आले.

१) 'वेध अवकाशाचा' या विषयावर श्री. संजय पुजारी यांच्या व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. सदर व्याख्यानात त्यांनी भारतीय शास्त्रज्ञांनी अवकाश संशोधनात केलेल्या प्रगती विषयी उद्बोधक माहिती सांगितली. विद्यार्थ्यांमध्ये जिद्द, चिकाटी व कष्ट करण्याची मानसिकता निर्माण केल्यास जागतिक दर्जाचे शास्त्रज्ञ निर्माण होतील असा आशावाद त्यांनी व्यक्त केला. वैज्ञानिक प्रगतीच्या जोरावर आपण आपल्या देशाला भेडसावणाऱ्या अज्ञान, अंधश्रद्धा, बेरोजगारी, दारिद्र्य, ऊर्जा, पर्यावरण प्रदूषण इत्यादी समस्या सोडविण्यात आपण यशस्वी होवू असे प्रतिपादन केले.

२) विज्ञानावर अधारीत प्रश्नमंजूषा कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.

प्रश्नमंजूषा स्पर्धेमध्ये विजेतेपद प्राप्त केलेले विद्यार्थी अविराज विलास पाटील, भगवान पाटील, स्नेहा शिंदे, स्मिता नादवडेकर, शुभांगी घाडगे, राखी भोसले या विद्यार्थ्यांना वार्षिक स्नेहसंमेलन कार्यक्रमात पारितोषिके देवून गौरवण्यात आले.

सदर कमिटीमार्फत राबविण्यात आलेले उपक्रम यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी कमिटीतील सदस्य डॉ. आर. एन. कणसे, डॉ. एस. के. नेर्ले, डॉ. एस. एम. कदम, डी. जी. वठारे, डी. एम. म्हेंतर, व्ही. बी. कुरळे यांचे सहकार्य लाभले.

कमिटी प्रमुख - प्रा. जे. व्ही. सरतापे

गुणी शिवरायीन समिती

विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगिन विकास व्हावा यासाठी महाविद्यालयांत वर्षभरातमध्ये विविध उपक्रम राबविले जातात. या उपक्रमांतील सभाग तसेच शैक्षणिक गुणवत्ता, क्रीडाक्षेत्रांतील नैपुण्य, सांस्कृतिक कार्यक्रम, लेखन, काव्यवाचन, एन.एस.एस., एन.सी.सी. यातील सहभाग व उल्लेखनीय कामगिरी, वर्तणूक, शिस्त, नियमित हजेरी व प्रत्यक्ष मुलाखत या सर्व बाबींचा निकष लावून दरवर्षी महाविद्यालयांतून एक विद्यार्थी व एक विद्यार्थिनी यांची गुणी शिवराजियन म्हणून निवड केली जाते.

सन २०११-१२ या शैक्षणिक वर्षासाठी गुणी शिवराजियन म्हणून -

- १) श्री. तुषार सुरेश चोथे - बी.ए. भाग-३
 - २) कु. हिना सिकंदर शेख - बी.एस्सी. भाग-२
 - ३) कु. श्रुती दयानंद खन्ना - बी.एस्सी. भाग-३
- यांची निवड करण्यात आली. त्यांना शिल्ड व प्रमाणपत्र देऊन सन्मानित केले. यासाठी कमिटी सदस्य प्रा. ए. के. मोरमारे, प्रा. ए. जी. हरदारे, प्रा. के. एस. देसाई व प्रा. कु. व्ही. व्ही. लोखंडे यांचे सहकार्य लाभले.

प्रमुख

प्रा. डॉ. बी. जे. देसाई

कुस्ती स्पर्धा

शिवराज केसरी - २०१२

दि. २७ व २८ जानेवारी २०१२ रोजी झालेल्या शिवराज वार्षिक स्नेहसंमेलनानिमित्त घेण्यात आलेल्या कुस्ती स्पर्धेमध्ये ज्युनिअर व सिनिअर विभागातील वेगवेगळ्या गटामध्ये २१ स्पर्धकांनी भाग घेतला. कुस्ती स्पर्धेसाठी उद्घाटक म्हणून बेळगुंदी गावचे सुप्रसिद्ध पैलवान श्री. अजित केसरकर लाभले. प्रमुख पाहुणे म्हणून लिंगनूर गावचे सुप्रसिद्ध पैलवान श्री. शंकर कुरळे लाभले. तसेच पंच म्हणून महाविद्यालयांचे माजी सेवक पैलवान श्री. अशोक कदम व गडहिंगलज साखर कारखान्याचे मानधन धारक पैलवान श्री. रविंद्र डोंगरे लाभले.

स्पर्धेतील विजेते खालील प्रमाणे -

- १) ५५ किलो गट - प्रथम क्रमांक -
जोशिलकर विकास चन्नाप्पा - बी.ए.भाग-१
द्वितीय क्रमांक - जोशिलकर प्रविण दशरथ- ११ वी
- २) ६० किलो गट - प्रथम क्रमांक -
पाटील विकास मधुकर - १२ वी सायन्स
द्वितीय क्रमांक -
राजगोळकर ज्ञानेश्वर प्रभाकर-बी.एस्सी.भाग-१
- ३) ६५ किलो गट - प्रथम क्रमांक -
जाधव विजय दिनकर - बी.ए.भाग-१
द्वितीय क्रमांक - जाधव रामेश दुंडाप्पा - इ. १२ वी
- ४) शिवराज केसरी विजेता -
जाधव विजय दिनकर - बी.ए.भाग-१
२०१२ या "शिवराज केसरी" जाधव विजय दिनकर-
बी.ए.भाग-१ या विद्यार्थ्यांने मिळवला. स्पर्धा पार पाडण्यासाठी प्रा. अनिल कुराडे, युवा नेते अॅड. दिग्विजय कुराड, मा. प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील, रजिस्ट्रार-एस. आर. शहापूरकर, स्नेहसंमेलन प्रमुख डॉ. एन. आर. सावत, यु. आर. भिमाशंकर नडगदल्ली, सर्व प्राध्यापक, प्रशासकीय सेवक विद्यार्थी यांचे सहकार्य लाभले.

संयोजक

श्री. प्रकाश पोवार

सिनिअर क्रीडा विभाग

चालू वर्षाचा शैक्षणिक अहवाल सादर करताना अत्यंत आनंद वाटतो की, दरसालप्रमाणे ह्या वर्षीही आमच्या महाविद्यालयाने क्रीडा विभागातून विशेष यश संपादन करून महाविद्यालयाचे नाव राज्य व राष्ट्रीय स्तरापर्यंत उंचावले आहे.

ह्या वर्षाचे विशेष म्हणजे आमच्या महाविद्यालयाने आपल्या भागात फुटबॉल व क्रॉसकंट्री स्पर्धेची आवड बघून आपल्या भागातून या स्पर्धेचे स्वरूप समजून जास्तीत जास्त खेळाडू तयार होण्यासाठी शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत होणाऱ्या आंतर विभागीय फुटबॉल स्पर्धा (पुरुष) व क्रॉसकंट्री स्पर्धा (पुरुष व महिला) यांचे उत्कृष्ट नियोजन करून चांगला प्रतिसाद मिळवला व या स्पर्धेत आमच्या महाविद्यालयाने देखील चांगले यश मिळवून महाविद्यालयाचे खेळातील अस्तित्व दाखवून दिले.

१) श्री. परशुराम लक्ष्मण भोई (बी.ए. १) :

- अ) ठाणे येथे झालेल्या भव्य हाफ मॅराथॉन स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक पटकावून रोख रु. ३१०००/- व चषक संपादन केले. या स्पर्धेत अनेक राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय खेळाडूंचा सहभाग होता.
- ब) कोल्हापूर येथे झालेल्या शाहू मॅराथॉन स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक पटकावून रोख रु. ५०००/- व चषक संपादन केले.
- क) धामणे येथे झालेल्या मॅराथॉन स्पर्धेत प्रथम क्रमांक पटकावून रोख रु. ३०००/- व चषक संपादन केला.
- ड) शिवजयंतीनिमित्त वाळवे येथे झालेल्या मॅराथॉन स्पर्धेत प्रथम क्रमांक पटकावून रु. ३०००/- व चषक संपादन केला.
- इ) करंबळी येथे झालेल्या मॅराथॉन स्पर्धेत प्रथम क्रमांक पटकावून रोख रु. २५००/- व चषक संपादन केला.

ई) गडमुडशिगी (कोल्हापूर) येथे झालेल्या क्रॉसकंट्री स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक पटकावून रोख रु. २०००/- व चषक मिळवला.

२) श्री. संतोष बचाराम मगदूम (बी. ए. २) :

- अ) रोहटक (हरियाणा) येथे झालेल्या अखिल भारतीय अंतर विद्यापीठ स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड.
- ब) आपल्या महाविद्यालयाने घेतलेल्या शिवाजी विद्यापीठ आंतर विभागीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक.
- क) शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ विभागीय अॅथलेटिक स्पर्धेत ५००० मीटर धावणे द्वितीय क्रमांक, १५०० मीटर धावणे द्वितीय क्रमांक, १०००० मीटर धावणे द्वितीय क्रमांक
- ड) गडहिंग्लज येथील उरसानिमित्त घेतलेल्या मॅराथॉन स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक पटकावून रोख रु. २०००/- व चषक संपादन केला.
- इ) परभणी येथे झालेल्या फेडरेशन राज्यस्तरीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेसाठी निवड.

३) स्वप्नील साहेबराव सावंत (एम. ए. १) :

- अ) रोहटक (हरियाणा) येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड.
- ब) परभणी येथे झालेल्या राज्यस्तरीय फेडरेशन क्रॉसकंट्री स्पर्धेसाठी निवड.
- क) शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ विभागीय अॅथलेटिक स्पर्धेत ५००० मी. धावणे तृतीय क्रमांक
- ड) मिरज बी.पी.एड. महाविद्यालय मिरज येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ आंतरविभागीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेत ५००० मीटर धावणे द्वितीय क्रमांक.
- इ) पुणे येथे झालेल्या एकता मॅराथॉन स्पर्धेत प्रथम क्रमांक पटकावून रोख रु. ७०००/- व चषक संपादन केला.

ई) अंबप येथे मॅरिथॉन स्पर्धेत प्रथम क्रमांक पटकावून रोख रु. २५००/- व चषक संपादन केला.

फ) कुंभोज मॅरिथॉन स्पर्धेत प्रथम क्रमांक पटकावून रोख रु. २५००/- व चषक संपादन केला.

ग) कोल्हापूर येथे झालेल्या शाहू मॅरिथॉन स्पर्धेत तृतीय क्रमांक पटकावून रोख रु. ३०००/- व चषक मिळवला.

घ) गडहिंग्लज येथे उरसानिमित्त घेतलेल्या मॅरिथॉन स्पर्धेत प्रथम क्रमांक पटकावून रोख रु. ३०००/- व चषक पटकावला.

४) श्री. तेजस शिवाजी पाटील (बी. ए. १) :

अ) रोहटक (हरियाणा) येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड.

ब) परभणी येथे झालेल्या राज्यस्तरीय फेडरेशन क्रॉसकंट्री स्पर्धेसाठी २० वर्षाखालील गटातून निवड.

क) आपल्या महाविद्यालयाने घेतलेल्या शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत आंतरविभागीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेत पाचवा क्रमांक पटकावला.

५) कु. साईगीता विष्णू नाईक (बी. ए. २) :

अ) रोहटक (हरियाणा) येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड. या स्पर्धेत शिवाजी विद्यापीठ संघात द्वितीय क्रमांक पटकावला.

ब) शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ विभागीय अॅथलेटिक स्पर्धेत १५०० मीटर धावणे प्रथम, ५००० मीटर धावणे -द्वितीय क्रमांक

क) आपल्या महाविद्यालयाने घेतलेल्या शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत आंतरविभागीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक

ड) ठाणे वर्षा हाफ मॅरिथॉन स्पर्धेत ७ वा क्रमांक पटकावून

रोख रु. ५००० व चषक संपादन केले. या स्पर्धेत अनेक राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय खेळाडूंनी सहभाग घेतला होता.

६) कु. साधना बाबुराव करडे (बी. ए. ३) :

अ) परभणी येथे झालेल्या राज्यस्तरीय फेडरेशन क्रॉसकंट्री स्पर्धेसाठी निवड.

ब) शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ विभागीय अॅथलेटिक स्पर्धेत १०००० मीटर धावणे द्वितीय तर १५०० मीटर धावणे -द्वितीय क्रमांक

६) कु. साधना बाबुराव करडे (बी. ए. ३) :

अ) परभणी येथे झालेल्या राज्यस्तरीय फेडरेशन क्रॉसकंट्री स्पर्धेसाठी निवड.

ब) शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ विभागीय अॅथलेटिक स्पर्धेत १०००० मीटर धावणे द्वितीय तर १५०० मीटर धावणे -द्वितीय क्रमांक

७) कु. नम्रता रामचंद्र पाटील (बी. कॉम. १) :

मिरज येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत आंतर विभागीय अॅथलेटिक स्पर्धेत २१ की. मी. धावणे द्वितीय क्रमांक.

८) कु. अंजना काशिनाथ सागर (बी. ए. ३) :

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत विभागीय अॅथलेटिक स्पर्धेत थाळीफेक तृतीय क्रमांक पटकावला.

९) श्री. तेजस बापसाहेब पाटील (बी. एस्सी. २) :

अ) जबलपूर (मध्यप्रदेश) येथे झालेल्या वेस्ट झोन आंतर विद्यापीठ हॉकी स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड. या स्पर्धेत शिवाजी विद्यापीठ संघाने तृतीय क्रमांक पटकावून अखिल भारतीय स्पर्धेसाठी पात्र ठरला हा संघ ७ वर्षांनंतर पहिल्यांदा या स्पर्धेसाठी पात्र ठरला.

ब) दिल्ली येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ हॉकी स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड.

क) हैद्राबाद (आंध्रप्रदेश) येथे झालेल्या (२० वर्षांखालील) राष्ट्रीय हॉकी स्पर्धेसाठी महाराष्ट्र संघातून निवड.

ड) हुवळी (कर्नाटक) येथे झालेल्या इनव्हीटेशन कप हॉकी स्पर्धेत एमकेएम क्लबकडून विजेतेपद पटकावून रोख रूपये २५०००/- पटकावले.

१०) श्री. सचिन नारायण पोवार (बी. ए. १) :

अ) जबलपूर (मध्यप्रदेश) येथे झालेल्या वेस्ट झोन आंतर विद्यापीठ हॉकी स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड. या स्पर्धेत सचिनच्या उत्कृष्ट खेळामुळे या स्पर्धेत शिवाजी विद्यापीठ संघाने तृतीय क्रमांक पटकावून अखिल भारतीय स्पर्धेसाठी पात्र ठरला.

ब) दिल्ली येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ हॉकी स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड.

११) श्री. योगेश अनिल धमोने (बी. कॉम. २) :

अ) भोपाळ (मध्यप्रदेश) येथे झालेल्या वेस्ट झोन आंतर विद्यापीठ स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड या संघाने चतुर्थ क्रमांक पटकावून गेल्या सहा वर्षांनंतर प्रथम अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ स्पर्धेसाठी पात्र ठरला.

ब) जालंदर (पंजाब) येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ फुटबॉल स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड.

१२) श्री. प्रफुल्ल विलासराव धुमाळ (बी. ए. १) :

अ) कोइमतूर (केरळ) येथे होणाऱ्या अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ तलवारबाजी स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड.

ब) सांगली येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ आंतर विभागीय तलवारबाजी स्पर्धेत प्रथम क्रमांक.

१३) उचगाव येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत विभागीय फुटबॉल स्पर्धेत झालेल्या आपल्या

महाविद्यालयाच्या संघाने बलाढ्य शहाजी कॉलेजच्या संघाला नमवून उपविजेतेपद संपादन केले व पुढील आंतरविभागीय स्पर्धेत मजल मारली व तिथेही त्यांनी उत्कृष्ट कामगिरी केली. या संघातील यशस्वी खेळाडू पुढील प्रमाणे -

१. गवळी मलाप्पा	२. सचिन बारामती
३. योगेश धमोणे	४. विशाल गुजर
५. संदिप घेवडे	६. अमित सावंत
७. विनोद मुनीव	८. बाळाप्पा हुलसार
९. गुरव प्रविण	१०. सावंत संदेश
११. गवळी वैभव	१२. राजमाने तेजस
१३. चौगुले संदिप	१४. जोशिलकर विकास
१५. फेरी विक्रम	१६. रेडेकर प्रणव

१४) जयसिंगपूर येथे झालेल्या विभागीय क्रिकेट स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयाच्या क्रिकेट संघाने उत्कृष्ट कामगिरी करून शरद कॉलेज यड्राव व डी. के. एस. सी. कॉलेज इचलकरंजी संघाचा पराभव करत क्वार्टर फायनल पर्यंत मजल मारली. या संघातील यशस्वी खेळाडू पुढीलप्रमाणे -

१. महेश कांबळे	२. विजय तेंबुकडे
३. नितीन पोवार	४. विजय चौगुले
५. शिवजी कागिलकर	६. प्रपि मेथके
७. रवींद्र पाटील	८. बाळकृष्ण पाटील
९. रवींद्र गुरव	१०. विशाल आयवळे
११. आनंदा नाईक	१२. संदिप कांबळे

१५) ध्यानचंद स्टेडियम, कोल्हापूर येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ आंतरविभागीय हॉकी स्पर्धेत मुधोजी कॉलेज, फलटनचा ९-० गोल फरकाने पराभव करून क्वार्टर फायनल पर्यंत मजल मारली, या संघातील यशस्वी खेळाडू पुढील प्रमाणे -

१. स्वप्निल पाटील	२. तेजस पाटील
३. सचिन पोवार	४. श्रीकांत बडक्यागोळ

५. रवींद्र हेशागोळ ६. नितीन पोवार
७. भीमाशंकर नडगदल्ली ८. शेखर पाटील
९. संतोष बगडी १०. संतोष पाटील
११. निरंजन नाईक १२. राहुल मांगले
१३. दिलीप आरबोळे १४. सुमित चौगुले

१६) आपल्या महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत आंतरविभागीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेत आमच्या महाविद्यालयाच्या मुलांच्या संघाने उपविजेतेपद पटकावून लांब पल्ल्याच्या शर्यतीत महाविद्यालयाची जिंकण्याची परंपरा कायम ठेवली या स्पर्धेमधील यशस्वी स्पर्धक पुढील प्रमाणे -

१. संतोष मगदूम २. स्वप्नील सावंत
३. शिवाजी हरणे ४. तेजस पाटील
५. मानतेश नवनी ६. सचिन खणदाळे
७. तेजस तोडकर ८. अमर ढोपे

तसेच चालू शैक्षणिक वर्षात आमच्या क्रीडा विभागातून अनेक विद्यार्थी-विद्यार्थिनी शासकीय नोकरीत (पोलीस, आर्मी, नेव्ही) रूजू झाले आहेत ते फक्त त्यांच्या खेळाच्या जोरावर.

या चालू शैक्षणिक वर्षात खो-खो, बद्दीबळ, क्रिकेट, अथलेटिक्स, क्रॉसकंट्री, मरेथॉन, हॉकी, तलवारबाजी, कबड्डी या क्रीडाप्रकारातून शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत होणाऱ्या स्पर्धेत व बाहेर राज्यस्तरीय व राष्ट्रीय स्तरीय ओपन स्पर्धेत महाविद्यालयाच्या खेळाडूंनी भाग घेवून उज्ज्वल यश संपादन केले.

या वर्षी वार्षिक स्नेहसम्मेलनानिमित्त घेण्यात आलेल्या वार्षिक क्रीडा स्पर्धेत पुरुष विभागातून तेजस शिवाजी पाटील (बी.ए. १) तर महिला विभागातून नम्रता रामचंद्र पाटील हिने वैयक्तिक जनरल चॅम्पियनशिप संपादन केली.

सिनिअर विभागातील जनरल चॅम्पियनशिप कै.

प्रा. एन. आर. दुंडगेकर यांच्या स्मरणार्थ प्रा. ए. एस. नाळे यांचेकडून ठेवलेली फिरती ढाल बी.एस्सी. भाग-२ या वर्गाने संपादन केले.

वार्षिक स्नेहसम्मेलनानिमित्त आयोजित केलेल्या शरीर सौष्टव स्पर्धेत 'शिवराज श्री' चा बहुमान शिवानंद पाटील (बी.कॉम. २) याने पटकाला. त्याचबरोबर 'शिवराज केसरी' चा बहुमान पैलवान विजय जाधव याने पटकावला.

या सर्व यशाच्या मागे आमच्या संस्थेचे अध्यक्ष मा. प्रा. किसनराव कुराडे, प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील, प्रबंधक श्री. संतोष शहापूरकर यांचे प्रोत्साहन तर शारीरिक शिक्षण संचालक प्रा. राहुल मगदूम, प्रा. एस. एस. सावंत यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले.

प्रमुख

प्रा. आर. डी. मगदूम

शिष्यवृत्ती विभाग

सन २०११-१०१२ मध्ये गुणवत्ता शिष्यवृत्ती मिळालेले विद्यार्थी खालीलप्रमाणे

※ शिवाजी विद्यापीठ गुणवत्ता शिष्यवृत्ती ※

- १) माधुरी सदाशिव नायक - बी.एस्सी.-२ रु. ५०००/-
२) हिना सिकंदर शेख - बी.एस्सी.-१ रु. ५०००/-
३) साईगिता विष्णू नाईक - बी.एस्सी.-१ रु. ५०००/-

※ एकलव्य शिष्यवृत्ती धारक विद्यार्थी ※

- १) रुपाली सुरेश पाटील - एम.कॉम.-१ रु. ५०००/-
२) रेखाताई विठोबा पाटील - एम.ए.-१ रु. ५०००/-
३) गजानन आ. कुलकर्णी - एम.ए.-२ रु. ५०००/-
४) सुभाष शिवाजी कोरी - एम.कॉम.-१ रु. ५०००/-
५) सारिका पांडुरंग राणे - एम.ए.-१- रु. ५०००/-

प्रमुख

प्रशांत आ. शेंडे

राष्ट्रीय सेवा योजना

शिवराज महाविद्यालयातील वरीष्ठ राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्यावतीने सन २०११-२०१२ या शैक्षणिक वर्षात विविधी कार्यक्रम घेण्यात आले. शिवाजी विद्यापीठाच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्यावतीने या शैक्षणिक वर्षात २५० इतकी स्वयंसेवक व स्वयंसेवकांची मर्यादा निश्चित केली त्यानुसार त्यांना प्रवेश देण्यात आला होता. या वर्षात डॉ. आण्णासाहेब हरदारे, प्रा. अनिल कुराडे, प्रा. वसंत कुरळे या सहयोगी प्राध्यापकांनी कार्यक्रम अधिकारी म्हणून काम केले.

सन २०११-२०१२ या शैक्षणिक वर्षातील नियमित कार्यक्रमांमध्ये राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांनी महाविद्यालय परीसर स्वच्छता, वृक्षारोपन, गाजरगवत निर्मूलन, रक्तदान, हिमोग्लोबीन तपासणी, एड्स जनजागरण अभियान, लेकवाचवा मोहीम इत्यादी कार्यक्रम राबवून स्वयंसेवकांनी उत्कृष्ट काम केले आहे. तसेच या शैक्षणिक वर्षात राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने 'मौजे बेळगुंदी' येथे विशेष श्रमसंस्कार शिबीर आयोजित केले. या विशेष श्रमसंस्कार शिबीरामध्ये श्रमदानाबरोबरच, बौद्धिक मेजवानीही देण्यात आली. त्याचबरोबर विशेष श्रमसंस्कार शिबीरात रस्ता दुरुस्ती, ग्रामस्वच्छता, गटारस्वच्छता, पाणंद रस्ता दुरुस्ती, हळदी-कुंकू कार्यक्रम इत्यादी उपक्रम राबविले.

प्रमुख

डॉ. ए. जी. हारदारे

मराठी पदव्युत्तर प्राध्यापकांची कार्यशाळा एम.ए. भाग १

शिवाजी विद्यापीठाच्या 'पी.जी.सेमिनार/यु.ए.के./२१६५/दि. २०/७/२०११' या संदर्भाच्या मान्यता पत्रानुसार शिवराज महाविद्यालय, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर येथे पदव्युत्तर प्राध्यापकांसाठी एम.ए. भाग-१ मराठीच्या बदललेल्या अभ्यासक्रमाच्या संदर्भात दि. २३/८/२०११ मंगळवार रोजी कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते.

या कार्यशाळेचा लाभ जास्तीतजास्त प्राध्यापकांना मिळावा यासाठी कोल्हापूर, सातारा, सांगली या तीन जिल्ह्यातील १४९ महाविद्यालयांना कळविण्यात आले व अधिकाधिक प्राध्यापकांना सहभागी होण्याचे आवाहन केले.

दि. २७/७/२०११ रोजी एम.ए. भाग-१ च्या वैकल्पिक अभ्यासपत्रिकांसह एकूण सात अभ्यासपत्रिकांसाठी सात तज्ञ मार्गदर्शकांना पत्रे पाठविली व त्यांची मान्यता घेतली.

दि. १८/८/२०११ रोजी १४९ महाविद्यालयाच्या प्राचार्य/मराठी विभाग प्रमुखांच्या नावे कार्यशाळेतची माहिती देणारी पत्रे पाठविली व सहभागाचे आवाहन केले.

कार्यशाळेचे उद्घाटन मंगळवार दि. २३/८/२०११ रोजी सकाळी ११.३० वाजता कर्मवीर वि. रा. शिंदे शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष मा. प्रा. किसनराव कुराडे यांच्याहस्ते व शिवाजी विद्यापीठाच्या मराठी विभागाचे प्रमुख रविंद्र ठाकूर यांच्या प्रमुख उपस्थितीत, शिवराज महाविद्यालयाचे प्र. प्राचार्य डॉ. डी. एन. पाटील यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाले. कार्यशाळेला उपस्थित असलेल्यांचे स्वागत व प्रास्ताविक समन्वयक प्रा. सुधीर जोशी यांनी केले.

या कार्यशाळेचे बीजभाषक म्हणून कलाविद्याशाखेचे अधिष्ठाता डॉ. अनिल गवळी उपस्थित होते. बीजभाषणानंतर प्रथम सत्राला सुरुवात झाली. प्रथम सत्रामध्ये प्रा. डॉ. प्रविण चंदनशिवे (साहित्य उपयोजन आणि सर्जन) प्रा. डॉ. वि. दा. वासमकर (साहित्य विचार,

शिक्षक-पालक विद्यार्थी समिती

समीक्षा व सौंदर्यशास्त्र) डॉ. ब. ना. तुरंबेकर (तुकाराम) डॉ. राजेखान शानेदवार (भालचंद्र नेमाडे) यांनी अभ्यासू मार्गदर्शन केले. या प्रथम सत्राचे सत्राध्यक्ष म्हणून प्रा. डॉ. बी. व्ही. चौगुले यांनी सत्रातील चर्चेस योग्य मार्गदर्शन करून अभ्यासू वक्तव्याने समारोपही केला.

दुपारी १ ते २ या वेळेत उपस्थितांना वर्किंग लंच देण्यात आली.

दुपारी २.१५ वा. दुसऱ्या सत्रास सुरुवात झाली.

द्वितीय सत्रात डॉ. सर्जेराव जाधव (अ.म.वाङ्मयाचा इतिहास) डॉ. गिरीश मोरे (लोकप्रिय साहित्य), डॉ. नीला जोशी (लोकसाहित्य) यांनी उपस्थितांना अभ्यासपूर्वक मार्गदर्शन केले. सहभागी प्राध्यापकांनी उपस्थित केलेल्या शंकांचे सुयोग्य समाधान केले. या अभ्यासपूर्ण चर्चेचा समारोप सत्राध्यक्ष डॉ. डी. ए. देसाई यांनी केले.

अखेरीस समारोपाच्या सत्रात सहभागी प्राध्यापकांच्या वतीने डॉ. शिवाजीराव होडगे यांनी मनोगत व्यक्त केले. डॉ. डी. ए. देसाई, डॉ. अनिल गवळी यांनी कार्यशाळेच्या आयोजनाबद्दल समाधान व्यक्त करून आयोजकांना धन्यवाद दिले.

या कार्यशाळेत शिवराज महाविद्यालय, गडहिंग्लज व देवचंद महाविद्यालय, निष्पाणी येथील एम.ए. मराठीचे विद्यार्थी उपस्थित होते.

या कार्यशाळेच्या आयोजनात डॉ. आनंद कुंभार यांच्या प्रमुखत्वाखाली स्टेज व उद्घाटन कार्यक्रम समिती, डॉ. एम. व्ही. राजे यांच्या प्रमुखत्वाखाली रजिस्ट्रेशन प्रमाणपत्रे समिती, प्रा. अशोक मोरमारे यांच्या प्रमुखत्वाखाली भोजन समिती व प्रा. तानाजी चौगुले यांच्या प्रमुखत्वाखाली सूत्रसंचालन समिती यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले. कार्यशाळेच्या नियोजनामध्ये प्रा. प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील यांचे मार्गदर्शन लाभले असून रजिस्ट्रार श्री. बी. एस. सावंत आणि प्रशासकीय विभागाचे मोलाचे सहकार्य लाभले आहे.

समन्वयक

प्रा. सुधिर जोशी

महाविद्यालयातील सदर कमिटीच्यावतीने दि. २७/९/२०११ रोजी प्रा. प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील यांच्या अध्यक्षतेखाली पालक-शिक्षक, विद्यार्थी मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले. विद्यार्थ्यांच्या जडणघडणीत शिक्षक व पालकांचे योगदान महत्त्वाचे आहे. सुज्ञान पालक व कर्तव्यदक्ष शिक्षकच भावी पिढी घडवू शकतात म्हणून पालकांनी व शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांमधी सुप्तगुण ओळखून त्यांच्याशी मैत्रीचे नाते निर्माण करून त्यांना प्रोत्साहन देण्याची गरज असल्याचे मत प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील यांनी व्यक्त केले. तसेच महाविद्यालयातील सुसज्ज ग्रंथालयाचा, भव्य क्रीडांगणाचा, स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्राचा व अनुभवसंपन्न प्राध्यापकांच्या मार्गदर्शनाचा लाभ विद्यार्थ्यांनी घ्यावा असे आवाहन त्यांनी केले.

सदर मेळाव्यात पालकांच्यावतीने श्री. राजाराम घेवडे, एडवीन रॉडीक्स, राजाराम आप्टेकर सौ. संध्या देशपांडे, व्ही. एम. शिंदे यांनी आपले विचार मांडले. तसेच प्रा. आर. बी. कांबळे, प्रा. पी. एम. भोईटे, प्रा. डॉ. एस. डी. पाटील यांनी मार्गदर्शनपर विचार मांडले.

उपस्थितांचे स्वागत व प्रास्ताविक प्रा. जे. व्ही. सरतापे यांनी केले. प्रा. एन. एस. कोले यांनी सूत्रसंचालन केले व प्रा. ए. यु. पटेल यांनी उपस्थितांचे आभार मानले. मेळावा यशस्वी करण्यासाठी प्रा. डॉ. बी. जे. देसाई, प्रा. डी. जी. वाठारे, प्रा. नंदकुमार कोल्हापूरे, प्रा. डॉ. एस. एम. कदम यांनी परिश्रम घेतले.

कमिटी प्रमुख

प्रा. जे. व्ही. सरतापे

सांस्कृतिक विभाग

सन २०११-२०१२ या शैक्षणिक वर्षामध्ये सांस्कृतिक विभागामार्फत पुढील कार्यक्रम घेण्यात आले.

- * म. गांधी सप्ताहानिमित्त 'म. गांधीचे अहिंसात्मक विचार' या विषयावर निबंधस्पर्धा दि. २/१०/२०११ रोजी घेण्यात आल्या.
- * महाविद्यालयातल विशेष प्राविण्य मिळविलेल्या प्राध्यापकांचा सत्कार समारंभ दि ११/११/२०११ रोजी घेण्यात आला.
- * संस्थेचा वर्धापन दिन कार्यक्रम दि. २७/६/२०११ रोजी घेण्यात आला.
- * 'स्वच्छता मित्र वक्तृत्व करंडक' स्पर्धा दि. २८/७/२०११ रोजी घेण्यात आला.
- * या शैक्षणिक वर्षातील सर्व राष्ट्रीय पुरुषांच्या जयंत्या कार्यक्रमांचे आयोजन त्या त्या वेळी करण्यात आले.
- * मा. प्राचार्यांच्या परवानगीने वेळोवेळी त्या त्या कार्यक्रमांचे आयोजन.
- * शिवजयंती कार्यक्रम दि. १९/२/२०१२ रोजी मा. प्राचार्यांच्या उपस्थितीत घेण्यात आला.

विभाग प्रमुख

डॉ. ए. बी. कुंभार

अग्रणी महाविद्यालय कार्यक्रम समिती

विविध महाविद्यालयातील विद्यार्थी-विद्यार्थिनींनी एकत्र येऊन विचारविनिमय करून आपला सर्वांगीण व्यक्तिमत्व विकास साधावा. या हेतून अग्रणी महाविद्यालय योजना महाविद्यालयामध्ये सुरू आहे. अग्रणी महाविद्यालय योजनेचा हा हेतू नजरेसमोर ठेवून मी व माझ्या इतर सहकाऱ्यांनी महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास साधला जाऊन ते लेखन, वाचन, अभिनय, ज्ञान व स्पर्धा परीक्षा या

विविध क्षेत्रांमध्ये कसे नावलौकिक मिळवतील या हेतून हे विविध उपक्रम राबविले.

- १) ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांनी स्पर्धा परीक्षांना न घाबरता सामोरे जावे व उज्वल यश संपादन करावे म्हणून दि. ३/१०/२०१२ रोजी 'स्पर्धा परीक्षा व विद्यार्थ्यांची मानसिकता' या विषयावर एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन केले. यामध्ये गडहिंग्लज तालुक्याचे तहसिलदार मा. संजय पोवार, डॉ. एस. डी. पाटील आणि प्रा. जयकुमार सरतापे यांचे बहुमोल मार्गदर्शन लाभले.
- २) महाविद्यालयातील प्राध्यापकांमध्ये संशोधनाची आवड निर्माण होऊन त्यांच्याकडून अधिकाधिक संशोधन व्हावे या हेतून दि. २१/१/२०१२ रोजी 'शोधनिबंधाची लेखन पद्धती' या विषयावर एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन केले. या कार्यशाळेत डॉ. रविंद्र ठाकूर (मराठी विभाग प्रमुख, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर) व डॉ. आर. एन. साळवे (समाजशास्त्र विभाग प्रमुख, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर) यांनी बहुमोल असे मार्गदर्शन केले.
- ३) लेक वाचवा अभियानात स्त्रियांनीच पुढे येऊन पुढाकार घेण्याची गरज आहे. या हेतूने महाविद्यालयीन युवतींनी यामध्ये अधिक पुढाकार घ्यावा यासाठी त्यांना योग्य मार्गदर्शन व योग्य दिशा दाखविण्यासाठी दि. १०/३/२०१२ रोजी 'लेक वाचवा अभियानात स्त्रियांची भूमिका' या विषयावर एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन केले. या कार्यशाळेत प्रा. निरंजन खिचडी यांचे बहुमोल असे मार्गदर्शन लाभले.

तसेच गडहिंग्लज, आजरा व चंदगड परिसरातील महाविद्यालयांनी विविध विषयावर आयोजित केलेल्या कार्यशाळांमध्ये सहभागी होण्यासाठी महाविद्यालयातील विविध प्राध्यापक व विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना पाठविले.

समन्वयक

प्रा. ए. के. मोरमारे

२०११-१२

ज्युनिअर क्रीडा विभाग

संभाजीराव माने कनिष्ठ महाविद्यालयाची धावण्याच्या स्पर्धा जिंकण्याची कॉलेजच्या स्थापनेपासूनची अजिंक्य परंपरा आहे. त्याचबरोबर खो-खो, फुटबॉल, जलतरण, कबड्डी या स्पर्धेमध्ये राज्यस्तरावर सुयश संपादन केले आहे.

१) श्री. अक्षय जगन्नाथ पाटील - ११ वी कॉमर्स :

● दि. १६ ते १९ डिसेंबर २०११ रोजी सातारा येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य शासकीय अॅथलेटिक्स क्रीडा क्रॉसकंट्री स्पर्धेसाठी निवड.

२) कु. शिल्पा शिवाजी कुरळे - १२ वी आर्ट्स :

● दि. १३ ते १६ ऑक्टोबर २०११ रोजी यवतमाळ येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य शासकीय शालेय फुटबॉल स्पर्धेसाठी निवड.

३) कु. नेहा विश्वनाथ पाटील - १२ वी सायन्स :

● दि. २९ सप्टेंबर ते १ ऑक्टोबर २०११ रोजी यवतमाळ येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य शासकीय शालेय फुटबॉल स्पर्धेसाठी निवड.

४) गडहिंग्लज येथे दि. १२ ते १४ सप्टेंबर २०११ रोजी झालेल्या गडहिंग्लज तालुका शासकीय शालेय अॅथलेटिक्स क्रीडा स्पर्धेमध्ये घवघवीत सुयश संपादन केले.

१) श्री. अक्षय जगन्नाथ पाटील - ११ वी कॉमर्स :

८००, १५०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक
५००० मी. धावणे तृतीय क्रमांक.

२) श्री. साईकिशन विष्णू नाईक -

५००० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक
१५०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक,

३) श्री. राकेश केशव वाजोळे - १२ वी आर्ट्स

२०० मीटर धावणे द्वितीय क्रमांक
लांब उडी द्वितीय क्रमांक,

४) श्री. सुरज शंकर आसवले - १२ वी आर्ट्स:

११० मी. हार्डल्स द्वितीय
१०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक

५) श्री. दिग्विजय सुभाष कदम - १२ वी कॉमर्स

४०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक.

६) श्री. सागर धोंडीबा गावडे - ११ वी आर्ट्स
४०० मी. धावणे तृतीय क्रमांक

७) ४ ह १०० मी. धावणे मुले रिले रेस प्रथम क्रमांक.
४ ह ४०० मी. धावणे मुले रिले रेस द्वितीय क्रमांक.
श्री. साईकिशन नाईक, सुरज आसवले, अक्षय पाटील,
विनायक मोरे, दिग्विजय कदम, ओमकार गरुड,
राकेश वाजोळे

● मुलींचा संघ :

८) कु. शिल्पा शिवाजी कुरळे - १२ वी आर्ट्स :
४००, ८०० मी. धावणे, लांब उडी प्रथम क्रमांक

९) कु. आरती सखाराम कासारकर - ११ वी सायन्स :
१००, २०० मी. धावणे प्रथम क्रमांक,
४०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक

१०) कु. पुजा अरविंद चव्हाण - ११ वी सायन्स :
थाळी फेक, भाला फेक प्रथम क्रमांक

११) कु. अश्विनी तुमाराम कडूकर - ११ वी सायन्स :
८०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक

१२) कु. संजिवनी संभाजी नौकुडकर - ११ वी आर्ट्स :
१५०० मी. धावणे तृतीय क्रमांक.

१३) कु. प्रतिभा पांडूरंग इंगवले - १२ वी कॉमर्स :
थाळी फेक तृतीय क्रमांक.

१४) ४ ह १०० मी. धावणे मुली रिले रेस द्वितीय क्रमांक.
४ ह ४०० मी. धावणे मुली रिले रेस तृतीय क्रमांक.
कु. शिल्पा कुरळे, कु. उर्मिला चोथे, कु. पद्मा राठोड,
रुपाली सावेकर, सुफिया मुल्ला, योगिता मगदूम,
प्रियांका भोईट.

५) वारणा येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय अॅथलेटिक्स क्रीडा स्पर्धे मध्ये आमच्या कॉलेजच्या खेळाडूंनी सुयश संपादन केले.

१) कु. शिल्पा शिवाजी कुरळे - १२ वी आर्ट्स
८०० मी. धावणे प्रथम क्रमांक
४०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक

२) कु. आरती सखाराम कासारकर - ११ वी सायन्स
१०० मी. धावणे तृतीय क्रमांक

३) कु. अश्विनी तुकाराम कडूकर - ११ वी सायन्स

८०० मी. धावणे तृतीय क्रमांक

४) श्री. अक्षय जगन्नाथ पाटील - १२ वी कॉमर्स

५००० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक

८००, १५०० व क्राँसकंट्री धावणे तृतीय क्रमांक

५) श्री. दिग्विजय सुभाष कदम - १२ वी कॉमर्स

४०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक

६) श्री. साईकिशन विष्णू नाईक - ११ वी आर्ट्स

५ कि.मी. क्राँसकंट्री ६ वा क्रमांक

६) खो-खो :

गडहिंग्लज येथे दि. ७ ते ९ सप्टेंबर २०११ रोजी झालेल्या खो-खो मुलांच्या संघाने प्रथम क्रमांक पटकाविला व मुलींच्या संघाने द्वितीय क्रमांक पटकाविले व मुलांच्या खो-खो संघाची कुरुंदवाड येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय स्पर्धेसाठी निवड झाली.

खो-खोतील मुलांचा अजिंकपद संघातील यशस्वी खेळाडू

कु. सुप्रिया भैरु हुदळेकर (कप्तान), कु. श्वेता वसंत गोरुले
कु. स्नेहल सतिश पाटील, कु. चैत्रा प्रभाकर नौकुडकर,
कु. श्रुतिका श्रीराम चौगुले, कु. भारती दत्तात्रय कसाळे,
कु. रुपाली बाळाराम सावेकर, कु. अश्विनी बाजीराव पाटील
कु. प्रियांका प्रकाश मोहिते, कु. वर्षा तुकाराम मोहिते
कु. मोनिका आण्णाप्पा मोहिते, कु. प्रिया श्रीकांत शिंदे

७) कबड्डी मुले :

गडहिंग्लज येथे दि. २२ ते २४ ऑगस्ट २०११ रोजी झालेल्या गडहिंग्लज तालुका शासकीय शालेय कबड्डी स्पर्धेमध्ये आमच्या कॉलेजच्या मुलांच्या कबड्डी स्पर्धेमध्ये आमचा कॉलेजच्या मुलांच्या कबड्डी संघाने द्वितीय क्रमांक संपादन केले.

कबड्डी मुले (उपविजेते)

श्री. सुरज शंकर आसवले (कप्तान), श्री. महेश वि. दळवी
श्री. कपिल नारायण पाटील, श्री. परशुराम संतोष बेळगांवकर
श्री. जीवन तानाजी निकम, श्री. शिवाजी नामदेव पाटील
श्री. शिवानंद वसंत शिन्ने, श्री संतोष गुराप्पा पाटील
श्री. सुरज विलास फराकटे, श्री. राहूल दिलीप रेडेकर

श्री. निखिल महादेव गावडे, श्री. सागर धोंडिबा गावडे

८) व्हॉलीबॉल :

गडहिंग्लज येथे झालेल्या गडहिंग्लज तालुका शासकीय शालेय व्हॉलीबॉल क्रीडास्पर्धेमध्ये आमच्या कॉलेजच्या मुलांच्या व्हॉलीबॉल संघाने द्वितीय क्रमांक संपादन केला.

व्हॉलीबॉल मुलांच्या उपविजेते संघातील यशस्वी खेळाडू

श्री. सत्वशील उ. देसाई (कप्तान), श्री. पवन रतन जाधव
श्री. योगेश राजशेखर पाटील, श्री. नितीन बाळासाहेब चौगुले
श्री. आप्पाजी अर्जुन गोईलकर, श्री. स्वप्नील यशवंत चौगुला
श्री. रामचंद्र पांडूरंग शिन्ने, श्री. शाहू शिवाजी मगदूम
श्री. सागर संभाजी कुरळे, श्री. अरविंद लक्ष्मण शेलार
श्री. मयुर प्रभाकर सुतार, श्री. संजय बाबू संती

९) कोल्हापूर जिल्हा शासकीय फुटबॉलचे मुलींचे उपविजेतेपद

फुटबॉल मुली :

कोल्हापूर येथे दि. २६ व २७ ऑगस्ट २०११ रोजी झालेल्या कोल्हापूर जिल्हा शासकीय शालेय फुटबॉल क्रीडा स्पर्धेमध्ये आमच्या कॉलेजच्या मुलींच्या फुटबॉल संघाने द्वितीय क्रमांक संपादन केले व कु. शिल्पा शिवाजी कुरळे, कु. सुफीयाबून आयुब मुल्ला, कु. प्रियांका पांडूरंग भोईटे, मुलांच्या मध्ये श्री. ओंकार विनायक गोरुले, श्री. ओंकार वैभव जाधव या पाच खेळाडूंची विभागीय फुटबॉल क्रीडा स्पर्धेसाठी निवड झाली.

फुटबॉल मुली (उपविजेते)

कु. शिल्पा शि. मुसळे (कप्तान), कु. प्रियांका पां. भोईटे
कु. सुफीयाबून आयुब मुल्ला, कु. सुवर्णा कृष्णा हेळवे
कु. आरती महादेव डोंणवाडे, कु. संजीवनी संभाजी नौकुडकर
कु. सुप्रिया भैरु हुदळेकर, कु. शुभांगी पापासो सुर्यवंशी
कु. स्नेहल सतिश पाटील, कु. मिनाक्षी मारुती कानडे
कु. श्वेता वसंत गोरुले, कु. ज्योती नामदेव केसरकर
कु. अश्विनी राजेंद्र मगदूम, कु. सुप्रिया मधुकर हरणे
कु. प्राजक्ता विकास देसाई, कु. चैत्रा प्रभाकर नौकुडकर

१०) जलतरण :

कु. नेहा विश्वनाथ पाटील १२ वी सायन्स - इचलकरंजी व सातारा येथे झालेल्या शासकीय शालेय १९ वर्षांखालील जिल्हास्तर व विभागीयस्तर जलतरण क्रीडा स्पर्धेत ५०, १००, २०० मीटर बेस्ट स्ट्रीक पोहण्याच्या क्रीडा स्पर्धेत प्रथम क्रमांक पटकाविले.

११) वार्षिक स्नेहसंमलेन क्रीडा स्पर्धा २०११-१२

● वैयक्तिक जनरल चॅम्पियनशिप मुले :

वार्षिक स्नेहसंमेलनानिमित्त आयोजित करण्यात आलेल्या वैयक्तिक क्रीडा स्पर्धेत मुलांच्या विभागामध्ये श्री. सुरज शंकर आसवले १२ वी आर्टस् याने सर्वाधिक २१ गुण मिळवून वैयक्तिक जनरल चॅम्पियनशिप संपादन.

● वैयक्तिक जनरल चॅम्पियनशिप मुली :

वार्षिक स्नेहसंमेलनानिमित्त आयोजित करण्यात आलेल्या वैयक्तिक क्रीडा स्पर्धेत मुलांच्या विभागामध्ये कु. शिल्पा शिवाजी कुरळे १२ वी आर्टस् हीने सर्वाधिक ३० गुण मिळवून वैयक्तिक जनरल चॅम्पियनशिप संपादन.

● ज्युनिअर विभाग जनरल चॅम्पीअनशिप :

वार्षिक स्नेहसंमेलनानिमित्त कै. सचिन कृष्णा कदम बी.कॉम. भाग ३ याच्या स्मरणार्थ ठेवलेली फिरती ढाल १२ वी आर्टस् या वर्गाने सर्वाधिक १०५ गुण मिळवून जनरल चॅम्पियनशिप संपादन केली.

● वार्षिक स्नेहसंमेलन सांघिक विजेते संघ -

क्रिकेट मुले -

१२ वी आर्टस् विजेता-११ वी कॉमर्स उपविजेता

कबड्डी मुले -

११ वी सायन्स विजेता - ११ वी कॉमर्स उपविजेता

खो-खो मुले -

११ वी सायन्स विजेता - १२ वी कॉमर्स उपविजेता

कबड्डी मुले -

११ वी आर्टस् विजेता - ११ वी सायन्स उपविजेता

खो-खो मुली -

११ वी सायन्स विजेता - ११ वी आर्टस् उपविजेता

प्रमुख

प्रा. एस. एस. सावंत

पदव्युत्तर विभाग

शिवराज महाविद्यालयातील पदव्युत्तर विभागामध्ये एम. ए. भाग १ व २ मध्ये मराठी, हिंदी, इंग्रजी, अर्थशास्त्र व एम. कॉम. (अॅड. अकॉंटन्सी) हे विभाग कार्यरत असून सन २०११-१२ या वर्षामध्ये सुमारे ४०५ विद्यार्थी-विद्यार्थिनी शिक्षण घेत असून ४० पदव्युत्तर प्राध्यापक अध्यापनाचे काम करीत आहेत.

एम. ए. भाग-१ मराठी वर्गाच्या बदललेल्या अभ्यासक्रमा संदर्भात 'विद्यापीठ स्तरावरील प्राध्यापकांची कार्यशाळा' दि. २३ ऑगस्ट २०११ रोजी महाविद्यालयात संपन्न झाली. स्पर्धा परीक्षा व नेट-सेट परीक्षेसाठी संपुर्ण मार्गदर्शन व उपयुक्त पुस्तके विभागामार्फत विद्यार्थ्यांना पुरवली जातात. एम. कॉम (अॅड. अकॉंटन्सी) मधून प्रतिवर्षापमाणे सुमारे ४० विद्यार्थी विविध विषयावर आपले शोध निबंध तयार करीत आहेत.

एम. कॉम. भाग-२ मधील कु. कवीता पाटील ही विद्यार्थिनी ७३.३६% गुण मिळवून विद्यापीठात गुणानुक्रमे तिसरी आली. आमच्या संस्थेचे अध्यक्ष मा. प्रा. किसनराव कुराडे, सी.ई.ओ. निरंजन खिचडी, प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील या मान्यवरांचे मोलाचे मार्गदर्शन व सर्व विषय-विभाग प्रमुखांचे सहकार्य विभागास लाभत आहे. म्हणूनच शिवराजचा पदव्युत्तर विभाग यशस्वी मार्गक्रमण करीत आहे.

विभाग प्रमुख

डॉ. डी. आर. खटके

सहल विभाग

सन २०११-२०१२ या शैक्षणिक वर्षात विविध टिकाणी अभ्यास सहलीचे आयोजन करण्यात आले होते. या सहलींचा अहवाल खालील प्रमाणे आहे.

बारावी सायन्स - दि. २९/७/२०११ - पारगड, तिलारी

वनस्पतीशास्त्र - दि. २२/९/२०११ - पारगड, तिलारी

प्राणीशास्त्र - दि. २२/९/२०११ - पारगड, तिलारी

वनस्पतीशास्त्र दि. १५/२/२०१२ - सिंधुदूर्ग

प्राणीशास्त्र - दि. १५/२/२०१२ - सिंधुदूर्ग

राज्यशास्त्र - दि. १४/१०/२०११ - रेड्डी

इंग्रजी - दि. १४/१०/२०११ - रेड्डी

प्रमुख - प्रा. गायकवाड जी. जी.

राष्ट्रीय सेवा योजना

(ज्युनिअर विभाग)

सन २०१२-१३ या शैक्षणिक वर्षाच्या सुरुवातीला ११ वी व १२ वी वर्गातील एकूण १०० विद्यार्थ्यांची या योजनेसाठी निवड केली. विद्यार्थ्यांमध्ये समाजसेवेची आवड निर्माण करणे, जबाबदारीची जाणीव निर्माण करणे, राष्ट्रप्रेम रुजविणे, सुप्तगुणांना वाव देणे, नेतृत्वाला विकसित करणे आणि व्यसनापासून त्यांना दूर ठेवणे, व्यक्तिमत्त्वाचा सर्वांगीण विकास इ. अनेक उद्दिष्टे नजरेसमोर ठेवून आम्ही वर्षभर कार्य केले.

दि. ५ ऑगस्ट रोजी 'आंतरराष्ट्रीय वन वर्षा' निमित्त 'वैभवसंपन्न सद्गात्री' या विषयावर डॉ. एस. के. नेल्ले यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. दि. १५ ऑगस्ट स्वातंत्र्य दिनानिमित्त महाविद्यालयाच्या परिसरात चिंच, लिंब, पिंपळ, वड या प्रकारच्या वृक्षांचे रोपण करण्यात आले. दि. २० ऑगस्ट रोजी रा. से. योजनेच्या वरिष्ठ व कनिष्ठ विभागामार्फत गडहिंग्लज लायन्स क्लब यांच्या सहकार्याने महाविद्यालयातील २०० विद्यार्थ्यांनीचे हिमोग्लोबीन तपासून त्यांना आरोग्याबद्दलची माहिती दिली. दि. १६ सप्टेंबर रोजी महाविद्यालय परिसरात गाजरगवत निर्मूलन करण्यात आले. या श्रमदानाच्या माध्यमातून महाविद्यालयात स्वच्छता अभियान राबविण्यात आले. तसेच दि. २८ सप्टेंबर रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना दिना निमित्त 'कार्यसंस्कृती' या विषयावर डॉ. एस. डी. पाटील यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. नियमित कार्यक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेले सर्व उपक्रम चांगल्या पद्धतीत संपन्न झाले.

राष्ट्रीय सेवा योजने अंतर्गत गडहिंग्लज तालुक्यातील मौजे कडगाव हे गाव दत्तक घेण्यात आले. दि. १२/१२/२०११ ते दि. १८/१२/२०११ या कालावधीत विशेष श्रमसंस्कार निवासी शिबीराचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये एकूण ५० स्वयंसेवक/सेविका व चार प्रकल्पाधिकारी सहभागी झाले होते. या शिबीरामध्ये गावातील ग्रामस्वच्छता, पाणंदव्यवस्थापन, वृक्षारोपण, गाजरगवत निर्मूलन इत्यादी कामे विद्यार्थ्यांनी श्रमदानातून पूर्ण केली. तसेच चिंतन शिबीरात, सामाजिक समस्या निर्मूलनात युवकांचा सहभाग

'व्यसनमुक्ती', 'आरोग्य संवर्धन', 'अभिनय कौशल्य', 'निरीक्षण कौशल्य' इत्यादी विषयावर चर्चा घडवून आणली.

प्रबोधनात्मक कार्यक्रमात प्रा. निरंजन खिचडी यांनी 'असे घडावे व्यक्तिमत्त्व' मा. श्री. शैलेश पाटील यांनी 'सुसंस्कार काळाची गरज', डॉ. एस. डी. पाटील यांनी 'बलशाली भारतासाठी सशक्त युवक', प्रा. पी. एम. भोईटे यांनी 'आपण आणि वैज्ञानिक दृष्टीकोन' तर मा. सौ. क्रांतीदेवी कुराडे यांनी 'महिला सबलीकरण' या विविध विषयावर या मान्यवर वक्त्यांनी सर्व स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन केले.

सहाय्यक - प्रा. तानाजी चौगुले, प्रा. सौ. एल. एम. डिसोजा, प्रा. सौ. एन. पी. शिंदे

प्रमुख

प्रा. एम. एस. घस्ती

सामाजिक शास्त्र मंडळ

शिवराज महाविद्यालय गडहिंग्लजमध्ये सामाजिक शास्त्रमंडळाची स्थापना करण्यात आलेली आहे. सामाजिक शास्त्रातील झालेली प्रगतीचे विद्यार्थ्यांना ज्ञान व्हावे सामाजिकशास्त्रातील विविध संशोधनाची माहिती व्हावी, सामाजिकशास्त्रातील नोकरीच्या संधी, सामाजिकशास्त्रातील सामाजिक समस्या सोडविण्याच्या दृष्टीने विद्यार्थ्यांमध्ये जाणीव जागृती व्हावी व सामाजिकशास्त्राचे महत्त्व विद्यार्थ्यांच्या लक्षात यावे म्हणून सामाजिकशास्त्र मंडळाच्यावतीने दिनांक : ३/३/२०१२ रोजी प्रा. व्ही. एन. गजेंद्रगड यांचे 'सामाजिक शास्त्रातील नोकरीच्या संधी' या विषयावर व्याख्यान झाले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्रा. प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील होते. कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक सामाजिक शास्त्र विभाग प्रमुख प्रा. एन. आर. कोल्हापूरे यांनी केले. सूत्र संचालन प्रा. हेंडगे आर. पी. यांनी केले. प्रा. संजय सावंत यांनी आभार मानले. समाजशास्त्र विभाग प्रमुख प्रा. अनिल कुराडे, प्रा. एम. बी. पाटील, प्रा. घस्ती व बहुसंख्य विद्यार्थी- विद्यार्थिनी उपस्थित होते.

विभाग प्रमुख

प्रा. नंदकुमार कोल्हापूरे

राष्ट्रीय छात्रसेना (एन.सी.सी.)

राष्ट्रीय छात्रसेनेमधून विद्यार्थ्यांमध्ये नेतृत्व गुण संपन्न व्हावेत व देशासाठी चांगले नागरिक घडावेत या उद्देशाने सन २०११-१२ या शैक्षणिक वर्षासाठी एकूण ५२ छात्रांना राष्ट्रीय छात्रसेनेमध्ये प्रवेश देण्यात आला. एन.सी.सी. छात्रांना विविध प्रकारचे प्रशिक्षण देण्यात आले. त्याचबरोबर एन.सी.सी. परीक्षेमध्ये यशस्वी होण्यासाठी कवायत, शस्त्रज्ञान, नकाशा वाचन, नागरिक सुरक्षा व आत्मरक्षा अशा विविध प्रकारचे प्रशिक्षण देण्यात आले.

युवकांमध्ये देशभक्ती, अनुशासन, साहस, आत्मविश्वास, सहनशिलता, आस्था व एकात्मतेच्या भावनेची जागृती व विकास व्हावा यासाठी राष्ट्रीय व राज्य पातळीवरील शिबिरांसाठी पाठविण्यात आले.

नागालँड येथे झालेल्या नॅशनल इंटेग्रेशन कॅंपसाठी सिनिअर अंडर ऑफीसर अजहर जमादार याची निवड झाली. तसेच रिपब्लिक डे कॅंपसाठी औरंगाबाद येथे ज्युनि. अंडर ऑफीसर अक्षय मटकर व कार्पोरल रूपेश सोले यांची निवड करण्यात आली. त्याचबरोबर अहमदनगर येथे झालेल्या आर्मी अटॅचमेंट कॅंपसाठी कार्पोरल अक्षय गुरव, कॅंडेट-नितीन कुदळे व कॅंडेट-नितीन कुदळे व कॅंडेट-आमीर पटेल यांची निवड केली गेली. तसेच कोल्हापूर येथे झालेल्या शिवाजी ट्रायल ट्रेकींग कॅंपसाठी सार्जेंट गणपती पताडे व सार्जेंट महेंद्र नाईक यांची निवड झाली. गतवर्षी झालेल्या पन्हाळामधील ए.टी.सी. कॅंपमध्ये रिटन टेस्टसाठी अरिफ शेख, शैलेश रावण, रोहित सोनटक्के, सत्यजित चौगुले या कॅंडेटसची निवड करण्यात आली. तसेच चंबुखडी येथे झालेल्या ए.टी.सी. कॅंपमध्ये अक्षय पाटील व तेजस तोडकर यांनी क्रॉसकंट्रीमध्ये अनुक्रमे गोल्ड व सिल्व्हर मेडल मिळवले. त्याबद्दल त्यांचे कमांडींग ऑफीसर कर्नल-गिरीष कामत यांचेकडून कौतुक करण्यात आले.

९ ऑगस्ट क्रांतीदिनानिमित्त घेण्यात आलेल्या रक्तदान

शिबीरामध्ये ५२ छात्रांनी तसेच इतर विद्यार्थ्यांनी रक्तदान केले. एकूण ११५ बॅगा रक्त संकलन झाले. रस्ता सुरक्षा अभियानामध्ये एन.सी.सी. छात्रांनी जनजागृती रॅली काढली. तसेच 'पल्स पोलिओसाठी' कॅंडेटसनी विविध पोलिओ बुथवर जाऊन सहकार्य केले.

एन.सी.सी. वर्धापनदिनानिमित्त आमच्या कॅंडेट्सनी वृक्षारोपनाबरोबरच विविध कार्यक्रम राबवण्यात आले होते. या कार्यक्रमासाठी संस्थेचे अध्यक्ष मा. प्रा. किसनराव कुराडे प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील यांचे मार्गदर्शन लाभले.

महाविद्यालयांतर्गत घेण्यात आलेल्या स्पर्धांमध्ये 'बेस्ट कॅंडेट' म्हणून सिनि. अंडर आणि ऑफीसर अजहर जमादार, त्याबरोबर 'बेस्ट ड्रील' म्हणून ज्युनि. अंडर ऑफीसर अक्षय मटकर यांची निवड झाली व बेस्ट टर्न-आऊट म्हणून ज्युनि.अंडर ऑफीसर विजय जाधव याची निवड झाली व बेस्ट परफॉर्मन्स म्हणून कॅंडेट आमीर पटेल याची निवड झाली. सार्जेंट महेंद्र नाईक याची 'बेस्ट डीसिप्लिनर' म्हणून झाली. सार्जेंट गणपती पताडे यांनी उत्कृष्ट काम केले.

तसेच आमच्या महाविद्यालयातील एन.सी.सी. विभागातील कॅंडेट या सालात आर्मी, पोलीस, एअरफोर्स यासारख्या प्रशासकीय सेवेत महाविद्यालयाकडून मिळालेल्या प्रशिक्षणावर व त्यांच्या प्रयत्नांवर रूजू झाले आहेत.

गतवर्षी झालेल्या 'बी' व 'सी' सर्टिफिकेट परिक्षेचा निकाल ९०% असून चालू वर्षीही असेच यश मिळेल अशी अपेक्षा आहे. आमच्या एन.सी.सी. विभागास लेफ्टनंट आर. डी. मगदूम यांचे तसेच ५६ महाराष्ट्र एन.सी.सी. बटालियनचे कमांडिंग ऑफीसर कर्नल गिरीष कामत यांचे प्रोत्साहन लाभले.

लेफ्टनंट

प्रा. आर. डी. मगदूम

Annual Activities of Department of B.C.A.

August :

- 1) "Welcome Function" was held by BCA II & III year students for BCA I year students.
- 2) A Guest lecture was held in this month by "Vishant Computers" Mr. Sanket Kulkarni gave the information about today's software needs and advance courses.

September :

- 1) Student of BCA I, II & III year celebrated "Teachers Day." They honoured all the teachers and kept some activities for them.
- 2) There was a one day workshop held for the students for their personality Development.

October :

Student organised 'Traditional Day' they came in various traditional dresses. A speech was given specially on 'Today's Youth'

December :

A "SACS 2K11" function was held for all the computer students. Various activities were held for personality Development, enhance software skills, confidence etc.

1) Paper Presentation - Participants were given advanced latest topics to present their ideas in the form of slides.

2) Quiz Contest - To increase the students logical skills a programming Quiz Contest and c-contest was held. Students showed their interest by participating in a large form.

January :

- 1) A "Annual Gathering 2011-12" was organised where different competitions were held such as Rangoli, Pushp-Rachana, Pak-kala, Sports, Fancy-Dress etc.

They had organised one day for funny games where students themselves had invested money for the stalls and earned them by giving

/ selling passes to other students and teachers. Students performed in fancy dress competitions and various activities like singing, dancing and dramas.

- 2) Students attended flag hoisting ceremony on 26th Jan 2012. They went to distribute sweets for the deaf and dumb students in their school.

February :

- 1) The BCA I, II & III year students were taken for a study tour for three days. They visited "Infosys Software Company" "Warana Sugar Factory." They got information from them which helped them in their studies and projects.

March :

- 1) "Farewell Function" was held by the BCA I & II year students for the final year students. They organised the function by decorating the hall and arranging different activities for the students.

Head of Department
Prof. K. S. Desai

Dept. of Com. Science

WELCOME CEREMONY

B.C.S. - I

The welcome ceremony to B.C.S.-I students was on dated 27th August, 2011. This ceremony was organized by second and third year students of B.C.S. which includes of introduction of first year students and funny games and entertainments programs.

Chief Guest : Prof. N. D. Khichadi

Principal : Dr. T. N. Patil

WELCOME FUNCTION

B.Sc. - I (Computer)

The students of B.Sc.-II and B.Sc.-III Computer have organized the welcome ceremony for the first year student of B.Sc. (Computer) on dated 19th August 2011.

The Chief Guest for this ceremony was Shri. Prof. N. D. Khichadi the CEO of K.V.R.S.S.S. In presence of Prof. Dr. T. N. Patil., HOD of Computer Science Shri. C. S. Nikam, HOD of Computer application Shri. K. S. Desai, HOD of Business Administration Shri. R. D. Kamate and Co-Ordinator of SIBACA Shri. A. U. Patel and all staff members. In this ceremony the Senior student have organized the funny game and introduction for first year students.

FAREWELL CEREMONY

B.C.S. - III & B.Sc. (Comp.) - III

The farewell ceremony of B.C.S.-III & B.Sc.-III Student was on 16th March 2012. The ceremony was organized by first year and second year students of B.C.S. and B.Sc. (Comp.) This function was organized to give best wishes to their Exam and bright future.

Chief Guest : Prof. N. D. Khichadi

Principal : Dr. T. N. Patil

SACS 2K11

(Shivraj Association of computer students)

An Inter-state level IT-Competition

An interstate level it-competition was organized by computer student on dated 30th December 2011.

Chief Guest : Prof. N. R. Patil

(Sr.Project Manager, Cognizant
Technology Solutions, Ltd.Pune)

President : Shri. K. V. Kurade

(Chairman of K.V.R.S.S.S.)

In presence :

Prof. N. D. Khichadi (C.E.O. of K.V.R.S.S)

Shri. Sunil Shintre (Director of Ajara Sugar Factory)

Principal : Dr. T. N. Patil and all H.O.D's

It was one day event, which consist 'c' programing and paper presentation events.

The judges for the 'c' programming event;

1. Shri. Sagar Managave

The judges for the paper presentation events;

1. Shri. Pushkar Harshe

OUR ACHIVEMENTS

* Miss. Powar Rameshwari L. (BCS-III)

* Miss. Nayak Sushma S. (B.Sc. (Comp.)-III)

Events

1. 'C' Programming

At : Sant Gajanan Polytechnic
College, Mahagaon, Tal. Gad.

2. Paper Presentation

At : Shivraj College, Gadhinglaj

* Mr. Paranjape Omkar S. (BCS-III)

* Mr. Shipekar Pramod S. (BCS-III)

Events

1. 'C' Programming

At : New College, Kolhapur.

* Miss. Ghatge Pratiika (BCS-III)

* Miss. Gavade Varsha (BCS-III)

Events

1. 'C' Programming

At : Shivraj College, Gadhinglaj.

Head of Department

Prof. C. S. Nikam

Prize

1st Prize

2nd Prize

Prize

1st Prize

Prize

3rd Prize

Department of B.B.A.

Working of the department is going on smoothly.

The academic achievements of the department are as follows.

1. Activities of The Department -

a) Wel-Come Function :

Chief Guest Shri. N. D. Khichadi (CEO)

President Dr. T. N. Patil (Principal)

b) **Teachers Day :** On 5th Sep. 2011 the students of this department is celebrated as a teachers day.

c) **Rakhi Stall :** BBA IInd years students were organize 3 day Rakhi Stall in our college premises.

d) **Marketing Exhibition :** Department is arranged marketing exhibition for the students, they were participated and presented their research activities and posters presentation in our Annual Social Gathering.

e) **Farewell Function :** Saturday 17-3-2012

Chief Guest Dr. R. B. Teli (HOD Commerce)

President Dr. T. N. Patil (Principal)

2. Industrial Visit :

Department were organized following visits.

- Gokak Forbes Ltd. :** BBA-I & II students (Gokak Fall Spinning mill, Gokak)
Prof. R. D. Kamate & Prof. G. A. Patil were participated
- Library Visit :** BBA-III students
 - Shivaji University
 - SIBER Schools of Mgt.
 Prof. R. D. Kamate & Prof. N. S. Kole were participated.
- Ajara Shetakari Karkhana :**
Limited Gavase, Tal. Ajara, Dist. Kolhapur.
BBA I & II Students, Prof. R. D. Kamate & Prof. K. S. Desai were Participated.

3. Picnic

BBA-III years students visited Reddy & Tericol and Shiroda Beach, Prof. R. D. Kamate and Prof. N. S. Kole were participated in picnic.

4. Students Participaation

Dr. Ghali College, Gadhinglaj is conducted state level competition.

- Nitin Todkar - BBA - I**
III place in Quize Competition
- Sarika Kulkarni - BBA - I**
III place in Quize Competition
- Akash Shinde - BBA - II**
Paper Presenatation Participation
- Priyanka Hiddugi - BBA - III**
Paper Presenatation Participation
- Suraj Desai - BBA - I**
Participation in Quize Competition
- Priyanka Hiddugi - BBA - III**
Participation in Quize Competition
- Nilam Patil - BBA - II**
Participation in Quize Competition
- Manisha Patil - BBA - II**
Participation in Quize Competition

5. Industrial Visit :

1. Shri. Kole N. S.

- B.Ed. Completed (2011)

- Two days workshop is attended at SIBER school of Management, Kolhapur on Research Methodology subject.

2. Shri. Desai K. S.

Judge : As a Judge in state level competition organized by Dr. Ghali College, Gadhinglaj.

3. Shri. Kamate R. D.

- Guest Lecturer

Topic - Personality Development

Venue - Ajara College, Ajara.

Head of Department

Prof. R. D. Kamate

शिवराज (वार्षिक नियतकालिक)

सन २०११-१२ या शैक्षणिक वर्षामध्ये मा. प्राचार्य डॉ. टी. एन. पाटील यांनी 'शिवराज २०१२' या महाविद्यालयाच्या वार्षिक नियतकालिकाची कार्यकारी संपादक म्हणून जबाबदारी सोपवली. वार्षिक अंका विषयीची माझी जबाबदारी लक्षात घेऊन मी वर्षभर महाविद्यालयातील विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना कथा, कविता, वैचारिक लेख, प्रवासवर्णन यांचे लेखन करण्यासाठी प्रवृत्त केले. त्यामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये लेखनाची व वाचनाची आवड निर्माण होत गेली. त्यातूनच त्यांनी कथा, कविता, ललित लेख, वैचारिक लेख यामध्ये लेखन केले. यामधून विद्यार्थ्यांच्या कलागुणांना नक्कीच वाव मिळाला असून भविष्यकाळात या विद्यार्थ्यांमधून कवी व लेखक निर्माण होतील असे वाटते.

प्रस्तुत नियतकालिक म्हणजे महाविद्यालयाचा आरसा आहे. त्यातून महाविद्यालयातील विद्यार्थी व विद्यार्थिनी बरोबरच प्राध्यापक व प्रशासकीय कर्मचारी यांची प्रतिमा उमटत असते. प्राध्यापकांची वाटचाल, त्यांनी मिळविलेले यश, त्यांनी केलेले संशोधन, केलेले समाजकार्य ही महाविद्यालयाची ताकद असते. ही ताकद समाजापर्यंत, पालकांपर्यंत पोहचविण्याचे काम हे नियतकालिक करते या दृष्टीने 'शिवराज २०१२' हे नियतकालिक अधिक महत्त्वपूर्ण ठरते.

कार्यकारी संपादक -**प्रा. अशोक मोरमारे**

राष्ट्रीय सेवा योजना (वरिष्ठ विभाग)

शिवराज २०१२

प्रा. डॉ. ए. एच. हरदारे
प्रमुख : राष्ट्रीय सेवा योजना

प्रा. ए. व्ही. कुराडे
साहाय्यक : राष्ट्रीय सेवा योजना

प्रा. व्ही. वी. कुरळे
साहाय्यक : राष्ट्रीय सेवा योजना

क्रांतिदिनानिमित्त रक्तदान करताना स्वयंसेवक

"एड्स जनाजागृती सप्ताह" निमित्त "एड्स निर्मूलन"
भितीपत्रकाचे उद्घाटन करताना डॉ. आंबोळे

मौजे. बेळगुंदी या दत्तक खेड्यात रच्छतेचे
महत्व पटवून देण्यासाठी काढलेली प्रभातफेरी.

मौजे बेळगुंदी या दत्तक खेड्यातील महिलांना
मार्गदर्शन करताना आदरणीय सौ. कांतिदेवी कुराडे

"श्रमदान राष्ट्रहिताचे पहिले पाऊल"

श्रमदान करताना स्वयंसेविका

श्रमदान करताना स्वयंसेवक

शिवराज

साहित्य, वाणिज्य आणि डी.एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय

संभाजीराव माने

कनिष्ठ महाविद्यालय, गडहिंग्लज